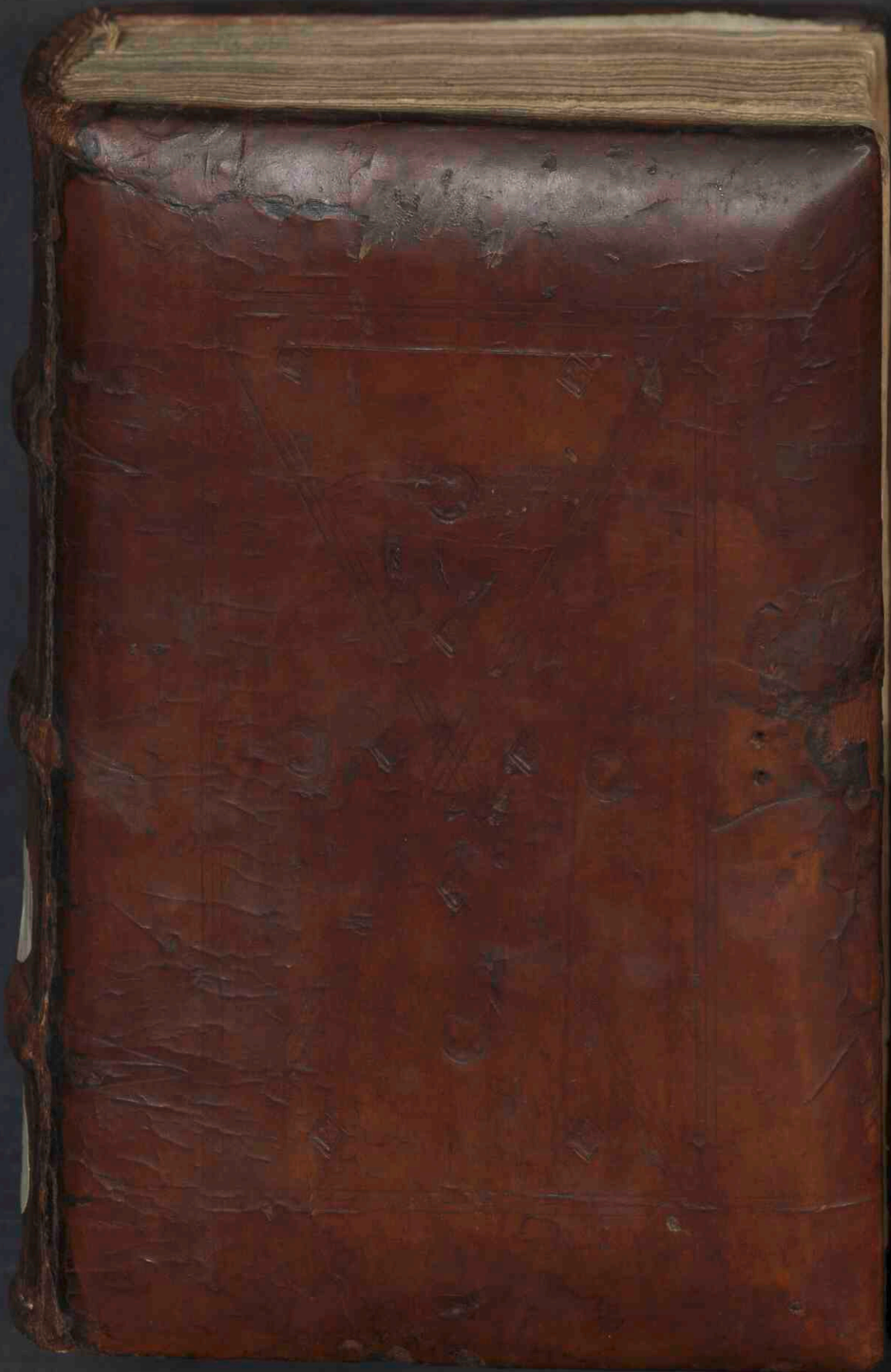

Speculu[m] vite huma[n]e.

<https://hdl.handle.net/1874/461570>

Cm

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
 - de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:

<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
 - the spine
 - the head edge
 - the fore edge
 - the bottom edge
 - the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

in quo vbo Greg. nemo inqt sibi pmittat qd
euangelium no pmittit. Quis ta demens ille e. ut
sibi in quouis huiuslibet statu quiete; a gau
dia pmittat. Quippe tribulaciones a angustias
euangelica imo xpi vox ominatur. Superest ut
exemplis factisq; oprobem. que vbis attulim.
In pms igit qvera sint facile intuebimur si
cudas h9 seculi etates discutim. si deniq; no
stroz priscoz vitas ac studia artes a exercitia
pscrutemur. Memores itaq; sim9 diez anq
ru. cogitem9 gnaciones singulas. Inrogem9
pres nros. a annuciabunt nobis. maiores no
stros a dicent nobis. Na a tpe qn diuidebat al
tissimus gentes. a quando sepabat filios ada.
omnis creatura ois etas miseris et erunns
plena fuit. Incipere autem libet a primo nro
prothoplausto. Is a demone seductus. qma
le pmutauit locu nosipfi sentimus. Vxor vero
eua qmale vfucns demonu credidit. nosipfi
patimur. quibus plurimas afflictionu miseri
as infelicitate transmissit. quas sibi nobisq; vi
tasset. si voci creatoris obedisset. Per quoru
transgressiones ab ipa mudi origine oes mortu
dediti. no mo mali s; boni. no pueri s; a iusti
recti a innocetes. non nisi sudoribus. miseris
a laboribus vitam duxerunt. Abel em eoz si
lius innocens a nocete occidit. Enoch iustus

ab hac vita transferet. Cayn sagitta pfoditur.
Lamech pm9 bigam9 excecatur. Tubalcaym
laborib; implicatur. a faber maleator. atq; in
cūda opa eis a ferri multiplici fatigat. Ma
thusalē sicut plurimis annis vixit. sic multa
frigora multaq; sensit discrimina. Noe ab ea
quā plātauit vinea irrident. atq; centū annis
in arce fabrica defudauit. viditq; tremulus ca
taractas celi apertas ruptosq; abissi fontes.
Rembroch tyrānus maledicē. a presumptō
turre edificatū cū eorū supplicio repmē. Abē
ham temptat a circumdatur. capie Loth in bel
lo. Sarre vero sterili deficiūt muliebria. Agar
expellit. bellis infudat. Ismael Isaac imolan
dus p multas miseras senuit decipitur. Esau
suis pmogemitis. pmogemē ipse a fratre fru
stratur. Sodomoz tabnacula vorax ignis co
sumit. Vxor loth curiosa sciendi phibita. sal
duertitur in statuā. Rebecca desiderio filioz p
mitur. Jacob ludat. a fratre infidias patitur.
Lia licet secunda lipposa dolebat. Rachel pul
chra doloroso ptu spirat. Dina indigne viola
tur. Sichen mechatur. Ioseph a fratribus ve
nūdat. Ruben maledicē. Symon et Leui a
pēe vasa iniquitatis appellat. Dan vero colu
ber. Isachar asinus. Beniamin lupus rapax.
Et ut breui9 agam9. filij Jacob de scelē pessio

Rariora

F. qu.
134

Cm

Cm

Ms. A. 13. 1

Cm

Cm

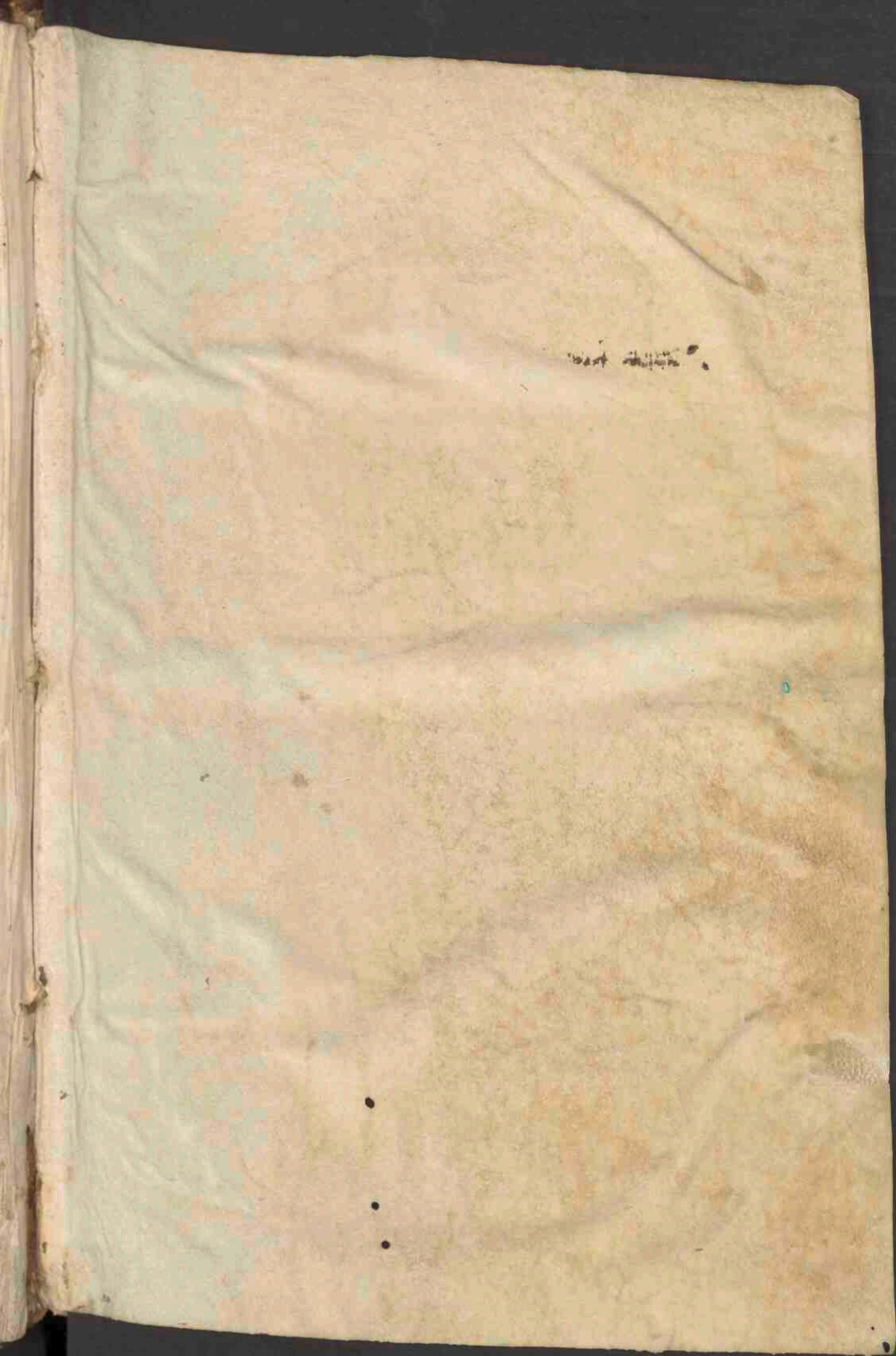
Miscellanea Theologica

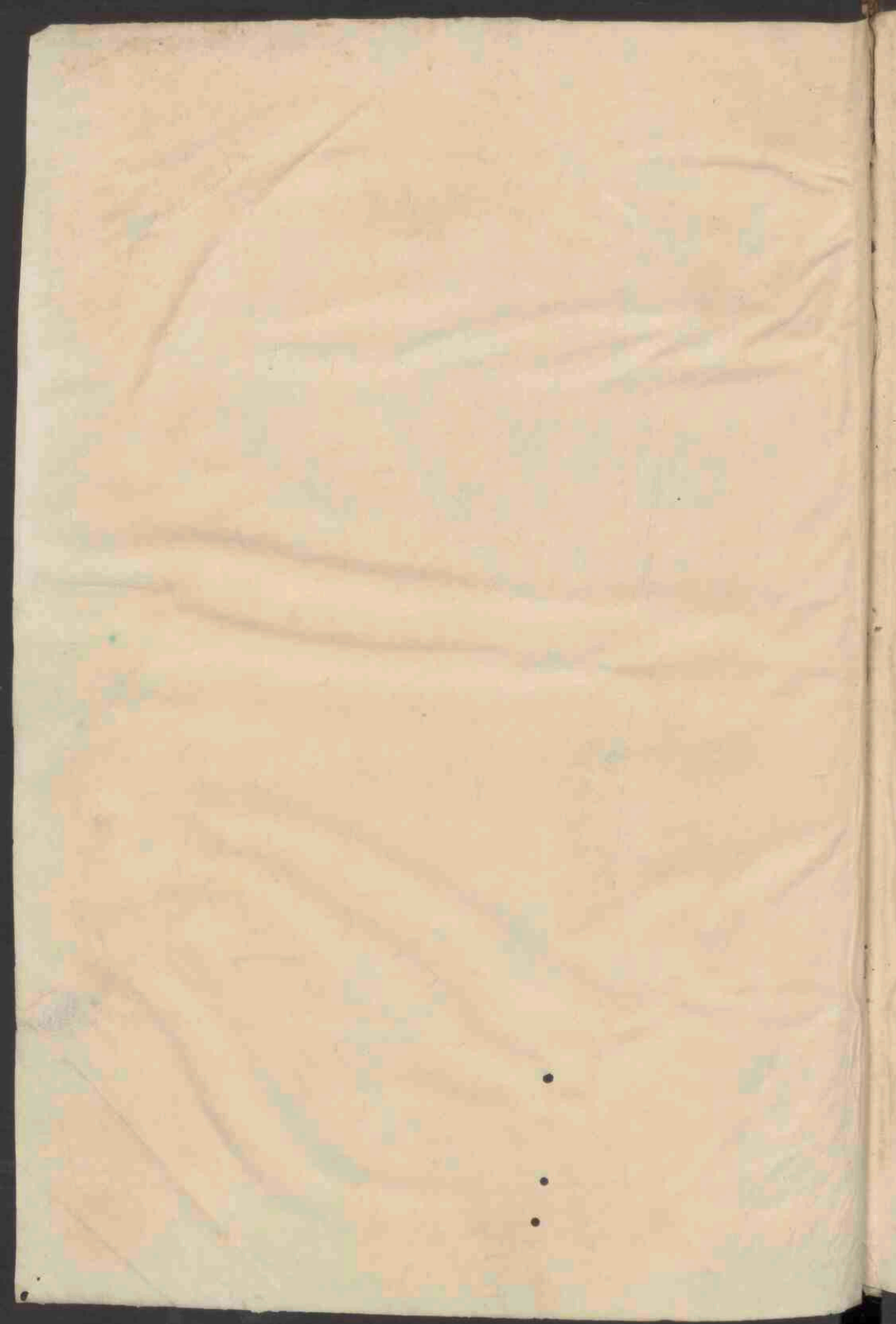
Quarto n°. 134.

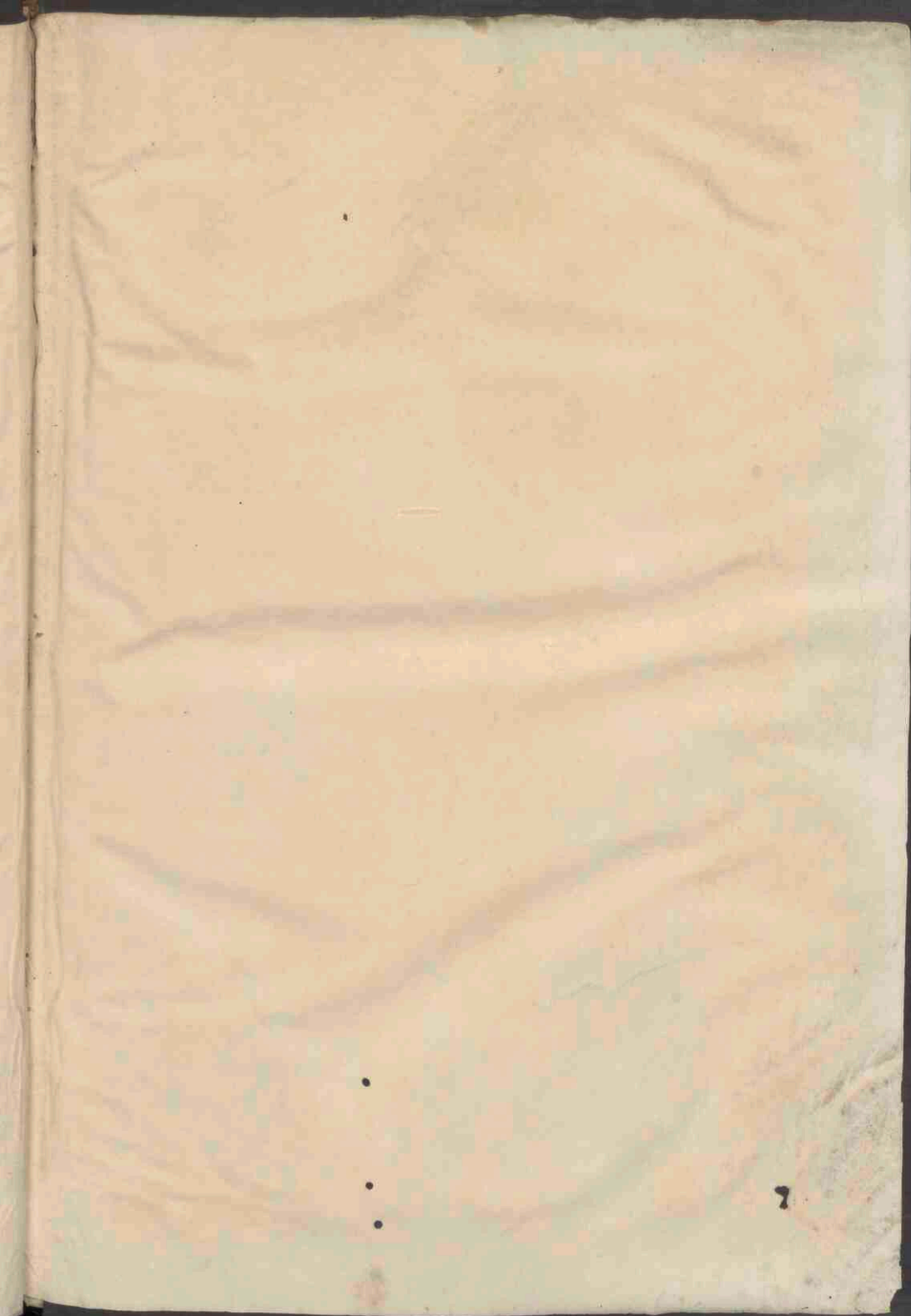
Pertinet Regularibus Traiecto

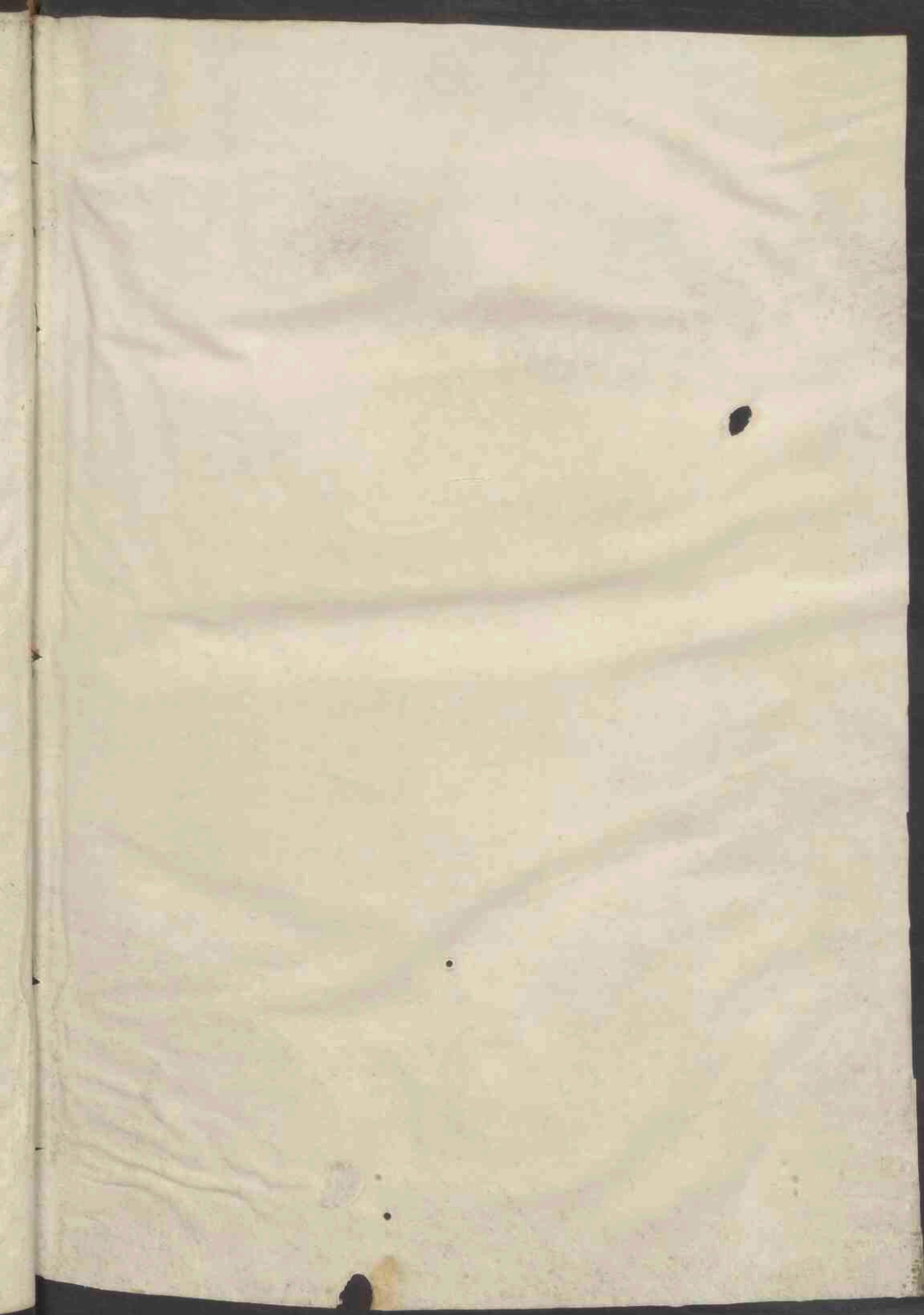
664. **Rodericus Sancius de Arevalo** (Zamorensis), *Speculum vitae humanae*. [Keulen, Ulr. Zell c. 1470], 4o. min. F. 4o. 134
Type 1. (106, 107 m.M.) — HC* 13933. — BMC I p. 187. — Holtrop II 84.
— MMW II 388. — Pr. 852. — VK 1025. — Bl. 200a, r. 8: Accipe beatissime . . . Zie MMW II 388, aantekening.

Op het 1e en 4e schutbl. en op bl. 205a: „Pertinet regularibus in traiecto”. In oorspr. led. stempelband zonder sloten, waarvan de stempels zijn beschr. en afgeb. bij Hulshof-Schretlen p. 5, pl. I 4, 8.

¶ tiner regularib⁹ t̄mucto.

Ad sanctissimū et B. dominū dñm Paulum
secundum pōtificem maximū. liber incipit dic
tus speculū vite humāe. Quia in eo cūdi mor
tales in quouis fuint statu vel officio spūali
ā tpali speculabunt eu⁹ artis et vite pspēa et
adūsarac recte viuēdi documētazedit⁹ a Ro
drico zamorēsi et postea calagaritāo hispano
eiusdē scītatis i castro suo scī angeli castellāo

Sanctissimo ac demētissimo in xpō
patri domino dñō paulo secundo
sacro sancte romane et vniūsalis
ecclesie summo pastori et pontifici
maximo. Eiusdē. S. obsequentissim⁹ seruulus
et familiaris. Rodricus. Episcopus zamorē
sis hispanus ac castri sui sancti angeli de ve
te fidelissimus castellanus et referēdarius
seipsum cum vtriūsq; hominis huilia indina
tione Cogitāti mihi hanc munitissimā roma
ne tue vrbis: imo toti⁹ orbis amplissimā sac
ti angeli arcem tue. S. iussu tua auctoritate et
dignacōe custodientiz vbi aliqd ocij supēst
quid dignū tue. S. m hīs tui felicissimi pōtifi
catus beatis inichs offerre valerē **V**ideo nil
omnino mihi ceterisq; mōribus supēst: qd
aut ad laudē: aut ad omōtionē pūnere pos
sit. **T**ecū em habes ea omnia virtutū cōmēta

q̄b; ois laus rē opae. **T**ecū deniq; tāta infid;
sapia qñ poti⁹ a natuā inata ingenij vis tāta
q; prudēciarēzq; oim expiēciarē nullis ege
as exteioib; adiunētis. **V**ex ego glie ⁊ nois
tue. S. auīdissim⁹ extimaui paululū aliq̄d vti
nā dignū tue. S. offerre in q̄ dū ingēs occupa
cōm sarcia paulisp tuā. S. ēspiracē pmisit: ha
beas i hoc opusculo tue. S. dicatoz aliq̄s puīta
tis intellcū mei mepcias: ut in eis ēcreacōis
grā: nō tā delētēis q̄ tui acutissimi ingenij cala
mo at; cēfura emēdes ⁊ corrigas. **D**ignū nāq;
existiaui: ut cui⁹ corpusculi mei mēbē tuis ob
tēs obsequijs ppetuo deuōtazei⁹ etiā si q̄ fūt
ai vites possideas: ⁊ dū exteiois hōis ptes se
se ad tua deuouēt obseqaz debilisq; ⁊ rudis ite
teloz itellct⁹. ad tue. S. glaz n̄ dormit. q̄ fiet ut
eis tue. b. fūiat vīq; me⁹ pmo tu⁹ hō. vīt i gr
sepe i mētē. b. p̄ ⁊ pōtēfex maxie. q̄uaria. q̄q;
diūsa fūt cūctoꝝ hōim studia. vaie artes. vaia
offitia. vaia dēiq; vinēdi gñā. ad ut ārius du
biusq; sic. plerūq; hōib; vite sue mod⁹. dubia
i hoc sclo vinēdi fors. nec satis eligē possint.
q̄d tādē vite studiū. quā vinēdi forē; secū⁹ asse
qñē. **C**ū ei būan⁹ ai⁹ nō mō b. simplē s; teste
Aist. fūmū bo. natali cōamie appetē vīdāt.
n̄ ēre dēē vīdēt. n̄ rē eligēdi rō. **I**n ea i gr sepe
error ptingit illa potissīe racōe. qz cū iux p̄hi

sententiant: electio non nisi de p̄cognitis exi-
stat: pro eo q̄ nemo que ignoāt eligit: ut ille
in recte eligēdo deficiat necesse est: qui diuer-
sorum statū viuediq; generū dulcia et ama-
ra: comoda et incommoda non satis agnoscit.
Ut igitur noscam⁹. q̄les a nobis artes: q̄lia
studia: q̄lia v̄e cōsūlandi aut viuedi genera:
dum in hoc fallaci seculo vagamur: et quo
ordine diligenda sectandaq; sint: decreui p̄
modolo ingenij: quid in ea re sēcio tue. S. de
dicare: tuoq; nomini cōsecrare nec abire q̄dē:
cū. n. ad te vnum omnis vite modus: omnis
mōlium status: et hūana cōsatio: atq; o dīcō
referatur: tuq; cūctorū mōliū sis nōz: mode-
ratio et speculū: tu deniq; cūctorū viuedi ge-
nerum nō solum distributor: s; emēdator: exi-
stas. **R**ecte tibi vni huiusmodi opusculū diri-
gēdum atq; dicandū fuit: eritq; eius libri titu-
lus speculum vite humane. **N**am veluti i ma-
teriali speculo vnusquisq; non modo sua: s; et
aliorū in tuetur aut pulchra. ā deforma. et q̄d
commendandum. quid v̄e emendandum sit.
Sic in hoc opusculo tāq̄ in limpidissimo spe-
culo liquido aspiciet dulcia et amara. recta ā
deforma cuiuslibet status. et artis tota⁹ huma-
ne vite. q̄ fiet ut aptissime agnoscat. quid in
seipso. ac vita et sorte sua. et demum ceteroz

mōiliū: laudādū: se quēdū: siue repretēdū
et corrigendū sit. **Q**uēadmodū igitē teste Ge
lasio papa. duo sūt vite gña q̄b̄ orbis p̄cipa
liē regitur: et oīm mōiliū ouersacō pēdet. Ali
ud vicz eoz q̄ tpaliē. aliud illoz q̄ spūaliē vi
uūt. ita duos sub breui opēdio tractat⁹ attin
gā. **I**n p̄mo q̄dē de cūctis tpalibz statibz siue se
culaibz artibus. et viuēdi formulis breui age
m⁹: incipiētes a fūmo tpali culmīe vicz Cesa
rū. Regū et p̄cipūz vsqz ad bubulcos. et infī
me vite hōies. **E**t i ea pte diuersos hōim viuē
di modos i tpali statu degēciūz: vaiaqz artūz
et occupacōnū seculariū gña. quibz hōies sese
ut plurimū offerre aut implicari solēt: breui p
stringā. Et q̄d i eis aīe p̄fēt⁹. aut tpalis hōis
vel omōdi aut incōmodi. laboris vel piculi late
at. succūti⁹ atqz exq̄sitius q̄ potēo explicabo
Tādē de cūctis fere mal. supplicijs. penis. mor
tibus. ac dānis corpaliibus. necnō de ceteris in
trīsecis et inuisibilibz erūnis ac mētis affliāti
ōmbz. que ab origīe mūdi hōines tā boni et in
nocētes. q̄ mali et peccatores magis excellen
tes. et noiati in omī statu existētes p̄pessi sunt.
et indies mōiles oēs patiūtur et de causis eoz
ad vtrāqz pte breuissimē subitiaz. **I**n secūdo li.
de spūalis vite statu et viuēdi genē sermo erit
q̄ cum binari⁹ sit. quoz alē ecclīasticus: et alter

regularis siue monastic⁹ existat. de vtriusq;
principijs. natura et origine. autoritate. insti-
tutione ⁊ differentia necnon necessitate ⁊ vti-
litate. excellentia et prerogatiuis. sed et de eo-
rum aculeis. laboribus et periculis agendum
erit. Incipiendo a summo pōtifice. quī omnīū
statuum vertex est: atq; totius vite humāe
exemplare speculum existit. Deinde ceteros o-
nes ecclesie status et ordines: particularius
discutiam. Vt tandem discat humanus ani-
mus: et si vbiq; sit labor et dolor: vbiq; ad v-
tutes et vicia via sit: cui potius vacare et se
accomodate debeat: vt tandem dulcorem sibi
et amaritudinem cuiusq; status cōsiderans:
illam viuendi formulam eligat: q̄ ⁊ fragilita-
ti natureq; sue potius cōueniat minusq; peri-
culis: sed pluris habeat ad bene beateq; viuē-
dum. in quibus quicq̄d a me differendū e-
rit. S. q̄ fidei magistra est. correctioni et emen-
dationi remitto quam altissimus. diutine et
feliciter protegat et conseruet.

Prefacio vtilis in q̄ auctoris huius libri vita.
eiusq; studia recoluntur. ⁊ tādē admonet ad
studia legis diuine potius q̄ hūane. et de ef-
fectu legum humanarum. et de ordine proce-
dendi in hoc libro.

Uterque. B. p̄t ut aptō: dulcō:q; sit. cū p̄missa
dicēdi ordo. exptam a me in ea re luctā.
atq; in me ip̄o exercitātā dissensioē interserā
tētoq; tñpū dyalogo filē: dū honestū quen
dā atq; modestū altericatiōis modū int̄ piam
mīez ac nōnullos tribulesz amoē mīhi cō
iūctos dudū habitā. cū vitā eligēdā meam
breui p̄stimp̄eo. Quo fiet. ut dū rē gestā fideli
ter enarroz pollicitū p̄soluā ordiez. **A**tūgo iā
breuē. s; iocūdā palestrā. **P**atre itaq; vitā fū
cto infantulū me pia mat̄ ad literatū studia
destinauit. vbi p̄t̄ prima illa literaz rudimē
ta dyalectice et philosophie laudatis studiis
non quīdē ut debuit. s; ut valui parump opaz
dedi. Rursus p̄t̄ aliq̄ t̄pis interstitiaz in eis cō
fūmata varie diuersēq; int̄ piā mīez et tribu
les ac consāguīneos opimōes fuere. **M**at̄ siq̄
tē ut erat toti⁹ sanctimoie et honestatis secta
trix. ac eximie deuocōis et v̄tutis cupidā opta
bat. q̄ maxie. ad spūales me sciēcias cōferre
deberē. **I**lli eōi **Q**uis ei inquit p̄is nomē ā
tenebit aut fuscitabit. **N**ā cū p̄t̄ int̄ illi⁹ castri
cōciues precipus et populi quoddā caput fue
rit elaborādū ē ut fili⁹ patrē imitef deinde q̄s
gnis atq; familie honore tenebit. **Q**uis rursus
mū vidue. fēm sorozq; pupilloz necessitatib;
compatiēf. **Q**uis deniq; toti⁹ familie et dom⁹

onera sup̄stabit. Quare suadebant illi ut ad
seculares meliores conferrent: q̄ suis sectato-
bus honores op̄an t̄ summas amplasq; affe-
runt diuitias. Clamabat tamē pia mater cū
hieronimo ad demetriadem virginem dicens
Instruēdam in teneris annis debere esse ani-
mā diuinis eloquijs: ut conuiscante verbo dei
diaboli astucie repellantur. ut adolescens resi-
stere sciat: quem hostem pro residuo vite ha-
biturus est. Addebat rursus mesto animo in
diuina lege paucos admodum s̄ in p̄famis
studijs hūanisq; legib; plurimos laborasse.
Secularibus deniq; artibus: quas recte secu-
li lucratiuas vocāt ḡgnasia plena esse: qua-
re dolebat app̄me: q̄ omnes fere legem dei as-
pernarentur: in qua cum rege et p̄pheta inl̄e-
tur meditari die ac nocte. Quippe veluti ceci ac
q; ignaui: ita passim derelinquerent fōtem
aque viue: et foderent in cisternis dissipatis
secularibus videlicet disciplinis: que nec dul-
ces: nec viuas aquas continere possunt. Rur-
sus illi ut inuidicas sapientias sectari debere
sūm opere suadebant canonicam videlicet et cū-
uilem: quomā habitus ille inuidicus eius ge-
neris erat. Qui votis pie m̄is faciebat satis:
ut p̄ote que si ad sensum legislatoris leges ip̄e
feruntur: normā bene recteq; viuendi t̄buit

Docētq; quo vtilis a rōnis tērite. q̄ discipuli
ne vigoē recta atq; mūd⁹ ipe ēgat. S; a p̄tēt
documēta atq; veras explicacōnes illi⁹ iuris
natural nō scriptis qd cū Aplo insitū ē in cor
dib; nris. a tanq̄ lumē vult⁹ dīni figū ē sup
nos. alter⁹ vic; nō ledē a ius suū vnicuiq; tri
buē **C**ui siq̄dē iuri natuāli nō distictū. qūmo
idē vidē eē ius dīnū cūctos mōrles omonēs
ut q̄cūq; volum⁹ ut faciāt nob hōies ea eis dē
a nos faciam⁹ **T**ādē vidē ē mī pia ⁊ at si vī
ci pietas nō potuit p̄p̄i quoz suasiōib; timida
satis acq̄euit. **D**ecretū ē ergo ut eis ip̄is stu
dīis vacarē. **C**ōmonēbat tñ māt⁹ amor ut i
ter hūanū ius ēgulas dīni neq̄q̄ eē; immēoz
Et lic; ut dicebat pulch⁹ admod⁹ sit. de iusti
tia hūana agē. nēcariū tñ sibi videbat. dīnā
nō obliuisci. **A**ddebat dēiq; qd cū cōi ius iniu
ria fiat. tūc me rectū vixq; iuristā creder; si
nullā dō iniuriā inferre **Q**uipe tūc optim⁹ le
gista euaderē atq; p̄clar⁹. si sua imōili deo iu
ra: suasq; leges immaculato calle fuasse; **T**ā
dē p̄ qdā ut ita dicebat iocali sp̄ mēorabili il
lud p̄pheticū m̄ fūmope relinq̄bat. meditādū
die ac nocte qd bñ imaculatū i viara q̄ abulāt
i lege dñi **S**bitiebat tñ postreō ut ab ill⁹ p̄it⁹
studīis aim abstēherē q̄ n̄ veritate. s; fabulos
fictiōis hōies a p̄serti iuuenes oblectātur ut

recte cum eodē ppheta dicē possem: narrane
tunt mihi in iū fabulacōes: sed non ut lex
tua. **A**cepta igitur materna benedictione ap
tatisq; ad studia necessarijs rebus: salaman
tine me cōtuli vniuersitati vbi p decē annos
eisdem viridicis legillacionibus vacauī. **M**e
mor tamen sapientis pceptis: ne dimittas le
gem matris tue. **N**onnunq̃ mter sedula iuris
exercitia: veluti cuiusdam solatiū gratia: sac
rum lēarum lectioni me raptim conferebam.
Sed a phylozophie pferim moralis dulcedi
nem tūto ardentius pregustabam: q̃nto vl
tra ea oblectamenta q̃ doctrina ipsa ad mo
rum informacionem adducit: plenius tamē
atq; vterius cūctorum iuriū legumq; huma
narum verum intellectum elicere videntur.
Adde qz vt semp mihi visum est: idq; et cice
ro in libro de legibus ait. **P**ostergatis moral
phylozophie doctrinis atq; principijs. nemi
nem contingit in iure ipso eruditū pcedazq;
euadere. **T**andem vero expleis studioz cur
sibz. assuetis doctorat⁹ insignijs extitit: vt inā
digne togatus. **S**ed ilico grādis admodum
in matrem piam. et cōsanguīneos ac attinē
tes concertatio suborta est. sed lōge maior inē
vtrq; meum hominem conflictus inualuit.
Instabat enim tempus: petebat etas: ipaq;

racōz et affiniū expectacō poscebat. ut tandē ali
quē future vite modū eligeret. Et q̄ teste Gela
sio ut premisim⁹. duo sunt viuēdi g̃na. quib⁹
hic totus orb⁹ regiē et sustentat. **A**ltez eoz q̄
se spūaliē in sortez dei dedicāt. **A**ltez eoz q̄ se
secularib⁹ p̄bēt negocijs. alij ecclesiastici. alij ve
ro laici. Ea de re illi ut secularē vite formulaz
captaret. q̄ eā p̄genitores ip̄i honestissimē ser
uāt. **M**at v̄eo veluti q̄ nedū corpusculū meū
int̄ ei⁹ viscera duxerat. s̄ et educauerat. atq̄
ad eū vsq̄ statū p̄ducat. et ob eā rem pl⁹ di
ligeat. suadebat nō statū a me eligēdū fore vi
te formulā. s̄ hortabat ut pri⁹ m̄em ipsā ex
acie vnaz ceteros v̄eo cōsanguīneos et aīos ex
alteā audire. altricātes sup̄ cūctas vite hūane
artes et viuēdi modos. incipiētes a statu tpali
q̄ prio mōrib⁹ occurreret illi⁹ fals⁹ p̄spitib⁹
et v̄eis calaitatib⁹ plene cōspectis. tādē ad spū
alē statū q̄ optimi finis rōem h̄re videt. me ut
optabat trāsferre. **A**cq̄euerūt affines discutiōi
acquiescūt et ego. **I**lli ergo ut aio tenero dulcō
rē stat⁹ et vite tpal⁹ facili⁹ imp̄merēt. decreue
rūt a fūmo fremi stat⁹ culmīe. ip̄iali vic⁹ et ēga
li ichoae. ut ex illius s̄blimitate et felicitate. q̄
multos indies facit felices ad aliquē tpalē vi
uēdi modū alicerēt. **T**ādē v̄eo ceteros alios fre
nos viuēdi modos tāgē et discutere mēti erat

vsq; ad infimos bubulcos. necnō ad rustica
nos homines. **H**is igitur pro quadam prefa
tione introductis: accedendum est ad rem
ipsam. **I**n duos igitur libellos ut premisim⁹
h̄ liter diuiditur. in quibus discutiūtur et ex
aminātur materie infra scripte ut in tabula
sequenti apcius declaratur.

De materijs pertractandis in primo libro.
a de tabula capitulorū eius.

Primus liber agit de cūctis statibus a
exercitijs siue viuēdi modis tpalib⁹.
incipiens a cesarea ptate a regali di
gnitate: que culmē habet om̄iū tpaliū statuū
vsq; ad bubulcos: ac infimas artes exer cētes
In quo discutiūtur a examinātur cōmoda a
incommoda: dulcia a amara: fauorēs a laboēs.
solacia a miserie: facilitates a difficultates:
p̄sp̄era a aduersa: q̄etudines a picula vni⁹
cui⁹q; status. a vite hui⁹ tpalis seu forme vi
uēdi in hoc seculo.

Capitulū primū de p̄mo ac sublimiori sta
tu tpali vic; impiali a regali: ac aliorū princi
pū. a de hui⁹ status culmme a excellētiarac
de illi⁹ felicitate a p̄sp̄eritate: necnon de ei⁹ cō
moditatib⁹: p̄rogatiuis: laudib⁹; a p̄conijs.

Ca. secūds de infelicitate status Imperialis et regalis et plurimis curis. oneribus. miseris. calamitatibus. atque incommodis istius status et que reges et principes comitantur. et tandem de innumeris periculis participantium.

Ca. tertium de alio vivendi modo in hoc seculo. videlicet de exercitio et vita curialium. et eorum qui principum fautores et officia sequuntur. et de laudibus et commendatione huius status.

Ca. quartum de laboribus. oneribus. et incommodis ac periculis status et vite curialium et fautores. curias. seu officia principum sequentium. In quo capitulo et in tribus rubricellis sequentibus specialiter agitur de septem vitiis que officiales Regum et curiales comitantur. Agitur etiam de calamitatibus perceptorum regum. et alia officia exercentium. et an in curiis regum acquiratur verus honor.

Ca. quintum de nobilitate generis scientie et morum et quid sit et quo ortum habuit. et an a Regum sola voluntate et concessione acquiratur.

Ca. sextum de multiplici nobilitate. et an sola generis nobilitas in deferendis honoribus preferat strenuitati. a scientie. vel virtuti hominis ignobilis generis.

Ca. septimum de laudibus. preconis. et commendatione nobilitatis generis. et de illius virtutibus et utilitate.

Ca. octavum de vanitate nobilitatis humane et de eius vitiis et nobilium excessibus. et de falsa noiatione

nobilitatis. et de illius incommodis: laboribus
et periculis.

Capitulum nonum de armata militia et exerci-
tio armorum et de laudibus et commendatione
huius exercitii. et an vacantes armis: sint veri
cives et partes civitatis.

Ca. p. de laboribus et oneribus atque incom-
modis vite militaris ac exercitii armorum. et de pi-
culis huius status. et de causis quibus hoc ex-
ercitium disuadetur.

Ca. xi. de vita et statu coniugali in sancto et im-
maculato matrimonio. et de utilitate: laudibus
et prerogativis vite coniugalis super alia vivendi
genera.

Ca. xij. de oneribus et incommodis et labori-
bus plurimis vite coniugalis. et de causis propter
quas non expedit uxorem ducere.

Ca. xiiij. de magistratu iudicum et de officio
et munere iudicandi populos: et presidendi ci-
vitatibus et de laudibus huiusmodi officiorum
et commendatione talis exercitii.

Ca. xiiij. de oneribus et laboribus et incom-
modis prefature et iudicature: et presidentie i
populis. et de periculis huiusmodi exercitii.

Ca. xv. de exercitio et officio consulis et re-
atorum vicinorum et provinciarum. et de periculis hu-
ius status.

Ca. xvi. de laborib; oneib; a incōmōis ofulū
a pōz vbiū a pūtiāz et de picul hui⁹ stat⁹

Ca. xvij. de alio exercitio a vinēdi gñe i hoc
seculo. vicz de aduocādi a patrocinādi officō
in iudicō a de laudib; hui⁹ sciētiā a artificō
si exercitij z a de vtilitatib; ex illo pueniētib;
et quō supplet nature defectus.

Ca. xvij. de incōmodis. oneib; a laboribus
exercitij aduocacōis in caus; et iudicij et de
picul hui⁹ stat⁹ a modis vinēdi a de dānis q̄
ex illo veniūt reipu. a quō litigia nūciunt ex
aduocatoz copia. a quō hūana iusticia pōt
impleri in iure naturali.

Ca. xix. de alia vinēdi artez vicz de nōrñs z
tabelliōib; a scribis. a de hui⁹ artis laudib; z
vtilitate et commendacōne ac necessitate

Ca. xx. de miseris. calaita. ac labo. a picul nō
rioz. tabellionū. a de illoz fraudib; et dolis.

Ca. xxi. de exercitio agcultuē. a de laudib; et
omēdacōe hui⁹ natuālis a innocētissimi exer
citij. et de vtilitatib; genei hūano ex illa pue
mentibus et quomō deo acceptum est.

Ca. xxij. d incōmōis. oneib; difficultatib; a
laborib; agcultuē a de aculeis a miseris hui⁹
stat⁹ Et narrat pluā de hoc vinēdi gñe cū ei⁹
solicitudines a ārtetates. a quō ēpuḡt pclaris i
genis agcultēa ipa a q̄les debēt eē agcultoēs

Ca. xxiij. de diuersis alijs modis et artibus
uiuendi in hoc seculo: et presertim de artibus
mechanicis in genere: et utilitate earum. Et quod
sunt artes mechanice. et qualiter earum exercitia
proficiunt. et que artes sub eis comprehenduntur.
et quomodo in dictis artibus clari multi euaserunt.
Et quod mediocritas vite mechanice non est de
spicienda.

Capi. xxiiij. cum rubricella sequenti: de dissua
sione in genere vite mechanice. et quomodo licet sint
artes necessarie: tamen non est necessarium illarum
habere exercitium. et quales mechanice artes inuen
te sunt. et quis sit illarum finis. et quare sic appellentur
et an sint utiles ingenijs hominum. Et an ar
tifices sint rei ciues et partes ciuitatis.

Capitulū. xxv. ubi particulariter agitur de prima
arte mechanica: videlicet de lamificio et ceteris ar
tibus que ei subalternantur. et de illius utilitate et
incommoditate dulcibus et amaris.

Capi. xxvi. de secunda arte mechanica: videlicet fa
brili armatura aut architectonica. et de partibus
eius. et de utilitate et prerogatiuis illarum. ac de in
commodis miserijs et oneribus earum.

Capi. xxvij. de tertia arte mechanica: videlicet
de nauigatoria et artibus ei subalternatis. et de
utilitate et laudibus earum. deinde de laboribus mi
serijs et periculis que eas comitantur.

Ca. xxviiij. de quarta arte mechanica. vicz de venatoria et artibus ei subalternatis et de laudibus et utilitate earum et de laboribus miseris et periculis que eas comitantur.

Capi. xxix. de quinta arte mechanica. vicz de agricultura et partibus eius. et de earum utilitate: dulcore et amaritudine ut supra diximus in decimo septimo et decimo octavo capitulis.

Ca. xxx. de pastoralis arte. et de eius utilitate ac incommodis miseris et laboribus.

Ca. xxxi. de sexta arte mechanica. vicz theatra et ludis. et de partibus eis subalternatis et de diversitate omnium ludorum et de illorum utilitate damnis et infelicitate.

Ca. xxxii. de septima arte mechanica. vicz medicina. et de eius necessitate et utilitate et laudibus. de modo de illius abusu: laboribus et periculis.

Capi. xxxiii. de arte mercandi et vendendi que ipsa mechanica est et sub navigatione continetur. et de eius necessitate et utilitate de modo de illius infelicitate fraudibus: dolis atque periculis.

Ca. xxxiiii. de artibus liberalibus in genere. et de illarum laudibus et utilitate. et que vocantur liberales. et de illarum incommoditate et abusu.

Ca. xxxv. de duabus liberalibus artibus. vicz grammatice et dyale. et de ortu earum et causis que inveniuntur et de illarum laudibus. ac de modo de earum abusu et incommoditate.

Capi. xxxvi. de rhetorica et eloquentia q̄ tet
na est liberalis ars. et de illius ortu et utilitate et
laudibus. Rursus de eius abusu. et qualis debet
ē orator. et quid valet eloquentia sine sapien
tia. et q̄ aliquādo est mortifera.

Capitu. xxxvii. de mathematicis sciētijs in
generet et de earū ortu et fine.

Capitu. xxxviii. p̄cularit̄ de prima sciētia
mathematica: videlicet de astronomia et de eius
laudibus et utilitate. demū de illius incōmodi
tate ac incertitudine laboribz et dānis.

Ca. xxxix. de secūda mathematica: videlicet
de musica et de eius laudibz et utilitate. ac de il
lius incōmoditate: miserijs et laboribus.

Capi. xl. de t̄tia et q̄t̄a mathematicis: vide
licet arismetica et geometria. et de earū laudi
bus et utilitate. et de illarū incōmoditate ac in
utilitate et laboribus.

Ca. xli. in q̄ sub breui epologo recolligit au
tor cūctas alias artes et genera viuēdi in hoc
seculo: in quo oñdit miseria: labores et peicu
la omniū statuū: et oñdit eas omnes plures
habere aculeos et miseria: q̄ gaudiū: quietē
et securitatem: discurrens p̄ omnes modos vi
uēdi in hoc seculo

Capi. xlii. in quo inq̄rit̄ causa: q̄re a prima
mundi origine boni et mali in quouis statu

existentes: diuersas miseras penas: crucia-
tus: plurimaq; mala & incommoda corpora-
liter passi sunt: & breuiter enarrantur calami-
tates in specie: omnium fere magis excellen-
um personarum vtriusq; testamenti.

Capitulum xliij. in quo ostenditur homi-
nes in quouis statu viuentes: non solum pe-
nas exilij: cruciatu: & mortes & cetera corpo-
ralia incommoda assidue pati. sed & alias di-
uersas intrinsecas mentis afflictiones: ut
nusq; vita aut sorte sua contenti sint: & breui-
ter tangit particulariter omnes fere huius-
modi mentis querelas & molestias ad vtra-
q; partem

De materijs pertrañandis in secundo li-
bro & de tabula capitulorum eius.

Secundus liber de statu vite spiritua-
lis: qui in duos subdiuiditur status
seu viuendi modos: videlicet in sta-
tum ecclesiastici ordinis. hoc est papam: car-
dinales: archiepiscopos. clericos et ecclesie
ministros. Item in statum monasticum siue
religiosorum. in quo sunt capitula sequentia

Capitulū primū de sublimitate & excellēcia

10
dignitatis summi pontificatus. et de incomprehensi-
bili eius autoritate et potestate. et de illius necessi-
tate et utilitate et de altissimis eius misterijs.

Capitulum secundum de spiritualibus incommodis amari-
tudinibus et miserijs et auleis et necnon mentis af-
flictionibus et periculis et laboribus summi pontifica-
tus. ubi plurime sumorum pontificum calamitates
et spiritus perturbaciones narrantur.

Capitulum tertium de plurimis temporalibus incom-
modis amaritudinibus et miserijs ac calamita-
tibus romanorum pontificum. et de illorum promptis et
eis coniunctis laboribus et periculis et anxietatibus et in-
sepabilibus erumis.

Capitulum quartum de alia infelicitate et cala-
mitate romanum pontificem. videlicet quod pax vivat in
pontificatu. et de causis et rationibus huius brevita-
tis vite. potius in eisdem summis pontificibus. quam in
alijs monarchis et principibus.

Capitulum quintum an sit verum uniformiter
quod romani pontifices pax vivat in papatu.
Agitur etiam de verissimis causis brevitatis vi-
te sumorum pontificum. et an in vivendi modo. Ro-
mani differant a ceteris moribus.

Capitulum sextum in quo assignantur cause et rationes
quare illorum opinio non sit tenenda: qui dixerit
summis pontificibus bonis et reprobis uniformi-
ter insitum et proprium esse ut in pontificatu pax

viuant.

Ca. vii. i quo rñtē motiūis illoꝝ q̄ dīxēt
papaz paz vīnē ī papatu. ⁊ quo sensu sit ī
telligenda p̄dicta opmīo. ⁊ qūo cum veritate
posset saluari.

Ca. viiij. de excellētia ⁊ p̄rogatīa stat⁹ ⁊ dig
nitatis cardinalatus. ⁊ de p̄fectiōe hui⁹ stat⁹
⁊ de laudibus ⁊ preconīis eius.

Ca. ix. de plurimis anxietatibus ⁊ aculeis
laborib⁹ ⁊ p̄culis stat⁹ ⁊ dignitatis cardiala
t⁹ ⁊ de onerib⁹ q̄ īcūbunt huic dignitati.

Ca. x. de sublimitate. excellētia stat⁹. ⁊ dig⁹
te p̄iarchaz. arciepiscopoz. episcopoz. pla
toꝝ ⁊ p̄biteroz. ministroꝝ ecclīe. ⁊ de p̄fectiōe
status eoz ī genere ⁊ ī cōmuni.

Capitulum. xi. de differēcia ⁊ comparōne
ecclīasticorū. videlicet episcopoz ⁊ aliorum
inferiorum p̄latorum. ⁊ clericorum īter
se adīuicē. ⁊ quis gradus altero sit dig⁹ior
et p̄fectior.

Capitulum. xij. de plurimis difficultatibus
⁊ aculeis. laboribus ⁊ p̄culis status episco
porum ⁊ clericorum. et de malis ministris ec
clesie. ⁊ de multis abusibus. vicis ⁊ īordīa
cōmibus illorum ī cōmuni.

Capitu. xiiij. de dignitate ⁊ p̄rogatīa offi
cīi decanat⁹ ī ecclīa. ⁊ de illi⁹ hōre ⁊ veneracōe

et de eis q̄ ei cōpetunt. demū de plurimis oneribus et afflictionibus: ac defectibus et periculis eorum.

Capitulū. xiiij. de dignitate et prerogatiua officij archidiaconoꝝ. et de honore et veneracione ei debitis. et de hijs q̄ ad eum spectant. demū de plurimis oneribus et afflictionibus: defectibus et periculis illoꝝ.

Ca. xv. de dignitate et prerogatiua officij cantoris et primicerij. et de honore et veneracione ei debitis. et de hijs que ad eum p̄tinent: demū de plurimis oneribus et calamitatibus: defectibus et periculis eorūde cantoroꝝ.

Ca. xvi. de dignitate et honore officij thesaurarii vel custodis ecclesie. et de hijs q̄ ad eum p̄tinent. demū de plurimis oneribus et calamitatibus: afflictionibus defectibus et periculis illoꝝ qui talia officia habent.

Capitulum. xvij. de dignitate et prerogatiua officij scolastici in ecclesia. et de hijs q̄ ad hoc officium spectant. demū de plurimis oneribus: afflictionibus et calamitatibus: ac defectibus et periculis scolasticoroꝝ.

Capitulum. xviii. de p̄eminētia et utilitate officij archiepiscopit̄ et quāte sit veneracionis. et de hijs q̄ ei competunt. demū de plurimis oneribus et afflictionibus: defectibus et p̄mptis

periculis archipresbiterorum.

Ca. xix. de prerogatiua et magna utilitate officij et gradus canonicorum. et quanti sit honoris et reputationis. et quid ei congruat. deinde de innumeris huius status oneribus et afflictionibus. defectibus et periculis.

Capitulū. xx. de preminencia necessitate et utilitate officij sacerdotum. curatorum. rectorū curā animarū habentium. deinde de plurimis huius status laboribus et calamitatibus. defectibus et periculis.

Ca. xxi. de secundo statu spirituali. videlicet religiosorum et de motibus et auctoritatibus. que adducuntur ad probandum statum ecclesiastici ordinis preferendum esse statui religionis et per consequens ecclesiastici ordinem esse perlegendum.

Ca. xxii. de prima copacōe horum duorum statuum videlicet quales huius duo status clericorum et monachorum se habent alter ad alterum copatus. et quos eorum sit eligibilior quantum ad eminentiam et perfectionem status. et etiam vite et sanctitatis.

Ca. xxiii. de alia copacōe horum duorum statuum clericorum et religiosorum inter se adiuvantem. videlicet quos sit eligibilior tanquam simpliciter humanior et tolerabilior.

Capitulum. xxiiii. assignantur responsiones ad obiecta contra religiosos pro tuenda opinione illorum. qui sentiunt religiosos esse in perfectiori statu quam decani. archidiaconi et alij inferiores.

derici post episcopū: ubi discutit q̄ sit p̄fectior
vita actiua vel cōtemplatiua. et de eorū ad in
uicem cōpatione.

Capitulum. xxv. de excellēcia et laudib⁹
vite monastice ac religiosę ac de plurib⁹ cau
sis p̄pter q̄s pl⁹ eligenda sit: q̄ alius viuen
di modus.

Capitulum. xxvi. de difficultatibus vite re
ligiosę. et de laboribus et aculeis religiosorū
in genere.

Capitulum. xxvii. p̄cularius et lacius de
p̄mptitudie piculorū huiusmodi stat⁹ in sp̄e
et de malis religiosis et abusib⁹ illorū.

Capitulum. xxviii. de inclinacōe et disposici
one naturali et diuersitate cōplexionū homi
num q̄tū ad religionem et de consilio in
talibus.

Capitulum. xxix. de cōpatione religiosorū
inter se ad inuicem: et primo de cōpatione so
litariorū ad socialem vitam agentes. et que
vita sit p̄fectior altera.

Capitulū. xxx. de cōpatione religiosorū vi
tam socialem agentū inter se. et q̄ religio so
cialis alteri sociali sit p̄fectior. et utrū religio
eo q̄ arctior sit p̄fectior.

Incipit capi. pri. primi li. vicz de pmo a sub
limioi statu tpali. q̄ est itat⁹ a gō⁹ impial
a regal ac alioz pncipū seculariū. a de sup
mo hui⁹ stat⁹ a digtatis culmie a excellētia
ac de illi⁹ gloia a felicitate. necnō de ei⁹ pro
gatiuis comoditatibz. laudibz a pconijs su
p alias tpales dignitates.

Sup cūctas būanas tpalesq; dignitates
a sublimitatis eminēcias. impial a ēga
lis stat⁹ culmen a excellētiā obtinēt. Quis ita
q; fastigh splendor a laus tanta est. ut satis
exprimi non possit. Sed ut paucis agamus.
ficut nomē eius ita a laus eius. Imperatoris
quidē nomen ab imperādo dictum est. Regis
deniq; a regendo. aut grece basis a sustinen
do. Quid enim gloriosi⁹. Quid felicius. q̄ vnū
intueri mōilem hominē ceteris hominibus im
perātem. cūctos regentem. a ad libitum ferē
tem. Isti sunt qui teste iob portāt orbē. Quis
certe eminentissimi status honor. laus. gloia
a excellētia ex eo etiā maxie ptz. qm̄ teste scrip
tura illē tanq̄ sublimioibz ptatibz. omnis aia
subdita est. Quare et iuxta cristī preceptum
Cesaribus atq; regibus a cūctis fidelibus
honor exhibēdus est. subsidia prestanda. a q̄
bus redigal redigal a quibz tributū tributū

Illis deniq; tanq; precellentibus et a deo mis-
 sis teste Apostolo parendum est. q; non sine
 causa supereminentem terrentemq; gladium
 portat ad coercionem maloz: laudem vero
 bonoz. Illoz quide sunt q; incolimus vites:
 illoz castra atq; possessiones et cuncta terre-
 na dicente Augustino q; iure defendis villas:
 nisi imperatorum Regumq; iussu. Quis igitur
 non felicem: non cunctis prelatu hunc excel-
 lentem statu dixerit. Qui omnibus subuenit:
 omnibus prodest: et omniu saluti et comodi-
 tati prouidet. In q; re Reges ipsos deo assimi-
 lar: appropinariq; plurimu cernimus. Quia
 solus ipse vite necisq; hominu dominus est: sa-
 lutem mortalibus confert: vel dando si egue-
 rint: vel parcendo si deliquerint: vel indulge-
 do si supplicauerint. Qui non sibi sed rei publice
 nati sunt: dum discordias pacificant: oppres-
 sos a potentib; eripuit: prouincias pace gau-
 dere faciunt: violencias cohibent: Iusticiam
 suat: malos dissipant: et quicqd agendu est
 siue ad bene beateq; viuendu: siue ad res ip-
 sas politicas feliciter gubernadum: finemq;
 debitum dirigendum: legibus: preceptis ac
 iustis lacionibus disponunt. Rex enim simili-
 tudo siue ymago qdam diuinitatis est in ter-
 ris: du idipm agit in limitato circumscriptoq;

regno. qđ de⁹ in vniuerso. **H**inc reges in exo
 do dñi vocant^r. In hñs ē pñciaz qđ regūt sum
 ma ptās. **T**aceo de impatore cui⁹ auctoritas
 null ē circūscripta limitib⁹. qđ pñceps ē maxi
 m⁹ atq; optim⁹. qđ celeste habz arbitriū a iurā
 pceptaq; ab eo tradita dimit⁹ emanat credū
 tur. cui ē p lege volūtas: p libito sandio. pro
 arbitrio racō. **E**st demq; Rex pat^r pñerz amans
 quos regit ptegēs quos gubnat. **R**urſus h⁹
 ſublumiſſimi ſtatus excellētia. ex illius ncitate
 ac vtilitate facile agnoſcitur. **N**am veluti cū
 dñs hoībus naturale ē in ſocietate vinē ſic ali
 quē eſſe oportz per quē multitudo regat^r. **N**ā
 in⁹ pñm. multis exiſtētibz hoībz. a vnoquoq;
 id qđ ſibi congruū eſt. pñdente. multitudo
 ipā facile in diuerſa diſp^rgiē. ſi mō aliquis nō
 ſit qđ curā multitudis obtineat. **N**ec illud ſapi
 ens Salomō ignorabat in quēſ. vbi non eſt
 gubernator diſſipabit^r ppls. **D**emq; illa hoībz
 a natura innata ſocietas rumperetur. ſi non
 foret aliquis preſidens. cuius ope prauorum
 audacia arceretur. **Q**uia teſte Auguſt. A dīma
 di poſicōne regna ſūt odita. reges inſtituti ut
 malorū puerſitas caſtigetur. a bonorū vita a
 innocētia cōſeruetur. **E**t alibi **R**egale ſaſtigi
 um locus eſt ſuperior. ſine qđ popul⁹ regi non
 pōt. **I**mpatōia ergo vox a Regalis auctoritas

iniquos fugat insolentes castigat: obtreata
 tores despicit bonos premiat atq; foueret
 cunctis influit vite et honoris alimēta. Est em̃
 Rex in regno veluti in naturali corpore caput
 Cōstat quidem caput ipsū membris vigorem
 influere. Quia teste nrō Seneca: qd̃ valet cor
 poris robur. Quid validitas lactoꝝ. Quid ve
 locitas pedū n̄ capitis velut p̄ncipis sui impia
 lis q̄dam amminiculee potestas: a quo vl̄ de
 stituuntur vniuersa: aut om̄ia fulciuntur.
 Sine capite inquit iacet truncus ignobilis.
 sine honore. sine nomine. Sed nec in humais
 tantum eius sūma consistit felicitas. Nam pre
 ter eā exteriorem quam p̄diximus super cun
 ctos mōles excellencias. si bene Rex optime
 q; regit immortalī deo tāto p̄pinq̄ior. tanto
 q; acceptior est. quanto liberior. Sed et casti
 gator fuit. in eo peccandi licencia. quī potuit
 transgredi et non est trāsgressus. in quo pec
 care noluit voluntas. eciam si immineret pec
 candi impunitas. Grandis certe gloria. gran
 de premium. Nam q̄tquot superat potestate ē
 rena. superat et felicitate eterna. Scriptum est
 enim. quia domus Dauid erat sicut dom⁹ dei.
 Veluti enim fideliter regēdo dei officium ges
 sit in populo. sic ad premium p̄pinq̄us ei be
 rebat in celum. Quippe apud antiquos boni

redi q; principes: in deos transformati putā
 bantur. Et ut grandi negotio breuem finez
 imponamus. Quanta sit huius sublimis sta
 tus felicitas. non minus ex hys que tetigim⁹
 q̃ ex eo ipso cognoscemus. quoniam videlicet
 si nulla ut aiūt. maior est felicitas. q̃ multos
 facere posse felices. Id certe felicitatis genus
 nulli magis Regibus conuenit: Quāobrem
 ut ego arbitror illa sapiens regina Saba:
 non modo Salomonem Regem felicissimum
 dixit: sed et eos qui ei seruiebant ac ministra
 bant. seruosq; seruorum suorum per beatos
 asseruit. Que res agit. ut omnis humanus ai
 mus si sui ipsius immemor: si contēptor: si de
 niq; sui paruipensoz fieri non velit. ad eandē
 ipsam sublimitatis dignitatem decurrat. At
 q; si natura suffert. si prudentia sufficit. si for
 tuna aridet. si potentia inuat ad illum omni
 um felicissimum statum totis respiret conati
 bus. Quod si minus tam excelsę cedri culmen
 ascendere nequit. ramusculis saltem illius in
 fideat. quoniam aut vberemū felicitatis fru
 ctum. aut saltem protectionis illius vmbē su
 auissima non frustrabitur. Ceterum augetet
 excellenciā regalis atq; imperialis principa
 t⁹ agere de eius origine necnon differentia. et
 quis illorum sit antiquior similiter et iustior

principatus. de quibus lausius dixim⁹ in libro
quem nup edidim⁹ de monarchia ⁊ origine
et differēcia principatus. et itē in libro de
senſorij ſtatus eccleſiaſtici quarto tractatu.

Capitulum ſecundum de infelicitate ſtat⁹
imperialis ⁊ regalis. et plurimis curis. oneri
bus et miſerijs. calamitatib⁹ atq; in cōmod
illius et q̄ reges ⁊ principes comitantur. ⁊ tā
dem de innumeris periculis principantiū.

Uera ſemp illa ſapiētis ſentenciā fuit.
q̄ maiore ſtudio miſeriar⁹ cauſas. ⁊
doloz alimēta q̄ vitam cōquirim⁹
Atq; aliudius ea inueſtigamus et p̄legim⁹
quib⁹ more pile huc atq; illuc iactam⁹: q̄ ea
q̄ pleniffimam ſecuritatem et verā felicitatē
tribuunt. qđ certe nulli animantium preter
hominē accidit. Illa enim non iudicio raci
onis. ſed nature inſtimētu vtilia eligūt. Nos
vero ingenio et animi acumine vigentes.
blanda quadā atq; fallaci aura ridente fal
ſo indicamus. putantes id eſſe beatit⁹ id ppe
tū: qđ facile ruit. Nec mouem⁹ q̄ aſſiduo cō
ſpiciamus qđdam. quos ſicut leuis fortune ri
ſus attollit. ſic leuis illico fletus deicit vt recte
de eis dicere poſſimus cū ppheta. deieciſti eos

dum alleuarentur. Nec nos vincit quod cetera
 minus nemine tam securum tamque mane quietum. ut
 non ante crepusculum a merore. a casura lapsu
 supetur. Cuius certe rei culpa in nobis est qui
 facile ab his que cupimus et trahimur et supra
 mur. Qui enim animos ad hos vanos seculi fau
 stus accommodat. ut pro fructu foliarum pro gra
 no paleas: pro vera felicitate umbram capiat
 necesse est. Audita certe atque cum tota mentis
 attentione auscultata est. summa Regum ac Ce
 sarum felicitas illorumque dignitas. maiestas et
 celsitudo atque utilitas: ad celos usque perducta
 Sed mihi fallor fallitur qui illa falsa non indi
 cat quod apto oculo vera esse non aspicit. Dicam
 ergo non pari eloquentia si ut puto veriore sen
 tentia regalis huius status calamitates: mi
 serias atque pericula. In primis itaque fateor
 clarissimum regis nomen fore. sed durissimum
 officium. clara nomina res obscure: sed et dif
 ficilimum omnium misterium magis certe seruare
 difficile. quam nomen delectabile. Quid enim utili
 tatis affert nudum dignitatis nomen. ubi res ipsa
 deest. Quid enim Cesar. Quid rex aliud susci
 pit nisi fulgidas compedes. claram miseriam
 Que si hominibus nota essent non homines tamope
 re vno solio litigarent. Quinimo mirandum est. quod
 non plura sint regna quam reges. Suscipit certe

Rex collapsa erigere. spsa colligere. recuperare
 perditā. deformia reformare. **S**ed et si illa qđ
 rarum est exprobauerit. reliquam laudem il
 lius successor metet. **P**utasne Reges hñs tē
 poribz ad id puehiz qđ nomen ratioq; regis
 expostulet. ut sit reip. auctor. ecclesie cultor. re
 fugiū pauperū. tutor pupillorum. defensor vi
 duarum. oculi cecorū. lingua mutorū. bacul⁹
 senū. ultor scelex. met⁹ malorū. gloia bōn.
 malleus tirānorū. pater regum. moderato. le
 gū. et erarij publici dispensator. **F**alletis ēte
Mutatus est enim illoz color optimus. atq;
 pro ill operibus. alia sibi ineqlia vendicant q̄
 illico audies. **A**lienat quippe reges aut disti
 pant. imperij et regni bona. cuius sunt admi
 nistratores non domini. **E**cclēham quā tuēdā
 susceperunt. eiusq; ministros psequuntur. a q̄
 bus tributa. penas et banna exigunt. **C**um
 tñ eoz oracionibz longe plus regnum auge
 ant q̄ illoz armis. **P**opulum demū affligūt
 talijs et exactionibz corpa iniuriātur. **Q**uos
 propheta signat inq̄ens. q̄re atteritis populum
 meum. et facies pauperū cōmolitis. **N**ñ ut
 alibi scribitur quod crassum est cōmedunt. qđ
 fractum est non alligant. qđ infirmum est
 non consolidant. qđ abiectum est non redu
 cunt. qđ periit non querunt. **E**os itaq; alius

ppha nō Reges. s̄ infideles p̄ncipes ⁊ socios
 futurū appellat. **T**aceo q̄ aliena dñia occupant
 vicinos h̄cē nullos vellēt. limites confundūt. in
 sitia nō faciūt q̄ dei sūt negligūt. Quid igr̄ fe
 licitatis est. solo noīe **R**ex cēseri. ⁊ q̄ regi dig
 sūt respuere. ⁊ qd̄ hōis ē tutores reipu. appel
 lai. ⁊ illi⁹ euersoēs effici. **C**ogor illud Adriam
 hispana familia nati verbū optio p̄ncipe dig
 nū. ad memoriā reuocāz q̄ illū sepi⁹ i senatu
 dixisse fert. Dicebat ei ita se rempu. gesturū:
 ut sc̄z p̄li rē eē. nō p̄paz. **R**ursus reges nō tā
 ad gl̄az ⁊ honois fastigiū. q̄ ad curā. solitu
 diez. ac indicibiles misērias ⁊ picula assumū
 tur. adō. ut vix aliq̄s ēgnāē optaz. si rē attē
 derz. q̄ grauis regis sarcina sit. ḡuor finis. **A**s
 sumunt quīdez p̄ncipes non ad quīetez. non
 ad securitatem. q̄nimo ad fuitutem ⁊ quādā
 carceris speciem. **Q**ue enim maior est captiui
 tas. q̄ iugit̄ circūcingi populi multitudīne. et
 quasi circumligari. **N**ā ut nē inquit Senecaz
 possum in qualibet pte vrbis sol⁹ sine timore
 incedere. q̄uis nullus sequatur comes. null⁹
 ad latus gladius. **R**ex v̄o armatus. ⁊ arma
 tis munitus in publicum prodeat necesse est
Quem multitudo gladiorum obsidet. ⁊ quo
 cumq; descendat. māgnus illum apparatus
 sequatur. assidue enim omnium quos regit.

timore cōstringitur. Vnde seneca. regnantib;
 multo peius periculum est: q̄ hīs quī indicā
 tur. Vñ enim singulos timent illi vniūsos ita
 q; illud latēti equitis romani rex est: q̄ ne
 cesse est ut multos timeat: quem multi timēt
 Cui⁹ illa ut putamus ratio erit: q̄ quem q̄s
 metuit p̄ire cupit Et iuxta Enniū: quē metuūt
 oderūt: et quē quis oderit: perisse expetit.
 Huius certe regalis fastigij onera: curasq;
 grauissimas atq; prompta pericula: nōnulli
 sensati principes poptime cognouere: illaq;
 exp̄ti sunt Nam augustus et diodectianus al
 ter de dimittendo imperio cogitabat: alter iā
 dimisit. nec reuocatus assensum dedit Deinde
 Marcus Aurelius. et p̄tinax. quorū alter ad
 imperium euocatus. tristior effectus. multa de
 miserij⁹ imperij amicus differuit. alē semp im
 perium exhoruit Adde q̄ regnum non semp
 iuste principes acquirunt. sed plerūq; ferro. q̄
 re ferro etiā seruatur. ac ferro plerūq; amit
 titur. O quot legimus. q̄t audiui⁹. q̄t vidi
 m⁹ in eculeo fortune motos. quot magno im
 petu rotatos. alios ex alcioze fastigio. plapso
 quot Cesares. quot reges: aut hostiū aut suo
 rum manibus: a fūmo solio pulsos. vitam si
 mul et regna amisisse. quot Reges a regno
 in captiuitatem. a sceptro in carceres trāfire

alios epules plurimos i atie cesos. et domi ca
 pite truncatos: et alios quod diuissimum est: laqueo
 a se suspensos. Et ut paucis agamus. ubique
 reges sunt pericula eos comitantur. et semper in
 medio existunt hostium. non solum cum in bel
 lo. sed cum in urbe se recipiunt. Rursum inter
 ceteros homines amicitia quam maxime necessa
 ria. atque utilis et delectabilis est. sed hanc reges
 minime habent. Nam cum inter parentes et liberos
 ac fratres adinuicem. virosque et uxores firmissime
 omnium atque artissime sint amicitie. apud reges
 vero et sepe videmus. filius a patre. et pater a fi
 lio. et coniunx a coniuge. et frater a fratre capi
 atque necatur. ut quos ipsa natura ad amandum
 compellit. regnandi auaritas cogit. Ita odio esse
 ut plerumque de sua nece cogitent. Demum plura
 facit Rex. quam necdum amoris suorum impediunt. sed
 eos reddunt sibi inimicos. Exigende sunt enim
 pecunie a subditis ad necessarios sumptus. pu
 niendi sunt facinorosi. prohibende iniurie. con
 fiscanda bona multorum. cogendi sunt bella
 agere domus agrosque deserere. Que una res
 subditis molestissima est. et omnem amo
 rem repellit. Denique cui fides deest. magno
 bono eum carere nullus hesitat. Que enim
 familiaritas. qui usus. qui congressus iocundus
 esse potest absque fide. Quis enim familiarem

Quis seruū aspicere potest. si ille infidelis exi
stat. **R**eges vero de nullo aut raro fide habet.
qđ ex eo licet cognoscere qđ non facile cibus
ad se delatis credunt: nisi a seruitoribus pre
gustentur. ne qđ male edāt formidantes. **C**e
terum regibus nunqđ sit satis optando. & mi
nus consequendo. **C**eteri enim homines aut
edes cupiunt. aut agros. reges vero vites.
pūcias. regiones. arces. qđ adipisci diffici
li⁹ piculosiusq; est: qđ eas res qđ ab alijs cu
piuntur. **E**t qđ omnium infelicissimū est. reges
ipsi tam bonos qđ malos: tam sapiētes qđ in
sipientes formidant. **F**ortes qđ timent: ne ali
quid audeant gracia libertatis. **P**rudētes: ne
qđ aduersus eos machinentur. **I**ustos: ne de
dignentur ab eis gubernari. **P**otētes et diui
tes verentur: ne subditoꝝ potencia & diuicie
eis nociua reddantur. **D**e quib⁹ iob pulchre
ait. sonitus terroris semp in aurib⁹ eius. **A**d
de qđ reges nūqđ naturalium rerū abundantia
exoptant. **L**ibertatem agroꝝ odiunt ne ferti
litate rerum subditi difficiliter iugum fuen
di paciantur. **D**emum nullū regib⁹ gaudiū
cū securitate est: timent celebritates hominū
timent festa: timent solitudines non custodi
tas: timent ipsos custodes: nec inermes illos
habere volūt: nec de armatis plurimū cōfidūt

quo fit ut qđ ipsi velint. ignorēt. Nōne ista in
 felicitatis sig. sūt. Qđ si forte magnū qđ putet
 in regibus. ⁊ ppter ea beatos eos. qđ facile mul
 tis prodesse ⁊ inimicis obesse pūt. nīmīū in ea
 re fallitur. Quia enim racōe Rex bñfacere ami
 cis pōt cū apte sciat. qđ qñto plura quis ab eo
 cepit tñto citi⁹ cupit effugere. nullusq; sit quā
 earū rex qđ sibi principes largiūtur. suas eē
 putat. qđ si eo loco sint. aut ipsi tā potētes fue
 rint. ut etiā si Rex cupiat. nullo mō possit auf
 ferre. Inimicis vero nec obesse nec pdesse au
 det. Accidit enim illis veluti habētib⁹ extren
 nuos equos. sed feroces ⁊ quibus nec illi vti
 possunt propter timorem. nec alienant pro
 pter virtutem. Sed et inter alias huius rega
 lis status infelicitates illa non parua est. qđ
 niam etsi reges non ignorant statum eorum
 multis miserijs. calamitatibus et periculis
 plenum. tamen nec se ab eo pūde eximi. nec
 tute liberari sciunt. nec sponte cedere possunt
 qui semel regnum assecuti sunt. In qua re cū
 dorum principum. illa omnium miserēma
 condicio est. ut miseriam ipsam relinquere
 non valeant. Quo enim pacto principes tot
 pecunias restituere. quot ipsi diripuērunt.
 aut tot vincula pati. quot ipsi ingesserunt.
 aut tot mortibus mori. quot ipsi necauerunt

Ceteri q̄ gloriā laude et honore. reges cūctos
 mortales superent: hoc vnū est ut mihi satis
 videtur: q̄ reges omnium hominū miseriorez
 existant. Nam nec obseruatiā: nec honoris re
 uerentia. illoꝝ presertim: qui nos aut non iu
 uant aut inuiti seruiunt: grata nob̄ esse pōt
Quāmo quāq̄ hoc sepe fieri intelligamus:
 ut qui maxime principes suos timent: hī eos
 oderunt: hī maxime eos obseruent. colant.
 venerentur. munera mittāt. assurgant. ad ea
 tamen nō amor. s̄ timor cōpellit licet hec oīa
 seruitutis sint signa. veri enim honores alijs
 ex causis gignūtur. Et ut finē miseris huius
 status imponā. in eo rapinas. de predacōnes
 repiti libet. ut de eis ppheta dicere videatur.
In medio populi principes eius quasi lupi ra
 pientes predā. in eo iniurias. in eo vindictas
 in eo spes anxias. in eo honores vanos. cupi
 ditates. furores. in eo nulla ē quies. nulla ani
 mi trāquillitas. in eo paucorū ē subuencō. mē
 toꝝ obpressio. paucis gaudiū. multis oppro
 briū. quibusdā premiū. plurimis supplicium.
 omnibz labor. sibi pena et crux. atq; ut cuncta
 vno claudā verbo. **R**ex in regno sentina ē in
 nauis. i quā vnam omnium officinarū sordes. mi
 serie. calamitates et spurcitie decoquūtur. ac
 infelicit̄ reducuntur. **D**emū illoꝝ infelicit̄

miseras agnosces: si de successoribus cogitas
Nā quidā inquit sapiens. Quis potēior fuit
 Alexādro. ei tū successisse legiē nō fuit. s. alteri
 us fili. Successorē iulio Cesari non fecit na
 tiuā s. adoptio. Impial dom? totū relege atq;
 reuolue p gressum. repies qz perit memoria
 eorū cū sonitu. transis. et ecce non sunt. nec in
 uentus est locus eorū. et ad inferos descendē
 tes. eiusq; heredes aut ignoti. aut extranei. ne
 dixerim hostes successerunt. Rursus si celesti
 ac eterna felicitate reges dignos putas. edē
 intelligis. si qua premio digna agāt. Felix ille
 s. quis est et laudabim? eū. Kar? ut semper est:
Nec ab re sapiens Salomō et Rex tāta regū
 exptus picula dicebat. pref paucos ōnes re
 ges cōmiserūt peccatū. et reliquerūt legē potē
 tis et gloriā p dixerūt. Vnde ysidor? difficile ē
 principē regredi ad meli? si vicis fuerit im
 plicatus. qz p abruptū licentie in omne facin?
 vicioꝝ labit. et qnto exelior tūto peccatū gra
 uius quia potentes potenter tormenta pati
 entur. Omnes namq; peccatores quos sub se
 in vita habuit. in futuro seculo supra se pla
 gali pena habebit. Vnus ex sandis tractato
 ribus dicebat miror si quem contingat salua
 ri ex hīs qui principantur in tātis ruinis et
 tāta pigritia. Video tū eos curretes et sponte

se in apta picula iactantes. **H**inc in euangelio
scribitur. emi villam quā multo labore acqui
fui id est precō anime cōpauī. **H**ec sunt igit
premia status regalis. hec gloria. hec excellen
tia. Ascende igitur quecūq; es. si placet ascēde.
s; ea lege. ut leges naturāq; sedis paciaris.

**Capitulū terciū de curialib; et de exercitio et
vita et morib; illoꝝ et alioꝝ potētum. ducum.
comitū et baronū. ceteroꝝq; qui pñcipū fauo
res et officia sequūtur. et de laudib; et cōmēda
tione huius status.**

Oloriosa plurimū cesarū atq; regum
amicitia semp fuit. **V**bi enim eminēs
est atq; excellēs totius humani hono
ris et glorie mūdane culmē. ibi ingens gloria
ibi sempiterna nominis et honois fama. ut opa
retur necesse est. **S**i itaq; regis amicitia aut fa
uor ardet. plerūq; breui laboris et tēpis cōpen
dio. immēsa premia hoies sequētur. **E**t si cui
q; ea fors ē ut pñcipi car⁹ existat. etnū sibi et
tandē sue potestati. familie. generiq; nomē.
deinde honois et glorie ppetuū monumētū re
linquit. **N**am ut aiūt alibi. negotiari. fortunā
ferre ē: cū regib; vero amīcari supra fortunā
ascēdere est. **P**ro igitur hac consequenda oīs

humānus anim⁹ impendēd⁹ est. veluti q̄ dig-
tates fūmasque opesq̄ honores. q̄ demiq̄ fa-
mā et ppetui nois gloriā. laudem et precomū
suis sectatoribz pstat. quid em dignitate. glo-
ria et honore prestātus. **Q**uid generoso et ani-
mo nobili. auidi⁹ exoptari pōt. **H**inc Seneca
nō cor dubium. p immenso munere habituz
se grām et famā apud posteros precabāt. **E**t
statim⁹. pntem honois et fame gloriā. benignū
iter opibus suis ad futuros statuissē dicebat
Et ouidi⁹ naso sibi nomē indelibile futurū. se
q̄ ore populi legēdū. predicādūq̄ letabāt.
dicebat demiq̄. **N**ō paruas aio dat gloria viēs
et secunda facit pectora ad alta honoris amor
Ad quā utiq̄ rē nos vehemēte natura ipa in-
uitat. **N**ā ut Policrēt⁹ ait et añ vn⁹ ex phis di-
xerat. nō carz misteio q̄ honor cū. h. litera de-
scribit. q̄ nō nisi qdā vehemēti cordis nrī aspi-
racōe pntial valet. **Q**uo apte mōstrat. natu-
rali quodā ipetu atq̄ de fideio hōibz insitū eē. ad
hōres et gloriā aspirāē. **D**emiq̄ Arist. nō parz
hōris et laudis pcomū affectū legim⁹. ex ei⁹
ad alexan. amicitia. **E**t Senecā non mediocrē
amplitudinis et decoris laudem adeptum no-
uimus ex claudij Neronis ad eum affectu. **S**ed
et virgilius ex ea apud Casarem familiarita-
te. per omnia secula se vidurum presagit.

si quod hec commemoras. Cūctos certe. quos sub
limes. quos excellētes. quos honore. laude et
fama viros prestātes aspicim⁹. nō nisi apud
reges tales incepisse. aut reges tales effecisse
liquido operimus. Nec enim ab re laudata il
la in sacris lris regina Saba. beatos et felices
dicebat. nō mō eos qui Salomoni regi assiste
bāt. s; et qui ei obsequebātur. Ex quib; liq do
cōstat. q̄ honorabilis sit vite formula in regū
curijs versari. Nec et similia amici suadebāt.
ut hoc vinēdi genus diligerem.

Capitulū quartū de laboribus. oneribus et
incomodis. ac periculis potētum curialium. ac
favores curias seu officia principū sequētū.
in quo capitulo et trib; rubricellis sequētibus
specialit agitur de septem vicijis. que officiales
regū et curiales comitantur. Agitur etiā de cala
mitatib; procuratorū regū. et alia officia exer
cētū. et an in curijs regū acq̄rat⁹ ver⁹ honor.

Remebat stūpida bona mat hec au
diēs. clamabat alta voce latere sub
herba anguē. nec ut dicebat venena
dātur nisi melle circūlīmīta. Et q̄q potētum
ac curialium vita a prelocutorib; plurimum
laudata existat. sub eius tū fronte. plurima

latē incōmoda atq; picula asserebat. Vex in
 p̄mis id fuetonij sepe a sapientib⁹ audisse di
 cebat. qm̄ qui car⁹ est regib⁹. vilis ē sibi aīma
 vil q̄es. vilis securitas. ociū atq; virtus. Jun
 ge hñs cōmune piculū oīm quī p̄ncipib⁹ fui
 unt. De q̄ Crisp⁹ ait. Nam regib⁹ tam boni q̄
 mali suspicōres sūt. Semp enim ut aiūt p̄nci
 pibus aliena virtus formidolosa est. Id aut̄
 qd̄ de amicicijs p̄scoz principū ad quosdā
 cōmemoratum est. p̄positū aptissime probaē
 videtur. Quis enim carior apud Alexandrū
 Aristotele. Quis apd̄ Cesarem Claudium Ne
 ronem Lucio Seneca. Quis apud Tiberium
 serano. Quorum ruīnam novimus. ut enim
 sapiens quidā dicebat. meli⁹ quisq; regib⁹
 incognit⁹ foret. q̄ amat⁹. Et itez. In regib⁹
 par malū est si quem oderint aut diligāt. nisi
 q̄ odiū fugat. amor detinet. Qd̄ si laboib⁹. si
 sudore. si piculis plurimis regi car⁹ se quis fu
 tur⁹ putat. cogitet. lōge tuti⁹ erit. lōgeq; faci
 li⁹. regis sup̄mi ⁊ oditōis oīm aīciā tātope q̄
 fuisse. Rursus si p̄ hodierna t̄pis malicia. que
 rara amicicia ē. q̄s tā imprudēs ē. atq; ifulsus
 q̄ sibi regū duraturas firmasq; amicitias pu
 tet. aut potius fingat. Cogitet quid inde ad
 eos quos diligē simulat q̄s cte fortune splē
 dor tumorq; animi ōniū ineq̄liū facit. cōtētoēs

Adde quia ut fortuna instabilis. sic principū
volūtas varia et inconstāns est. q̄ q̄ stāte pseue
rātia. res ipsa. boni modicū. mali vero atq; pe
riculi multū habet. Deniq; bonā sibi spem pro
mittūt. qui regib; famulātur. **Q**uis enim tam
imprudens videri cupit. qui sibi spem ponit in
tāta tempestate. **S**ed verū est quia ut nē **Q**uin
tilian⁹ ait. velut multa timētur que optāda
sunt. sic multa sperātur q̄ timēda eēnt. Qui er
go principū fauores desiderat. qđ msi liberta
te. ocio. vite securitate. amicitia priuari deside
rat. **F**orte in talē quis pncipem sperat. a quo
facile falli aut dānari pōt. **M**obilis ē enim cu
iuslibet pncipis animus. et tūto mobilior qū
to a plurib; cōcutiē. **N**ec enī ppter rez varie
tates cūcta rome pōderat. et q̄ cūctos morta
les a regū amicitijs auertere iuste debet. **I**l
lud eis cōmune ē. quia plerūq; nō qui pl⁹ ha
bēt sapiētie aut virtutis. s; qui plus ab ea ali
eni sūt. gratiores illi existūt. **N**ec qui pl⁹ inge
nio aut artib; modulatur. s; qui pl⁹ adulat;
Ille g̃rē fauorūq; primus habetur. **S**ed si cete
ra sileā. quis n̄ demens aut rerū expers. regū
fauoēs tātope desiderat. i q̄b; nō n̄ valos rez
motus. vrbū mutacōes. pestifeās nouitates.
famē. bella. discordias. indies cōspicim⁹. **S**i igit
hec tibi placēt ad regū aicitias aspira.

**De periculo & laboribus officialium. re-
gum. Specialiter de eorūde; principum
procuratoribus.**

Fortasse dices videm⁹ passim ad honorā-
da regis officia ā reꝝ suarū vtilioā minī
steia. oēm fere hōiem etiā podagra & quouis
articulū morbo ligatū. velocissimē atq; audis-
sime currē. Ex q̄b⁹ honor. vtilitas. nobilitas.
libtas. stat⁹. securitas. mōilib⁹ indubie pue-
mūt. Sed nisi fallor. erras gravissimē. Quid enī
si regis pcurator. aut reꝝ eius gestor existas;
nunquid putas ideo ei carior. tibi vtilior eris.
Volo cōsideres. q̄ illi⁹ gerere negotia laborio-
sum ē. cui placuisse ppetua fuit⁹ est. displicuisse
se discernen. supcilium graue. & qd̄ grauius
est. paratum est pro leui offēsiōe suppliciu.
Adde q̄ qui regis pcuratōe; suscipit. necesse ē
multis displiceat. & tandē dñō. Rursus piculo-
sius dō displiceat. necesse est. Namq; regis ius-
su. aut eius emolimenti gratia. enormia reg-
no mala. & ingentia multorum damna; vel
perpetrare. vel dissimulare eū optz. S; nec id
puto tacendū. q̄ qui regis geit negotia. qua-
die id infelix offitium suscepit. ea die sibi viue-
re desit. omisq; libtas. ois q̄es ois iocūditas
abiēt. p q̄b; innumeros labores afflictōes &

modaces linguas. et ultra vires curas sibi g
tis pmutauit. Infelix certe exercitiū. nam qui
vni⁹ est pcurator. multoz hostis est. et dū re
gi placet. regno infestus ē. Quippe quē exple
re oportet quicquid sibi iniungatur a rege. etia
si in alioz pnciē tendat. Et ut pauca agam.
regis pcuracō honorabile exiliū ē. honorabil
certe titulus. s; difficilis racō. Et sub iudice vē
tilāda. corā quo habebis accusatoēs multos.
excusatores nullos. Et qđ pmtiosius ē. imple
bis domū tuā vento. et fama falsaz diuitiarū.
alienas autem veris

De periculo et labore officialium et dilecto
rum regum et principum

ALia preterea discute. pquire regū of
ficia. administracōes. curas oēs. Id
idē repiesz qđ etiā nō ignorem⁹ ea om
nia periculis plena eē. Cernim⁹ tamē a mul
tis sepe eē optata. sepeq; magnis emptā pecu
niis quesitaq; piculis. Sicq; tā ceca est mens
hōim. ut piculis. ematur piculū. precib; atq;
laboribus oparetur discriminē. Nec enim in ill
deest pecunia. s; deest virtus. nō deest fastus. s;
deest cast⁹. nō deest sublimis. s; deest humil.
non deest adulator. s; deest veritatis amator.

nō deest seu⁹ fraudator. s; deest fed⁹ filiator
Taceo septē illa funestissia vicia. q̄ palatinos
 regūq; officiales infallibilē comitat^r **P**rimū
 q̄ de hōū digtatiūq; ambicō ē **N**am teste cicēo
 ne. difficile ē ptatem cupienti seruare equita
 tem. Et sequit^r facillime impellitur ad res iniu
 stas. quū fauoris et gloie cupid⁹ est. locus em̄
 aule lubricus est. **S**cđ. regios fauorē sequē
 tibz. mēdosa et seductoria adulatio. familiaris
 sima est. **D**abet em̄ ut inquit policrat⁹. curia
 lium adulatō comites. dolum. fraudē. pdicio
 nem. mendatiū. **H**ic est ille liquor olei fedissi
 m⁹. quo curiales vngunt caput regis. ut eū
 decipiant. **Q**ui ad eos cū sancto rege dauid
 dicere debet. oleū pccōris non impinguet ca
 put meū. **A**b hīs iniquissimis adulatoribz
 laudat^r pccōr in desideriis suis. **T**ertiū viciū
 regis domesticos comitat^r. vicz feda atq; im
 pba munerū receptō **Q**ue ut scriptura ait. ex
 cerāt sapiētes. et subuertūt verba iustoz. **S**ine
 hīs certe quotidianis distribuciōibz. qui pñci
 pi assistūt qui rerū suaz curā gerūt. vix viuē
 possunt. **N**am teste Seneca. velut canes aceri
 mi. non nisi oblato cibo mansuescunt. nec aliē
 palatim quemq; audire. minus exaudire vo
 lūt. **Q**uāmo teste **P**linio veluti quidam sunt
 hōies fascinatētes voce. alij q̄ vidēdo intermūt

maxime quos irati aspiciunt. sic palatini fasci-
 nantur pestilentius quos intuentur. **N**on enim
 ad se venientes non modo loquendo. sed vacuos
 videndo interimunt. **V**nde polycratus ait. quod cum i-
 ales et medici in eo conveniunt. quia vendunt ver-
 ba sua prope aliquando pretium recipiunt. ut tace-
 ant. **A**itum prodigiosumque hominum genus. in cete-
 ris vite moribus quidam operas. nunquam vero verba ipsa
 vendunt. **N**on etiam silentium. alij vendunt quod est
 in rerum natura. **N**on quod nihil est. magno distra-
 hunt precio. **E**t ut paucis agam palatini litera
 illa atque gratuita sensuum corporaliu officia. ali-
 quando etiam ut illa non exerceant vendunt. ut si
 te lete vident. aut grate audiunt vel loquuntur.
 euestigio vero si te toruo gestu aspiciunt vel
 audiunt. aut non loquuntur. cogaris miser utro-
 que eventu propinare. ut vel augeas favoris affe-
 ctum. vel tollas amoris defectum. Adde quartum
 palatini vitium. videlicet improbam officiorum vendi-
 tionem. **D**e qua Polycrat⁹ ait. improbitas cu-
 rialium eo usque innotuit. ut de testimonio osci-
 entie. de venustate morum. de odore opinionis.
 de sinceritate cause. de correte eloquentie. nisi
 precor interueniente quis frustra confidat. **S**cdm
 illud ovidij **I**pse licet venias musis comitatus
 homeredi nihil attuleris ibis homere foras.
 Quintum aulistarum vitium non est ceteris funestius

simulata vice; aicitie fictio. fingunt se palatini
 multos amare. qui oēs odiunt. qđ cum facto
 op⁹ est: facile opies. **N**ā ut ait iuuenal. Quicū
 quisq; sua nūmoy fuit i arca. tācū habz a fi
 dei. **H**inc **T**ulius. vere amicitie difficilime re
 piane in hīs. qui in hōrib⁹ versant. **E**t **S**ene
 ca: Errat qui in aula q̄rit amicū. **S**extū palati
 noy viciū hīs primū est. vice; refuta machi
 nacō ad extorquendū: a paupes expoliādū.
Iuueniūt nāq; q̄ p̄cipib⁹ assistūt. plurimas
 extorquēdi vias. **Q**uos **D**iero. asseit crudelio
 res eē leomb⁹ a lincib⁹. q̄ lic; ore rabido deuo
 rāt. tādiu tū memoriā dep̄dandi nō p̄dunt
 q̄ diu venē est vacu⁹. vbi vero pasta est san
 guine seueritas. cū satietate succedit obliuio
Septimū palatinorū viciū est omellacōnū
 libidinū a voluptatum vacacō. quos signat
 p̄saias. qui p̄surgūt mane ad ebetatē sectādā
 a potētes sūt ad bibēdū vinū. a fortes ad mi
 scēdū ebrietatē. de nocte diē faciūt. a nocte vi
 gilāt. **H**os dicit **S**eneca. vomē ut edāt. quoy
 palat⁹ nō nisi ad p̄cōsas escas excitat. a tādē
 venē vīno estuās. vac; libidini **A**gā ḡ finē. a
 dicā cū **B**ernar. ad eos q̄ egū aicitias sequū
 tur. **T**u i cuiā p̄cipū sedes. cū diuitib⁹ i ocul
 tis. ut m̄ficiās inoētē deiq; infidialis ut rapi
 as paupes. ibi dextēa tua ēpleta ē munerib⁹

Ibi res pauperum violenter rapiuntur. Ibi laudatur peccator in desideriis anime sue. et iniquus benedicitur. Ibi laudas quod non debes. operaris quod non licet: loquaris quod non debet. Nec igitur studia hominum mores. hec artes officialium regum. hec exercitia palatinorum. et eorum qui regum fauores et amicitias sequuntur. Hac igitur lege ascende si placet. ad tantam potentiam. aut ad tantam demeritiam.

An verus honor acquiratur in curiis regum et principum.

Refusus auditas forte. consequendi honores. te trahet ad regum amicitias appetendas. Disces enim honorem esse de genere honorum. et teste tuo philosopho per se ab honestis viris expectandum fore. quod non nisi ex principum amicitias puenire solet. veluti in quibus et ex quibus cunctarum dignitatum. et honorum cumul9 consistit. atque dependet. si et ad a teros diriuatur. Ad quod ego paucis respondebo. Crede itaque mihi fili. quod teste tuo Cicerone. homo qui summa vanitate versatur. nulla effigie vere virtutis sed umbram sectatur. Est ei honor ipse et gloria. solida quidam res et expressa. non obumbrata. Ille enim verus est honor illa vera laudis et fame gloria. quod ex meritis ac virtute oritur. Plerumque in hiis. quod auram fauoris

pñcipū sedant. familiaris est glorie vanitas.
 Rñimo nōnunq̃ victorū laudatrix est fama
 popularis. Vnde socrates ut inquit Valerius
 eos honorē vix consequi posse ait. q̃ id agūt. ut
 quales videl cupiūt. tales ipi essent. Prudēs
 enim vir ut inquit Bernar. Labois sui fructū
 nō in honore. nō in fama. quā multi sepe falso
 acquirunt. s̃ in sciētia ponit. **H**ic Augusti
 nus conscientiaz attendere nos iubet. nō qui
 dem honoris famam. **H**inc enim falli potest.
 sciētia nunq̃ Rursus nec dignitatū maximaz
 culmine letari recte possunt. qui regum amici
 tias et fauores queritant. **D**ignitas enim ut
 inquit Tulius honestaz cultu ac virtute et hono
 re digna est autoritas. que cum laude pro
 uenit. non dignitas. sed dignitatis vsurpatio
 appellanda est. **H**inc Boetius. nonnunq̃ vir
 tutibus. ex dignitatibus. honor accedit. sed
 potius ex virtute dignitati honor accrescit
 Nam collata improbis dignitas non modo
 efficit indignos. sed prodit potius et ostendit
Accedit quia regiaz vmbraz sequentes ple
 rumq; non virtute. sed vicio. non merito. sed
 precio. non electione. sed adulacione digni
 tates assequuntur. **Q**uare ex eis honores vix
 eos consequi non posse. per lucidū est.

Capitulum quintum de nobilitate geneis et sciē
tie ac mox. et quo ortum habuit. et an a re
gū et principū sola voluntate et cōessione
recte acquiātur nobilitas.

Purimū fallūtur. qui geneis claritatē
quā nobilitatē vōm⁹ ex sola pñcipū
amicitiā. fauore aut largitate querē
Pro cui⁹ rei aptiori cōmōne aliqua de nobi
litate nō satis a modernis tacta. breui⁹ q̄ rei
magnitudo exposcat differem⁹. In pñmis igitur
p̄termittem⁹ de illa nobilitate dicē. quā theo
logicā aut sup̄naturalē vocāt. q̄ quis dei grā
acceptus ē illi. s̄ nec de naturali nobilitate tā
genuis. q̄ aut liber. ā ingenio vel intellectu cal
lēs. nobilē appellat. Agem⁹ itaq; de ea carnis
nobilitate. qua q̄s vlt̄i plebeos hoies dignior
acceptior at; honoābilior reputat q̄oā nōnul
li nobilitatē politicā appellāt Inq̄rem⁹ igitur
p̄mo q̄d sit ea carnis nobilitas. Demum q̄n.
quō. et p̄ q̄ et qualia media acquiritur. Omissis
itaq; plurimis q̄ in ea re adduci possent. satis
nobis est Aristotelis amplecti sententiam. Is
enim i rethoricis nobilitatē idē esse voluit. q̄d
virtus geneis. Ex eo quidē appellamus quos
dā nobiles. q̄ ex honorabili genē ortū tēhūt
Gen⁹ vero ea rōne honoābile dī. q̄ ab antiq̄

Edm. 4m
multa. ex ea p̄genie insignes. et honorati viri
p̄cesserūt. Et ut agam⁹ breui⁹. Ingenuitas ista
politica. quā vulgus nobilitatez appellat. ni-
hil aliud fore credit. q̄ ex aliq̄ antiquo genē
et honorata p̄sapia p̄cessisse in q̄ ab antiquo
plurimi euasere insignes et honorati viri. aut
in p̄ncipando v̄l p̄stitēdo. aut alios publicos
et honestos act⁹. vel p̄ncipis iussu. vel populi
assensu exercēdo. Nec huic sentētie idē p̄hs cō-
tradictē videt. cui noīter seneca satis assentit
hij em̄ nobilitatez antiquatas dicit eē diuici-
as. Qd̄ putam⁹ ideo dictū eē. q̄ scdm̄ om̄nē
hoīm op̄mionē om̄ia mēsurantur nūmismate.
ut v̄z sit qd̄ sapiēs ait. q̄ pecunie obediunt
oia q̄ sit ut pecunia ip̄a p̄tū eē videat cuiusq̄
rei. Ex hoc em̄ q̄ aliqui sūt diuites. facile repu-
tantur digni ad p̄ncipandū. seu in populis
p̄stitendū. Et eo ipso creduntur insignes et
honoē digni. Ex qua re moleuit eundem p̄hm
et sapientes dicere nobilitatem esse antiqua-
tas diuicias. Non v̄tq̄ ut sole antique diui-
cie simpliciter nobilitatem paīant. sed ut idē
p̄hus in quinto politicorum ait. exigitur q̄ si-
mul cū diuicijs assistāt p̄genitorum virt⁹ et
melta. eo modo q̄ dixim⁹ Sūt itaq̄ diuitie nō
formaliter inducentes claritudinem generis
sed instrumentalit. tanq̄ signum nobilitatis

Sed nec alio misterio vacat: q̄ ipse phus a
 sapiētes nobilitatē antiq̄tas diuitias dixerūt. ut
 vic; recētes diuitias. ad nobilitatē causandā
 minime sufficere demōstraret. Cui⁹ causā idē phs
 in rethoricis pulchre affligit. ait enim q̄ nuper
 ditatū eēzē q̄dam ineredicō diuitiaz. Ea de re
 phs ipe tales nup ditatos fortunatos: isensa
 tos recte vocat. Recent enim ditati. nesciūt for
 mare: nec dirigere bō fortune ad opa virtuo
 sa: sicut antiquit⁹ ditati. qui insignes fuerūt
 atq; diuitijs a potentia: a alijs bonis fortune
 virtuose a tpate vfi fūt: nolētes a suis degnāe
 p̄gemitorib⁹. Ex quo illud ap̄tissimū videt: q̄
 nup ditati. nō recte nobiles dici p̄nt. p̄eo q̄
 nō ex insigni gñe nec ex antiquis diuitib⁹ vir
 tuose opantib⁹ p̄stere. Et simili modo aliqui
 recte nobiles eē p̄nt: qui ex nobili antiq̄ p̄sa
 pia sunt gemiti. licet ex aliq̄ infortunio nō sint
 diuites: sicut illi qui nup ditati sūt. S; p̄d̄cis
 phoz sentētijs: pulch; est sacraz scripturaz
 testimonia addere. a quib⁹ om̄is sapia deriuata
 est. Illud enim p̄mo roborat Rex a p̄pheta da
 uid. Nā patz merita postēos nobilitate asse
 rit cū ait. Potens in ēra erit semē eius. Et sta
 tim subicit: gl̄a et diuitie in domo ei⁹ idest po
 tēitate. q̄si dixerit Quia ob p̄ntū p̄dara gestaz
 semē ei⁹ acquirit potēciā a gl̄am nobilitatis.

s; a diuitias. q; simul precipua sūt fundamen-
 ta a ptes substantiales nobilitatis generis.
 ut prædixim⁹. Rursus scribitur in ecclesiasticor⁹
 de⁹ honorat p̄rem in filios. a addit. benedictō
 p̄is firmat domos filior⁹. id est merita dara
 parentum. quib⁹ benedicuntur. commendantur ac
 honorantur. firmantq; filios in vera nobilita-
 te carnis. Et sequitur in expresso. Gloria enim
 hominis ex honore patrum. a de decus filij. pat-
 sine honore. Que pulchra sententia insinuat glo-
 riam nobilitatis q̄ maxime pendet ex patrum
 honore. veluti econtrario. ignobilitas a de decus
 filios sequit. si illorū patres insignes a mini-
 me honorati fuerint. Et hoc iter⁹ idē sapiēs cō-
 firmat cum subiicit. gloria diuitum honorato-
 rum. apprehendet a filios. videlicet in gloria
 nobilitatis. Liquido igitur demonstratur. quia
 veram carnis nobilitatem non sole diuitie ge-
 nerant. q̄ scriptum ē. non magnificauit viz
 peccatores diuitē. Itaq; virt⁹. multa a p̄dara pa-
 rentum gesta. q̄ eos insignes a hōrabiles red-
 diderūt. verā carnis ingenuitatem ad poste-
 ros trāsmittūt. s; a positia iura ea q̄ dicta sunt
 q̄ maxime cōfirmāt veluti q̄ si recta iura sūt sa-
 dino iure moraliq; a politica doctrina. discrepa-
 re minime ouenit. Valēt ei nobilitatē ex trib⁹
 confici. natalium antiquitate. honoribus a

diuitijs: licet diuerso modo ut predixim⁹. q̄
omnia ut notissima p̄trāseō. **E**x quibz liquido
intueri vnusquisq; p̄t. q̄ non recte dici pos
sit. p̄ncipes sua volūate eos efficere posse no
biles: q̄ ex plebeis orti sūt parētibz. **R**equisi
tus quadā die atq; plurimū lacessitus Sigis
mūndus cesar. a quodā plebeo sibi admodū
dilecto. ut illū nobilē faceret. non infulse. s; do
cte siml. a facete rēdit. diuitē inquit ā exēptū
te facere possum. nobilē vero minime. ut anti
quatas diuitias. lōgeuamq; ingenuitatē. nō
recētem p̄ncipis grām. veros efficere nobiles
dēmōstraret. qui plerūq; nulla obistente vir
tutis ac p̄bitatis causa: plurimos daros fe
cisse arbitrātur. quos poti⁹ exēptos q̄ inge
nuos dixerim. **P**olitica igitur atq; ista vulga
ta generis claritas. nō alieno priuilegio. sed
p̄riscoꝝ p̄bitate. a virtutis ope cōpatur. **Q**ue
quāto antiquior. tūto nobilior a magis relucet
a parentibz relicta. q̄ a p̄ncipe sine virtute
donata. Sed teste p̄ho. ideo nobilitas in anti
quitate laudatur. q̄ in eis antiqua fuit virt⁹
Nec p̄pterea illud nego. quia nobilitas carnis
tpe incipit. a tpe desinit. **E**t velut incipit probi
tate parētum. cessat a vicijz successorū. adeo
ut plerūq; claritatē. quā longa tpa p̄duxerēt
vna dies p̄imat. **D**e quibz recte dici poss; q̄

cū se nobiles fingūt. tūc tales esse desinūt. s. fa-
 teor etiā plurimos fore q̄ strenuitate: v̄tute
 opa in tempu. collata meruerūt ut nobiles
 sint cū fiūt. non cū nascūtur. Quib⁹ et si pris co
 rū suorū dara facinora desint. inuat ppria stre-
 nuitas ⁊ ppria v̄tus. Quia ut aiūt. nesciūt cur
 ad nobilitatis actus. magis inuēt aliena q̄
 sua pbitas. aut poti⁹ moueant defunctorum
 q̄ viuorum presentūq; exempla. ut in octa-
 uo capitulo in fine dicem⁹. Sed certe tales ve-
 rius nobiles esse incipere. q̄ plene perfecte q;
 claros esse dixerim. Putarūt ergo ex p̄missis
 pleriq; sapiētes. nō in fule Cesare; a regē ple-
 beū hoiez. verū nobilem facere nō posse; cū no-
 bilitas ip̄a carnis a p̄geitoib; naturalit̄ in po-
 steros p̄cedē videat. Idq; in eccl̄astico sapiēs
 affirmatē videt. ait ei q̄ si in eodē casu dixerit;
 noli querē ab homine dignitate; nec a rege
 honorē sc; nobilitatis ⁊ claritatis. Accedit ad
 hoc. q̄ stat p̄ncipē mutatē nō posse natūē cur-
 fū. nec nēm affirmatē aut negatē. aliqd mutat
 in re ip̄a. Putam⁹ rū distinguēdū. Nam si lo-
 quimur de nobilitate ad p̄genitores relata.
 q̄ natus aliquis est de nō nobili parentela;
 planū fore credimus talem impossibile fore
 per principem nobilem fieri posse. tanq̄ ex no-
 bili p̄sapia. cū illa presupponat iā diu factam.

ēz nec fieri mō pōt. Cū vero loq̄mur de nobilitate ad seipfū relata. tūc putam⁹ regē aut p̄ncipē nobiles facē posse. Nā creabit eū militē: de mū decorabit eū p̄fectuā ul diḡtate. Quo casu postēos vere nobilitabit. ip̄e vero nobilē ēē incipiet: q̄ ignobilē esse desit. Itaq; honor illi⁹ aud⁹ est: s; iudiciū non mutat. Natebitq; qū daz nobilitatis ymaginem: tū quo ad vulgi opimione; aut plebeus manebit: aut p̄terite ignobilitatis vestigia: nō vsq; q; cessabunt. Quā quidē opimione; p̄ncēps mutare ā delere neq; pōt. Nec obstaē videt. qd̄ dici pōt: q; talis nobilitas p̄ p̄ncipē ex mera gr̄a cōcedentis indulget. non quidē ex meritis. aut antiq; p̄ sapia p̄ntum. q; dicim⁹: licet ea nobilitas ex volūtate dependeat cōcedentis: tēminat tamen in illi⁹ p̄sonā. q̄ deb; nobilē effici. Incipit ergo a p̄genitorib;: quāē talem appellāē solemus nobilem factum non natum.

Capitulū sextum de multiplici nobilitate.
et an sola gn̄is nobilitas in deferendis honorib; et p̄m̄is: p̄ferat strēnitati: aut sciētie vel virtuti hominis ignobilis generis.

Nobilitatis igr̄ geneis dū vim atq; naturā inq̄rim⁹: pulchry erit ut id inuestigem⁹ in q̄ plurimoz oberrāt ingenia. sepe

quidē non abre etiā sapientes ipsi dubitarūt
 Quenā harū nobilitatū altei in hui⁹ seculi as
 sequēdis aut pmerēdis honorib⁹ seu deferē
 dis premijs pferat an ea q̄ solū ex gñe homi
 nib⁹ puenit. an alteā ex virtutibus. scia a me
 ritis opata. **Q**uid em̄ si quis in armis stren
 nu⁹. fortis. prudens. non tamen genere nobi
 lis. cum alio cōcurrat qui genē clarus est sed
 obscurus meritis. **A**ut quid sapiens ignobilē
 cū nobili sup dignitate decertat. **Q**uibusdā cer
 te vidē nobilitatū antiq̄ti geneis simplē deferē
 dū. **P**rimo ob suorū in tempu. merita. Eo pfer
 tim. q̄ ius naturale nobili opitulari videtur.
Cōstat em̄ ingenuitatē naturalē potiora iura
 obtinere q̄ quis accidētali nobilitate. **R**ursum
 ut est phi in ethicis sētētia. nōnulli sūt virtu
 tibus p̄diti. tamē nobilitate priuati. **S**facile ei
 repiri litet rusticū. aut plebeū forte. prudētem
 aiosū in hīs q̄ ei ognuūt. principal tū aut p̄fi
 dere noscitur. **D**emq̄ nō videt nobilitatē perdi
 posse p vitia filiorū. **N**ā sapiēs in eccīasten ait
 a p̄ncipe stultū positū in sublimi dignitate **E**x q̄
 innuit nobilē eē. licz stultū. **D**emū eam ptem
 phs tueri videt. q̄ in politicis ait ingenuitatē
 clari generis eē op⁹ laudabile. **C**ōstat em̄ ex
 opibus laude dignis. deberi honoris premiū
 a reuerenciam. **P**ostremo phs ipse et ali

sapientes: nobilitatē ipsā antiquatas diuiti-
as diffinierunt nec alijs virtutis ammiculis
opus esse. **E**contē quibusdā videtur ignobilē
p̄genieritū actu strēnuū. fortem. & prudentē.
& longe fortis? sapientem. nobili geneis p̄ferē-
dum. **V**t enim ait laureatus Petrarcha & ab
alio sapiēte didicit: quāto sit nobilior. rusticus
vir fortis q̄ ignauus nobilis. **I**llis nobis ap-
te demonstrat si mēte pensam? q̄to sit meli-
nobilitatem fundare q̄ euertere. Sed et q̄ eā
ptem tuerentur aiunt. q̄ iuxta p̄m in politicis
dignitas et honor ad quam nobilitas ordina-
tur. precipue distribui debet s̄m p̄portionem
& excessum bonorum anime. nō s̄m excessum
bonoz corporis. **C**ui? causam idē Aristoteles i
primo politicoz assignat. videlicet q̄ talibus
bonis corporis & fortune contingit male & bene vti
Quo fit vt non recte in eis vera possit local no-
bilitas. licet organice talia bona eā ipsam in
genuitatem condecorēt. Si enim in exteriorib;
fortune bonis. nobilitas consisteret. tūc quāto
ditior quis foret. tūto esset nobilior. qd̄ asserē
nihil aliud est q̄ illam falsā. sed facētā cuius-
dam muleis amplecti opim. **E**quā philoso-
phus in rethoricis refert. **Q**uia cū interrogaret
an optaret filium sapientem. vel diuitē. **I**lla
tūc dicit. optimā certe fore sapientiā. videbat tū

sapiētes ip̄os. dinitū ianuās frequētāē. ⁊ nō
 econtra. **Cū** igitur nobilitas inter extrinseca
 bona cōputetur. ostat nullū ppter eam solam
 honorādū fore. **Et** hoc est qđ Aristoteles ip̄e
 subicit in quibz potius hoīes honorādos esse
 ppter intrinseca. q̄ extrinseca bona. **Adiciens**
 qđ nobilitas sola pgenitoꝝ. nō facit formali
 ter hominez clarū. **Addē** qđ felicitas ad quam
 om̄is hūanus anim⁹ suspirat. nequaquā consistit
 in hijs extelozibz bonis. nobilitatē vero nemo
 negabit eē aliquid felicitatis. qđ ip̄e p̄hus te
 statur in quibz. nobiles genere fortunatos
 ⁊ felices dici. **Rursum** eam partem roborare
 videtur naturalis ratio. **Si** enim genere nobi
 lis tamen viciōsus. plusq̄ virtuosus ignobil
 horaret. absurdū admodū sequeret. vici⁹ qđ vitia
 p̄marēt. dignaqz honoē foret. ⁊ vtutes pelle
 rent. **Qđ** aristoteli in politicis dānat dū regulā
 tradit neminē debere honorari nisi scđm excel
 sū vtutū. q̄ sunt bona aīme ut p̄dicim⁹. **Deniqz**
 ipsa scia homines nobilitat. ut iura clamant.
 Hinc lex ciuīlis habet. quia Vlpianus in
 rīconsultus recte nobilis appellatur. **Non**
 quidem propter genus. sed propter sciēci
 am et abundantiam meritorum. **Faciunt**
 plurimum pro hac parte preclara Salustij
 verba. de quibus statim in fine octauij capituli

Valida certe utrimq; iacula emittunt. dubia
q; admodum atq; ancipitem controuersiam agunt.
pro qua diluenda et veritate elicienda. longa
discussio opus est. Nonnulli enim sibi scioli.
quidam dixerunt. quorum principia ignorare vide-
tur. dum solum nudas theoricis iuris sequuntur.
Ego vero fateor me ignorare. cum eis. ipsam tamen
ignorantiam explicando. putarem recte dici pos-
se. nobile antiqui generis simpliciter preferens
ignobili. equalibus amobus. scientia. aut meritis
existens. Primo quod nobilis gradum gradum
adicit. ut iura testantur. Si vero esset inaequalitas.
non arbitror habendam esse rationem nobilitatis.
Tanta enim posset esse huius ignobilis stren-
nitas et meritorum prerogativa. et alterius nobi-
lis tantus vitiorum excessus. quod secundum omnium opini-
onem ignobilis merito deberet anteferri. Pri-
mum ipsa lex probat. ait enim quod licet qui meritis
et labore vicit. premioque et honore vincere debet.
tamen quia primis sacrorum sermionum genitus repe-
ritur. facilius antefertur. et ita consuetudo obta-
net. et in hoc residere videtur nonnullae positi-
ones iuristarum. Licet igitur huiusmodi positio secundum
prudentem iustitiam vera credatur. eam tamen insuffi-
cientem. nimisque generalem dixerim. Quae de re
arbitror intelligenda fore. quemadmodum philosophus in
politicis subtiliter explicat. Quid enim si nobile

a ignobilis virtutis et scientie equalia sunt merito
 enim in eo actu a honore de quo agitur. ignobilis nobi-
 le excedit. **N**one enim inquit philosophus utrumque concurrere
 ad officium fistulandi. aut citariandi nemo sane
 mentis diceret. nobile quod talem ignobili in ea re
 trito preferendum. **N**ec aliter in honore principan-
 di aut preferendi si ignobilis ad eum actum aptior pu-
 tat secundum virtutem. licet a nobili nedum nobilita-
 te carnis. sed in quibusdam alijs meritis exceda-
 tur. tamen recte quo ad illum actum preferendus est igno-
 bilis. **C**ui sententie nonnulli iuris domini et humani
 interpretes annuere videntur. **A**nt enim aliqui
 nobilitatem carnis preferenda scientie. etiam in eccle-
 asticis honoribus. cum per potentiam nobilium. re-
 belles accendantur. qui pacem perturbant. **N**am tales
 nobiles longe facilius ecclesiam tueri valent. quod ut
 aiunt respu. ecclesiastica. non tamen indiget oculo do-
 ctorie. sed et manu. ut luporum rabies comprimatur. ubi
 tamen scientia ad hereses extirpandas operis esset. preferret
 sapiens. **Q**uo sensu intelligenda sunt sacrorum cano-
 num decreta et sanctorum dicta doctorum et presertim
Hieronimi dicentis. **N**on sanguini. sed vite et
 doctrine honores distribuendos. **S**ed et illud
 vicem. cum scientia hominem nobilitat atque illustret
 merito tanquam precosum et nobilius bonum simili-
 ter preferendum credatur carnis nobilitati. tanquam
 bono corporis. **I**taque utraque nobilitas excedit.

et excedit fm equalitatem aut ineq̄litate me-
ritoꝝ. ⁊ natura ad⁹ in que occurrūt. Idq; pau-
cis s; sapientib; verbis Greg. dicere videtur i
pastorali cū ait Quis nescit in natuā gēmanꝝ
carbunculus iacūdo preferē. tamen rubei colo-
ris iacūdo p̄ferē pallenti carbūculo. Quia
⁊ illi: qđ ordo nature subtrahit. species coloris
adiūgit ⁊ hunc quē natural' ordo pretulit. co-
loris q̄litas defert. Sic itaq; intelligenda sūt
que in oppositū adducūtur. Illa p̄sertim que
in ecclesiastico habent. dicebā inquit meliorē
esse sapientiā q̄ viēs. Et rursus. quomō sapi-
entia paupis est contenta. Ex quib; facile ad
vtrasq; rationes respōdere libet ad eas p̄ser-
tim. que concludere vidētur. quia si natus no-
bilis: tamē vitiosus. ignobili virtuosus prefer-
retur. tunc laudaretur atq; honoraret vitū.
Quia dicimus eos non honorādos: tāq̄ for-
maliter bonos ⁊ virtute peditos. sed tāq̄ bo-
nos instrumentaliter. et ut signū bonitatis.
veluti cōmendamus vrinā sui natura fetidā.
representacōne: quia signat bonitatem. id est
corporis sanitatē.

Capitulū septimū de laudib; preconj̄s
et cōmendatione nobilitatis generis. ⁊
de illius virtutib; ⁊ utilitate.

Consuetū igit̃ ordinē sequētes. post p̃
missa q̃ de nobilitate ad durim⁹. affe
rēda sūt breui s̃mōe pauca ex mul
tis laudū preconiā p̃rogatiōe. ⁊ excellēcie nobi
litis hūane. ⁊ illico eiusdē vanitates ⁊ inco
moda. damna ⁊ p̃cula. afflictioēs ⁊ erūne s̃b
cinde recensēda. **E**t quāq̃ ex hīs que paulo
añ tetigim⁹ facile libz attingere. quāta sit hū
ingenuitas excellēcia quāta vis ex hīs marie
q̃ illico subiciem⁹. eiusdē nobilitatis splēdor
⁊ gloriā vberis⁹ resultabit. **N**ec certe ē illa p̃cla
rissima gēma hūane nature dimitus missa. q̃
ut cetera taceaz. homo nō a casu. nō fortuitu.
nō demiqz ab accidēt. s̃ ab ip̃a rez natura. dig
nior ⁊ excellēior habet̃. **C**etē quidē hūane dig
nitates. honores. ceteraqz bona. homines sub
sequuntur. **N**ec vero generosa nobilitas. vna
cū homine concipit̃. quippe ante ab ip̃a lustē
tur. q̃ a parentibus nascatur. **Q**uod sanctus
patriarcha **J**ob perpulchre demonstrat cum
ait. gloriā eorum a partu. ac ab vtero ⁊ cōcep
tu honor illius. **H**inc in ecclesiastico sapiens
ait. gloriā hominis ex honore patris. **E**t licet te
ste propheta. mortales homines natalibus
equales sum⁹ veluti filij excelsi omnes ad ut
vnus fons omnū sit. ipsa tamē generosa no
bilitas alios alijs prefert. **E**t iuxta apostolū.

Velut stella differt a stella. sic gloriosa inge-
nuitas hominē discermit ab hoīne. ne pari lau-
de aut honoris premio p̄fruant. qui inequali
virtutū et generis claritate illustrātur. **Q**uis
enim alti seminis p̄paginē negabit suā nobi-
litare posteritatē. quā potius exaltat. sicut vi-
lis et abiectus a sua vilescit. **V**nde quidā ex sa-
pientibz in versu dicebat. **N**obilitas hominis
est mens ditatis p̄mago. **N**obilitas hoīs vir-
tutū clara p̄mago. **N**obilitas hoīs humilē rele-
uare iacentē. **N**obilitas hoīs mentē refrenare
furētem. **N**obilitas hoīs turpia nulla timere.
Nobilitas hoīs nature iura tenere. **D**emqz ut
in rethoricis p̄ho placuit nobilitati omnes
pene virtutes famulātur. ad quas ipsa natu-
ra parens peculari⁹. ceteris nobiles ip̄os indi-
nat. **P**rimo quidē humiles et mansueti nobi-
les existūt. elacōez fugiūt. p̄ eo maxime. quia
eorz progenitores potētia et diuicijs recte et
moderate v̄si fuere. **Q**uo fit ut non facile sup-
bia inflent. quēadmodū qui nup atqz recētes
ditati sūt. **S**ecdo nobilitati deseruit magnani-
mitas. que res ait. ut cōtumeliosi minime exi-
stant. **N**on enim cū ad magna suspirēt pua in-
iuria nūq̄ cōmouent. parcūt. indulgēt. fuisse-
rūt. cūto facili⁹ imbecillibz. q̄nto resistūt forti⁹
supbis. **T**ertio nobilitatē conciliat tpantia.

Capit.

Sūt enim nobiles ut plurimū in reipublica cura occupati. ea de re assueti sūt tēpate viuere. **Quinto** nobilitas est plurimū honoratīa. nec aliorū despectū. non enim ēputant nobiles alia bonā nisi anime. quare virtuti deditos nō despi ciunt. **Quinto** nobilitatem ipsā prudentia et industria comitatur. subtiliter enim generosi inuestigant: quid eos agere oporteat. **Quo** nam plurimi illorum opa intuentur et quic quid agant. qualiterve domi vuant. quid teneant. vicini omnes nouerunt. et velut exploratores eorum sunt cōstituti. **Quo** fit. ut solici tizintēti. prudentes et cuncta providentes existant. **Sexto** nobilitas affabilis est et plurimū curial. Cōmuni enim versatur in regū domibus et principum curiis. sicut euestigio rustici tēq̃ solitarii rudes et siluestres in campis viuunt. Et ob eam rem ut philosopho placuit nequaquā sūt bene cōuersatiui. **Postremo** nobilitas ipsa non solum viuētibz. sed et morientibz laudes et precomia parit. nec modo nascendo queritur et viuendo conseruatur. quāmo sepe etiam quod mirabile est. moriendo augetur. **Idq;** gloriofus ille machabeorū dux non negauit. de quo scriptura ait. q̃ ele git nobiliē mori potius q̃ subditū eē peccāto.

Capitulū octauū de vaitate nobilitatis humane et de vicis que eā comitant. et de plurimis excessibz nobiliū. et de falsa nominacōe nobilitatis. et de illius in cōmodis. laboribz. et piculis.

Ogit iā aduersantiū turba ut huius tam laudate ac caduce. sed et inanīs carnis nobilitatis vanitatē. ignaviā. incōstantiā ceteraqz incōmoda. afflictiones. etūnas et picula. Pauca ex multis attingamus. In primis itaqz illud vellē. semp auctis mōilibz menti defixū esse. qđ vn⁹ ex sapiētibz ait. Quia si humane nature obscenā fabricā. ac turpem materiā cōspicimus: de terrene carnis nobilitate disputare. nil aliud videbatur qđ de stercoreis aut lutū claritate certare. Vnde apud machabeos scribit. glōria eoz stercus et vermis. Qđ et Isaias non ignorauit cū ait magistrat⁹ et honor illi⁹ quasi lutū. Quid em̄ supbit terra et cinis. Vnde Crisostom⁹. Vana est nobilitas carnis infructuosa et pudorosa atqz nociua. nisi comitec virtus. Et Boetius qđ inquit mane et qđ fidile nobilitatis nomē: quis non videat. Quare splendidū tēxi tuā non bateas. aliena claritudo nō efficit Et apu lei⁹ i honoribz inquit assequēdis: noli aliena

appetē Aliena voco. q̄ parētes peperant. cū rī
 di culosa iactantia sit. de alieno gloriai. Et pos
 ta Petrarcha laureat⁹ ait. Sicut posteriorum
 macule parētibz nō obfūt. sic nec maiorū splē
 dor descendentes illustrat. vñ ad quēdā dice
 bat. Mallem p̄ teipsum aliq̄. q̄ tu per alios no
 scereis. Et subdit. q̄ mira res est id vici cupe
 qđ non fūt s̄fures. adulteri. tenebras querūt.
 sola hec ⁊ falsa nobilitas licet vicij⁹ obtene
 brata. lucē querit. agnosci appetit. cui sanū es
 set consiliū nesciri. Qui ergo veri nobiles esse
 cupiunt. aliquid agant ut sint nobiles. quia
 ⁊ maiores fui. nisi aliquid preclarum egissent
 nunq̄ nobiles fuissent. Semū ut Hieronim⁹
 ait. nihil aliud video in geneis nobilitate ap
 petendum. nisi q̄ appellati nobiles. quadam
 necessitate cōstringūtur. ne a p̄genitorum p
 bitate degenerent. Quis tamē non videt plu
 mos filios. a suorū claritate degenerasse. Quip
 pe quī quāto patres fuere clariores. tāto ipsi
 euasere obscuriores. ut tot labores filij perpeti
 videantur. in sectandis vicij⁹. quot patres eo
 rum in sectandis virtutibus. Tot deniqz stu
 dia solercias. filij in perdenda nobilitate impē
 dant. quot illi in acquirenda habuere. Idqz
 ut quidam sapiens ait. in Africani filio libz
 intueri. qui licet ex patre clarissimo genitus

plurimis vicis sorduit. Et si nobilitas p ma
 n⁹ tradi potuisset. clarissimū illū Africanus
 pater effecisset. Vex illū pater potuit amare.
 si nō potuit illustrare hereditatēq; vniuersā
 locupletē. que sua erat: ei in testamento reli
 quū. claritudinē dimisisse nō valuit. Que res
 aptissime pbat. quia aut nobilitas ipsa nihil
 omnino erat. aut pater qui omnia reliquit.
 eā in bonis suis nō habebat. Falso igitur asse
 uerat nobilitatē a parentib; suscepisse: quā ipi
 litenter dimisissent si valuissent aut habuis
 sent. Omnis successio etiā vilissimarū rerū. iudi
 tio testatoris accipitur. sola nobilitas sua vo
 luntate non transmittit. Quot patres ifini
 tam sue lucis eclipsim in filijs patiūtur. ut ve
 rū sit qd scribit: quia dāt maculā gloie pa
 rentū. Demū qntū discriminis qntū piculo pxi
 mū sit. incōstanti & volubili rei. animū dare:
 nemo est quā nesciat. Volubilis em̄ atq; incō
 stans est hec nobilitas. et om̄i mobilitate mo
 bilior. Qui enim heri arabat: hodie militat. et
 qui heri p vbes medias aureis habemis sup
 b⁹ incedere: populosq; regere solebat: hodie
 per squalentē campū pigros boues puo pug
 one sollicitat. Seruorū filios in solio sepe vidi
 mus. et filios regū in ergastulis. Quid ergo
 tam instabili? quid tam variabilius. Quare

nobilitatis assentatorib⁹ minime assentiens
 puto. Aut enim pro eo eā ipsā ingenuitatem
 magni fore pēh⁹ et q^d naturalit^r hōib⁹ inest. Ego
 vero nō satis video. quo pacto verū dixerint
 q^d ex eo primo patz. q^d tūc oēs hōies nobiles
 eēnt. Adde. q^d ea vere naturalia sūt. q^d semp^r et
 ubiq³ insūt ut pho placuit. nobilitas v^o t^a
 volubil^r est. ut mulier q^d heri dara fuit. hodie si
 ne ei⁹ culpa. p^omo recte et sādē agēs. si plebeo
 nupserit ignobilis efficiat. Et idem in eo q^d ap^o
 delidum nobilitatem perdit. Quo fiet. ut aliq³
 temporis pte. infelix homo sit nobilis. et alia
 ignobilis. et euestigio. Rursus nec omni loco
 nobilitas inest. Sarracenus enim nobilis. a
 nob⁹ captus. procul dubio ignobilis erit. q^d
 seruus effectus. et simili modo. si catholicus ab
 infidelibus capiatur. Deniq³ idipsum et in mi
 lite conspiciamus. non enim milicia ubiq³ et
 vni^oformiter nobilitatem efficit. Nam cum de
 equestri dignitate. leges et ciuilia iura loquū
 tur. solum milites vrbis rome nobiles appel
 lat. Habent deniq³ nobiles quedam peculia
 ria. sibi q³ naturalia. forte dixerim indelibilia
 vicia. ad que teste philosopho. in rethoricis
 q³maxime natura ipsa indinatur. iphi tamen
 a^octualiter operantur. Primo quidem nobi
 les plurimū sunt honoris appetitū et abicōh

Est enim ut Aristoteles ait. naturale hoīes
 accumulare velle ad id qđ habent. quare dū
 ditari incipiunt. indies volūt fieri ditiores. et
 qui honorātur. cupiūt eē honorabiliores. No
 biles vero cū ex eorū gñe honorabiles videā
 tur. idcirco popant accumulare ad ea q̄ ha
 bent. conāturq; fieri hōrabiliores. Quo fit. ut
 nīmū honois et potentie. sint appetitui. veluti
 ad id primiores. **S**cđo vitupabile ad modū
 vitū et monstro simile. nobiles ipi naturalē
 amplectūtur. Sūt enim eodē p̄ho teste. adeo
 elatī. ut etiā p̄genitorū sint ut plurimū despe
 ctiores. Cui⁹ ea racō putatur. qm̄ se reputant
 nobiliores atq; maiores. q̄ eorū p̄res. Quod
 ideo cōtingit. quia ut idē p̄hus subdit. semper
 nobilitas longe facta maior est q̄ p̄p̄inqua. te
 stis est hui⁹ testandi facinoris. nobilis ille
 Alexander magnus qui rege Philipo et p̄e
 vicis. nescio si virtutib. maior extitit. de quo
 policētus ait. Quia et si pater plurimis artib.
 orbis imp̄i cōsequendi fundamenta iecisset.
 tantā gloriā filius ferre nō valebat. Quīmo
 tam incontinentissime fuit inuidie. pat̄ne glo
 rie. ut cū patris triūphos. v̄tutes. predara q̄
 gesta audiret. lacrimas pre dolore extorq̄ret.
 easq; despiciebat. forte dixerim minuebat. ac
 si pat̄na virtus. omniū a se gestorū gloriam

eripet eos vero q̄ talia referebant. p̄p̄is ple
rūq; manib⁹ interficiebat. aut rapi ad penas
intēbat. **R**ursus pua sunt nobiliū vicia q̄ teti
gim⁹. nisi alia eis familiarissia addideris. **P**ri
mo quidē. deū & eccl̄a; que illos regnauit. cō
tēnunt. quos cū nobilitatis iactura ipse comi
natur inquit. qui me cōtēnunt non erunt no
biles. **S**cđo null⁹ est illis plerūq; in delinquē
do pudor. nulla verecūdia. **Q**uippe qui falso
putant hoc licentia; peccandi cū carnis inge
nuitate impetrasse. **N**on attendentes q̄ iuxta
Ambrosiū. verecūdia exercēdi turpia ingenu
os & claros p̄dit natales. **I**n verecūdia vero
obscurus reddit. nec aliena virt⁹ a p̄p̄is fa
cinorib⁹ excusat. **H**inc nobil ille senator Bo
eci⁹. nescio inquit quo pacto ex se obscur⁹. ali
ena claritudo daz reddat. **R**ecte igitur Apu
lei⁹ tales vocat sordida loca. sole illuminata.
aut umbras deformes. **E**t subdit quia hī no
bilitatem ipsam. que virtutis instrumentum
constituta est. ut scutum vel castrū faciunt. q̄
cum ea licentius se flagitijs dedant atq; defen
dāt. **T**ercō ingēitudo & infidelitas plerūq; eos
comitatur. **V**t enī inqt canō: nō pōt p̄ncipi es
se fidelis. qui deo est infidelis. **S**i igitur putan
tes se nobiles. deum cuius expēsis viuunt. diū
fis peccatis offendunt. recte ingrati quippe et

peditores sunt a merito vilissimi plebei censentur. **Quarto** cum rex nobilem faciat magnimitas: qua quis bona corporis ut pua stemnit. et magna videlicet bona anime appetat. nobiles plerumque pua amplectuntur. et magna negligunt. **Quinto** munifica liberalitas: que maxime nobilibus congruit parum est ab eis. **Nam** cum beatus sit dare quam accipere. nobiles in eo se ingenuos et claros fore putant. si ab alijs extorqueant et rapiant. **Interrogatus** quidam sapiens a nonnullis nobilibus. que nam foret verior maiorque nobilitas. **Ille** indigentibus inquit munifice dare cum illi acquieverunt. **Rursus** sapiens ipse ad eos: dicite inquit veravice. quam putatis vilioem ignobilitatem. **Et** illi oppositum inquirunt sententie tue. **Cum** enim summa sit nobilitas munifice dare. **Consequens** erit ut summa sit rusticitas. atque extrema ignobilitas auferre. **Quibus** sapiens. **rex** inquit et rectum in caput vestrum inditum pronuntiastis. **Cum** enim assiduo a pauperibus sua auferatis: viles et serviles. sed et ignobiles vos ostenditis. **Plurima** certe detestanda sunt vitia nobilibus coniuncta atque unita. que facilius ab eis committuntur quam scriptis quibuslibet referuntur. **Et** hec paucis verbis Hieronymus explicabat inquitens. plerumque nobilitas carnis. ignobilitatem parit mentis. **Liquet** igitur ex premissis.

quāta sit hominū vanitas: tāta vānitate vāsal.
 si rex ē qđ scriptura ait. qđ in vanitate sua cō
 prehēdit vir. Cōprehēditur in qđ homo in sua
 vāitate: dū plurimis sese picul subicit. ut va
 norum atq; nudo nobilitatis noīe se putat
 decorari qđ i deutronomio scriptura luculēter
 insinuat inqens. nō ē sine piculo qđ sup re va
 na nomē assumptit. Quid em vānū? Quid su
 nestius: qđ de meritis pentū gloriari. qui in se
 sordet. Quid de patz laude pđicari: qui a suis
 vitijs deturpat. Hinc pulchre Salustius i ora
 tiōe ad mariū. Nā cū emuli. gñis ignobilitatē
 ei obiecissent: i eos sic inuehit. De iure me in
 quit despiciūt: faciant idē maiorib; suis. a qui
 bus virtute ac preclaris gestis. nobilitas ce
 pit. si inuidēt honoris inuideant a laboris inuide
 ant innocētie. atq; piculis meis. Et rursus. vi
 dete inquit qđ in qđ otēnant. qđ em sibi ex alie
 na v̄tute arrogant. id mihi ex me nō cēdūt.
 mihi noua nobilitas est. quā ut puto longe
 sancti⁹ est peperisse. qđ ut illos acceptā corru
 pisse. Et itez subdit. fateor imagies nō habeo.
 dicere tñ audeo. vita mea. mores. hasta. veril
 lū. et alia militaria dona. cicatrices. deniq; et
 vulnera illata corpori meo. Hec sūt mee ima
 gines. hec ingenuitas. non hereditate reli
 cta. sed laborib; sed periculis meis acquisita

Hec ille Hec pauca de nobilitate. que cum
via quedā ad armatā militiā existat. ne tu fi
li carissē. qui militie inermi hucusq; vacasti.
armatā a te nondū exptā. tāq; virtute caren
tem omnino despicias. Aut ad illā veluti fum
mā: gloria et honore refertā. inde liberat⁹ aspi
res. Expediēs fore puto: ut hui⁹ militaris sta
tus a vite. Primo dulcia et prospera. Deinde
amara et afflictiua agnoscas.

Capitulū nonū de armata militia et ex
citio armorū. et de laudib; et cōmendacō
ne hui⁹ exercitiū. et an vacantes armis
sint veri ciues et ptes ciuitatis.

Purima et laudata p̄daraq; exercitia
mortalium hominum adinuēit industria.
Sed in illa omnia: nihil armata mi
litia excellentius. nihil predari⁹ et gloriofius.
Ea enim exercitatio. vtilitate. honore ceteris
prestat. Per militiā liquidē et armorū exercitiū
reipū. quies atq; salus querit ac cōseruat. et
ab omni hostili vastitate liberat. cui⁹ exercitiū
laudes. vtilitatē. Primo ip̄a humana indigē
tia demrāt et extollit. ut em̄ antiqui voluerēt
militia recte. manib; cōpatur: que nature im
perio pata est ad corpus inuandū. Sicut em̄

man⁹ sūt in corpe naturalit^r institute. ad repel-
lenda nociua. ad p^ruiciēda infestātia ad attē-
lēda necessaria. et ad p^rseruāda alia membra
corp^m illaq³ augēda. sic milites ad ista p^rfici-
enda in temp^e. p^recessarij existūt. Vñ valei-
us de necessitate ac p^rfectu militie ait. Discipli-
na militaris. acut^r retenta. principatū italie et
romano impio pepit multarum urbium. mul-
tor³ regno³ validissimarū gentium regimē
largita est. **P**reterea sunt alie institutionis
eius cause. ortus atq³ necessaria principia. q³
illi⁹ necessitate³ p^redare ostendūt. Est enim
homo ipse imbecillis atq³ natura infirmus. si
biip^si nequa^q sufficiens. Itaq³ societate et cō-
uentu hominib³ opus est. ut q^d seorsum agē-
tib⁹ singulis desit. id per mutuā opem. de mē-
titudine socia nanciscant^r. Hūc cetum p^rhus
in politicis ciuitate³ vocat. cuius ut p^rpodani-
us scripsit tres censuit ptes fore necessarias.
Primam quidem agricolarum. **S**ecundam
artificum. **T**erciam propulsatorum belli et
arma tenētium. **Q**ui ergo tā p^redarum mili-
cie et armorū imitium cernit. nusq³ tā insigne
exercitium damnabit. **N**ec enim agricultoēs
sed nec artifices in ciuitate p^rstabunt absq³ p^r-
pulsatorib³ belli. quorum opera salus ciui-
tatis et cuncti deniq³ status. et ip^a sac^r tuta sūt.

Plato etiā i hīs quos de repu. scripfit libris
 Cū ceteros status in ciuitate instituisset. vnū
 necessariū genus hominū. longe ceteris anpo
 fuit qui arma tenerent. ciues q; alios ab hosti
 bus defenderent. quib; mirifica priuilegia tri
 buit. honoreq; et dignitate ceteros voluit an
 cellere. **Q**d q; si minime honorantur pauci for
 tes repientur. **N**ā iuxta sententiā Aristotelis
 apd illos iueniuntur fortes milites et tirones
 apud quos fortissimi quiq; honorant. **E**t Cice
 ro iacet semp et paz vigent. qui apd quosdā
 non decoratur. **E**a ergo respu. tyrannide sapit.
 que fortes aut sapientes minime honorat. q̄s
 enim clarissimos milites cūctis nō anteponz.
 quoz pietas in patriā studiosa est. et mors p
 illi9 salute. sepe ab eis offert. **H**inc bruti pu
 blicule Gamilli sapiones celebrantur. **S**i em
 milites in repu. desissent. v̄gines passim rape
 rent. matress familias ad libidine; traherent.
 sacra simul et pfana polluerēt. **T**andēq; cun
 da cedib; et incendijs. misera quadā conditi
 one miscerentur. Et tandē q̄cquid prauis ho
 minib; liberet. id innoxios atq; innocētes pa
 ti oportet. **H**as vite militaris vtilitatis et belli
 ce Aristoteles ospitiēs in septio pollicitorū ait
Qd merito bellicis artib; vacantes. proprie
 sūt ptes ciuitatis. et eos veros ciues appellat

Subdit em̄ q̄ p̄dicti bellici hoīes. itē ofiliatiū
 indicatiui ac etiā sacerdotes. sūt vere ptes ci
 uitatis. **M**ercatores v̄eo inq̄tum tales ⁊ agri
 cole ac artifices. **M**echaici ⁊ mercenarij. q̄tū
 cūq; sint diuites. lic; necessarij sint in ciuitate
 non tñ sunt vere ptes nec ciues illi. **C**ui⁹ ra
 cō est scdm̄ eūdem ph̄m. q̄ potissima causa et
 racō. quare quis est ciuis. aut ps ciuitatis. q̄
 renda est ex racōe tocius ciuitatis. **E**t ratio to
 cius ciuitatis q̄renda ē ex fine. ad quē tendit
 ois bñ ordinata politia. q̄ est felicitas. ⁊ velut
 finis totr̄ reipu. **C**onstat enim impossibile eē
 felicitate. sine virtute existere. que ē principi
 um ei⁹. **I**taq; non faciūt ciuitate. neq; eam cō
 stituit. plurimos in ea simul viuere. s; debet es
 se comunicatio bonarū actionū ad finem bene
 ⁊ virtuose viuendi. **N**ec etiam constituit ciui
 tatem ut adinuicem uiuant. nec iniustum sibi
 faciāt. s; nec ciuitas noscīt instituta grā mer
 catuē. ⁊ omuta cōnū. lic; sint necērie s; ē insti
 ta grā bñ viuēdi p se ⁊ sufficienter. **Q**uo fit. ut p
 tes ciuitatis ⁊ cuiuslib; reipu. dēfinē ex vir
 tute. q̄ ē opaco hōis v̄tuosa ⁊ pfecta. **M**aifestū
 ē aut mercatores. agricolas. ⁊ mechaicas artes
 ducētes. nō ppe eē ciues. neq; p se sufficient fo
 re ptes ciuitatis. q̄ vita eorū admodū vil ⁊ ab
 iecta ē. cū nō ad v̄tutē dirigit ⁊ ordiat hōines.

sed principali⁹ ad lucrum et questum proprium. primo
 contraria est virtuti. que fundata est in honesto.
 mercatura vero et cetera mechanice fundantur
 in utili. **P**reterea veris ciuibz et p^{ri}bus ciuita-
 tis. necessaria est vacatio ab operacionibz vilibz
Et oportet aliqui intendere adibz intellectuali-
 bus. et talibz operacionibz que generant virtute.
 qd facere non possunt mercatores. agricule et
 artifices. qui omnino sunt dediti artibz suis. **S**a-
 cerdotes vero sⁱⁿ eund⁹ p^{ri}m⁹ ac consiliatiui bel-
 lici et indicatiui vere sunt ptes ciuitatis. qz no
 essent tales nisi in eis eet prudentia politica. **N**am
 exempli gra. in bellicis hoibus est prudentia.
 p qua quis est aggressu⁹ terribiliu⁹ qn et quo
 expedit. **N**am dicit p^{ri}us in secundo politicoru q
 vita militaris multas habet ptes virtutis. et
 sic de consiliatiuis et indicatiuis ac de sacerdotibz.
 quia determinat de virtute. ideo sunt vere ptes
 ciuitatis. **R**ursum inuestigand⁹ est de noie
 militis. **N**omen itaqz militie quida ideo appel-
 lant. qz a malo arce solet. qsi a malo arcendo
 dictos. qz malum arceat a ciuitate. **A**lii vero no-
 me militis grecu dicunt. qd duritia significat.
 qsi eos non molles ee oueniat. **N**onnulli tam a
 mille numero militu dictu putant. qsi ex mille
 electi. **E**x oi igi militie noie atqz pncipis cau-
 sis et effectibz facile cognoscit. quare glorie et

excellentie. sit milicie vacante **T**aceo de dignita-
 tibus. de honoribus tam excellentis exercitii. qui
 tam ingentes tamque insignes existunt ut eius vir-
 tute. sepe acquisita regna. copata culminum im-
 peria videamus. **Q**uo sit. ut omnis generosus
 animus merito ad eam aspirare debeat. **D**emum
 vero milites gratissimum de holocaustum offer-
 re possunt. et in eodem exercitio beati saluique fieri
 valebunt. **V**nde Augustinus. ad bonifacium. noli in-
 quiri extimare neminem deo placere posse. qui mi-
 litaribus armis ministrat. **I**n hijs erat sanctus
 David cui dominus tam magnam prebuit testimonium.
In hijs plurimum illi temporis iusti fuisse. **I**n hijs
 erat ille Centurio qui domino dixit. Non sum dignus
 ut intres sub tectum meum. **E**t iterum Gregorius.
 summam ait esse militie laudem. si quicquid im-
 peratur utiliter. ei obtemperatur. **A**deo bellan-
 di officium sine culpa est. ut etiam sub rege sa-
 crilego. et pagano. militare recte possit quicum-
 que catholicus. si tamen non sit contra divinum man-
 datum id quod precipitur. vel utrum sit. certum
 non est. ut diffusius contra manicheos Augu-
 stinus deducit. **H**inc igitur amici et contribu-
 les pluribus ad me verbis referebant. ut mi-
 licie armisque exercitio operam darem. **A**dde-
 bant quoniam progenitores et sanguine ius-
 tos hanc vimendi obediencie secutus non ignorabas.

Capitulū decimū de militie laboribz. oneribus atq; incōmodis eiusdē vite militaris ac exercitu armorum. et de periculis huius status. et de causis quibz hoc exercitiū disuadetur.

Asurgit mater nō pigra hīs auditis. et vite huius militaris et armorū exercitiū damna. incōmoda atq; picula. ac si armis ipsis expta. eisq; rebo trita fuisset. hīs suasionibz recolebat Militie sedatores ac arma tenentes. qd militie. qd armorū officii sit. ac quid sua pfectio postulat. et animo gerere et pensare debent. Siqdem miles primo sacca menti atq; pfectionis. sibi maximū onus incūbē videbit. ut reputet. inurias arceat. et cū aplo contentus. stipēdijs suis. neminē cōcutiat. Hec est eius professio. hoc officii. que si ab eo recte gerūtur. magna sūt laude et gloria digna. Si vero ea non gesserit miles. pauldubio dedecorat illa omnia. que sūt vlt officio militis. vlt eius pfectioni onera. Cū igitur tutādi ut dixi officii militis sit nihil tam turpe. nil tā intolérable. nil tam punitiosū. q̄ si ipse qui defensionis nomen habet. vim atq; iniuriā afferat ciuibz. ut vnde salus expectat. inde scelus nascat. A ceteris nāq; hoibz illate aduersus cives iniurie.

detestabiles admodū sunt. a milite vērō si in-
 ferantur. sceleāta impia atq; funesta sacrile-
 gia sūt. et ut paucis videat. quātū nephās sit
 paupes a militibus impugnari. **H**inc intelli-
 gi debz. quia si inopes debilesq; miles ipse despi-
 ciat. nec alijs impugnantibus resistat. inuito
 prodicōis nomen incurrit. **Q**uis enim dubi-
 tat. quin p̄ditor flagitios⁹ ille sit. q̄ rem custo-
 die fideiq; sue omittat. hui⁹ lib⁹ patefecit. aut ve-
 rius ipse dirupit. **M**ilites ergo ciuium inopū
 q; custodes. non solum officio sed fide. sed sa-
 crāmēto. sed vi atq; natura p̄fessionis ad hoc
 vnū agendum p̄ncipalit̄ constituti noscūtur.
Si ergo pauperū ciuiūq; tutamen pretermi-
 ttit. quos pot⁹ ipsi sacrilego expilant conatu
 sūma. p̄culdubio prodicō existimanda est. si
 tāto insigni⁹ facin⁹ euit. si p̄ se ciues impugnēt
 que omnia an a militibus armigerisq; nostri
 temporis obseruentur. facile libet agnoscere.
 Equidem verum est ad contraria modernorū
 studium militum. **S**tudent nāq; cui noceant.
 cui vim et iniuriāz afferant. et que sunt plane
 offitio suo aduersa. ea exercent impune. Nec
 sunt contenti miliciam dedecorare atq; fedare
 sed p̄imere eius videlicet naturamq; vidēt.
Obliniscuntur siquidem sue p̄fessionis. Ad
 id solum tendunt. ut satis diuitiaz habeāt.

Studiū lucrificatiōdi capient. mercaturā deniq;
 exercent. que in eis sordida atq; deformis ē.
 qui non solū mercando aut lucrificatiōdi grā
 negociādo: qñ qdā; apostate a sua religione
 cōsent. s; quodāmō desertores atq; trāsfige
 vidēt q; epudiata religiōe turbe se immiscēt ac
 pecunie qstū intendūt **T**aceo sordidiora ple
 tūq; ab eis expta cōpendia **T**aceo locandiq;
 publica redigalia passim eos assumere. cete
 raq; vilia officia exercere **T**aceo in nūdimis
 tabellarios atq; nūmularios inuerecūde ple
 tūq; constitutos fore. qui tam preclaz exerci
 tiū infamare a pemitis decurpare nō verētur.
 adeo ut indigne falsoq; insignia militaria ge
 stent. et mitorē auri qd deferre eorū dignitas
 inbet: sordido questu cōquinari non pudet.
Quis igitē ad hoc exercitiū aspirabit: i quo nō
 nisi nomen omni nudatū effectū pch dolor re
 mansit. **S**ed hec pua cuilibet intuenti videbun
 tur: si crudeliora quedam alia cōtemplat. **E**t i
 primis illud Scipionis occurrit: qd militari
 volentib; dicere solit⁹ erat. q; pauca vnicuiq;
 militiā desiderati visa sunt vite malaz: nisi mili
 tiā addiderit. quē inquietū semp vel ingloriū.
 vel piculo expositum. aut cōtemptui deditū esse
 oportet. **A**de qd apostol⁹ ait. q; vita nrā mi
 litia est super terrā. **H**anc igitur cū nascendo

Capitulum

profiteamur: quid alia noue militie professi-
one op⁹ est. **N**am ibi fortissimū corpus ferro
armat. h⁹ anim⁹ contra dolos. linguā. versutias
et fraudes p⁹muniri debet. **N**escio igit^r q^d arma-
ri exterius iuuat. cum intus in anima bellum
sit. **N**ec illud diffiteor. quia plurimos militia
ad amplas opes. sed et ad summos honoris
status prouehit. **S**ed nisi fallor longe plures
ad inopiam. ad carceres. ad seruitutem. ad
violentam subitamq³ mortem eodē tramite p-
ueniūt. **N**am ut laureatus inq^t poeta. **E**x quo
quis profiteri militiam animū habuit. nisi de
honestate arma voluerit: semper animam in
manu pituram habeat necesse est. **C**orpus ve-
ro nō dicā in piculo eē. sⁱ ipsūq³ piculū in cor-
pore. **S**ēp enī aures militis ut Vegeti⁹ ait vox
illa regia intonat. disce ferire. intrepide mori.
Et rursus breue sed horēdū militi prouerbiū
est. vel occides vel occideris. in hoc omne p⁹da-
rum genus militie versatur. **A**d de rursus ad
disuasionem huius vite militaris. que supra
tetigimus in octauo capitulo cū de nobilitate
egim⁹. **H**as igitur pie matris inuictas racōes
cōtēplās. a seculariū militie armorūq³ exercitiō
alienū me reddēdē cepti. **S**i illico affimū aicorū
q³ turba carne et sāguine ut arbitror reuelati
b⁹ ad reliquū militandi gen⁹ inermē. acerte

grauitq; vr gere visi sunt. Cū enim ut dicebāt
 magnā etatis ptem circa humani iuris disci
 plinā expēderim. & grauū qñmo debitū videba
 tur. ut que in theorica pfererim. ad praxim de
 ducere. & que studio ipso attigerā. iam mōdus
 ipse conspiciat. Dicebant em̄ q; habens expie
 tiā seu opationez. ut phus inquit etiā sine ar
 te magis laudat. magis etiam pficit in opā
 do: q̄ habens artes sine expientia. Vt igit in
 ea vel alia viuendi arte vtili⁹ agerem. necesse
 erat vxorē ducere: que firmat hōies in vnoq;
 viuendi modo. & discurrēdi p oibz occasiōes
 tollit. Quare ad eā coniugalē vitā infra scrip
 tis pñsationibz omoueabant.

Capitulū vñdecimū de vita et statu cōiu
 gali i sādō & imaculato matrimonio. et
 de necessitate vtilitate. laudibz & proga
 tiuis vite iugal sup alia viuēdi gñā.

Ute iugalis status. q̄ sanctus. q̄ im
 maculatus atq; necessari⁹ existat. ne
 mo est qui nesciat. nisi qui se hōiem
 ac ex viro & femina natū ignorat. hic vite in
 nocentissime status precipue iuuenibus ad
 modū expedit. ne al ems illicitisq; libidinibz
 misceant. & bonis castisq; coniugij fructibus

p^reuatur. hic status cōiugal^{is} necessari⁹ fuit
 ad cōserua^{ti}ōē⁹ speciei hūane. nā tribus cūde⁹
 tissimis & necessarijs causis fuit institut⁹. Pri^{mo}
 ppter plis gñationē⁹ ut habeat eē natura
 le. itē ut possit nociuo obuare. rursus ut ha
 beat esse vigoratū⁹ ut possit ples subsistere. et
 tandem valeat sibi simile gñare. Secūdo ppter
 concupiscencie refrenationē⁹. Tercio ppter viri
 glorificacōē⁹. q^{ia} ut inquit apostolus. mulier
 est gloria viri. quia deus dedit hōi adiutoriū
 feminā. nō ad carnalē concupiscenciā. s^{ed} ut ha
 beret gloriā de feminā cū eū imitat⁹ in sādita
 te. & plem ex ea generet q^{ui} gloriā deo p^rstet. et
 sit ad gloriā viri. q^{ui} gloriat⁹ & q^{ui}dam mō perpe
 tuat⁹ i filio. q^{ui} ē eius imago. Ex quib⁹ facile ag
 noscūt. q^{ia} hec beata iugal^{is} vita p aliquo tpe
 magis expediēs & necessaria vidēt⁹ q^{uam} cōtinētia
 siue v^{ir}ginitas. & idō p^religēda q^{ui} res agit ut eo
 euēti lōge meli⁹ sit vacare iugali copule q^{uam}
 cōtinēcie. vic⁹ eo tpe q^{uod} multiplicacō gñis hūa
 ni p^recessaria fuit. ut opleret⁹ nūer⁹ elector⁹
 quēadmodō i simili videre libet. Nā teste pho
 iⁿ topicis philosophari simpliciter melius est
 q^{uam} ditari. Verūtamen indigēti necessarijs me
 ius ē ditari q^{uam} phari. & p tpe illo p^religēd⁹ fm
 tho. Rursus ad hāc iugalē vitā plura & p^re
 ferim tria inducere & iudicare hōies vidēti

scilicet natura. recta ratio. et gratia. **Natura** q̄
 dem. quia ppter prole et naturales auuiditate.
 conseruandi spetiem. et perpetuandi seipsū per
 filios. **Demū** reclaratio qua inclinatur cōiunx
 ad seruandū fidem coniungi. deniq; gratia vi
 delicet sacramenti. **Hanc** igit̃ viuendi formā
 beatam et gloriosam fore. nullus sane mētis
 ignorat. **Cū** status necessitas. vtilitas et sã
 timonia. ex multis colligi possunt. s; p̄cipue
 ex decem eiusdē status excellis laudibus et mi
 rificis preconijis. **Prima** igit̃ eius excellētia in
 stituentis est exelsa auctoritas. **Nec** enim istū
 sanctissimū ordinē aut Aug⁹. aut Hieronim⁹
 aut monachoz pater Benedictus. sed de⁹ ip̄e
 ore factoq; instituit. **Secund** precomū ex loci
 prerogatiua pendet. cum in paradiso institutū
 recta fide credamus. paradiso inq̃ terreno et cē
 lesti. quia ut sancti tractatores aiūt. misso so
 pore. **Adam** raptus est in spiritum et ut aiunt
 curie celesti interfuisse creditur. ibiq; v̄cutes
 tanti sacramenti plene cognouit. **Deniq;** ter
 tia dignitas erat. videlicet institutionis ei⁹ an
 tiquitas. **Quarta** excellentia est v̄mitas duoz
 in vno corpe. quia scriptū est. erūt duo in car
 ne vna. **Quinta** t̄pis excellentia. quia in statu
 innocentie. qñ nec peccati q̄uis rubigo initū
 fumpserat. **Sexta** dignitas ex eo colligitur q̄

Caput^m

hūc solū ordinem tāq̃ immaculatū: deus ipse
saluū fecit indignatōis atq; diluuij tempe:
quo fornicatores omnes vtriūq; sexus et no
aquarum voragine deleuit. **S**eptimo gloiosa
virginez de⁹ delegit hunc ordinē assumere. Et
q̃ virginitatē volisset: matrimonij rerum
sacramentū non respuit. **N**ec puū videtur pre
coniū matrimonij: cū dei fili⁹ tam diu distulit
carnem suscipe humanā. quousq; virgo bea
ta sub matrimonio foret legitime constituta
Octaua dignitas iugalis ex eo constat. q̃ xps
hoc matrimonij sacramentū non mō sua pre
sentia: sed miraculo illustrat. ut Iohānes re
fert euāgelista. **N**ona excellentia patet. q̃ ex
eo vniuersa fit p̃pagatō hūani generis. **Q**uin
imo ut inq̃t Hieronim⁹ oītra Vigilatiū si ṽgi
nitas laudat̃: cur matrimonij nō vehemēter
amatur. ex quo virgines p̃creantur. **D**ecimū
aliud matrimonij p̃coniū nō inferi⁹ alijs oīb;
videtur. quia carnis copula que sine illa mō
lem generat culpā: eius virtute nedū a pecca
to immunis. quāto plerūq; meritoria efficiē
Addē q̃ matrimonij nō solū mūdū: s; paradisi
replet ut inq̃t Ambrosi⁹ p̃ qd̃ scelera pene in
finita. incest⁹. multa deniq; scelera vitāc. a m̃
gētia bona q̃rūt̃. **E**x hīs igit̃. attinētes. me
ad iugale vitā cogē quodā mō conebant̃.

Capitulū duodecimū de oneribz et incō
modis. ⁊ laboribz plurimis vite iugal
et de caus p^r q^s nō expedit vxorē ducē

Hluduabat vbiq; anim⁹. sed ad me
versus pie m^ris cōsiliū petituos acces
si an igitur vxorē ducere cōsulebam.
Illa vero q̄ ut sepe postea retulit. diuturnas
p me lacrimas ⁊ vota sua altissimo dederat:
ut in suā me sorte traheret. tāq̄ rabida q̄dam
leena longe contrariū suadebat. q̄nimo ne in
cautus tam imminens naufragiū subirem pie
rogabat. atq; seuerē cōmonebat. Dicebat enī
mariti nomen licet dulce plurimis tñ erūnis
fore refertū. Quis enim iquit onera matrimo
nii facile ferre potest. quis quarūdam vxorū
insolentias. Quis pompas: que si paupes sūt
facile ab hominibz cōtemnūt. Si diuites. do
tes eas tumidas. gen⁹ insolentes forma vero
suspectas reddit. deformitasq; reddit inuisas.
Quaz lingua ut Pluthare⁹ voluit nil p^rmitio
sius. quarū audacia nil p^rdigiosius. quarū in
probitate nil inereq̄bilius cogitari potest. q̄
iurgijs ⁊ contentiōibz obtundūt viros. Sēp
enim cōquerūtur. sēp exprobrāt. sēp inhi
diant. ⁊ ut Catho dicebat. quos diūx diligit:
illa odit. Eis enim cū cetera defunt. nūq̄ tamē

lacrime: gemitus atq; suspiria ut faustis fult
 fiat satis. ornamentoꝝ vero abicōe adeo ardet
 ut cūctas opes latefaciēt. miserolq; cogūt ma
 ritos in questu. in dira p̄dire scelera. Et qđ pi
 culosius est oīm. q̄ vxorē duxit. cū apostolo q̄
 mūdi sūt cogitat. et effeminatos viroꝝ aīos
 ⁊ ab oī speculacōe reddūt p̄ctus alienos. Ta
 ceo tāde qđ in maritos fraudes excentꝝ quot si
 mulatiōes. quot p̄ditiōes. quot plerūq; sup
 positos p̄tus. quot mētitas enutricōes. quot
 alieni seminis susceptas messes. Et ut facete
 ⁊ perpulchre qđā sapiēs dicebat. et ridiculū
 magis ē. iugēt postea innocētes mariti. has
 sibi exūctas vxores laudāt. p̄dicāt in verbis
 quasi pudicas. quaz ipudicitia corda eorum
 vulnerāt. Cogūtq; hōis nō p̄dēdi grā re
 de mentiri. Qđ si dotē āplaz q̄s cū vxore asse
 tur. tūto supbiōr efficiē. q̄ certe supbie stimuli
 sūt cuiuslibet vxoris: forma ⁊ dos. Mulier em̄
 bñ dotata. mali dñā. vxor nō ē. nīl sibi illicitū
 putat. que suas opes quotidie mariti cōpat
 egestati. ⁊ que a viro pascit. dñam se putat.
 nō sociā. vnde recte dicebat quidā sapiēs. qđ
 vñ dos ingredit. inde libertas. inde verecūdia.
 inde obediencia. egreditur. Ligurgus enim
 recte leges fecit. ut mulieres indotate nube
 p̄t. ne pecunie potius q̄ vxores eligerēt.

At si paup̄em quis vxorē ducat. nō vni⁹ dīcī
 s̄ cōtius vite hospitem forte hostē cōpat. Et ut
 paucis multa cōprehendā. qui vxorem ducit:
 cū apostolo cogitat que mūdi sunt: a quomō
 vxori cōplaceat. cui dū quis placet: sibi atq;
 alijs displiceat. inutīlīq; sit oportet. Et contra
 qui sine vxore est. aptior efficiē ad ea que dei
 sūt. vnde Aug⁹. cū in soliloquijs non tam sibi
 q̄ nobis loqueret. Nihil em̄ inquit sentī qđ
 magis deiciat aim virilē: q̄ blādīmenta seine
 corporūq; ille cōtactus: sine quo vxor haberi
 non potest. hinc hugo de sancto victore. Non
 est vxor ducēda viro sapienti et līs dedito.
 Primo qđ studiū sapiētie impedit: nec potest
 quis libris et vxori piter seruire. Demū mul
 ta sunt que matronarū vsibz necessaria sunt.
 Alteri⁹ em̄ amorē: suū suspicat odiū. Rursus
 attēde qđ nulla est vxoris electio. s̄ qual ad
 ueniet talis est ducēda Si iracunda. si fatua.
 si deformis. si supba. si fetida. cuiuscūq; vicij ē
 post nuptias discim⁹. equus. asin⁹. canis. a vi
 lissima mancipia prius pbant. Et itē idem
 hugo. non est quieta vita hōis. quā inq̄erat
 vxoris suspitio. sollicitat ancillarū sumpt⁹. con
 turbat filiorū pueritas. Qui igit̄ prudens est
 vitabit ea omnia p̄mpta picula. que ex nup
 tiali vita puenire solent. Et licet fatendū sit

teste Augūstīnoꝝ q̄ adus iūgalis bon⁹ sit. cō
 tinētia tamen melior. **H**abet enim status con
 tinētū supra statū iūgalē sex coronas p̄mi
 nētie. **P**rimo q̄ cōtinēs habet maiore dignitatē.
 pro eo q̄ p cōtinentiā hoies assimilātur ange
 lis. **S**ecūdo maiore puritatē. trahit em̄ spirit⁹
 per actū cōiūgalē ad immūditā carnis et effi
 ciē quasi caro. **T**ertio habet maiore libertatē.
 quia vir non habet potestātē sui corporis: sed
 vxoris. ⁊ ecōuerso. **S**ūm Apostolū. **Q**uarto h̄
 maiore vtilitatē. q̄ q̄ vxorē habet solicit⁹ eit.
 quō placeat vxori. quare diuīsus est. **Q**uinto
 habet maiore sctitatē q̄ iūgati tribulacōez
 carnis bñt. ⁊ impulsioez maiore q̄ nō iūga
 ti. **S**exto hñt maiore vtilitatē q̄ maius p̄miū.
 ⁊ maior fructus sibi debetur. **M**erito igitur sa
 piens vir cōtinentiū sctissimū statū p̄legit.
Que oīa attendētes sapientes. ac hūam iuris
 īmp̄retes. nō īfuisse iūgio carnali spūale vnu
 biū p̄tulere. ut videre libet ī statu cōtinentiū
 ⁊ eoz qui ī ordine ecclīastico ī hac terrena
 vita militant. ut tandē ī supernis triūphent.
Aūt em̄ idip̄m spūale iūgiū nō solū dign⁹
 esse q̄ carnalēz s̄ honorabili⁹ atq; fecūdi⁹.
 sed et securius et fortius. **D**ñs itaq; audis
 quippe a matre p̄sertim cum fletibus expo
 sitis. decreui a coniugio paulisper subsistere.

Verū attinentes et amici si pro tūc matrimo-
nij onera subire non placebat. ad publica me-
saltem transferrem offitia. Et presertim ad iu-
dicand populos p̄sidentū vrbibz. hys suasio-
nibus cōmonebat.

Capitulū tredecimū de magistratu iudi-
cū. et de officō et munere iudicandi popu-
los et p̄sidentū ciuitatibz et de laudibz
hmoi officioꝝ et om̄edatiōe tal̄ exercitij.

Profecture atq; iudicandi munus. q̄
necessariū vite humane. q̄ excellens
et p̄daz sit exercitiū. et a cūdis mō-
libz honoi habitū. nemo est qui nesciat. nisi
quī legibz subici recusat. aut alienis iacturis
ditari poptat. Vt enim Hieronim⁹ ait. n̄ pri-
mus homo p̄maginē dei in se peccando violas-
set. nequa q̄ homo homini subiectus eēt. nec
ali⁹ aliū indicasset. fuisset enim sibi vnusquis-
q; index Nam a p̄ncipio non dixit deus homi-
ut p̄sit hominibz. s; dñamini inquit piscibz
maīs et volatilibz celi ac testijs terre. Post q̄
vero peccatū inē homines iualuit. iurgia. rixe.
bella et seminaria. discordie crescere ceperunt.
Fuit igit̄ necessariū ad cōprimend̄ iniquorū
cupidines et violentias. ut diuina p̄ndētia

homo homines indicare possit ut quos natura
 ipsa aut amor ad bonum non puocat saltem ti-
 mor hominis coherceat. Et hoc est quod alibi ad eundem
 sensum Augustinus ait quod cum populi multitudo ab hijs
 qui maiores sunt opprimeretur expedirens ad
 modum fuit ad aliquem confugere virtute et au-
 thoritate prestantem qui iniurias cohiberet et su-
 ma infimis pari equitate coequeret. legumque trans-
 gressores puniret. Qui apud quosdam in gratiam
 apud alios prebites alibi potiores siue potesta-
 tes. communis vero indices a iudicando appellati
 sunt. Hijs apud gentiles plurimum honoraban-
 tur. de quibus Valerius ait. quod Apollo requisitus.
 de iustis in gratiam. respondit se nescire. vix
 deorum numero an hominum aggregari deberet. adeo
 enim hoc officium illustre apud eos fuit ut illud
 omni potentatui preferrent. Quid enim teste
 Cicerone perclarum dignumque inter mortales
 exercitium excogitari potest. quam unum hominem in re-
 publica. repitit qui communis utilitati seruiat. qui omnia
 pro suis sua pro communibus habeat. qui velit
 et sciat personam civitatis gerere dignitate. decus
 sustinere. legesque observare. iura tueri atque ex-
 equi. et postremo cuncta que ad rempublicam pertinent
 fidei sue commissa meminisse. Magistratus siqui-
 dem atque ius dicendi potestatem habentes. non
 modo terrenorum principum aut populorum sed immortalium

dei auctoritate et vice funguntur. est enim latissi-
 ma eorum potestas et iurisdiccionis veluti quod vite si-
 mul et necis hominum domini penitus constituti sunt.
Hinc Apostolus dicebat. qui me iudicat dominus est
 Dominus ergo iudices atque provinciarum potestates
 atque rectores. cum recte agunt deo pater et ho-
 bus acceptissimi sunt. **S**criptum est enim. Beati
 qui iudicium faciunt. et iusticiam in omni tempe.
Et iterum per sapientem. qui custodit et iudicat ius-
 titiam ipse exaltabitur. **N**ec modo in eterna
 vita eorum exaltatio erit. sed in hoc seculo sub-
 limatur. **D**e quo per eundem sapientem dicitur. ius-
 titia eleuat egentem. **U**nde et noster Isidorus
Magna est inquit laus recte iudicantis. qui
 sicut nocere civibus nescit. ita prodesse omni-
 bus novit. **A**lijs enim prestat censuram iusti-
 tie. alios bonitate iudicii sine personarum accep-
 tione suscipit. non infirmat iustitiam avari-
 tie flamma. nec studet auferre alteri. quod cupi-
 at. **E**t subdit hi sunt veri iudices. qui sicut de
 iusto iudicio ditari non appetunt. sic eterno
 premio coronantur. **D**emum vero iudices si lo-
 cupletes fieri possunt. id quod facile eis sit. nemo
 ambigit. **N**am qui civili auctoritate et potestate
 funguntur. paruo tempore compendio longas con-
 fuevere congregare divitias

Ca. decimūquartū de oneribz et laboribz
 a incommotis pfecture. a iudicature a pfi
 detie in populis. a de picul hmoi exercitij.

Est post huius exercitij laudes. vicz iu
 dicandi a pfidendi honorē tātope omē
 datū. illico mē bona istius stat⁹ pmen
 tia. atq; apta picula enarrabat. que tot sunt
 ut vix enarrari queant. In primisq; veniebat
 in mentem qd scriptū sepe audierat. **N**oli fieri
 iudex. nisi virtute valeas rūpere iniquitatem.
Qui se igitur talem eximat: vanus est aut te
 merarius. Deniq; inter cetera: quatuor pericu
 la iudicantē comitatur. que omnia vel alterū
 vitare difficulter quisq; mortaliū potest. Pri
 mū siquidē periculū ex eo maxime imminet.
 quia plerūq; ex causaz multitudīne defectus
 accidit. solite discutiōis. qd vtiq; piculum
 cauens beatus Job dicebat. Causā quā nescie
 bam. diligentissime inuestigabam. Sup quo
 Gregori⁹. ad pferendas sententias videam⁹.
 ne vnq; precipites simus. ne temere indiscul
 sa iudicem⁹ a qlibet audita mala statim mo
 ueāt. Secūdo iudicis piculū sequit affect⁹ vicz
 atq; inordinata passio. que tūto cert⁹ eos co
 mitatur. qūto difficilius ab eo sepantur. Vñ
 Augustinus qñ pro quodā miraculo narrat

Alipiū collegam suū. nullo affectu odio. timo-
 re. atq; premio iusticiā subuertisse. **Tertiu** iu-
 dicis piculū patitur ex obliqua intentiōe. aut
 iniusto animo. **Vnde** scriptū est. qđ iustū est.
 iuste exequis. quasi dicere velit. non est satis
 iudici iusta decernere. s; necesse est si piculū vi-
 tare cupit. ut iusta iuste decernat. id est recto
 animo agat ea que leges iubent. **Narrat** siq;
 dem Greg. quendam sanctū virū vidisse iudi-
 cem. quē cognouerat i locis tefrimis magno
 pondere ferri ligatū. a quo cū q̄rereē. quid nā
 hoc esset. **Responsū** est. quia eo solo ea patie-
 bat. quia cū iudex esset. si quid pene atq; vim
 dide etia; s; leges alicui viuens inferebat;
 plus tñ crudelitatis desiderio q̄ publico zelo
 mouebat. **Quartū** piculum iudices continue
 temptat donoz videlic; a munez cupiditas.
 Quis enim iste est. de quo vere dicē possumus
 qui discutit man⁹ suas ab omni munē. **Vic** in
 excelsis habitabit. **Ea** siquidē picula tñto indi-
 cibus p̄mptiora sūt q̄nto difficili⁹ euitantur
Vnde Ihdorus **Multi** tribunal ascendūt. sed
 rari iudices inueniūtur qui populos legū mo-
 deramine regant. **Et** si cetera ad hoc vitandū
 piculū p̄suasioni defint. illud petrarche occur-
 rebat. q; iudex ip̄e populoz honorato quodā
 exilio damnat. dū otū domesticū cū externa

sollicitudine pmutatur. **A**mara certe et turbida iudiciū fors est. **N**abent enim domū nō modo muneribus aptam: sed et libz. silentio vacuam. q̄rimonijs plenā. iurgijsq; refertā. **Q**uicquid languidū. **Q**uicquid egrotū in puertie seu ciuitatis visceribus latet totū sibi tractandū curandūq; reseruatur. **V**n̄ plautus ille comicus. durū admodū opus dicebat. multos corrigere qd̄ h̄inc patet. quia sese corrigant paucissimi. **A**ddē illd̄ plutarchi predaz exemplū. qui cū iudex eligeret. rēnuit dicens q̄re sic indicabor: quasi statim ab alijs indicandus. nec modo ab h̄oibus iudex ipse indicat. **Q**uippe in quē totius populi oculi vertuntur. sed duris a deo summo omnium iudice indicari timet dicente scriptura. **I**udiciū durissimū h̄is qui presūt. **P**ostremo pudor ē. q̄ iudicio a magistratibz. pudor nullus sit. h̄is preesse: quibus fuisse dignius fuerat. **C**um igitur talia docta mater recoletet. omnem indicandi ambitum manu quadā ab animo erūpere visa est. **S**ed dum indicandi tribunalia tūtope abhorrerem. ad cetera reipu. honesta et publicata munera cōdescendere. et presertim officiū consulū ciuitatum quos appellamus rectores tribules ipsi h̄is suasionibus hortabantur.

Capitulū decimūquintū de exercitio a of-
ficio consiliarioꝝ principū et verbi a p
uinciarū a de utilitate laudibꝝ a pconis
huius modi viuendi.

Magna semp reipū. consulēdi autoritas
fuit. Consules em̄ siue consiliarij a con-
sulendo recte dicti sunt: quozꝝ prouī-
dentia respu. regit. eorūqꝫ consilio aduersa ci-
uitatis pelluntur. quies eius atqꝫ trāquilitas
eorū studio a industria cōpatur. Estqꝫ eius ge-
neris officiū ip̄sū. ut altissimo deo cōtinuū ob-
sequiū a reipū. presidū afferat. Vnde Aug⁹.
de verbis domini. nec vtiqꝫ tempū. gerē crimi-
nosū est. sꝫ tunc demū illicitū est. si ut diuitias
puatas augeas tempū. administras. Vt em̄
inquit p^h9. nil tam vtile ē ciuitatibꝝ a regnis:
q̄ studiosozꝝ b̄re cōsilia. quozꝝ officiū ut ait
Cul⁹. est utilitateꝝ ciuū. sic tueri. ut quicqꝫ
agāt: ad tempū. referāt obliuio modozꝝ p̄pōzꝝ
Quid enim ē dignū. quid reipū. vtilius. quid
deo acceptū. q̄ reipū. pacatā quietāqꝫ tenere.
et cōsilio plerūqꝫ explē. qđ armis et multozꝝ
cedibꝝ effici nō possit. Nā ut inquit Cul⁹. nō
viribꝝ aut velocitatibꝝ. aut celeritate corpis.
ēs magne gerūt. sꝫ cōsilio a autoitate a sciētia
p̄stetū. Cōsiliarij em̄ rerūpū. p̄ agūt: q̄ qui

corpa iaculis hostiū exponūt. Similes em̄ sūt
gubernatoribus in nau. qui lōge plus agūt.
nauem dirigendo q̄ ceteri aut nauigādo. aut
pugnando. Vñ et in bellis parum possunt ac
mazvbi non est consiliū. ut ait Tullius. Phi
em̄ a consilio vigentes. plus consilio in bel
lo paceq; egerunt. q̄ armis Vñ sapiens ait.
Cum dispositione consilij imitur bellum. a erit
salus vbi multa consilia. Alexandrū quidē
eo potissimū. tam ingentes victorias obtinu
isse legim⁹. quia consiliarijs bonis ciuita age
bat ut inquit Trog⁹ pompilius. Et p̄pterea cō
siliarij principū. necnon consules a rectores
provinciaꝝ. urbium. magno semper honori
fuerunt. a patres patrie recte ab antiquis appel
labātur. Ad hoc itaq; exercitiū. a viuendi for
mam. amici a otribules hīs et plurimis per
suasionib⁹ me trahere moliebātur. Addebant
p̄pterea hūc viuendi modū gemitore meū. ve
luti honestū a sine crimine delegisse. Nec erat
inconueniens filiū laudata honestaq; patris
exercitia ac vestigia imitari.

Capitulū decimū sextū de laboribus. one
ribus a incommodis consuliū siue consilia
riorū. et rectorum urbium a puinciaꝝ.
et de periculis huius status.

Sed vix amici vba finierāt. quī officiū
 consulēdi in ciuitatibz rātope collau
 dabant et ecce mater anxia occurrit
 et plurima nedū onera. s; incōmoda et picu
 la hui⁹ vite a exercitiū prudētissime recolebat
Sed inter cetera id Cathonis cōmemorabat.
 qm̄ difficilimū est quempiā sic reipu. consulē
 ut p̄sit simul et placeat. s; iōge difficili⁹ est.
 ut sit ei in verbo veritas. in cōsilio fides. in cōm
 missis silentiū. in impando suauitas. a tandē
 euentū nō virtus. s; fortuna moderabiē. **I**terz
 illud platōis in repu. occurrebat. Parua in
 quit ciuitas egre ēgit. **M**agne vero vrbes dif
 ficiles regimie existūt. **Q**uare qui ad hui⁹ mōi
 ministeriū suspirāt necesse est illud lactantiū
 fateant. paz ē inquit nob̄ domesticaz curaz.
 quā publicas adoptamus. **D**eniq; quis putat
 consules ip̄os vel consiliarios a principibz vl
 populis amari. quos poti⁹ grauāt q̄ inuant
Quod si extrinsec⁹ honorari a populo cernam⁹.
 labijs credo. cor aut singulorū ciuiū longe est
 ab eis. a pauperū presertim. quos durissimis
 exactionibz deuorāt. **S**i etiā a populo p̄ aliquo
 tpe amari coliq; eos videam⁹. in mēte veniat.
 quis populo scipiōibz carior fuit. **Q**uis Camil
 lo. **Q**uis Rutilio et Metello. **Q**uis Salomone
 greco. **Q**uis haibale. **Q**uis Ligurgo ad quos

amor ingens atq; ardens feruor fuit popula-
 ris Sed illico in odiū. in contemptū. versus ē.
Quorū illa fuere premia fori videlicet labor. in-
 iuria accusatio. mors. exiliū. Carceres Sed cer-
 te illis Cathonis p̄dare dictū est: q̄ inter ea. q̄
 p̄sp̄era fortuna largiri visa est. nil tā pestilēs
 tāq; incōstans: q̄ populi fauor. cui⁹ ad poste-
 ros funesta hereditas ē. **A**dde q̄ cū ad hui⁹
 modi consulendi min⁹: non nisi iurisiurandi sa-
 cramento accedāt cōsiliarij ⁊ rectores toties
 degerare vidētur quoties senatū ingrediūtur
Rursum cū iuxta Ciceronē eos q̄ de repu. cōsul-
 tāt ab amore. ab odio. ab ira. a timore. liberos
 eē oportet. **V**ix aut raro cōtingit cōsiliarios.
 cōsules urbiū ⁊ rectores: ab hīs passionib⁹
 fieri alienos. demq; q̄ utiles in cōsulēdo repu.
 existāt: tristis ille euētus demōstrēt. q̄ respu.
 plurimū eorū crudelissio aut inextissio cōsulatu
 indies paupior. illi vero ditiores euadūt. **N**ec
 alijs op⁹ ē testimonijs. p̄ter id qd̄ ifaustis atq;
 infelicibus n̄ris dieb; cernim⁹. q̄ ea ipsa con-
 sulendi officia atq; gubernandi tempu. mūe-
 ra: non ut olim iniūctis delata videm⁹. s; poti⁹
 a sollicitantib; ablata. **E**t qd̄ maiori merore
 refertur ea ip̄a officia quib; paupes opprimū-
 tur. non p̄uo pretio emuntur. **D**ifficile nāq; ⁊
 p̄terraz intuemur: ut que magno exoptānt

affectu a longo querunt labore liberaliter im-
 pendant. **E**t ut paucis agam. longe difficilius erit.
 ut qui multo operantur auro sine auro reddatur.
Hic ergo non tam consulunt quam consumunt. non tam
 regunt quam premunt. non tam protegent quam ledunt. defen-
 dunt ut ipsi inquirunt reipublice. **S**ed fateor ab alijs et
 non seipsum. sed a seipsis minime. veluti qui civibus
 gravissimas imponunt collectas. non in reipublica.
 exsoluendas. sed sibi imbutandas. **H**ic consules
 dicuntur a consulendo non reipublice. sed sibi. gaudet
 consiliarij et consulis nomine. a cuius re et esse
 et plurimum sunt alieni. **P**aupe domus eue-
 tunt ut suas ostruant miserorum casellas agros
 atque predia subhastant. ut ipsi vilius emant. cul-
 peque primus est. qui eos in licitatione viceit.
Hec fili mi inquit mater optima exercitia. stu-
 dia desideriaque sunt consiliario. consulum atque re-
 atorum pestiferi nostri temporis. ad que tu ipse aspice.
 si libet aspirare. **M**aterna igitur monita adeo
 visceribus meis infixata sunt. ut ad huiusmodi con-
 sulendi ministerium nullo pacto aspiarere. sed illico
 patruales atque sanguine et amore diuini sese ige-
 rant. ut aliud vite genus assumerent. quod ut dice-
 bant a cunctis moribus virtutis. honoris et glorie
 cupidis semper exoptatum est. videlicet tamquam ad
 uocatus patrocinandi exercitio versari. ad quod
 huiusmodi suasionibus commovebant.

Ca. de amū sepimū de iurispit' ac de ad
uocadi et patrocinađi officio in iudicio
et exte. a de laudibz iuridice sciētie ac ne
cessitate et utilitate h9 sciētifici et artifici
officij exercitij et quō supplet nature defect9

Patrocinari i causis ac in iuris hūani
subtilibus disceptōibz versari. semp
laudabile infigneq; exercitum fuisse
nemo ambigit. Ea enim officia ut Salustius
ait honestiora apud oēs habita sunt. q̄ inge
mo. q̄ intellectu. que demq; eloqūtia ac dicen
di suadēdiq; artificio cōstāt. Sic ergo iuris dis
ciplina honesta sãcta et p̄necessaria vite hūa
ne extitit. et ob eā rē omni tpe plurimū fuerit
cōmendata. Eadē racōne disciplinā ipsā sectan
tes qui iurispiti seu cōsulti appellati sūt. utiliter
ac laudabiliter et necessario vtiuntur iuribus hu
manis: q̄ nō n̄ ad lites int̄ hoies dirimēdas:
amicitiāq; atq; ipsā rēpu. augendā instituta
sūt. Hinc Justinian9 ait. aduocati q̄ dirimūt
ambigua facta causar. nō min9 p̄udent hu
mano gñi: q̄ si p̄lijs armisq; pētes patriāq;
saluarent Et ali9 sapiens magna cōmēdatōe
dignos eos facit: qui qđ iustum. qđ bonū. qđ
equū est: hominibz p̄suadēt. Est ergo h9 exer
citij honestas atq; necessitas admodō manifesta

si et utilitas publica manifestior. **Q**uam vero
 in eo nobili exercitio priuate sit utilitatis. ne-
 mo est qui ambigat. **D**abuit tñ inuidos om̃i
 tempe hoc scientificū & honestū exercitiū. non
 nullis enim nō satis. nec eade intelligentibus
 visum est leges ipsas. atq; legū interpretes. et
 iuris peritos causā dare litigñs. illaq; q̃ maxi-
 me interire. i quos pulchre Cicero i eis quos
 de legib; edidit libris inuehit. ait enim veri⁹
 ignoracōez legū occasionē litigñs pare. **I**gno-
 rantes enim leges. voluptates & appetitus su-
 os putāt & optāt legib; inuari posse. quāē in-
 quit Cicero cūctos consulunt. an sit lex. que suo
 possit suffragari appetitui aut cupiditati. quo
 fit. ut ipsarū legū ignorātia nō iuris piti. viam
 litigñs p̃stent. **A**dde aduersus iuris pitos aliā
 non minorē emulationē. nōnulli enim p̃suasū
 habent id qđ ex ipō exercitio laudato cōpat̃.
 improbe atq; illicite fore questū. **P**lane non
 ita sentiebāt antiquū phi. et sapientes si nec
 catholici tractatores. qui in cōstituendis deē
 minādisq; hominū desidijs. indices. testes. et
 aduocatos assistere decreuerūt. solis tñ iuris
 peritis licitū esse voluerūt. suū cōsiliū iuste ṽ-
 dere potuisse. **C**ui⁹ inter cetera illa a pho racō
 assignat̃. qđ index ipse & testis. cōmunes sunt
 p̃sone. et p̃ vtraq; parte cōstitute. **A**duocat⁹

vero alterā tm fouet prem. a qlitate honeste
q; salariū exigit. **¶** Dum⁹ preterea nobilis ac sci
entifici exercitiū excellentia. ex plurib; illustra
tur effectib; . **¶** Est em mōiliū hoīm desiderū ut
ad id possimū tendat. eodē pho teste. ut veri
tatē agnoscat. qre ad ipsū i reb; agibilib; au
dius hūana pperat inquisitio. pserim cū ob
eas hoīm cupiditates. q a vero. q a iusto plez
q; diuertere cogūt. ppe rez hūanaz varicta
tes. difficultē qdē veritas ipa a iustitia agnosci
potest. **¶** Hinc p Isaiā pphaz de hūana iustitia
dicit. tāq pānus mēstruate vniuerse iusticie
vestre: ut humanā iustitiā difficulter attingi
et cognosci posse liquido dēmonstraret. Auarū⁹
em q iusti⁹ hoies lites a iurgia mouēt. **¶** Quia
ut in 2° sapiēs. 2° 9 fecit hoies edū. a ipe immis
sib; . **¶** Fuit g necesse hūa
et expectata inrispitia eas sine belloz fragori
bus questiones dēderent. quas humana p
uersa q; auaritia attulit. **¶** Laudatur igit pluri
mū atq; merito diuersis honoz titul illustrā
tur inrispitiz qui veritatē et apiūt. a mē hoīm
cupidines p sue scientie cōiecturas a regulas
quid verū. quid iustū sit explicāt docēt atq; e
tenebris ad lucē vsq; deducit. quoz tāta vis
est ut nōnūq; eas veritates. quas vel natura

vel industria. veri⁹ astutia humana. in dam
nū simul et penaz peccati humani generis oc
cultas fecerit. ipsi iurispiti sui ingenij subtilita
te ad reipu. quietē atq; nostrā comoditatē re
uelent. **P**lurime siquidē veritates incognite.
plurime iniustitie impunitē manerēt. si iuris
peritoꝝ cessaret sapientia. et sua querendaz
reꝝ studiosa sagacitas contemptui. aut non
v̄ sui haberent. **S**emq; nemo vnq̄ dubitauit
v̄z a iustū multo esse meliora q̄ falsū et iniu
stū. eēt em̄ ratioi dissonū. si v̄z a falso. iustū
ab iniusto vicere. **¶** 8 vtiq; funestū in repu.
sepe accideret. si iurisconfulti dēessent. quoz id
precipuū studiū est. iustū ab iniusto. falsū a
vero discernāt. **R**ursum q̄ necessariū humane
reipu. hoc exercitiū fuerit. ex eo patet. qm̄ ut
phs inquit in ethicis. **S**ūt nōnulli homines
pessime quidē p̄suasibiles. qui non facile cre
dunt nisi certissima videant signa. aut fortes
habeant p̄suasiones. **A**duocati igit̄ plurimū
sūt cōmendandi. qui virtute scientie iuridice
certissimas vel p̄pinquas. p̄mo fortissimas p̄
suasiones elitiūt. et illa iudiciꝝ suadent. ad in
uandam innocentia. a reprimendas punien
dasq; violētias a iniustitias. **V**ñ Cicero hāc
iuris disciplinā extollens. **N**ec inquit ad oēs
res priuatas atq; publicas tuēdas instituta

est. Et itez hec ars tuta est. hec honesta. hec il
lustris. q̄ sepe mltē respu. salue faete sūt. Dem
q; ut phus voluit. oēs artes inuēte noscūt
ad supplendas hūane nature defect⁹ ut libet
exēpli grā vnū inferē. **N**atura em̄ ip̄a lapides
ligna atq; ferrū pducit. s; mīme domū efficit.
q̄re recte a nēcario ars edificādi inuēta ē. q̄
idip̄ū supplet qđ natura defecit. **S**imili mō na
tura parēs lanā a linū. s; nō vestes pducit. sa
lubris g. atq; nēcario artes texēdi atq; fuēdi
inuēte sūt. **N**atura g. q̄ hōi istrumēta loquē
di dedit. nō tū virtutē tribuit p̄suadēdi. S; ar
te effectū ē. ut hōies studio ip̄so atq; mirabili
artificō vi qđā dicēdi p̄legnt. ccept⁹ vic⁹ suos
ip̄ime posse audiētū aīmis. sicut natura mī
mīme dedit hōi vim discernēdi cōgruū ab inco
gruo. n̄ p̄ gmatice sciētā. nec v̄z a falso. n̄ p̄
dialecticā. **L**icet dederit istrumētū agnoscēdi
v̄z a falso. videlic; loquelā a intellectū. **O**po
tebat ergo p̄ cseruacōne humane vite. a tol
lēdis inter hōies desidijs. ut nature h⁹ defect⁹
suppleret per iurispitos. qui ip̄ū instū a rectū
iudicijs p̄suadet. s; m̄ traditas legislaōnes. a
nonnūq̄ instū et rectū distinguāt. limitent et
moderētur. s; m̄ p̄iculariū casuū occurrentias
et legislatoris mentē. que omnia p̄irent. nisi
iurisperiti essent qui ea hominib; suaderent.

Et ut paucis agam⁹. summa est excellencia hui⁹
exerciti⁹. quo ipsa vniuersalia statuta huma
na que gñalib⁹ atq; in determinatis verbis sta
tuuntur. lucidius intelliguntur. Nā p iurispitor⁹
subtilem ⁊ ingeniosā applicacōē dictar⁹ legū
ad causas particulares mentē legū intēpretā
tur. Et tandē vero p hoc nobile aduocacōis
officiū. insontes defenduntur. oppressi releuan
tur. ⁊ ut paucis multa comprehendam⁹. iustitia
periret. si dēesset qui iustitiā allegaēt. Ex quib⁹
facile cognoscitur. quāta sit hui⁹ exerciti⁹ hone
stas. quanta necessitas. quāta deniq; vtilitas
Sed vix affiniū ⁊ amicoꝝ sollicita instātia ver
ba finierāt. cū mater clamitans dicebat illud
sapientis. fili mi si te lactauerint peccatores.
ne acquiescas. Et tandē aduocatoꝝ vitam ac
exercitiū eorūq; aperta discrimina ⁊ picula se
quentib⁹ verbis dissuasit.

Capitulū decimū octauū de incōmodis ⁊
onerib⁹ exerciti⁹ iuristar⁹ ⁊ artis aduoca
tionis in causis et iuditijs. et de piculis
hui⁹ status ⁊ modi viuendi. ⁊ de dānis
que ex illo veniūt reipu. et an litigia nu
triantur ex aduocatorum copia et an
humana iustitia potest impleri in iure
naturali.

Invisperitoꝝ eoꝝ p̄sertim quā forēses
 causas agūt in iudicio quos aduoca
 tos vel causidicos appellamus. q̄ sit
 dānosū pīculosūq; exercitiū: nemo aptius q̄
 aduocatus ip̄e vnq̄ intellexit. **S**i a q̄ntū hoībo
 sit inutile q̄ppe et perniciōsū nemo rectius ag
 nouit q̄ qui p̄ eius infortunio aduocato indi
 gūt. **Qui**9 ex̄citij dāna. discrimina atq; pīcu
 la: nō facile enarrari possent. **Ex** multis aurez
 pauca qdā in mediū adducēda decreuim⁹.
In p̄mis naturā artis atq; ex̄citij considerare
 oportet. **Est** enī eius ḡnis patrocinatio in cau
 sis. q̄ difficile est aduocato et causidico vnū
 inuarez quin alteꝝ ledat. cui pulchre Ambro.
 dicē videt. q̄ nō potest alteri subuenire: nisi al
 ter ledat. comodius est neutꝝ inuarez q̄ gra
 uare alteꝝ. vñ sup̄ illo verbo impio p̄tes auxi
 liū **Aug**⁹. inq̄t. callidi argumētatores. a iuris
 pīci fallaces dū cupiunt ditari. vix preuaria
 tiōis pīculū fugiūt. otroūhas actōesq; eāz. cō
 tra ip̄a iura vtūt. et ut adūsarios coherceāt.
 in s̄hoībo legum ad illudendos iudices. exquisi
 tis exemplis. multiplices intellectus. et cau
 losas a legibus elitiūt. ieduras. quid igit̄ in
 eis laudem non facile inuenio. vendunt enim
 linguā suā que spiritus sancti donū est. **qua** de
 se **Aug**⁹. de seipō in li. cōfessionū loquens ait

Placuit m̄ subtrahere ministeriū lingue mee
a mundanis loquacitatis mee: ne ceteri mei
exemplo. iam nō legē domini. s̄ forensia bella
mercarētur. et ex ore meo arma futuri suo ac
cōmodarey. Rursus nō illis puto assentiens
qui negāt causidicos lites nutrire. sed potius
prescīdere p̄tendūt. ex Ciceronis verbis argu
mentū fumētes. que recte intellecta eos ledūt
Aut enim eos qui leges ignorāt. voluptates
et appetit⁹ suos putant legibz iniuari. posse. et
inde legūpēitos consulūt ut eis dicant appeti
tus suos legibz sequi posse. Sed ea verba qd
aliud sonāe vidēz q̄ aduocatos lites gignē.
Dū voluptuos⁹ et cupidis hoibz suadent legibz
posse explere. q̄ leges ipse vetant. Quis em̄ tā
amēs est: qui leges iustas asserat iurgia nu
trire. quas dicit Cicero in eodē de legibz esse
vicioz emendatrices. virtutūqz cōmendatri
ces. Sed ex mente Ciceronis elici posse. nō le
ges s̄ legibz abutentes qui sunt legiste. lites
nutrire et educare p̄spiciū est Qui ut nascan
tur lites: spē victorie victis p̄mittūt. adducen
tes innumera fallatiay repagula. et astutiay
obstacula s̄m polieratū. Qui em̄ cecus nō est.
liquido videbit: q̄ non hominū negotia: non
cause. nō cōtrouersie suscitāt aduocatos. qm̄
pmo ut oculis cernim⁹. aduocati ipsi causas

gignūt. litigia fuscitāt. controuersias fouēt. imo
 monēt atq; nutriūt. **P**rebeāt huic veritati te-
 stimoniū ea loca q̄cūq; beata dixerim. vbi si de
 sunt aduocati. ibi cause ipsa q̄ litigia defunt.
 vbi vero aduocatoꝝ turba strepit. ibi litū an-
 fradib; tota ciuitas ardet. nec dom⁹ aliq̄ a li-
 tigio vacat. **V**idi ego in germania vrbes q̄
 plurimas populatissimas quidē atq; optima
 politia gaudentes. in q̄b; ciuis vn⁹ iurifignat⁹
 in decidendis causis penitus inexpertus. totius
 ciuitatis causas breui momento pacifice et in-
 credibili silentio terminabat. vbi nec assistētia
 erat aduocatorū. nec allegationū ingeniosa
 altercatō. **S**tupenti igit̄ mīhi atq; querētī. cur
 in tāta vrbe tā pue atq; perpauce cause age-
 rētur. q̄d ue cause erat. q̄ null⁹ ibi aduocat⁹
 adesset. R̄sūm tandē est cū faceto modesto q̄
 r̄fuz. vltimū esse causam primi. **A**d debant q;
 ut ego mīhi ip̄s inquirēdo satisfacerem. acti
 aperte dixissent. pauclas admodū causas
 in tribunalibus esse suis. cuius rei illa erat ra-
 tio. quia nullum qui eas pponeret aduocatū
 facile admittebāt. **P**rofecto non infulsū eoꝝ
 dictū puto. plurimi quidē nequa q̄ plerūq; li-
 tigarēt. q̄nimo aliqd forsan iniuste paterent.
 nisi aduocatoꝝ pmitas adesset. atq; eoꝝ solici-
 tudo q̄ vincē pollicent. **N**emo certe nisi isan⁹

sine armis bellū tentat. Quippe plurimi salui
 fuere. q̃ illis arma defuere. a longe plures p̃
 re armorū fidutia. q̃ penuria **T**olle enim fre
 netico arma. prestabis et vitā. tolle cupidīs
 litigādi ministros. simul tolles a lites. **C**upit
 enim omnis artifex ut p̃hs in ethicis voluit.
 sua laudare opa simul et dilatare. **S**ic poeta
 sua poemata laudat. a cūdis recipi optat. sic
 faber ut inquit Hiero. sua fabrilia tractat. stu
 detq; sūmope ut tot⁹ orbis ea indigeat **C**irca
 ista de m̃q; omnes exoptat dies esse faustos
 atq; solemnes **A**rmorū a machinarū artifex.
 nuptiarū aut pacis tpa infesta habet a g̃nali
 ter de pace nō cogitat qui cū bello lucrat. nec
 aliter agit aduocat⁹. alienas cupit ottrouersi
 as p̃p̃inquoꝝ a causas exagitat. qui suas nō
 litigat. dissidēdo. litigando lucrat. qui mēdica
 ret. si quētiſſiē omnes viderent. Et ut paucis
 dicā: de sūt lites si de sūt qui lites cupiant atq;
 sollicitant **D**emq; apostol⁹ ait. seruos dei non
 decet litigare **Q**uo igitur alienas opes litigan
 do q̃rere possum⁹ licite. qui nostra p̃mis of
 ferre iubemur Et iuxta dominicū cōsiliū petēti
 clamidē. palliū non negem⁹. **D**emū vero illd
 ego verissimū puto. quia longe min⁹ reipub.
 xp̃iane nociuū videbiē. si indicioꝝ strepit⁹. si
 causarū deceptōes non habeat. si aduocatorū

penuriam patiat: q̄ si per causarū a litigatorū
atq; aduocatorū copias: caritatis ordo peat.
que in litigādo seruari minime potest. Et iterū
longe min⁹ p̄m̄iosū arbitror. quosdā forsā
in iuste opprimi ob defensionis aduocacōisq;
defectū: q̄ plurimos imo ipsā rēpu. eiusq; qui
etez: tot tātisq; ut cernim⁹ litū p̄turbatiōib⁹
concuti atq; subuerti. que veluti quedā incen
diarū cūctas respu. adurūt atq; cōfundūt. **Po**
stremo quis causarū. quis fori. aut iudicialis
strepitus tam auib⁹ est. que non moueāt
imo terreant plurimū illa Bern. verba. **Qui**
cū ad eugenū ageret. ac eū inducē conaret.
ut fideles ad diuinā legem discendā sectandā
q; alliceret et aduocatorū astucias fugiēdas
esse ostenderet. quotidie inquit perstrepuīt in
tuo palacio leges. sed Iustinianū nō dominū
iuste ne etiā illud. **Tu** videris. **Non** certe. **L**ex
dñi immaculata ouertens aīas. ea aut nō tā
leges q̄ lites sunt. a cauillacōnes subuerren
tes iudiciū **Tu** ergo pastor a ep⁹ aīay. qua
mēte obsecro sustines corā te filere illāristas
garrire. **P**uto q̄ etiā hec pueritas te opellat
ad dñm dicere cū p̄phā. **N**arrauerūt mihi imi
q̄ fabulacōes. s̄ nō ut lex tua. **D**ec bernhard⁹
de humanis legibus et earū sectatorib⁹. **R**ur
sus nisi fallor. fallitur quisquīs qui litigandi

officiū assumit. et lōge magis fallit: qui artes
 ligandi et cōtendēdi eligit in quibz ppter no
 cendi facilitatem quicū quis doctior: tūto neq
 or euadit. ut de aleatoribz Polycrat⁹ ait. Vnde
 Aug⁹. forma inquit in eis est litigiosa. hoc ip
 so laudabilior. quo fraudulēti⁹. Fateor enim
 vtilis est iuris scientia: si eius pfectores intra
 eius limites agerēt. et legū terminos nō trās
 gredērētur. S; plurimi illis abutūtur et falso
 legū intellectu. et nouis m̄pretacōibz. sacris
 legibz illudunt. Qd si secus agerent: paupes
 admodū et inopes. fateor tū felices viuerent.
 Ea de re sancti viri piculū tā; p̄mptū imminē
 hoc exēciū tenētibz cernentes. merito p̄fedis
 et deo dicatis viris. nedū forensiū causaz m̄
 dicāt exercitiū. s; humanaz legū studiū. qua
 tū inter ceteras illa ē ratio. ne videlicet iurispe
 citi magnū extiment eā iustitiā quā ipsi cōti
 nent et venerātur. et quā leges hūane docent.
 respectu eius iustitiē. quā lex dei cōtinet et ve
 nerat. Iustitia em̄ hūana quā leges seculi p
 ficiētur. impleri indubie potest facultate et na
 ture viribz. qd ex eo maxime patet ut alia ta
 ceam: qm̄ cristus in euangelio ex duobz natū
 ralibz pceptis oēs leges et pphetas pendere
 dixit. put pulchre Aug⁹. reducit in epistola
 ad volusianū. diuina vero iustitia non nisi

supra gratia impleri potest. Quare ad hunc
sensu veri? q^d paulo ante Isaias dicebat de hu
mana iustitia. p^{er}anus menstruate iustitie v^{er}e
sunt. Sed nec alienum ab hoc p^{ro}posito videtur
q^d dominus in euangelio ait. nisi ab^{un}dauerit
iustitia vestra plus q^{uam} scribar^{um} et phariseor^{um}
n^{on} intrabitis i regn^{um} celo^{rum}. Q^{uod} utiq^{ue} recte di
ci potest de humana iustitia. q^{uod} q^{uod} iurispit^{um} et
causidici astruere nituntur. ut x^pus fidelibus
suis dic^{ere} videat^{ur}. nisi ab^{un}dauerit iustitia v^{est}ra
plus q^{uam} scribar^{um} et phariseor^{um} id est legistar^{um}
et iurispit^{um}o^{rum} humani iuris: non intrabitis in
regn^{um} celo^{rum}. Nec enim hec iusticiaeque ex hu
manis resultat legib^{us}: sola ad salute^m sufficiet^{ur}
cum illa ut philosophus in politicis voluit
solum reip^ub^{lic}e terrenam quietudine^m appetat.
Cui^{us} gratia plurima que lex diuina vetat et
punit ipsa permittit aut iubet. Vnde Aug^{ustinus}.
Nec lex que de regendis v^{er}ib^{us} datur: multa
p^{ro} tpali pace aut p^{ro}mittit aut iubet: que lex di
uina grauissime punit ut in c^{on}cubinatu atq^{ue}
v^{er}furis. Dem^{um} in prescrip^{ti}onib^{us} et multis
alijs reperire libet. Dem^{um}q^{ue} lex ipsa humana
ut premissum est virtuti humane et naturali
innit^{ur}: que nequa^m ad etern^{am} felicitate^m suffi
cit sine speciali auxilio diuine gr^{ati}e. q^{uod} ali^{ud} est
senciend^{um} de diuina iustitia. que t^{em}p^{or}e dei a a t^{em}p^{or}e

est. Dato igitur inquit mater pluribus persuasio
nibus sinez. si id solum dixerim quia humani iu-
ris sectatores solo nomine iuris letantur. cum rem
ipsam non habeant. quinimo sub iuris atque ius-
ticie obtentu ipsa iura et iusticia persequun-
tur. ut et de eis dicat vera iustitia. filios enu-
trui et exaltavi. ipsi vero spreverunt me. tandem
quis ille legis est et laudabimus eum. qui ut
inquit Aug⁹. dicat clientulo suo recipe quod mi-
hi cum tibi adessem obtulisti. redde aduersario
tuo quod me iniuste patrocinante abstulisti. cuius
opera decepto iudice et circumventis legibus vici-
sti. Longe satis euagatus sum in describendis
aduocatorum periculis. sed expertus dixi Turpe
enim videbatur patritio ignorare ea in quibus
versatus est. Quasi ergo mihi maternis huius
Imo diuinis communiis edoctus foren-
si atque civilium causas et iudicia penitus dese-
rere. Vidi ergo et superati tribules. ad aliud
vite genus innocentissimum ut dicebant. vide-
licet notariorum me transferre verbis atque sua
nomine sequentibus nitebantur.

Capitulū decimū nonū de notariorum. tabel-
lionibus et scribis. et de huius artis lau-
dibus. utilitate et commendatione ac ne-
cessitate.

Abellarioꝝ siue notarioꝝ ars et vni-
 di formula q̄ honesta hōrabil et lau-
 data sit ex pluris p̄serti illiꝝ nc̄itate
 et vtilitate facile cognoscit̄. Periret siq̄d̄ ois
 iudicōꝝ tela. n̄ eēnt notarij q̄ acta d̄scriberēt.
 p̄iret ip̄a veritas et fides i contradi-
 hōim. p̄iret ois ordo in iudicio forēsiū causaz.
 nisi ess̄ aliq̄ fidelis publica q; p̄sona cui inde-
 crederet de hīs que ab vtraq; litigantiū p̄ter
 aut offerūtur aut dicūtur. Itē sūt instituti nōm̄
 ad d̄firmatiōē veritatis. s; cū ip̄a veritas vbi
 cūq; sonuerit ab illo est qui dicit. ego sū via
 et veritas. Recte certe ratioe notarioꝝ offitū
 valde laudabile erit. quia in veritatis cōpro-
 batione et d̄firmacōne radicē et fundamentū
 suscipit. Demū huiꝝ artis laudes et vtilitates
 ex eo patent. quia publice vtilitati deseruiūt.
 Hōj nāq; nedum apud pedaneos minoresq;
 magistratꝝ. creditū et autoritatē obtinēt. sed
 apud reges et principes et cūcta eminētia tri-
 būalia acceptissimū et familiarissimū existunt.
 quoz manib; imo admirāda fide instrumēta.
 p̄uilegia et l̄re ad perpetue rei memoriā d̄ficiū-
 tur. Et post multa t̄p̄m secula. ex horū sola no-
 tarioꝝ subscripcōe. indubitatā p̄bacōe indu-
 cūt. Hōj t̄p̄ū tenēt euāgelistarū xpi qui eius
 gesta et acta in euangelio. tā fideliter q̄ vtilit̄

descripserūt. et ut ceteras h⁹ artis cōmodita
tes et laudes omittā. qui illā exercēt: magna
lucra sūmos honores assequūtur. ut breuī tē
pore ac p^ouo labore. opulenta vtilitatis cōpen
dia adipiscātur. et tantē ab oib⁹ honorātur
quia omnes illis indigent.

Capitulū viceśimū de miseris. calamita
tibus ac laborib⁹ et p^oculis tabellionū et
tabellario⁹. et illo⁹ fraudib⁹ et dolis.

Inter ceteras vite hūane artes et mo
dos formulasq³ viuēdi. scribarū atq³
notario⁹ artē miserā. calamitosam
ac multis erūnis plenā nemo ignorat. nisi q³
tā felix fuit. ut nec litē in iudicio. actor nec re⁹
extiterit. nec strahendi gratia. tristi illo⁹ mi
serio equit. Breui igit³ hūius artis calamita
tes. in felicitates. labores atq³ p^ocula adduce
mus pauca ex multis colligentes. In primis
igitur fatemur. hūc tabelliōes officiū publicū
s³ priuatū exercēt negotiū. nō reipu. seruiūt.
s³ reifamiliari deseruiūt. nō illā. sed istā augēt
omūes sunt p^one. sed p^oria sūt lucra. Demū
tabellarij ipsi seruos se eē publicos nouerit.
quos inteiurādo cōstat astrictos. ut quoties
rogari eos a quoq³ in omni causa cōtingat.

ferre eos testimoniū oporteat. **N**emini autem
dubiū existit tam astrictos reipū seruos. nō
esse illi⁹ dignitatis atq; felicitatis. vti paulo
an depictū est. **E**i⁹ vero artus labores fraudes
doli atq; picula ex eo ostāt. qz natura ipa ipel
lūtur hoies gñs fidē ipsā seruare. veritatē atte
stari. ac de illa libere vbiq; ferre testimoniū. mi
seri tñ tabellioes soli sūt. qui nō nisi pecūia de
fidē dicere ac rogari velint. **N**ec aliter q̄ p̄cio
inueniēte veritati fidē accomodēt. paup hq̄dē
fidē petit veritatis. ille māmona exigit iniqui
tatis. **T**urpis igit est qui p̄cio turpis accipit. qd
gratis exhibē tenet. **Q**uo fit ut hanc vite for
mulā exercentes. nedū iusticiam. sed ipsa; in
iusticiā vendāt. quare teste Augustino. nihil
ordinācius esse potest. nā iusticiā videri iniqui
tatis est. iniusticiā vero rabiosa insania. **I**n ce
teris enī tractib; res vendita alienat a v̄di
tore. ⁊ trāsit in emptorē. s; in hoc infelici tra
ctu nullā iusticiā h; notari⁹ v̄ditor. **S**ic miser
artifex ipsā veritatem ad quā corroborādam
eruendāq; creat⁹ est. ⁊ que eū honoratū red
dit. in honorat atq; vilificat. dū eam ut p̄mis
sum est precio exponit. **A**pus antiquos enim
tabellarij aiebātur a publico. eratq; gratuitū
offitiū. eo igitur seculo aureo certe laudabilē
erat tabellionica ars. laudabile exercitiū.

nūc vero q̄ ad p̄tū expōnē merito in sor
dibz cōputatur s̄m Polieratū. Rursus notari
us seruus est iustitię. q̄ virtutū regina est et
dñā. qui ergo dñā suā vendit: ut p̄dītor indi
candus est. **O** quot falsa ab eis cōstitūtur in
strumēta prece quītē vel precio. **O** quot cōtra
ctus fabricāt: rei gestę substantiā longe aliter
scribētes q̄ ptes p̄fesse sūt **O** quot falsas dau
fulas inserūt. Aliasq; iustas abolēt. verba cā
cellant. didiciōes vitiāt. in multoz lesionē atq;
iacturā. **O** quot neglēct⁹ ne dīferim dolos in
indicijs a cōtractibz cōmittūt. annos indiciō
nes. diē atq; locū pretermittūt. Nec testes ad
hibēt nature rei necessarios. lras scripturāq;
diuersificāt. Qua de re instrumēta suspecta
dubia reddūt. **O** quot errores. fraudes a ma
chīnamēta ab eis admittūt. Ob quas res
innūera litigia. hī mōrles cōtentiōes ibi nascū
tur. vbi sopiri debuerūt. Demū p̄thocollo nō
retinēt. a diuersa plerūq; ab illis instrumēta
edūt. Pleriq; vero lras cōtract⁹ et instru
menta sup̄ vfuris et cōtra iuris p̄cepta confi
tūt. parūfatientes q̄ ex ea re infames inabi
lesq; euadūt. **O** quot collusiones agunt in iu
ditio. quot dēcep cōes apud iudicem. quot fal
sas attestatiōes. quot sup̄fluas dilacōes. q̄
acta inutilia scribunt: ut crescat registrum

Capit^u

processusq; in pretio augeatur. **T**aceo quia excessiua salaria erigunt. crimen concussionis non verentes. oia pretio agunt. nec calamum quidem manu capiunt. nisi pecunia assit. rapas excedunt. de quibus Greg. dicit videtur quod multo sceleratior ille accipit. quam alius offert. **N**on certe crudeliores sunt illis latronibus qui insidias adhibent. **N**am isti palam rapacitatis auaritia seruiunt. **C**eteri enim hostes in suorum tantum hostium sanguine armantur. asini in quendam hominum necesse pecunias accipiunt. isti ut crudelissimi carnifices civium amicorum auditorumque hominum oppressione letantur. et omnium litigantium vitam extinguunt. **Q**uid enim prodest institui huiusmodi indidem: si rapace notariu. **H**inc Istorius ad delictum pertinet indicis improbos huiusmodi mistros. **A**is forte quid ad rem: locupletes sunt notarii nunquam egentes. ubique honorati. **Q**uod et ego fateor. **S**ed et illud Ciceronis semper verum esse putavi. nihil fore utile nisi honestum instituique sit. nihil honorificius nisi in virtutis radice que gratuita est fundetur. **N**am ut item Cicero subdit. **N**ullum emolumentum est fallere. nullum commodum lucris inhypare. splendorisque nomen amittere. **A**d de qua utilitas illa familiaris non potest tantum afferre quantum auferre. **Q**ua enim alia causa Gezabel omni seculo maledicta erit: nisi quia eius non vero testimonio Agab res vineam abstulit.

Naaboth. Ea de re eide Gezabel dictū est iussu
domini. canes comedēt Gezabel Deniq; ut pau
cis multa cōcludā. notari9 cupid9 rēpu. offen
dit. deū contēnit. Cui se iureiurando astrinxit.
iudicē mentiēdo decipit. ptes ledit. de hīs Au
g⁹. dicere videtur qz similes sunt locuste aīali
pestifero. Nocet enim mordēdo. cōsumit nocen
do. Nisi ergo abundaueit nrā iustitia plus q̄
similiū scribazz. spem nō habeam9 cōsequēdi
fructū iustitie. qui est regnū celoz.

Capitulū vicefimū primū de exercitio
agriculture. et de laudibz et cōmendacōe
hui9 natural et innocētissimi exerciti9. et
de vtilitatibz generi hūano ex illa. puei
entibz et quō deo acceptū est.

Agriculturā optimū esse vivēdi gen9
nemo ambigit. nisi qui vivere nescit.
Dic enim vite modus prim9 oīm est
a deo altissio humano generi tribut9. Dictū ē
enī hominī in sudore vultus tui vesceris pane
tuo. nec dixit in sudore vult9 alieni. ut in cete
ris offici9s et vivendi modis liquido cōtingit.
In quibz alieno labore alienoq; sanguine et
sudore plurimos pasci et nutriti. q̄nimo a lasci
vire videm9. Nequaquā enim deus hominī hoc

exercitiū precepiss; . nisi p̄mū innocentissimū
 deinde ei gratissimū agnosceret. **D**oc deniq;
 vite genus v̄as naturalesq; diuitias gignit.
 alia exercitazidustriales et ut ita dixerī adul
 terinas diuitias cōpant. **I**gitur inter v̄trasq;
 diuitias illa est differentia. quomā prime hu
 manū genus sustinent. secūde corrūpunt. pri
 me delectant. secūde erutiant. prime satiant.
 secūde angūt. **Q**uod enim tā felix vite genus ēē
 potest; q̄ naturalib; insidere laborib; . et posses
 siones agrosq; ad v̄bertate; pro cōmunī oīm
 v̄su deducē. **Q**uaz rex innocentissimā cura. cete
 ras ōnes noxias curas fugat. **G**esserunt agrī
 culture v̄sū non solū antiqui p̄me etatis; sed
 et oīm etatū viri prestātes atq; clarissimi. nec
 modo publica officiazq; nimo et impia magna
 q; fastigia huius cupidine atq; dulcedine di
 miserunt. **H**anc Catho censorim⁹. exercuit de
 quo scriptū est. optimus senator arator opti
 m⁹ impator. **Q**uē igitē pudebit cū cathone ter
 rā colē. **Q**uis turpe cogitabit; qd ille pulchrū
 eligē. qui p̄ter rex gestarū gloriā etiā in n̄is
 Hispanijs preclarissime triūphauit. **D**eniq; in
 ceteris hui⁹ mōlis vite occupacōnib; vacāt
 hoies artib; . et in hoc nature. in ceteris vacant
 sagacitati; in hoc sādē simplicitati in alijs sup
 fluitati; in hoc necessitati; in ceteris vacatē ornatui;

in hoc vidui. in ceteris. vacat hoies paucis a multis. in hoc omnibz. qua ratione ceteris viuendi modis iuste antefere. **T**este em p^ho q^uto aliquid est omni⁹. t^uto est predarius. **E**st ergo illud vite gen⁹ eligibile q^d pluribz confert. a paucioribz nocet. **D**emū non parū hui⁹ vite preconiū auget. quia cessant in hoc viuendi mō ea omnia sine offensionis et peccandi incitamenta ac p^mpte actiones. q^{ae} alijs negociationibz sese vltro offerūt. **V**t enim q^udam ex sapientibz ait. **I**nē hominū vitia viuē a vicia hoim vitare. non tam predaz q^u rap. nec tam laudabilez q^u difficile est. **Q**uis enim i agro laborās aliena vsurpat. quis degerat. quis blasphemat. quis supbit. aut quis irascit^{ur} aut inuitet. quū optare sibi soli bona nō pōt. quin alijs eueniant. **Q**uis deniqz agriculture intendēs inimicat. **Q**uid aliud odit nisi gran dies. cui maledicit nisi tēpestatibz. **Q**uid deniqz auare cupit. nisi ea que alioz nō sunt. Sed et quis fornicat. quē nō ciboz pretiositas. si fames a paupcula mensa spectat. Et demū ipsa laceratoz lassitudo. a diurn⁹ totus labor. dormire poti⁹ q^u lasciuire cogit. **R**ursus in ceteris vite occupacōibz illud cōmunissimū est. ut q^uto hoies pluris emolumenta aut cēsus hnt. t^uto min⁹ deo retributiōis a honoris tribuūt.

ita ut verū sit illud ap̄hete. q̄ sacies panis
 causa sit iniquitatis in hoīez in hoc tamē vinēdi
 mō plus oībus deo reddiē. et ut ita dixerim
 plerūq; pl⁹ q̄ quis habz deo offert. Nonnūq;
 enim oblati deo decimis. expensisq; deductis.
 nil superest nisi labor. adeo ut plurimi anni etiā
 vlterrimi. agricultoribz ipsis steriles sint. Re
 cte igitur antiquū verūq; in hispania prover
 biū fuit. quā agricolae martiēs habētur. neq;
 enim semel sanguinē fundūt. ut pinguiorem
 terrā hominū vsibz reddāt: sed diem sudorē
 ⁊ cruore madēt ut nos vinere possim⁹. ⁊ suis
 tormentis et assiduis cruciatibus foueamur.
Hīs ergo momētibz suadebāt affines agri
 culture vacandū. et si nō psonaliter. p̄ seruos
 saltem ⁊ colonos ut mos est plurimoz viro
 rū illustriū. sed nondū illi verba finierāt. ecce
 mater occurrit hunc vinendi modū sūmope
 dissuadēs racōnibz sequētibz.

Capitulū. xxij. de agriculturē inōmodis
 oneribus difficultatibus ⁊ laboribz ⁊ de
 aculeis ⁊ miseris hui⁹ status et narrā
 tur pulchra de hoc vinēdi genere circa
 eius solitudines et anxietates. et quō
 repugnat predari ingenijs. et quales
 debent esse agricultores.

Laudat⁹ satis a vobis est agriculturę
 usus. quem certe necessariū atq; dele
 tabile fore: nemo est qui ambigat.
 habeat tñ aculeos suos. ut enim inq̃t plinius
 in eo quę edidit de naturali historia libro. ag
 cultura innocētissie atq; beatissime vite quon
 dam initū fuit. Nūc vero maiorib; longe labo
 ribus novisq; vitis obnoxia est. Vt enim in
 georgicis virgili⁹ ait. a p̃mo a dīna scriptura
 didicim⁹. nō utiq; homo terre a agris. s; terra
 homini seruire debuerat. Hoim g̃ culpis esse
 dū est: ut terra possessorib; suis sine labore nō
 respōdeat. a plerūq; labor ipse fruā⁹ dulcedie
 careat. Mortalis ergo indigentia atq; necessi
 tas terraz ferro sollicitare. mirisq; blandicijs
 mollire coegit. In qua colenda quot labores.
 quot corporis: quot animi sollicitudines hoies
 pferūt: nemo nouit: nisi qui terrā colit. adeo
 ut vñ sit ill⁸ Petrarche. qui triticū seminat:
 seminat a sollicitudie. Et itez qđ poeta dicit.
 qđ granū plurimoz ē: s; anxietas seminātis.
 ita ut pprie loquendo. ager anim⁹ sit. cultura
 intentio. semen cura. a messis labor. quas res
 agricultor vterime pcipiet. leta vīndemia dū
 tñ cū pruina a grādie pepigeit. O quot mu
 tiles araturas. quot mortaliū hoim anxias cu
 ras agricultura affert. a qui p̃ animi circulum

diligentias egit plurimas. vni⁹ hore rabida
 sepeſtas abſtulit. q^d ſi celi tranquillitas adſit
 quāto plura ſeminati: tūto plures neceſſe eſt
 paſcas grues pluresq; domi mures. volucres
 deniq; hoſpites hēbis inuitus. **N**ec em̄ notiora
 agricol ſūt. quos neſcio q^d ad ſeminandū co
 gat: niſi quia ita diuina puidētia voluit. ut
 etſi labores. picula. agricola expiat. laborare
 tū non deſinet. quē ſpes plerūq; delectat ſine
 fruclū. Demū vero illud certiffimū eſt. multis
 tamen incredibile q^d in colendis agris. ornā
 diſq; vineis: vix fertilitas ſumptib; equatur.
Adde q^d ut Greg. dicebat bonū eſt agros co
 lere: ſi nihil meli⁹ q^d ſci poſſit inuenire. **A**gri
 culture igit^r hac nr̄a etate opam dare nō eſt
 viri exellētis aut pſtātis ingenij. nec p arte.
 nec p offitio aut negotio: ſ; pro otio a curay
 alēnacōne. vel ipſa cogente neceſſitate lauda
 bile. **N**ec em̄ ars terrā facit meliorē. nō quidē
 intellectū meliorē. vires itellectiuas nō pficit.
 ſed exteriores exercet. **Q**ua de re iuſte ſapien
 tes agriculturā inter mechanicas cōputarūt
 ut inferius tangem⁹. **E**t hec putat cauſa. q^d re
 phus in ſeptio politicoy agricolas nec merca
 tores ac artifices et mercēnarios. licet ſint ar
 tes neceſſarie in ciuitate. non tamen ſunt pro
 prie artes ciuitatis. quare non veros ciues

Aristoteles appellat. sicut consiliarios. sacerdotes
 et bellatores et iudicarios. put latius diximus
 supra in capitulo quarto. **V**t enim inquit vnus
 ex philosophis. natura studiosa parens dum multas
 moribus artes dedit. Distinxit etiam ingenia. et
 cui quis aptissimus reperitur. illi recte insistet.
 Indecus namque atque indecorum videtur debile corpus
 fragileque lacertos. sed docile animum habentes
 colendis agris insistere debere. **D**ulchiusque iugiter
 est atque officiosius aliud melius agere non valen-
 tibus. agros ipsos arare. sed longe salubrius foret
 non agros. sed aios colere. Verum est tamen quod
 terrena animalia terram amant. **R**ursum satis
 innocentia agricolarum exercitia verissime fore pu-
 to. si tales ipsi agriculcores forent. quales antiqui
 illi innocentissimi et simplicissimi erant. et quales
 eos debere esse legimus. non quales exprimur. **I**lli
 enim cum patientia et longanimitate laborantes fere-
 bant cum frugum abundantia deum laudantes. cum
 sterilitate minime murmurantes. sed cum Job pa-
 triarcha. dicentes. dominus dedit dominus abstulit. ne-
 que nomen eius benedictum. Sed et tales primi illi
 agriculcores erant. qui ut cum propheta loquar. gla-
 dios vertebant in vomeres. et lanceas in ligones.
Agricole vero nostri temporis arant sibi. castant
 que virtutem in arma. non modo defensivam. sed offensivam.
 deum decimus regem vectigalibus fraudant. fines

Capit^m

fundoꝝ confundūt vel sibi applicāt. eccliaꝝ nō re-
uerētur. oꝛa dños supbiūt. foros frequētant
p seruos adductios agros colūt. sꝫ p seipōs in
iudicio litigāt. cū p alienas i agro laborāt. et
dū suū deserunt officiū aliena piculose vsue
pāt. **H**ij pchdolor auaritia. supbia. pōpa. oꝛti
vario. āpla suppellectili. fraudibꝫ deniqꝫ dolis.
litigñs a vsutijs cūctos negotiatores vincūt.
Martires autē qꝫ pacto tales agcolas appellēs
nō video. cā em martirē facit potius qꝫ tormēta.
Agcultores igit nri tꝑis martires frenē cup-
ditatis. nō xpi dixerim. **E**t ut paucis agamꝫ.
sicut terrā colūt. sic penitus terrē sunt. ut de
hñs recte dicat. **I**psi vero terrā ligēt a terrā
omēdet. nec de celestibꝫ cogitāt. qꝫ sp de tꝑis
loquuntē a meditātur. sibi inuicē inuidēt. alios
abhorrent status. **S**ed plerumqꝫ castigat eos
deus in eo delicti gñe qꝫ peccāt. **D**ignū em ē. ut
qꝫ in terrā qꝫ oim elemētōꝝ humilima et vter-
rima est. p supbiā a auaritiā peccant. eiusdē
terre bonitate priuētur. **I**deo dat illis deꝫ ter-
rā fructiferā in saluaginē. ppter malitiā habi-
tantiū in ea. **Q**uo fit ut terrā sui natura fertilēs
illoꝝ iniquitas faciat sterilem. **S**ed nꝫ bona
mater dissuasionis agriculture verba exple-
uerat. a ecce fratres. cōsāguinei piter a amci.
si nullū genꝫ vite placebat. ex illis maxime qꝫ

supra discussa sūt saltē mechanicas aut liberales artes seu aliū vinendi mod⁹. etiā si foret aliq⁸ exercitiū gen⁹ cui plebei homines sese cōferre solent. mihī hīph deligerē. idq³ sequēti p^ruasiōe agere non erubuerūt.

Capitulū vice simū tertiu de artibus mechanici^s in gⁿe et vtilitate eaz. et quot sūt artes mechanice et qualis eaz exercitia p^resūt. et quō diuise artes sub eis cōprehenduntur. et demū deducit q^d i dictis artib³ plures viri dari euaserunt. et q^d medio critas vite mechanice nō ē despicienda.

Repudiata sūt a re inquirunt amici ea vinendi gⁿa. q^u nobiliora atq³ honoratiora in hoc seculo videntur. in quibus fere cunctos ingeniosos et studiosos. ac nobiles viros vⁱsari cōspicim⁹. Si igit^r occultis incognitisq³ nobis cōis. nullū ex supradictis eligere p^romis. nos qui te plurimū diligim⁹. et posteritatē ex te q^u maxime poptam⁹. quaz utiq³ p^rderes. si ad spiritualē vitā trāsires. te plurimū nō modo rogam⁹. sⁱ monemus atq³ hortamur. ut salte³ artifex fias alicui⁹ hōesti aut plebei exercitiū. sūt enim pref nominatas artes et vinendi genera alia cōplura exercitia

et viuendi genera non inhonesta: quibus et si
 plebeos homines communiter videamus creditos
 Alios tñ ingenuos nature hoies: quibus ita
 fors illoꝝ tulit. aut ita voluerit. vel natura ipsa
 indinatur. sepe cōspicim⁹ artes exercitiaq; ipsa
 delegisse. **P**reeligūt cōte nōnulli sub illa medi
 octi vita agētes. seculi h⁹ breuē cursū innoce
 tes transigē: q̄ s̄b magnis statibus p̄ditarū
Adde q̄ plurimi in eis ipsis infimis artib; dat
 euaserūt. q̄ tandē ad altiora sepe vocati fuere.
Nō em̄ artes ip̄aq; exercitia aīos hoīm v̄tutēq;
 penit⁹ immutāt: nisi fedissima sint. **E**lige igit̄
 aliquā ex mechanicis artib;: quas ipsa oīni
 parens natura ad vsus hoīm p̄ncēarias insi
 tuit. q̄s neq; ipsa p̄uidā gubnat: natura no
 bis donat: si nō nēcarias. si nō v̄tiles. si non
 hōestas iudicat: et suos sectatores beatos fa
 cēt. **S**ūt em̄ ut nosti artes ip̄e mechaice septē:
 nūo. ad q̄s cetē oīa vite ḡna corp⁹ et sp̄itiētia
 teste p̄ho in politicis educūt. vīz lamficiū.
 armatura siue fabriū. nauigatio. agcultura.
 venacō. medicīa. theatrica. **S**ub lamficiū v̄ro
 plurima vite genera indudūt. puta texēdi.
 torquēdi. suēdi. et que sūt manu. acu. fuso. ro
 ta. fibula. siue alijs instrumentis. et cetē oīa
 q̄ in mateia. lana. lino. pelle. pilo. et vimib; cō
 p̄nent. **A**rmaturē v̄ro adaptat q̄cqd̄ armorū

est. et quicquid ferro metallisque continetur. sub quo
aurifices. metallarii. monetarii. ac alchimici
iste militant. vnde etiam ars ista instrumenta.
non solum quia instrumentis utitur. sed etiam quod ex
materia illa efficiat plura instrumenta. ad quam
etiam pertinet omnis lapidum. lignorum et arenarum
labor. **Hec** duas species habet. architectonicam.
et fabrilis. **Architectonicae** partes sunt secrete alia.
carpetaria. **Fabrilis** vero sunt partes malleatorias
fusoria sculptoria. et multa alia similia vite
genera. **Navigatio** vero pertinet omnes negotia
tiones in emendis vendendisque mercibus et in illis
mutandis tam domesticis quam peregrinis. **Alii** vero
mercaturam ponunt specie per se. sed plus eam sub
navigatione designat licet mercatura multis
modis accidat absque navigatione. **Sub** agricultura
vero quicquid in terra laboratur intelligitur.
ad quam pertinet omnis agricultura. et quicquid ad
nemora ac pascua et ortos pertinet. **Ad** venationem
vero ferarum occupatio. aucupium. aviiumque vo
latum pertinet. **Et** generaliter ad eam pertinet omnis
piscatura et venandi genus in terra. mari flumi
nibus. vel aere. **Item** ad eam pertinet omnis appa
tus ciborum. saporum. potuum. **Et** generaliter omnia offi
cia piscatorum. carnificum. coquorum. cauponum tab
ernaculorum. **Sub** medicina vero ipsa medicandi ars
et chirurgia continetur. **Similiter** et apothecariorum

pigmentarioꝝ turba. quibꝫ iunge herbilicas.
et balneoꝝ magistros rasoꝛes ⁊ similes. Sub
theatrica vero aptantur omnes artes ad ludos
publicos et priuatos ac diuersa spectacula per-
tinentes. Cui viuendi moꝝ histriones. bufones.
repentatores. tragici conuerantur. Dicta est em̃
theatrica sꝫ Ithoꝝ et Hugonem a theatro.
vbi populo ad ludos conueniebat. Fiebant aut̃
ludi in theatro. vbi etiã gesta recitabantur. In
gaballicis vero choreas ducebant ⁊ saltabant.
In gymnasijs ludebant. in amphitheatro cer-
tabant pedibus. equis vel curribus in arenis
pugiles exercitabantur. in cuiusvis rignis ⁊ mu-
sicis instrumentis psallebant. et alea ludebant
in phanis tꝑe solemni deoꝝ laudes canebant.
Antiqui namqꝫ ludos inter legitimas actiones
connumerabant. quia tempore motu naturalis
calor nutrebat. in corpore. ⁊ leticia mentis repa-
bat. Vel qd magis credendum est. qꝫ necesse fuit
populo aliquando ad ludu conuenire. Et voluerunt
ut inquit phus determinata esse loca ludendū in
diuersis priuatisqꝫ locis conuenire. Et fatigantes
probos ⁊ contumeliosos aliqui perpetraret. Quis
modi itaqꝫ mechanice artes et viuendi gratia
honestissime a quolibet honesto viro valent ex-
erci. Nam ⁊ sacꝫ scriptura huiusmodi necessarias artes con-
medat in quibus in ecclesiastico. ⁊ manu artificis om̃

opa laudabiē. Vnus ex pphīs ait. in porta re
gis artifices negotiātur. Aut si forte ceteās ar
tes ingenio preditas peroptas. relige tibi libe
rales artes. presertim q̄tuor vltias quas ma
temathicas vocāt. que plerūq; magno splen
dore hoies eas sectātes illustrant. Legisti Sul
piciū Gallū Astronomū plurimū honoris et
utilitatis attulisse romāis. Qui cū bello pri
mū eēnt cōtra parthas ea nocte luna edipsata
est. quo signo stupefacti romāi deliberabāt
bellū nō cōmittendū. At sulphici⁹ gallus astro
nom⁹ publice p̄nūciauit non eē malū omen.
adducens rationes astronoicas quib; suāsit
populū bellaē. q̄d effectū est cū ingenti roma
noꝝ victoria. Sic et apud athemienses cū sol
patereē edipsim; plurimi ne eēt mūdi finis ti
mebāt. **S;** Pericles mathematicus p̄ racōnes
astronoicas patriā falso timore liberauit. de
cui⁹ sciētie laudib; atq; abusu lati⁹ infra age
mus in xxxvi. ca. **S;** de mechaicis et huilibus
artib; q̄ plures dai euasisse cōpertū ē. Legisti
hippiū pictorē ita Alexādro fuisse dilectū p̄p̄
fatiē ⁊ staturā; eius mirifice depictā. ut eū ad
magnos pueheret honores. Quid de hystrio
nis arte dicem⁹. Legisti de Roscio hystriōne q̄
tam excellens in ea arte euasit. ut romāi nū
q̄ meliorē illo testatētur. nā tam mira coram

populo opabat. et tã p̄dare luctos in theatro
celebrabat. ut ingētē romāi ppli dilectiōe; cō
sequeŕet. adeo ut senat⁹ nobilib⁹ eū aggregaēt
Addē Soctē ip̄sū fontē sapie. q̄ artē affectavit
citbarisādi. in q̄ tã dar⁹ euasit. ut illā nobilē
artē sue ciuitati incogtā supaddēt. qd de Tito
dicā. qui adeo paupi ⁊ vili officio vacabat. ut
publican⁹ eēt. ⁊ cū gabellas p̄tio colligēt. itaq;
fidelit̄ tñ i eo officio se gessit. ut p̄p̄ ei⁹ dignitatē
p̄bitatē et fidē creat⁹ a romāis cōsul fuit. in q̄
mirifice se gessit. **Q**uid de Varrōe q̄ carnicis
officio fungebat. p̄pter suas tñ virtutes. cōsul
a romāis creat⁹ est. s; quid ista omēoram⁹
Legisti apud Strabonē; regi egipti filiū natū
esse quē nullo studio trahi posse ad artes mi
litares ferūt vel sciētificas. sed inclinabatur
natura ipsa ad artē fabrile. videbatq; libēter
fabros. ⁊ ad eos cū poterat dedibatur. **I**dem rex
cōspiciens. de sapientū cōsilio eū suo arbitrio re
liquit qui tã famosus in arte fabili euasit. et
tam egregia machinarū et ferramentorū pre
sidia patri attulit. ut lōge plus ei ex illa arte
q̄ ex milicia p̄fuerit. **N**ō est ḡ despiciēda vita
mechanicarū artū. ⁊ multo min⁹ mathematī
carū. **N**ā si ex electione quis mediocrē ⁊ humi
lē statū assumit. hoc certe p̄fectiōis signū est.
Beatus enim predicať. qui in magnis potuit

transgredi. et non est transgressus. tales enim
 sublimari hic et in supna ciuitate merentur.
 Vnde greg. exponens illud dauid. nōne cum
 puul⁹ esses in oculis tuis caput israhel fact⁹
 es. Quia inquit puus tibi fuisti magn⁹ cora;
 me fieri meruisti. Tūto enim pretiosior quis
 apud deū existit. qūto sibi abiectior fit. Vnde
 Cassiodor⁹. laudata est viroz sententia; que
 reb⁹ modū imponit. et nos huilius considerare
 docet. q̄ de nob amici expectāt. qz plerūq; nō
 satiat qd bonū putat. Et itez optimū est mo
 derata gerere. que nullis audeat accusare. nō
 est demiq; diffidend de sectatorib⁹ humiliū ar
 tiū qz in eo exercitio humiliē et fidelē agētes;
 facili⁹ q̄ i maximis administracōib⁹ constituti;
 viā salutis consequi pūnt. Adde qm̄ deest illis
 materia. defunt artes defūt studia ceteros de
 cipiendi et malignādi. Maiores ut inquit pro
 pheta sapientes fūt ut fatiant mala bona aut
 facē nesciūt. Pretēa ali⁹ ad alia apti nati fūt.
 quos forte sua naturalis inclinatio ad parua
 inuitat. qui si magna tentant; deficiāt necesse
 est. Delet ergo attendere vnusquisq; in se ad
 qd melius natura inclinat. Vñ Ambro. vnus
 quisq; ingeniū suū nouit. ideo ad id se applicz.
 qd sibi aptū videtur. Et Cicero. ad suā cuiusq;
 naturā cōsiliū est omne reuocand. Et seneca.

male respondent coacta ingenia. Reluctante
em natura vtus labor est. **D**ñs ⁊ similiu ami
ci et cōsanguinei pñadent aliquā ex predictis
artibus q̄citus fore eligendā. S; pia mater
timida. et ex hñs que paulo ante audiuit stu
pida. illico in hec verba prupit.

Ca. xxiiij. de disuasiōe i gñe vite mechaice
et quo licet sint artes nccarie. tñ nō ē ne
cessariū illaz hñe exercitiū. Itē i rubricella se
qñti agit q̄re mechanice artes inuēte sūt.
⁊ q̄s sit illaz finis ⁊ q̄re sic appellētur. et
an sint viles ingenijis hominū et an arti
fices sint veri ciues ⁊ ptes ciuitatis.

Ateor fili mi magna ē vis quibusdā
hominib; in dicendo. Nam tuo Cicero
ne teste. tñta est copiose dicentis vir
tus. ut que quis audit. etiam si ea ipse sciat ⁊
noua se audisse arbitretur. Quid em prestan
tius q̄ posse dicēdo tenere hominū mentes. et
allicē plerūq; volūtates ad ea. ā q̄ ignoram⁹
aut aliē scim⁹. nisi certe pspēda cōgtaq; res ip
sa esset. sup qua paulo añ locuti sunt. amici et
attinētes tui. effecissent. pfecto itima vba suas
ut tandē illis acq̄escere. sed verum est fili mi.
quia Aristotele teste quedā falsa p̄babiliora

fuit quibusdam verbis. Adde. quod ut sapiens ait.
 ubi plurima verba. ibi inopia. scilicet veritatis et iu-
 stitie. Quippe loquar salvo omni honore. loquor
 tamen cum sapiente. quia stultus verba multiplicat.
 Et iterum. qui multis verbis utitur. ledit animam.
 suam. Unde Gregorius super illo verbo vir reclusus non in-
 stificabitur. qui multa loquitur. iustificari nequaquam
 potest. quod dum quisque per verba defluit. perditam civi-
 tatem silentii. mentis veritatisque custodiam amittit.
 Habet enim hec omnis veritas. quod non multis
 nec ornatis verbis eget simplex est. et simplicibus
 contenta est sermonibus. Unde Augustinus satis est ut
 verba congruentia. non oris eligantur industria
 Sed pectoris sequatur ardorem. Hinc pulchre
 Tullius. ex verborum splendore et dicendi festivi-
 tate suspicio quedam artificiose apparitionis
 nascitur que maxime orationi vim adimit. Et se-
 neca. nihil tam iniquum quam manifesta verborum pre-
 patio. apparet enim subesse nescio quid mali.
 Redeo iam filii mihi ad verba amicorum plurima
 certe adducunt. quibus te ad plebem. ad sedem. ad
 turpemque vitam ducant. Maluit enim ut aiunt vilis-
 simis te artibus deturpatum. quam plenum habentem in-
 tueri. quam egregiis artibus a nobili vivendi more
 imbutum filius carentem. Ceterum est enim non fallor mens
 hominum. quam plis pari pitura secunditate potius quam
 virtutis et vere felicitatis amico peroptat. Aut

igitur fili mi ne dimittas legem matris tue. et in
 primis illud Crisostomi coram semper habe. quia
 omnino iniquum est. nobiliora iugem studijs de
 turpare minoribus. **R**oui ergo vires intellectus
 tui. quare ut cum tuo seneca loquar. ad aliud
 te natura edidit. quam ut sis seruus cum liber existis
Teste enim philo. Artifex artium mechanicarum
 species quandam seruitutis patitur. dum intellectu
 viget qui liber est rebus intellectu minoribus
 seruit. Adde quia in eis ipsis artibus doli. frau
 des. labores et pericula non desunt. **V**nde apud
 machabeos legitur. **O**mnes artifices et ope
 rarii iniquitatis contriti sunt. **C**ulus causam
 scribit sapiens in proverbijs. quia opus in
 stabile facit impius artifex. **H**inc Isaias. mi
 situdo inquit hominum seducta per speciem
 operis. opus tamen iniquitatis in manibus
 eorum. **S**ed de singulis huiusmodi artibus
 statim latius dicemus. **N**ec diffiteor fili mi
 quia exercitia ipsa mechanica necessaria et
 utilia plurimum existant. sed an ideo eligan
 tur considerandum. **C**loacarum enim atque la
 trimarum purgandarum usus. quam necessarius
 quamque utilis. sit. nemo ambigit. **S**ed an ideo a
 nobili iuvene ac bone indolis adolescente.
 a docto viro eligenda sint. et tu ipse animad
 uerte. et iudicent amici tuique censores.

Simile videtur illud apostolice quedam in nobis
 membra necessaria sunt. minus tamen honorabilia.
 Necessarie igitur sunt artes mechanice ad politi-
 cam socialeque vitam. sed non ab omnibus necessario
 exercetur. Unde philosophus in septimo politicorum ait. qui
 exercetes mechanicas artes. non proprie sunt partes
 civitatis nec ciues. licet sint artes necessarie.
 principaliter enim non dirigunt ad virtutem. que est
 finis totius policie bene ordinate. Et hoc est quod
 pulchre ait sapiens in ecclesiastico. qui cum mecha-
 nicas artes novisset ait. Omnes homines in manibus
 suis speraverunt et unusquisque in arte sua sapiens
 est et sine hijs non edificabit civitas. sed non sede-
 bunt super sellam iudicis. et testamentum iudicis non
 intelligunt. nec palam fatiet disciplinam et iudicium
 Sed solum operam artis vocabant. Desille Que
 verba aptissime probant mechanicas artes licet ne-
 cessarias civitatibus. suos tamen sectatores ineptos
 efficere. nedum ad iudicandum et presidendum. sed et
 ad alios actus politicos et cetera omnia que igitur
 philosophus a discipline sunt. Sed de hoc latius supra teti-
 gimus in v. ca. huius libri. Artes igitur mechanice
 exercende sunt tamen ab hijs que aliud melius non valent
 Verum quod de mechanice artibus primo secundo addu-
 ctum est. deinde de liberalibus artibus et mathematicis di-
 cemus. primo de mechanicis sub quibus omnes ar-
 tes ad corpus pertinentes continentur.

Quare inuente sunt artes mechanice et
quis illarū sit finis.

Quandū attinet igit̃ ad mechaicas ar-
tes: dignū ē ut a q̃daz radice cognos-
cas. q̃re ars mechaica inuēta ē. a q̃s
sit ei⁹ finis. a q̃re sic appellat̃. a q̃t nūero sint.
Igit̃ s̃m sētentiā Aristotelis a Aug. in suo di-
dascolico cā inuētiōis earū fuit: ut natura sub-
ueniret a occurreret hūanis necessitatib⁹ a de-
fectib⁹ corporalib⁹. Ex q̃ elic̃t finis illarū omnīū.
ergo mechaicarū artīū finis est supplemētū
necessitatū a defectūū corporaliū. Nā naturalit̃
nemo carnē suā odio habuit. Vides igit̃ hūa-
na racō multiplicē defectū carnis. a corpū hu-
manorū ad occurrend⁹ p̃dictis defectib⁹: cepit
ut sollicita cogitare in singul⁹ cōueniētia sub-
sidia ut igit̃ facili⁹ meli⁹ a decētius valēt natu-
ra ip̃a p̃dictis hōim nēcitatib⁹ subuenire. exco-
gitauit multiplices artes opatiuas in reb⁹ ex-
teriorib⁹ ad p̃sidiū corpis. ut artem lanifici⁹
opatiuā vestiū. a opatiuā armorū de corco fer-
ro a sic de alijs. Et sic patet cā inuētiōis istarū
artīū mechaicarū. q̃ fuit ex desiderio occurre-
di nēcitatib⁹ a defectib⁹ corporalib⁹. Et finis illa-
rū est supplemētū ip̃orū defectūū humanorū.
Vocantur autem mechanice s̃m phm et s̃m

Alfarabiū & bug. in didascalicon qñ adultel
ne. quia mechani fatiūt intellectū circa ea q
nō sūt ppe sua. Itē q op⁹ artificis ē segrega
ta diūgē. & diūcta segregare. Cū igit hoc op⁹
artificis nō sit natuāle. imitat naturā ut pōt.
ideo mechanicū & adulterinū vel nō ppe natu
rale vocatur. Dñs igit visis tu fili mī tene sp
aio tuo illā ātūquoz sapientū sententiā. qm nē
lo ingenuo viro. aut de gloia & honore siue vir
tute certanti ouenit vti artibz mechanicis. aut
seruilibz delectari exercitijs. Adde q licet ne
cessarie & vtilis sint & loco & tpe commendādes
hūt tamen aculeos suos. hūt picula et incom
moda. que tāto nobilia hōim ingenia ad ter
ram vsqz pducunt. qñto vires solis corpis exi
gunt. qñmo plerūqz aptiores ingenio. inepti
ad illa inueniūtur. Rursus non carent dolis.
fraudibz & deceptionibz plurimis. ut singula
riter & de singulis videre libet. vbi de vniuscui
usqz vtilitate & laudibz. ac incommoditate et
miseria ptiulariter agem⁹.

Capitulū viceśimūquintū vbi particula
riter agit de prima arte machanica vi
delicet de lanificio & ceteris artibus que
ei subalternantur. et de illius vtilitate et
incommoditate dulcibz & amaris.

Lanificij vero ars ut sapientes volue-
rūt: p̄ma int̄ mechanicas esse nosc̄t.
Sub qua textoria. filatoria. ⁊ q̄cquid
lana. lino. pilis sericoq; offic̄. ⁊ reliq; similes
cōprehendūtur. Hanc artū nēcitas atq; vtilitas
tā euident̄ ēz ut n̄si nud⁹ incedē veller. idip̄si
nō diffitebiē. Ad tegumētū igic̄ hūani corp̄is
pudēdaq; op̄iēda. s̄ et frigoris estusq; inu-
rias repellendas: necessariā eam artē inueit
parens natura. putilē certe innocentissimā ac
honestis viris. nec min⁹ seim̄s cōsentaneā in
qua nec mēbra deturpātur. nec art⁹ plurimū
fatiganē. Nec ars vitā p̄tegit ac vitā instruit
Docet enī artifices suos cūctosq; mortales: q̄
breuis fallaxq; sit hui⁹ vite cursus. Quia teste
p̄pheta. transit velut a texente vita nostra.
Vex̄ si versauice hui⁹ artis infelicitates. mise-
rias atq; picula cōplectamur: lōge aliē sentie-
mus. Sūt enī n̄si fallor textor. filatiū. lanificiū.
futor. ⁊ aliorū qui lanificiō subalternātur. tot
machinationū ⁊ fraudū ficmēta. ⁊ deceptionū
ḡnar̄ q̄t filorū nūerosa multitudo i eorū opibz
repiē. In primis igic̄ hui⁹ ministerij artifices
deo altissimo in̄ḡti sunt. qui dat eis m̄uē sicut
lanam idest tantā abundantia: ut ministret
eis lanā ut m̄uē. ip̄si tamen deū fraudāt. decia
et primitia. nēdū lane. sed ⁊ hedorum. Rursus

postq̄ deū contempserūt facile putant proxi-
mos ledere. idq; multipliciter agūt. **Q**uis em̄
exprimere possit. quot sophisticatas telas
officiūt. quot filoz falsas cōmixtiōes adiciunt
quot furta. quot rapinas cōmittūt. **T**exunt
plerūq; lenes pānos. bonā furantes inutilem
lanā apponētes. falso pondere librāt. **T**aceo
fallacias in filādo. maleq; torquēdo. dolos in
texendo. falsos adulterosq; colores intingē-
do. **T**aceo deniq; futoz fraudes ac furta. quī
vix nisi ex furto rescuntur. **N**ay itaq; artium
fraudes atq; miseras sacra scriptura cōme-
morat inquens p̄ pphetā. **V**e v̄ fili deserti q̄
ordinimī telā. s̄ non p̄ spiritū meū. **E**t allibi. te-
las aranee texuerūt. **Q**uare aliq̄ ppheta in eos
vehementer exarsit. ait enim qui intelligit te
precipitabit te. ⁊ telā quā orditus es fraudu-
lenter. **E**t **I**saias. confidentur inquit qui ope-
rātur lanā ⁊ linū plectentes. et recte non texē-
tes. **N**ū enim artifices auaritiē seruientes. ve-
stes conficiūt lino lanaq; contextas. dū idip-
sum non modo ad literaz agunt. sed suis arti-
bus non contenti ad alias pariter transe-
unt. **S**unt igitur artes ipse ⁊ eis similes recte
mechanice. quia mechantur et non perficiūt
intellectū. nec viam virtutib; parāt.

Capitulum 26. de secunda arte mechaica viz
fabrili. armatura. aut architectonica. et de
partibus eius. et de utilitate eius. et propter illa
tota. et de incommodis. miseris et oneribus eorum

Fabrili siue armatura secunda est ars
mechaica. scilicet que carpentaria. lignaria.
marmoraria. aurificum. et quicquid lignis.
lapidibus et metallo fabricatur. Hanc que artium su-
ma est necessitas atque utilitas. Per eas enim neces-
sitas hominum subueniunt. nisi enim edificia forent. nec
homines subsistere possent. omnesque politica conuersatio
et diuinus cultus perdebent. quod enim pulchrum. quod iocun-
dum in orbe foret. non vixes. aut domus. aut templa
essent. Nam homines velut fera animalia in speluncis
latitarent. Aurificum vero et metallorum et sequentium
studia et artes non modo honesta. sed iocunda et
utilia sunt. qui vasa ad dei cultum hominumque ornatum
atque obsequium parant. Taceo de fabrili siue ar-
matura. qua fidelia arma ad expellendos ho-
mines fabricantur. et alia plurima que explicari
sermone non valent. Si igitur fideliter dictas artes
exerceant. honestissimam vitam agunt. praesertim si non
ad lucrum sed ad reipublicae commune bonum intendunt.
et victum non questum inde querant. Tunc enim
beatus est talis artifex. et bene erit eorum la-
borem manuum suarum manducat. Verumamen

nō defūt eas artes exercētibz miserie calamita-
tes. labores atq; picula plene enim sūt. dol' et
fraudibz. **F**abri vero plerūq; sophistica nō
vera fabricāt. blādos vomeres audūt. blāda
arma atq; infidelia. molles gladios. et plerūq;
toricatos cōficiūt. cari⁹ fabrilla sua vnderē co-
nātur q̄ valeāt. **R**ursus arma vendūt infide-
libz. nec sua arte cōtenti. alienas inquirūt. **D**e
quibz ait **I**saías. nūquid sculptile cōflabit fa-
ber. **Q**uot falsas ferri fabricationes. et pro-
calibe cōmutacōes. quot sophistica ferra-
mēta. quot falsas cementacōes. quot lapides
lignorūq; sculpture. et picture falsas opatio-
nes machināt. **A**urifices vero quot metallo-
rū falsas cōneriōes. quot sophisticacōes. q̄t
dealbacōes. quot deceptivas alchīmicasq;
opacōes. nec reptas trāsmutacōes. **Q**uot metal-
lorū ac monetarū falsas cōmutacōes. quot inu-
tiles et caducas deauracōes. picturas et colora-
tiones auricalci pro auro. stāmī pro argento.
pestíferas venditiōes. quot mineraliū falsas
p̄scrutacōes agāt et cōficiāt. nō facile dicē pos-
sem⁹. **S**ed vix ē illd̄ **I**eremie ad eos artifices.
cōfus⁹ ē inq̄t ois artifex i sculptilibz opibz suis.
fatenī igit artes ip̄e vtilēs sunt. hūana corpa
nutriūt. s; aios ad v̄tutes nō inducūt. **I**mplēt
marfubia. s; a mente nō expellūt vitia.

Ca^m 21.

Capitulum de fua arte mechanica vic; de
 nauigatoria et artib; ei subalternatis. et de
 vtilitate et laudib; eay. Demum de labori
 bus. miseris et picul q; eas committuntur.

Nauigatoria siquidem tertio loco me
 chanicis artibus subalternatur. que
 eadem cum mercatura videtur. quedam
 tamen singularia tam vtilia quam inutilia. tam dul
 cia quam amara habere dimoscit. Illius autem
 necessitas et vtilitas ex eo patet. quoniam sine
 illa tota pene hominum societas. tota conuersatio
 piteret. et cum nulla puertia aut ciuitas sola sibi
 sufficiat veluti ad quam omnia vite necessaria
 et vtilia. per nauigantium suffragia facilius
 et apcius res omnes deferuntur. Habetque certe
 altera ab altera quid ei deest. ministratque quod
 superfluit. Demum omnes fere insule perirent
 aut depopulate essent nisi per nauigationes
 aditus ad eas haberetur. Adde quia secundum
 Aristotelem in politica necessarium est regno
 aut ciuitati bene ordinate promptam habere
 nauigationem si volunt esse liberi. Nam per na
 uigationem sunt abiles et pati ad lacessendas
 et repellendas iniurias piratarum et latroculorum
 Nauigantes denique multa generi humano vti
 lia afferunt industrie et sagacitatis. sciunt enim

ventos agnoscere. port⁹ eligere. securiores fu-
 turas tēpestates preuiderē. eazq; ortus a occa-
 sus presciūt. speculatur suo studio aduentus
 aduersantiū nauū. demū nauigantiū vita in-
 nocēs atq; honesta est. nā et xp̄s nauiculam
 ascendit et trāsfretauit. **A**postoli idip̄m sepe fe-
 cerūt. **R**ursum ab illis omnib; cupiditatibus.
 libidimb; a voluptatib; qui in terra ac ciuita-
 tib; hominib; se offerūt. segregati sūt. a tūto
 deo sūt deuotiores. quāto primiores periculis.
Verūtamē h; ars ipsa nō puas miseras. ca-
 lamitates. labores atq; picula. put vnicuiq;
 recte cōspicienti facile intueri libet. **E**a em̄ ars
 plena ē miseris. dolis ac fraudib;. **T**aceo ei⁹
 picula. Si em̄ desissent qui naues fabricarēt.
 nullus tāto piculo se exponeret. **Q**uoz demē-
 ciam sapiens mirat̄ inquit. ponētes ratē in
 mari. omittūt se a vitā suā pro ligno. cū maē
 piscib;. terrā autē de⁹ dedit filiis hoim. **P**rim⁹
 oim romanis p̄uasit nauē conscēdere **C**lau-
 dius caudex ob hoc sic appellat⁹; qz plurimū
 tabularū context⁹; caudex apud antiquos vo-
 catur. **d**e quo dicit Seneca nō vtilez artē inue-
 misse. **I**n primis itaq; nauiculari seu hāc ex-
 centes artē. naues de ieptis putridisq; lignis
 fabricant pro tpe duraturas. et dū homines
 se illis omittūt subito dū ludūt absorbentur.

Capit^m

quod periculū ex fraude nauiculariorū puenire di-
noscitur. **T**aceo quot latrocinia nauigantes
et pirate indies agunt. quot furta. quot rapi-
nas. inter quos nulla fides. nulla veritas. nul-
lus ad deū timor. nec ad proximū amor repit.
sed quī potentior est et paruas scafas inuadit
In alijs viuendi modis. et orbatores sunt pessi-
me condiciois. in hac misera arte qui plura de-
perdat. et eo amplius premia et accipirata ac-
magnarū classū princeps constituit. **N**ec refero
quod homines in mari submerguntur. aut etiam infanti-
tur. nec ditae nauigantes. nisi cum aliorū spolijs.
piratas enim et hostes fidei dimittunt. fideles pe-
grinantes et mercatores inermes insequuntur.
Tandem nauigantes quos apprehendere non
valent. periclitari cogunt. Miser certe genus ho-
minū. in quibus nullū est humanitatis vestigiū
Cū enim natura ipsa impellente. naufragantibus
homines compatitur. hi tamen naues periclitantes
quos tueri deberet. rapiunt. dantes afflictionem
afflictis. **A**dde quia utilis et secunda esset nau-
igatoria ars. si aer. si venti. si maris fluctus. si
scopuli rapidi nauigantibus obediret. **S**ed lon-
ge certior est tempestas. quam tranquillitas nauigā-
tibus. Denique pericula sunt terre pericula. nisi maris
discrimina experiantur. **N**on enim solum na-
uigantibus pericula imminet ab hostibus. sed

a mari sed a piscibz quibz tutius foret int ho-
mines q̄ inter delphines conuersari. qui car-
nes būanas sitiūt. Et ut paucis agā. nauigā-
tes id hñt. ut piculis suis gaudeant. *Scriptū*
est p sapientes. qui nauigāt mare ⁊ enarrant
picula. *Hinc* ⁊ ppheta dicebat. ululate naues
in die pauoris maris. Sūt igitur hęc artes ea-
tenus vtilēs ⁊ cōmendāde. q̄tenus eaz artifi-
res eis ita vñtur. ut institute noscūtur.

Capitulū vicefinū octauū de quarta ar-
te mechanica. vicz de venatoria. ⁊ artibz
ei subalternatis. ⁊ de laudibz ⁊ vtilitate
eaz. ⁊ de laboribus miseris ⁊ periculis
que eas comitantur.

Venatoria quarta ars est mechanica
sub qua omnis feraz auiūqz occupa-
tio ⁊ piscatura. earūqz rez paratura
cōtinet ut supra tetigim⁹. quaz artū vtilita-
tem nullus ignorat. Est em in primis delecta-
bilis. atqz ad exercitacōez deducionēqz t̄pis
accōmodata ⁊ ad modestā hominū recreatio-
nem instituta. quippe ⁊ ad salutē corpis puti-
tilis: si debitis loco et tpe ⁊ fine bono eis fru-
ant. Adde. q̄ tolerāda est: si ob necessitatem
pro pellibz ⁊ carnibz. non ob voluptatē sine

strepitu et clamore exerceatur. Sed iam hui⁹
 artis et vite incōmoda. labores atq; miseras
 finē et picula commemorē⁹ In p^mis itaq; q^s
 prudēs gaudiū suū in fugacissimis rebus collo
 catur. Deinde venatui vacans: melioris nego
 tii diē pōdit. Quid de piculis corpis dicā Quot
 foueas venatores precipites incurrūt. aquas
 quoq; stagnas: filuas non sine discrimine per
 currūt. reges vero et magnates. et si quoties
 armis nō vacāt: venatōni se dēdāt In cetera
 tū incōmoda. illud puū nō est. q^d lassitudine
 senectutē pluresq; ex ea infirmitates nascūt
 et ut dici solet. puo solacō: plues mestitie opā
 tur. Quid dicā de temporis amissione: inutili oc
 cupacōne. fructus modicitate. et tandem pū
 bili vanitate. Que enī maior vanitas: q^m post
 puam testiolā lepore: natura ipsa timidam.
 tot currūt reges. tot milites. tot cursores. tot
 buccinar et comitū clangores. tot vlulantū
 vociferacōnes. Et ut paucis multa cōprehen
 dā. in scripturis sanctis neminē sanctū vena
 torem legim⁹. Esau enī venator erat. quoniā
 peccator fuerat Rurs⁹ int^r venatores scriptura
 sac^a Rembroth commemorat. q^d robust⁹ venator
 et oppressor hoim appellat. Deniq; venatores
 filuas querūt. vbi venationis colore. pegrinā
 tes spoliāt atq; trucidant hec est eorū venatō

hæc aucupacio. **T**aceo de alia venacionis spe
 tie oppressiva. arenaria cum bestiis decertando
 Et ut paucis agamus. venatores densa nemo
 ra et solitudines inquirunt. non ut vitam solitariam
 agant cui se ineptos sciunt. sed ut feris et volu
 cribus conueniant. quod hominum vite inabiles sunt.
Huic arti subalternatur macellariorum ars. ce
 terorumque coquorum. atque cauponum officine artes.
 quarum usus potius voluptas quam necessitas in
 ducit. Eius enim carnum ante diluuium incogni
 tus erat. **I**storum artes vilissime sunt. et fraudi
 bus plene ac dolis. ut unusquisque expiat. **V**en
 dunt enim carnes putidas. ouem pro castro
 ne. hircum pro ariete. capram pro capriolo. de
 cipiunt in pondere. fraudant in pretio et in re
 ipsa seducunt. **Q**uo fit. ut dum carnes vendunt
 ementium corpora ledunt. **D**e ceteris vero huius
 artis partibus multa dici possunt. puta de piscatu
 ra et vinorum ciborumque apparatu. in quibus tot com
 mittuntur fraudes. ut pudor sit ea commemorare.
Hæc igitur artium studia. ventri non menti
 seruiunt. **T**olerantur itaque quatenus sufficiunt ad
 vite humane alimentum et bonam corporis valitudinem.

Capitulum vicefimū nonū de quinta arte
 mechanica. vice de agricultura et de par
 tibus eius. de cuius utilitate dulcore et

amaritudinem supradixim⁹ in decimoqñ
to ⁊ decimo sexto capitulis.

**Ca. xxx. de arte pastoralis. ⁊ de eius utilita
te. ac incommodis miseris ⁊ laboribus**

Pastorū quidē artē nōnulli agculture
aliq̃ venatorie attribuūt. utcūq; sit.
special' de ea agēd⁹ ē sermo. Est igit̃
vtilis pastorū seu bubulcorū ars. atq; ad vite
hūane indigētiā supplendā admod⁹ necessaria
Hic igit̃ viuendi modus innocu⁹ est. nemini
officit. nature operi intendit. Reipu. seruiūt. ⁊
multis est segregata facinoribz. ⁊ a peccandi
occasionibus aliena. contemplatōni proxima.
inutilibus actionibus obuia. eamq; vite for
mulā sancti pphete sedati sunt. ⁊ sub pastoris
noīe reges ⁊ p̃latos appellarūt. Quippe cui⁹
noīe glorioso xp̃us nūcipari voluit inquit̃.
ego sum pastor bonus. Verūtamen hui⁹ artis
plurima sūt incommoda labores atq; pericula
Primo quidē ut putam⁹. vtili⁹ hoībus foret
hoīes potius amare. colere et alere. q̃ pecora.
Amāt enī qđ nec se amāe sciūt. nec amantibz
vicem reddere possunt. Rursus si animalia
per te pauperis occupatissim⁹ bubulcus eris.
si per alios pecora bouesq; pascis ⁊ tu non

pastor mōz; pastorū seruus eris. Sed et illoz
furtis fraudibz et dolis necesse ē credas. nūc
pectora mortua afferent. nunc a feris omesta.
nūc in precipitiū dedita. sed et quotidie noua
rumoresq; adducunt ex quibz dolorē mestitiā
q; accipies. Neq; eoz fraudes vitare valebis.
ut recte de eis dicat propheta. omnes pastores p
uauicati sūt. Et itez pastores suos pascit vtrū
vici auaritiē Cōtra quos alibi scribit. Ve pa
storibz quī dilacerant gregē suū. Adde. aīalia
ipsa que tātope alis atq; custodis multis pi
culis sūt exposita. que tā crebra sūt. ut plerū
q; totū gregē exhauriāt. Vt paucis igit agā
mus vtilitas incerta est. certa sollicitudo. dubi
um lucrū. manifesta picula.

Capitulū tricesimūprimū de sexta arte
mechanica vici theatrica et ludis. et de
pribz subalēnatis. et de diuersitate oim
ludoz et de illoz vtilitate dānis et picul.

Theatrica vero ars ludos respicit. di
cta a theatro vbi populus oueniebat
Hec vero vite formula tolerāda est et
si ludis homines ad eū fine vtiūtur. quibz in
stituti sunt. Teste em pho ppter publicā leti
tiam hōies a prauis cupiditatibz et a nociuis

voluptatibus retrahuntur ut supra tetigim⁹.
Conferunt deniq; ludi ad recreatione; hūanī
 corporis. ut vigorosius laboribus et vtilibus
 artibus vacare possint. **L**udus em̄ moderat⁹
 teste pho cibus est animi. **N**am inquit Sene
 ca Socrates ludere cū pueris non erutescebat
Et Catho laxabat aim curis paucis fatigatū.
Idcirco legū conditores festos instituerunt
 dies: ut ad hilaritatē publice hoīes cogetēz
 tanq̄ necessariū laborib; interponētes tempa
 mentū. **V**erūn plurime sunt hui⁹ artis in cō
 moditates. vanitates. miserie atq; picula. **I**n
 p̄mis igit̄ osiderand⁹ est. qz ut mihi satis vide
 tur: et apud catholicos theatraica ars mīme po
 nēda nec noianda p̄cipiē. **N**ā ut inquit Iſido
 rus. Spectacula crudelitatis: inspectiōes sūt va
 nitatis. q̄ nō solū hoīm vitij; s; demonū insi
 omib; instituta sūt. p̄inde nihil debē esse xp̄ia
 no cū circensi insania. q̄ dicūt theatraica. nec cū
 amphitheatraica crudelitate. cū atrocitate are
 ne cū luxuria ludi. **D**eū em̄ negat: qui talia p̄
 sumit. **R**uinimo fidei xp̄iane preuicator effi
 citur: qui id denuo appetit: qd̄ in baptismo iā
 pridē renūciauit id est diabolo et opibus eius
Lutius silla ut inquit Seneca: prim⁹ in circo
 leones solutos dedit. **D**ompeius primus ele
 phātes posuit ad spectacula. nec tamē omen

dantur bonā rē egisse: nisi bonū fuit more no-
 uo p̄dere hoies. **V**nde subdit Seneca sanctius
 foret ista in obliuione ire. **P**retēa cōsiderent
 frequētatores ludoz. q̄ teste Crisostomo sup
 illo verbo: sedit popul⁹ comedere et bibē et sur-
 rexit ludē. De⁹ non dat ludere: s̄ lugere. s̄ dīa
 bolus dat ludere ne lugeam⁹. et dū ludim⁹ il-
 ludimur. **A**dde. q̄ ludus nō caret illusione. a
 qua nomen accipit **V**n̄ sara vidit ismaelem
 ludentē cū p̄saac. in quo ludo ut inquit Aug⁹.
 vidit illusiōes. que significabat deceptiōes. pre-
 terea demones delectātur in ludis vanis: q̄
 videt homines eis libetere intēdere et a via v̄tu-
 tis deuiare **V**nde in somno fuit a demonib⁹ di-
 ctū quidā romano. ut ludi in vrbe instaurarē-
 tur s̄m Aug⁹. in quarto de ciuitate dei **D**em⁹
 in ludis rara ē gūitas. p̄mpta est scurrilitas.
 vanitas. stultiloquiū. v̄ba otiosa. mendatia.
 vane inspecciones. libidinoſe tractationes. in
 p̄mptu est leuitas. abest modestia. nil aliud
 in hīs locis accidit: nisi breuis leticia. p̄uum
 gaudiū. magna t̄pis iactura. pueril occupā-
 tio. Et ut quidā sapiens ait. ludoz expectator
 van⁹. luso: insan⁹. qui nec honeste gerit: nec
 honeste cernit. adeo ut ignorem⁹: an sit luso:
 ifamioꝝ aut spectatoꝝ. **R**urſus multi fuē quos
 natura mites fecerat s̄ spectacula vitia docuē.

crudelisq; effecere. Nil em̄ potēt⁹ in memoriā
 deſcēdit. q̄ qđ viſu conſpicit. audita facile vo
 lāt. ſpecte res herent. etiā inuitis. ſfugienda
 ergo ſunt ludoz ſpectacula. vbi ad horā gau
 dem⁹ ut diutius doleam⁹. a ſemper videam⁹;
 qđ vidiffe ſemp diſpliceat. Porro ludorū va
 ria eſſe gñā conſtat. que docuit ādqua illuſio.
 Alij em̄ alijs delectātur ludis qđ ā ſpectaculis
 feraz. qđ ā hiſtrionibz. quidā paleſtris. qđ a
 aleis. ſ; vbiq; vanitas. Quid em̄ thauros. qđ
 feras publice inſfici delectacōis habet. Quafi
 nō ſufficiat belloz cruor in caſtris. vrbibuſq;
 dietim effuſus. De paleſtris vero atq; tornea
 mētis qđ dici poteſt. vbi inſpector vaniloqu⁹
 miles inſanior. Fit enim ſeruus totius vrbis.
 in quo ludo ſepe vilior omnū victor euadit.
 De hiſtrionū buſonūq; vitaz quid dici pōt.
 Reſcio quis inſpiciēti⁹ euadat. an hiſtrio vel
 qui de hiſtrione ridet. forte qui pecunias effun
 dit vanior eſt. Quotiens em̄ hiſtriones de ſe
 dños ridentes vident. totiens ipſi mirantur
 de mētā ſe mirantū. Sepe certe hiſtrio aliqđ
 fingit quo falſo audiētes delectat ſe vere. Ale
 artū vero a capilloz luſores adeo ſpurciſſimā
 artez exercent. ut in ea arte qñto doctiores. tñ
 to nequiores habeātur. De quibz pñus in po
 liticis ait. quia aleatores mortuoz ſpoliatores

et latrones. turpes lucretores sunt. lucri enim
grā obprobria sustinent. Vñ a themistodes.
grauissios viros et reipu. curā gerentes. a lu
dis leuiozibusq; solacijs arcendos decreuit.
ne respu. ludere videret. Ipse deniq; discere
sancti⁹ esse otia. q̄ turpi⁹ solatiari. Ludos
vero innoxios ad recreationē. a tps deducti
onem cristianis non nego. ut musicis instru
mentis. ut videbis statim cum de musica age
mus. que p̄mittitur p loco a tpe.

Capitulū tricesimūsecundū de septia arte
mechanica. vicz medicina a de eius ne
cessitate a vtilitate et laudibz. Demū de
illius abusu laboribus a periculis.

Medicine vero ars fateor inter mecha
cas nobilior est. tanq̄ a natura ipsa
hominibz donata. q̄mo vite hūane
plurimū necessaria. atq; a deo immōli lauda
ta a honorai iusta. qua corporz morbi curant.
a vite interstitia obseruatur. Demiq; ipsa hui⁹
artis natural inq̄sitio cōmendatissima est.
Et ut paucis agam vtil ad mod a accommoda
medicina est. que nedū corpa ipsa curat sed
liberiores ad vacandū aīm reddit. Nā pho te
ste. ex bona corporis valitudinē crescunt vires

animi. & bona corpis dispositio aiamq; iuuat.
 & ad optia q; disposit. **S**; fateor laudanda plu-
 rimū ars medicie est; si bonū subiectū. si vti-
 lē deditū repit. si deniq; idipsum sciēdi genus opti-
 mū ac naturalib; sciētijs. infallibilib; fun-
 damētis omniū. p;us medici addiscerēt q̄ ex
 eq̄renē. **S**icut em̄ ut aiunt vnusquisq; id agit
 felicit qd optie nouit. ita q̄ p̄cipia medicīne
 ignorat. cui? finis sanitas erit. ut sanum
 egrum reddat necesse est. **V**idi ego plurimos
 heri aromatarios: hodie medicos. heri barba-
 rū rasoresh: hodie morboꝝ grauū cēsoresh. heri
 herbas ceteraq; materialia in apothecis com-
 miscētes: hodie i p̄cipū aulis mortuos iudicā-
 tes. **S**i em̄ etiā sanādo vix nomē boni medici
 q̄sq; assumit: quonā pacto necādo medicādi
 titulū vendicabit. **Q**uibusdā itaq; hīs simili-
 bus me aliquñ febricitātem visitātib; atq; re-
 media pollicētib; si et causas morbi indicare
 conātib; illud ad Philippū ut i actib; aploꝝ
 legim? dicebā. **P**utas ne intelligis que dicis
 Quibus dicentib;. Etiam ego iterum cū eodeꝝ
 eunuchō addebam. quomō scire poteris. cum
 aliquis te non docuerit. **M**ira certe res est ut
 enim inquit Hieronim? fullones. metallarij.
 fabri. lignoꝝ cēsoresh. ipsa quoq; vilia officia
 exercentes. absq; doctore esse nō possunt. nec

expiri audent que nō nouerūt. sola est medi-
candi ars: quā sibi passim vnusquisq; vendi-
cat alij enim a crebro infirmantib; medicinā
addiscūt. Alij a feminis ut viros curent. Alij
ab infidelibus audiūt: ut fideles necent. Alij
nescio quibus libellis legunt: ut in miseris
corpib; vniformiter exequantur: ut aiūt vno
collitio ab eis incognito: oim oculos volunt
curare. quo fit. ut cecus arte. natura videntes
cecū fatiat. Hi medicinā nescientes: medici-
na abutūtur. & artē egregiā quā nō nouerūt
p̄ficiūt. **M**edicine excellenti & illustri nomie
gloriātur. quippe questus grā: pecuniā ut finē
querūt. **P**remiū certe vero medico nō modo
exiguū: s; sordidū. & tāto labori impar nec inge-
nio dignū. **E**x quib; huius artis difficultates &
incommoda in p̄mpto sūt. dū viris excellentib;
non creditur: & hac laudatissimā arte abuten-
tib; premia dātur. **A**dde. qz multa milia hoim
talium medicorū insipientia: aut inexperience
forte moriuntur. & dū vnū morbū curare sata-
gūt. plures inducūt. **A**ssuefatiuntq; miseros
agros. ut sine medicinis viuere nō valeant.
quas nisi alijs paradisi minime ipsi tangunt
nec degustāt. **C**etera hoim gna felicē aurā: bo-
nāq; t̄pis dispositōez optāt. **M**edici vero aut
insanā aut pestiferā. ōnes infirmos esse pret-

se a suos desiderant. **Q**uos quidā sapiens finit
les dicit eis. qui finera ad corpā hominū sepe
lienda deserunt. **Q**uos Demostenes athenis
dānavit exilio. eo solo qz optabant plurimos
mori. ut inde lucrū caperent qđ cōtingere nō
potest sine multoz morte. **T**aceo qđ morborū
plonga cōes. quot pestiferas potiones. quot
infirmatū cōminatiōes miseris infirmis in
gerūt. et quos abstinentia aut simplici victu.
quippe vel herba si scirent curare poterāt. sūp
tuoſis vltra maximis q̄ppe et adulcerimis ma
terialibz. que ipsi aut vendūt aut illoz lucrū
pticipāt. curare poti⁹ inficere humana corpa
moliūtur. **R**urſus medici causas et naturas
egritudinū dicūt subtiliter. dantqz sanitates
verbotenus. adeo ut sicut quidam sapiens di
cebat. cum eos audimus mortuos posse susci
tare credemus. paulo tamen post cernimus
inanem esse eādem sanitatis spem. quā illico
insperata mors intercipit. **S**ed quid plura.
Abſit ut de medicis quicq̄ finistre dicam. **I**n
manibus enim illoz sepe meis peccatis incido
Itaqz mihi ceterisqz mortalibus sanum foret
consilium eos non exasperare verbis. **S**ed de
mulcere obsequiis. **Q**uare nec ego sentire au
deo quod omnes damant. lationes enim ſica
rij. venefici. homines inhumaniter occidūt.

occidūt. medici tñ hūamissē. atq; offitiohissē
et solēnē interimūt. a si q̄ a dīno mūere a na
ture vigore. cōualescūt. ipsā dīuinā grā. ipsi
q; bñficiū pecuniā vendūt. dū sibi sanitatē at
tribuūt. **N**ec indignent medici q̄ eoz artem
mechaicā dixerim. **N**ā dicere pūt. z inōgrue
medicinā esse mechanicā. q̄ est de corpe hūa
no. ex ea pte qua infirmatur a sanat. **Q**u
dem corpus est intellectiū. quib; dicendū est
fñ. **A**lfarabiū. q̄ hoc non pbat medicinā nō
esse mechanicā. primo q̄ licet sit de corpe hu
mano. nō tñ opat in eo medicīa p̄prie scdm
q̄ est intellectiū. s̄ scdm q̄ est sensitiū et
vegetatiū. **M**edicīe aut ad hoc valēt. primo
ut inueēt vegetatiā potētia a sensitiā in opib;
suis. **F**ateor tñ q̄ aliquñ accidit. ut inde inueēt
intellectiua. q̄ sedatis dolorib; liberi⁹ vacatur
opib; intellectiuis. **S**ecūdo hoc patz qm̄ **A**rist.
in li. de aialib; tēdit doctrinā de hūano corpe
siml cū doctrina brutalitū natural sciētia
speculatiā ē. medicīa vō ē opatiā a mechaica

Ca. tricesimūtertū de arte mercādi a vē
dēdi q̄ ipa mechanicā ē a sub nauigatoia
stinet a de eius necessitate a vtilitate. a
demū de illi⁹ infelicitate fraudib; dolis
atq; periculis.

Mercatura vero q̄ ad nauigatoriā ptinet
 vtil' admod' ē ad supplēdas iopias pu
 ciaz. a sine illa comertū int' hoies haberi vir
 poss'. h' aut' mercatorie artis tres sūt ptes ut
 ait ph' i pmo polidcoz. s. marelaiā. v. p. maē
 ferēs merces. q̄ nauigatoria dici pōt. secūda ē
 oneraia. scia ē assistētia q̄ q̄s assistit mercato
 ribz in pecunie a aliaz rez omuatōmibz. q̄ oēs
 mercaturē spēs a Plutarcho cruibz corpis hūa
 ni recte opant. veluti em' cura hois huc atqz
 illuc discurrūt p nccatīs humani corpis: sic
 mercatores p nccitate corpis reipu. Rurs' sic
 coxe a tibie sustētāt corp' : sic mercatores reipu
 suis mercibz sustinēt. Ex q̄bz apte aspiciē nccē
 sitas a vtilitas h' artis. q̄re melio ut ait Du
 go omēdabil' ē. veluti q̄ diūsas ignotasqz gē
 tes conciliat. bella sedat. pacē firmat. a tandem
 puata bō ad omunē oim vsū imutat. Est igit
 mercatura nō mō necessaria. s. accommoda vti
 lisqz reipu. et ut inqt phus et nō infimū vniū
 di gen' si ipōz mercatoz finis ad releuādas
 idigēdas cōmūis reipu. rēdit. s. si cupiditatis
 grā q̄s mercaturā exēct: vix cit inoēs Sūt em'
 ei' artis incōmoda a picula pluriā. idqz ex eo
 maxie ostat. qm' sm sentētiā sādcoz: vix mer
 catura sine peccato potest exerceri. Quis enim
 h' artis dolos. fraudes. iniquitates et scelera

narrare p^ot. **P**rofecto nō est dictu facile. Et si
 cetera taceā. quot false rez venaliū laudatio
 nes quot mēite rez emptibiliū vitupacōes.
 quot defectuū occultacōnes. quot false aut di
 minute mēsuratiōes et pōderatiōes. quot fal
 se mercatiū omixtiōes. quot mēdatta. quot p
 inria. cōtra quos inquit Ambro. **O** mercator
 seculi. opato: inferm. cur in fraude a deceptio
 ne; conuertis nature industriā. **C**ur affectas
 rez defectus. **C**ur optas paupib; sterilitatez.
 ut domui tue spes dolosa fecunditatē **E**xplora
 qñ erit sterilior puent. qñ rez inopia. **H**anc
 vocas industriā: q potius ē calliditatis a cupi
 ditatis astutia. a qd tu remediū dicis. omeriti
 um nequitię poti⁹ a latrocinium est. **E**t sequit
 lucrum tuū damnū multoz est. **E**t ut paucis
 agam⁹. omē hui⁹ artis officium eo tendit. ut ea
 vtentes lucris intendāt. villi⁹ emāt. cari⁹ ven
 dant. p^orimos decipiāt. **H**os signat Valeri⁹
 cū ait inuidiosissimā fore artē q inopū sāgu
 ne pascit a mendacijs ut veritatis instrumē
 to inuatur. **H**ac fallatia qñ predaris artib⁹
 gaudet. quoz fraudib⁹ nō tā alios q seipōs
 fraudant. q teste Crisost. q simpliciter nego
 tiātur. in omnib; p^osperantur. qui versantur
 in dolum eis omnia aduersantur. cū scriptū sit
 in Ezechiele. totā anniuersacōez vite vertunt

ad lucrū. Deo non pseuerabit substantia sua.
Et iterū fraudabit eum pecunia sua. Taceo de
vsuraz que vix a mercatura sepatur. Ceterz de
cāpsoria fileo et pecunie omutatuaz que hunc
mercādi arti subalēnatur. in qua tot doli. tot
fraudes. tot rapine sūt. quot nūmos cāpsor
h3 ipse. Daz itaqz mechanicaz atqz similiū ar
tū sedatores. vlti alia incōmoda. teste pho
inēpti sunt ad politisandū. Quāto apud anti
quos huiusmodi artibz vacantes phibeban
tur picipare nedū pncipatū. sed magistratū
et consulatū ut supra deduxim.

Capitulū tricesimū quartū de artibz libe
ralibz in gñe et de illaz comoditate et ab
usu. laudibz et dānis. dulcibz et amaris

Liberales vero artes plurimū fore vti
les ad instruēdos iuuenes. et necessa
ria admodū scientiarū gñaz. Null⁹ sa
nemētis dubitat. Nec tu ignoras q̄ in puerili
agēs illis imbutus es. q̄ ut nosci septē nūero
sūt et i duo gñā diuidūtur. q̄ p̄ me tres p̄mor
diales artes vocātur. vel p̄ma sciēdi elemēta.
viz gmatia. dialetica. rethorica. Quatuor ve
ro seqūtes. Astro. musica. arismet. et geome.
methaphisice appellātur idest doctrinales. q̄

per certas demonstraciones docet. ut statim subi-
ci-
em⁹. Quare autem liberales appellantur. et circa
mathematicas que fuerint cause inuentionū ea-
rū. et que sit earū natura. utilitas seu inco-
moditas subiiciā. que etiam tibi nota sint. volo illa
tibi ad mentē educere ne illarū oblectamētis
allect⁹. dū illis te totū exhibes. digniora atq;
excellētiore ad que illa ordinātur pretermittas.
Appellantur itaq; ut nosti. septē ipse artes libe-
les triplici ex causa. Primo ut distinguantur
ab alijs illiberalibz. ut mechanicis et ceteris
seruilibz artibz. que ideo sunt illiberales: quia
ordinantur ad corp⁹. Animā autē et intellectū
male disponūt. Ipse autē liberales principaliter
ordinantur ad animā: quā disponūt ad vsus et
actiones virtutū moralium et intellectualium. vel
ad vsū perfectissimē virtutis: q̄ est felicitas. Ex q̄
potest elici alia p̄p̄riissima causa. quare vocā-
tur artes liberales. videlicet q̄ s̄m eas homo p se
disponit s̄m intellectū ad optimū finē. veluti
vsū virtutū moralium et intellectualium vel ad
vsū p̄fecte felicitatis: que est speculatiua. Qui
autē talia cōsiderāt. naturalit̄ sūt liberi. quia nō
sūt seruales. cū intellectu vigēt. ideo recte artes
ipse liberales dicuntur. Fateor tamen s̄m p̄m
in octauo politician. quia vtile et cōmēdabile
est participare aliquando liberales artes et

mathematicas: quaz vsus ordinae ad exerci-
tiū excellentiaz doctrinaꝝ vsq; ad certū termi-
nū sed continue et assidue exercere se in eis vsq;
ad quācūq; pfectionē nonnūq; nociuū est.
q; continua consideratio in illē retrahit aut sim-
pliciter aut p parte abusu virtutis moralis.
Tercia vero causa ē quare liberales dicuntur.
q; liberos et expeditos et exercitatos aīos req-
rūt. eo q; subtiliter de rez causis disputant. et
de illis plerūq; que a sensu remota sunt. Alia
causa est quia antiq̃tus tm̃modo liberi et nobi-
les et ingēniti in eis studere consueuerūt. Ple-
bei vero et ignobiles studebāt in mechanicis
ppter periciam opandi. corporalis enim opacō
plus congruit plebeis. oīū autem et studiū
nobilibus scdm̃ Hugo.

Ca. xxxv. de p̃mis duabz liberalibz artibz
videlicet g̃matica. et dialetica. et de ortu ea-
rū et causis quare inuente sūt. et de illaz
laudibus et vtilitate. ac demū de earum
abusu et incõmoditate.

Postq̃ egim⁹ de liberalibz artibz i g̃ne-
sup̃est ut in specie eas breuū sermone
tāgam⁹. Primo igit de g̃ma. et diale-
gēm⁹. De rethorica vero in sequēti capitulo

differem⁹. Vocatur itaq; tres ipse artes p^mor
 diales qz circa primā l^{tr}az elemēta v^santur
 Per eas em̄ aut de cōgruitate. aut ornatu ser
 monis. aut demq; de oratiōis veritate et falsi
 tate pⁿcipali⁹ agit. **P**rima itaq; gramatica
 s^m Alfarabiū a l^{tr}is nomē accepit. que mater
 est aliaz artū. **F**uit aut causa et mod⁹ inuen
 tiōis eius quoniā cū homines inordinate at
 q; ad libitū et sine arte loquerētur. euemebat
 ut min⁹ bene cept⁹ suos exprimere. s; et min⁹
 apte audiētes intelligere valerēt quo fiebat
 ut tardius intelligere et intelligi. ac difficilius
 sciētiās tradere possent. **Q**ua de re curarunt.
 sapientes has incomeditates tollere tradide
 rūtq; artificōsū loquendi modū vⁿiformē. qui
 dem et cōgruū. ut omēs cept⁹ humani. demū
 cūcte doctrine p^e eandē artem apti⁹ et liberius
 significarētur et addiscerētur. **V**ex et si vtilis
 et necessaria ars gramatice sit. q; tū pacto inē
 sciētiās annūceret. plurimi dubitarūt. p^e eo
 quia gramatica. ipsa solū circa peritiāz recti
 sermonis versatur. sermo vero transit. sciētia
 aut est de p^manentibz. **A**dde quia hec ars pol
 lire linguā nō animū nouit nec intellectū diri
 gere s; labia. **A**ccedit quia nō ppter se. s; p^pte
 alias inuenta est qre instrumentū sciendi po
 tius q̄ sciētia s^m quosdāz dici pōt. **L**oxca

secūda est liberalis ars que a rationalis dicitur
 Ipsa enim diffinire. querere. respondere. vera a falsū
 diiudicare. ac subtiliter disputare docet. **N**eces
 saria certe a utilis ars. qz sū Hugo. in didas
 colicon. p eā subtilibz obiectiōibz latēs veritas
 repit **C**ausa siqz de inuētiōis ei⁹ putil ad modū
 fuit. cum enim in phisicis plures suboriretur
 opiniones et contrarietates. decreuerūt sapien
 tes de modo alēcandi artes. tradere. **V**idebant
 em qz nō possz facile pueniri ad aliqui⁹ sciēcie
 certitudinē sine pericia disputādi **H**ac Salo.
 oīm sapientissim⁹ in puerbijs addiscendam
 admonet. dū nos hortatur ut intelligam⁹ ser
 mones prudentie. versudasqz verborū. nec non
 pabolas a obscurū sermonē. a dida sapientū
 simul et enigmata. que omnia ut Hiero. ad
 magnū oratorē ait. dialecticorū a oratorū sunt
Sed a Aug⁹. p eo int cetera logicā cōmēdat.
 quia exercitatio ra poliora qz red dīt ingeniū.
Si certe si dialectice fructus. si finis attēditur.
 vtiqz repiem⁹. qz poti⁹ ingeniū iamē fatigat.
 q̄ utiliter perficit. Nam et si condisputantē vi
 ceris. non fructū. sed verborū folia consequis.
Hinc Greg. filogistica inqz disputacio quid
 aliud ēz q̄ vbiis ostendē a audiētes subuertere.
Abucūtur em ea arte plurimi. dū cōfictia da
 moris vborū. veritatē ipugnāt **R**ufus q̄s quē

ea doctrina v^saris necesse est atencōsius loq^r
 ris quicqd p^rbare nō potes. qz ut inquit Au
 g⁹. cōfirmationē sumit ab homine. quicqd nō
 habet ex veritate. sⁱ a illud v^{er} est. quia sepe
 nimū altricādo p^rditur. dū inquirē veritas.
 qd satis dolendū est. Ipsū qd ad veritatem
 iuvandā institutū est. ad eaz obfuscandā oc
 cultandāqz cū hominū labore studioissime q^r
 ritur. Vñ Aug⁹. in de doctrina cristiana exē
 bilē dicit artē sophisticā disputandi et libidi
 nem tirandi. quā admonet cauendā. Si em̄
 doctrina foret pietatis. neq^q sacre līe tātope
 eā detestaretur cū aiūt. quī sophisticē loquē
 odibilis est. In ea certe ut ipse Aug⁹. ait victo
 ria v^{er} et ostētatio ambitiosa q^ris nec mō
 tardos. sⁱ plerūqz ingemiosos decipit.

Capitulū tricesimūseptū de rethorica q^ē
 tertia liberalis ars. et de eius ortu et vtili
 tate ac laudibz. Rursus de eius abusu et
 q^lis det esse orator. et ad qd valz eloquē
 tia sine sapiētia. et quō aliquē ē mortifera

Rethorica tertia est liberaliū artū. sic
 dicta quasi ornatus sit locucōnis sⁱm
 Alfarabiū Velut enim p^r gramaticā
 cōgruē loquēdi artē addiscim⁹. ita p^r rethoricā

ea ornate pferre que didicimus. ex qua re potissima causa illius inuentionis sumitur scdm Hugo. Est igitur huius artis summa vis ingens laus. Nam ut inquit Seneca. magna res est eloquentia. nec adhuc ulli indulsit. ut tota contingeret. satis felix est qm aliqua eius pte receptus e. Nec certe ornamentum e aliarum scientiarum. qm ut inquit Cassiodorus. qecquid in alia doctrina recipitur. ab ista sub decore pferitur. Vnde in ecclesiastico scribit. tuba et psalterium faciunt melodia. et super utrumque lingua suavis. Et iterum fauus mellis verba composita. Et rursus scriptum e. qm sapienter in verbis suis monstra placavit. De laudibus vero eloquentie repete qm supra diximus in xxxliij. ca. in pñ. Sed ete hec ars plurimos fallit. dum suos sectatores dicere. non scire. docet. instruit. dulciter verba carpere non vtiliter sapere. Et dum verborum suauitas queritur. vera rerum sapientia amittitur. atque utinam tantus hodie esset hominum labor ad recte tractaque viuendum quantum ad ornate bene politaque dicendum. Vnde Iulianus Lactantius. utinam tam multi beneficerent. quam bene loqui videntur. Adde quia plerique ea utuntur non ad salutem. sed ad perniciem. Acerbissime quidem illud referendum quippe et dolendum arbitror. ut videlicet ea que teste Cicerone a natura data est ad bonorum hominum preservationem in pestem et noxamentum vertantur.

Simplex enim est veritas et recta. splendore autem
 verborum lenocinio non eget quoniam ut Quintili-
 anus ait. suspecta est cum ornatur fingere nescit.
Nam quoniam inquit fabricabit fimentum quod vix eli-
 matum de promittit sermonem. Ipsa vero per ornata
 locutio plerumque proferre quam conferre solet. Ut vix sit
 quod quidam sapiens ait quod garrulosa dicendi se-
 rituitas plus sonat quam valet. multumque habet
 inanitatis et vacui. **I**demque Seneca non negavit dum
 in declamacionibus ait. quod raro hec inter se coeunt
 ut eadem vox sit dulcis et solida. **H**inc Didimus
 ad Alexandrum. arte inquit bene loquendi non
 discimus nec facundie rethoriconum oratorumque ope-
 ra damus. **C**uius officium est fabulantes sermonibus
 fimentare mendacia. et innocentie fides conferre
 criminibus. qui dum putant se aliene laudis fru-
 ctum per iniquam victoriam rapuisse. nesciunt se fue-
 riscentie perdidisse meritum. ut recte expiatur illud
 Lactantii. quod multis sua etiam facundia mortifera
 est. **R**ursus veluti ipsa artificiosa dicendi ars
 suos alunos decipit. sic et ab eis fallit. parumque
 ei vituperii vice reddunt. dum eloquentie aut recto-
 ris falso nomine gloriatur. eamque tanto se diu de-
 turpat. quanto nullam partem eloquentie attigerunt.
Quipe nominari eloquentes delectantur. qui
 nondum loqui inceperunt ne dixerim didicerunt.
Est enim modernorum hominum ingens numerus

qui in eo se veros rectores pfectos atq; facin-
 dos oratores euasisse putat: si post pauculas
 quib; insudarunt gmatice lras. postergatis ce-
 teris pclaris scientijs. q ipsa eloqncia; nedu
 illustratz; cōfutiūt. illico faciēdie studijs se de-
 dāt. librosq; Ciceronis et si ius. uūi Qntilianū
 plegāt. longe certe aliter idē **Cicero** moderna
 deplorās tpa in eo libro sentiebat: quē de ora-
 tore ad Quintū fratrem edidit. lōge secus q ipse
Qntilianus cū de oratoris institucōne ageret.
 rarū enim aut nullū fatentur optimū esse ea
 etate oratorē. Cuius rei illam asserūt non in-
 fulsā fore causā. Nā oratorē inquit in omī sa-
 piēcie gne pfluadere oportet ut q alibi didicit.
 cū splēdore dicēdi pferat. adeo ut qui vix ora-
 torē audit. scire et intelligere plus q ceteri ar-
 bitretur **Quod** utiq; nisi diuersis sapientie ti-
 tulis lustret: efficere non valebit **Quo** em pa-
 do in sacris lris ille pfluadebit: qui eas nulq;
 legit. **Quoue** in naturalib; q **Aristo.** nō vidit.
Quo mō in morib; aut iure civili perorabit: q
 ear; sciētiar; ne dixerim exps ē. si nec pncipia
 nouit. **Ea** de re **Cicero** mirare definit. paucos
 admodū fuisse oratores: cū eos aut omia aut
 multa scire oportet. q oia hoies oplecti p q dif-
 ficile ē. **Hinc** **Aug⁹.** in de doctrina xpiana ait
 quendā sapientē dixisse. q oratorem oportet

nō modo delectare: s; docere. nec mō p̄suadere
ut flectat: s; ut vīcat. **C**ōstat itaq; ea omnia
nō nudis verborū folijs. s; multiplici sapiētia
opari. **T**alis ergo eloq̄ntia a sapiente plata.
omī dulcore mellis dulciōr est. de qua in eccl̄a
slico scribit. sapiens in v̄bis amabilez se red
dit. **V**t igit̄ partes laudate eloquentie quis
assequat. necesse est varia scientiarū supelle
tili cōstipat⁹ existat. **I**d q; in puerbñs Salo
mon p̄monuit inq̄uens. stude sapiētie ut pos
sis digne proferre sermonē. **Q**ua sententia cō
tempnabilem asserit faciūdiaz nisi scientia ⁊ sa
pientia fuerit cōdita. **F**ateor ergo hōim mens
hodie deprauata. q̄nimo ⁊ penit⁹ obcecata est
adeo ut frondes p̄ fructu capiāt ⁊ fumo pascā
tur. dū se igni app̄quare putāt. **H**oc ē certe
illud tempus qđ Apostolus ad **T**himotheū
p̄figbat. cū poetaz fabulas ac ficmēta pro
veritate ac sana doctrina fideles accepturos
in spiritu deplorabat. cū ait. veniet ergo tem
pus cū sanā doctrinā non sustinebūt. s; a veri
tate quidē auditū auertēt. ad fabulas aut cō
uertētur. **A**ddē. qđ teste Aug. Cicero ip̄e ⁊ cetel
quī rethoricā docuere fassi sūt eloq̄ntiaz sine
sapiētia obeē plurimū ⁊ p̄desse nūq̄ sapiētia
vero sine eloq̄ntia plurimū p̄fuisse. **H**ic Apo
stol⁹ ip̄se vas electionis ad corinthios de se

loq̃is palā fateē se impetitū fore sermōe. sed
 nō sciētia et sapiētia. tātū enī p̃fecit quātū mū
 d⁹ capē potuit. et hūana ingēia sufferre valu
 erūt adeo ut pl⁹ ceteris doctrina et p̃dicatōe p̃
 ficiēs: vn⁹ ip̃e doctor gentiū meruit appellari.
Ip̃e deniq; et si rethoricis colorib⁹ nō viqueq; q̃
 utebat. adeo vtiliter disputabat: ut ōnes sua
 sapiētia suparet. **N**ō vtiq; ut ip̃e alibi ait vim
 cebat in p̃suasibilibus hūane sapiētie ṽbis: s̃
 q̃ ad eloquētiā referūtur. q̃re fideles sumope
 re admonet. ne decipiātur in sublimitate ser
 mōis. **N**ouerat enī q̃ ad eundē sensū Job dire
 rat. frustra inq̃t homo apit os suū. et absq; sa
 piētia ṽba multiplicat. **N**ec idip̃sū gētiles ve
 teres q̃ eloquētie studia mīro cuderēt ingēio ne
 gare vidētur. quippe arbitrati sūt eloquētiā nō
 debē indicari atq; laudari verbor⁹ solo splēdo
 rez. s̃ in grauissimās sentētiās a vera sapientia
 sapienter elicitas. ut explicare libet. et grā ex
 emplī dixerim. **I**n cōficiendo dyademate siue
 anulo absq; p̃portiōe lōge pl⁹ cōferre videt̃ q̃
 carbūculū. q̃ gēmas. q̃ aurū offert: q̃ aurifer
 quī mō ea auro ligat formāq; simplicē adicit.
Omnis itaq; referta oratio gēmis sapiētie et
 sentētiar⁹ p̃dere p̃ficiē. nō sol⁹ verbor⁹ florul
 paz ergo substantie vel ṽtutis aut solide pul
 chritudis ōiōni afferre videt̃. q̃ solū rethorice

et eloquentie vacat. veluti qui nuda ex aliena
pretiosaq; materia vba ligat. **Q**ui vero non
mendicando s; sua diffundendo preciosa ora mini
strat: longe plurius offerre visus erit. **S**amula
tur itaq; teste Aug. eloquentia sapientie. nec
miru ut Hiero⁹. ait ad magnu oratore. si app
eloqui venustatem et dicendi ornatu sapientia
ut dñia ea vta^t. et aliqui de ancilla atq; captia
ppter eius venustate faciat libera israelitem
q et tamdiu honorata incedat: q̄ diu dñia; se
quitur. sitq; cōceptibilis. cū sola absq; domine
splendore prodire atq; placere gescit. **P**ostre
mo audi quid Aug⁹. dicat. ait enim quia elo
quentie solu vacantes minime ingemiosi habē
tur **Q**uid em inquit pdest clavis aurea si appe
rire non potest. **A**ut quid obest lignea si pōr
Agā igit finem si illud vñū dixerim. qz si fine
sapientia eloquentia pfitetur. vanitati immi
fatent. **N**ā nudo vboꝝ ornatui vacantes. hūa
nitatis studia se iactāt affectuos. cū em teste
sapiente vana sunt studia hoim. recte oratoꝝ
exercitia studia hūanitatē sunt quippe et va
nitatis: dū vanitati sermōis incubunt. quos
pulchre idē sapiens alibi digito tangit. vba
inqt pferūt plurima multaq; in dicēdo et dis
putando vanitatē habētia. **S**ed et Hieremias
ad eundē sensū. doctrina inquit vanitatis eoz

Lignū est argento inuolutū. Lignū inq̃ siccu
est atq; aridū. idq; ut splend eat argento in
uoluit. Nec aliter rethorum verba arida sunt
veluti nullo sapientie humore aut sentētiarū
splendore humectata. quare ut fulgeāt, argē
to nude eloq̃cie superinuoluūtur. Quo fit ut
verissimū sit eos studia sequi hūanitatē q̃
potius vanitatis. Adde que dixim⁹ in prefati
one hui⁹ libri que incipit. Verū vbi aliquid
diximus vsq; ad mediū capituli.

**Capitulum xxxvii. de mathematicis scien
tijs in genere. et de earū ortu et fine.**

Mathematicæ vero doctrinales vocant⁹.
quia per certas demonstracōnes quā
titatis continue docent. ut statim subi
ciemus. Has p̃hus methaphisice enumerat
et cū illa conueniūt quia vtraq; considerat de
quātitate continua. sed dispiter. Methaphisice
em̃ considerat de omnib; quātitatib; p̃ut sūt en
tia ut ait p̃h⁹ libro q̃nto methaphisice. s; ma
thetic⁹ considerat de quātitate ut de subiecto. et
de illa p̃ncipaliter agit illaq; demonstrat. Et q̃
quātitas multiplex ē aut saltē q̃druplex. ideo
q̃tuor sūt mathematicæ. Prima em̃ et nobilior
quātitas est circa dimensionem oīm celestium

corporū in se. et inter se per distantias et dimē
 siones ad inuicem. etiā respectu motus et sit⁹
 illoꝝ. et circa istā qñtitateꝝ versat⁹ astronoīa
 Alia ē qñtitas respectu audit⁹. circa sonos et
 voces. Nā būana curiositas vidēs in sonis eē
 delectamētū. qñ hūit cā; ei⁹ vt sibi posset p arte
 tales delecta cōes facē et cōtinuare ut dicit Bo
 eti⁹ in pmo musice. vñ docuit qñtitateꝝ vocū
 sub vna cōcordia et cōsonātia sonoz cōiungere et
 in vna pportōe nūerali deducē. et hāc pportōez
 et qñtitatē sonoz vocam⁹ musicam. Tercia
 qñtitas respectu nūeri vsat⁹ q dicta ē arismet
 rica. vt nūeri. qz cōsiderat qñtitateꝝ nūeralē
 et ppetatē ei⁹ ut ait Ihdor⁹. Hec ēte ars mag
 ne vtilis ē qz nulla aliaz triū indigz. alie ve
 ro hac plurimū indigēt ut ait boeti⁹. Quarta
 vero qñtitas vsat⁹ circa mensurā q dicta ē ge
 ometria. et mēsurā tē. q ortū habuit fm Alfa
 rabiū in egipto. Cū em post Nilī mūdatiōem
 possessiōes oēs obducerēt limo. ad hoc ut de
 iceps possessiōes cōtitudinalit distiguerēt. cepe
 rūt tēaz lineis et mēsuris metiri et piri. ut sic
 etiā limites ponēnt in possessiōibz. A tali igit
 pmaria mēsurā tēe sciētia mēsurādī nomē ac
 cepit. q geometia dī. Postea vero creuit inqñ
 tio ei⁹. et deuentū ē ad lineas et cūlos et triagu
 los et ceteras figuras ad eiusdē artis pfectiōez

Capitulum viij. particularit^r de p^rima sciētia ma-
thēatica vic^z de astronomia et de ei⁹ lau-
dib⁹ et utilitate. Demū de illi⁹ inco^modi-
tate incertitudine laboribus et damnis.

Astronomia itaq^z prima est mathēa-
tica. et quā antiqui mathematici penult-
ma breuⁱ appellabant. eamq^z vtilem
p^rbabilēq^z habuerūt. quia ut ait Polycratus
natura illam inducit. ratio p^rbat. et utilitas et
expletia approbat. quā hunc sequūtur: curi-
osiores sūt celestiu^m ut inuestigent de singulis
q^z sub lunai globo cōtinētur. vtilis certe ad na-
turales effect⁹ p^rnoscedos. Illa em̄ de fixorū mo-
tib⁹ magnitudie et distātia p^rtractat. Euocat em̄
hōies ab hīs tenebris et grosso aere et i sup^ri-
orē illā lucidissimāq^z celi domū tot lūaribus
distindā: oculos et aīnⁱ inducit. Est em̄ iocū-
ficas stellaz p^rmagines discernē. et erraticas
suis locis noībusq^z designare earūq^z diuⁱsiōes.
Demū solis et lune defectus: longe ante p^rdicē
et p^ruidere ex quib⁹ plurima cōmoda cōsequūtur
et non p^rua picula et inco^moda vitam⁹. Rur-
sus non est dubitandū ex motu celestiu^m cor-
porū plurimos futuros rerū euentus dependē-
re. p^rsertim i illis q^z ex n^ro libero arbitrio nō
p^rcedūt. Vnde s^m doctrinā sanctorū non sunt

culpādi quī naturales effect⁹ stellaz ⁊ plane
 taz nouerūt predicūt. Nā et in genisi legitur
 luminaia celi ad hoc pducta esse: ut sint insig
 na ⁊ tempa ⁊ dies ⁊ annos. Patz ex predictis
 excellentia ⁊ vtilitas hui⁹ artis. Vex fm Alfa
 rabiū hec ars p parte mendax est: ⁊ homini
 bus ignota. Quis enim hominū hodie nouit
 omniū ⁊ taz diuersaz stellaz diuersas natu
 ras et effect⁹. et postea vtutes ex omnibz mix
 tas. ut cū certitudine definiet euent⁹. etiam
 naturales in elementis et elemētatis oringē
 tes. ut absq; dubio dicē possit. taliū stellaz cō
 iūctō fāt necessaio siccitatē ⁊ taliū diūctio fāt
 aq; ⁊ abūdantiā. ⁊ taliū pestilētiā. ⁊ taliū mortē
 diurnā. ⁊ taliū mortē celestē. Indubie nemo
 nouit cca arcana ista certū dicē. s; p vieduras
 fallaces asserūt aliqua ex hīs q; cōtigerūt ali
 qn. ⁊ non accidit vniiformit̃ sicut dicūt. Et ideo
 astronoia iudiciaria fatua dicē. ⁊ infatuatiā
 eoz quī sibi vacāt fm eūdem Alfarabiū. Irri
 denda certe est taliū hominū dementia: ut
 scire velint: que in celo aguntur. quasi consi
 lio celestiu infuerint atq; recēter inde vene
 rint. cum tñ quid in terra quid in domo vxor
 aut soror eius egerit: ignorēt. Noui ego quos
 dam astronomos vxores habere nō satis pu
 dicas. ipsi tñ de aliaz impudicia cōiectabāt.

Plurima itaq; incōmoda humanō generi ex
 hīs futurorū pscrutacōibz mathematici affe-
 rūt. S; vltra predicta imminent alia incōmo-
 da et picula. Nam raro et difficulter sectatores
 huius artis intra moderacōis metas cohibent.
 S; cupiditate qdā futura p̄noscēdi ad diuersa
 vaitatū gna eis velamēto hoīes trahūt ut
 teste Polierato nō tā phie species: q̄ quedā
 impietatis disciplina sit. et tādē in mathesim p̄-
 ducta penultia cōuertat. Dilatāt em̄ plurimī
 filaterias huius artis ut cōstellacōibz et pla-
 netis nimīū virtutis attribuunt. et eis nescio
 quā auctoritate; prestant in contumeliā crea-
 toris et iuxta Apostolū ad sobrietate; non sa-
 pientes stulti facti sunt. celestibz em̄ constella-
 cionibus attribuūt vitā et mortem. ceterosq;
 euētus hoīm p̄dicere conātur et cetera q̄ pater
 posuit in sua potestate. nō attēdentes q̄ p̄ p̄phe-
 tā dē ad illos irrēdes ait. dicite mihi q̄ v̄tura
 sūt: et dicā qz dii estis. Sic igit̄ mōtes hoīm fu-
 tura p̄noscere cupiētū illudūt. ut tandē liberi
 arbitrii p̄māt libertatē. q̄ piter et eis credētes
 v̄tinā illud consideraret. qz altissim⁹ sideribz
 ac stellis tñtū dedit vigoris qñtū voluit sibi
 tamē retinuit totius opificiī principatū. Que
 omnia ipsi auctori deo exhibent famulatum.
 Iux illud Celi enarrāt gloriā dei. Adeo em̄ hī

homines sine plūctie illiusq; bonitati et pote-
 stati detrahūt. ut asserant aliquē faustū aut
 fortunatū esse posse ex cōstellatiōe natiuitatis
 sue. **A** quib; ut quidā sapiens ait q̄rens esset
 an credāt ira dei quibusdā plerūq; regna et
 domīnia ablata fuisse simpliciter et eius grā et
 beneplacito alijs esse collata. **R**ursus nū cre-
 dūt q̄ eadē diuina ira vel grā dei aut aliquoz
 p̄tib; potest placari. ut tō data nō auferat. et
 mala meita nō inferat que omnia in sacris
 līs sepe facta esse legim⁹. **Q**uod si ea vera fore
 credūt. necesse est illos etiā credē quia cōtra
 voluntatē creatoris hmōi bona hominib; nō
 pueniāt. nec eis auferātur: s; infallibilē rex
 fit cūcta bona et mala mōilib; ex dei bñplaci-
 to puenire. **V**nde doctissim⁹ Guillerimus can-
 cellari⁹ parisiensis pulchre in eo quē de vni-
 uerso libro edidit. refert facere. q̄ cū vn⁹ ex
 astronomis cuiā ex illi⁹ natiuitatis cōstella-
 tione magnā digitatē polliceret. ille ab astro-
 nomo q̄siuit. Nū si deus nollet. ille digmitatē
 assecuturus esset. **C**ui rēdit nullo pacto id ef-
 fici posse. **R**ursus q̄siuit. **A**n si de⁹ vellet. astra
 et eius natiuitas possent impedire. ne digmita-
 tem assequeret. Similit̄ respondit negatiue.
Tunc ille. **C**ū ergo utrūq; sit in dei arbitrio
 tū ei amitto. **Q**uod vero obiciūt lumina celi

producta esse: ut sint in signa et tempora: facien-
dū est in naturalibus. Erraret enim medicus. si
flebotomaret incerta lunatione vel signo fidei.
Signat ergo sidera futura tempora. an naturali-
ter erūt sicca vel hūda. **S**ec⁹ in euētiis homi-
nū q̄ ex arbitrio pcedūt. et p rationē dirigī pnt. Ta-
les em̄ astris nō subiciūtur. **P**endēt enim ex in-
tellectu quē s̄m p̄m̄ constat esse ab extra. fa-
tendū est tñ q̄ inclinatio astris disponūt certos
hōies ad cōtos act⁹. p̄sertim eos q̄ nō resistūt
passiōib⁹. nec sequūtur rationē. **Q**uo sēu dixit
Ptolemaeus. q̄ sol⁹ sapiēs dñat astris. **S**tul-
torū aut infinit⁹ est nūerus. **S**ignificant ergo
astra q̄dā naturalia in terra. nec ad illa hōies
cogūt. q̄nimo ea facile vitare possum⁹. veluti
exēpligratia. eleuatio man⁹ cū gladio: signū
est eminentis periculi. nonnūq̄ tñ in iocū
resoluit. **R**ursum aliud exēplū succedit. si in ca-
pite alicui⁹ vici aut strate vrb̄ videm⁹ ignē ac-
censū. et ventū validū ex ea pte certe dicam⁹
domū lignēā. quā ignis et vētus petit oburen-
dam. tñ aq̄ copia aut alijs remedijs vitare
pōt. **Q**uā felices p̄ncipes. quot viros clarissim⁹
fessellit atq̄ infelices reddit. hec tā falsa et au-
da futuroz euētiū inq̄sitio. **T**estes sunt tres
in ceteros om̄ seculo p̄celebres et mēorandi
viri. **P**ompeius Crass⁹ et Cesar. q̄bz teste Cicerōe

taliter omnes mathematici. ceterique aurispices p-
 claro fine i patria morituros pmisere. qd an-
 verū sit. mestū est commemorari. ferro em̄ omēs
 cesi duoq; lōgissime ab italia inhūati. feratū
 q; moxibz expoiti fuere. Ea igitur atq; maiora
 quippe a deteriora hīs puenire assiduo con-
 spicimus. quos felices astronomi presagiūt.
Nec tñ humana mens futuroz auida auerti
 vult: ne illoz magis credat. **M**ira hominū le-
 uitas. mira credendi facilitas. verius dixerim
 fatuitas. Quā non par Cicero mirat qui lon-
 ge magis mendacibz q̄ vera dicētibz credūt.
Ceteris siquidē etiā pbis hominibz nō facile fi-
 des dat. si vno tm̄ notabili sūt deprehēsi men-
 datio. Astronomos vero a videntes meliois
 cōditionis dixerim. q̄ econtra accidit. **M**ille
 em̄ illoz in grauissimis rebz mendacis. vna
 fortuita a alias futura veritas fidem prestat.
Quo fit ut aliud mirabili⁹ accidat. q̄ ut Pe-
 trarcha ait sine vlla suspiciōe mēdacij libere
 mētiri possint. p eo q̄ semel potuerit nō mētiri.
Adde. aliā stupēdi et admirādi causā. Cū em̄
 dīna veritas scripturā sacra teste nos moneat.
 ne predictis videntibz etiā pphetis a vera pre-
 dicētibz credam⁹. cū ait i Deutro. si surrexerit
 in medio tui ppheta. et predixerit signū atq;
 portentū. a euenerit qd locut⁹ est: nō audias

Capit.^m

verba prophete **T**ēptat em̄ vos de⁹ an diligatis
eum nihilomin⁹ eis ip̄is mathematicis quos
nō pphas nō sādōs scim⁹: in cūdis credim⁹.
q̄ paucula demonū forte p̄stigijs p̄dixerēt. **H**u
ius deniq; exercitij picula et incōmoda vltra p̄e
dicta ex eo aspicias. qm̄ illā artē p̄ fūdāmētō
et scuto quodā sue iniquitatis multi venerantur
et colūt scz dīnatoēs. nigromāticī. incātatoēs.
atrioli. aurispices. diēdoēs. cyromāticī. **V**erū
q̄ igit̄ sitz oro te fili carissimē hāc artē velut pe
nē fuge. nec qd̄ astra de te inq̄ras: s; qd̄ astro
rū creator sc̄xerit bonis opib; expecta. atq; ut
ad salutē tuā cedāt: iugit̄ exora. nec ab hīs
diēdozib; veritatē spectes agnosce. q̄b; veritas
ip̄a ignotior ē q̄ tibi. **S**fatēor em̄ aliq̄ astrono
mie spēs laudata est atq; putat̄. **V**erūt̄ teste
Aug⁹. pot⁹ ē sciētia curiositatis q̄ doctrina pie
tatis. **N**ec illā īculpam⁹. s; vtili⁹ sectādā dicā⁹
sapientia naturalē. q̄ astroz artē heret. **I**lla em̄
natuālī itellēctui p̄sona ē atq; p̄formis. p̄ quā
natuālīū rez aiataz et inaiataz p̄ncipia. pas
siones. et eoz q̄ celo et mūdo cōtinēt. racōes et ef
fect⁹ cognoscim⁹ ac mltaz rerū possum⁹ cās
reddē. q̄ mūdo mirāda vidētur. **N**ec min⁹ iocū
da ē inq̄ficō p̄spectie et de pōderib; trēdita racō
Sfatem̄ tñ q̄ i hīs naturalib; methaphisicis
scis nō xps. nō pphē sonāt. s; ph⁹ et omētatoz

De quibz ad damasū dicit Hiero. qz phisici p
scrutatores oculos in celū leuantes: & ultē pfū
dū frax in abisso demergūt in vanitate se
sus in obscuritate mentis ingredientiē diebz
ac noctibz pscrutātur multa ut sciant. pauca
ut sapiant.

Capitulū tricesimūnonū de secūda ma
thēatica videlicet de musica & de eius lau
dibus & de vtilitate. ac illi⁹ inōmodita
te miseris & laboribz.

Musica vero altera mathēatica est. que
ut dixi sonā multitudinē pportionū
suarū i quadā equalitate vocū oscilat

Hec certe ars apud grecos magno sp honori
fuit. nec putabat quis liberaliter erudit⁹ nisi
musicalibz cantibz instructus foret. Quātā au
tem v̄tutē. Plato armonie tribuit ex hīs pa
tet que in thimeo tradit. Ait enim qz potentis
sima artū est musica. cui⁹ armonia v̄tus est
ad mitigādos dolores aīarū hūanarū: ipasqz
letificā dū. similiter & ad ingerēdas eis omēs
passiōes. Tātūqz est musicorū in omouēdis
animabz vigor: ut eas cogat mouere corpora
sua etiā ad gest⁹ insolitos: quibz mot⁹ interi
ores alterātur. Deniqz per armonias gratia

contēplaciōis ⁊ diuināꝝ sciētiāꝝ studiā. nō
mediocriter iuuātur scdm Alfarabiū. Adde
mirabile dictū. quia ⁊ in bellis equos ipi mu-
sicales concentus incitant. delphinosq; ⁊ cetera
animalia letificāt. Nāc Socra. didicit. ⁊ adolesce-
tes erudiri in ea iussit. non q; ad lasciuie inci-
tamentū; s; ad motus aie sub regula racōeq;
moderādos. sicut em̄ nō om̄is vox. sed tm̄ q; be-
ne consonat ad soni melodiam facit. Ita et mot⁹
aie nō om̄is; s; qui rationi congruit ad rectaꝝ
uite armoniā ptinet. Augēt eius laudes quia
nō mō delectabil et vtil ē; q; nedū spūs hōim
vivificat. s; instrumēta sūt ad rectos bonosq;
hōim mores. cui⁹ virtute maligni spūs cohibē-
tur. Sed quid plura. Animū a curis liberat. et
quadā in eterna leticia ad exultatiōez in deū
mentes humanas prouocat. Vnde ppheta ex-
ultabūt inq̄t labia mea dū cantauero tibi. Sz
iā audi illi⁹ incōmoda. Primo em̄ eas q; dixi-
mus utilitates qui musicā audiūt consequūtur.
nō quidē ipi artifices. Nā ut ait Arist. audibi-
lia fortius mouēt q; sensibilia aut per se opa-
bilia. Quānimo teste phoz propter vehemen-
tiam multitudinēq; vocum; ledit cerebrū. le-
dūtur spiritus vitales cantantiū. Quo fit ut
ad mores male dispositi reddant quos Arist.
banauos ⁊ idispositos ad res intelleg⁹ vocat

Rurſus muſica ⁊ uſus ei⁹ p̄ certas melodias
ad molliſſimē diſponunt. aliqui ad itā aliqui ad
diuerſa alia que diſtrahūt ab opib⁹ virtutis
⁊ intellect⁹. q̄re ſemib⁹ ac magnis et ſtudioſ
viris audire ⁊ iudicare: nō exercere muſicā p̄
ceptū eſt. Deceet enim ut ſapiētes aiūt grauez
vix non mō man⁹: ſ; voces cohibere ad alio
tū applauſū. qđ p̄p̄iū hiſtrionū ē. Adde hñs
que tāgemus infra libro ſecundo ca. xv. vbi
de cantorib⁹ agitur.

Capitulū quadrageſimū de tertiā ⁊ quai
ta matheatica videlicet Arithmetica ⁊ Ge
ometria. ⁊ de eay⁹ laudib⁹ ⁊ vtilitate. ac
de illay⁹ incommoſitate inutilitate ⁊ laboib⁹

Arithmetica ⁊ geometria vltime ſunt
matheaticę et vtilis admodū. q̄z alte
ra de numeris. altera de magnitudini
bus. In quib⁹ ſm̄ varias relacōes pariū vel
impariū. item linearū ſup̄ficierū. aut corporū
varie ſpēs nūerorū magnitudinūq⁹ coſtituūt
que cognitio iocūda eſt. De quide⁹ artes vti
les certe et neceſſarie ſūt. ⁊ in ſcriptura ſacra
plurimū commendate. q̄ ſcriptū eſt. omnia feci
ſtī in nūero pondere ⁊ menſura. Sine em̄ nūe
ro nihil agere poſſum⁹. Vt em̄ inq̄t Iſidor⁹.

tolle numerū a rebus et omnia pereūt. nec dif-
ferrent homines a bestijs ceterisque animalibus. que
calculi ratione ignorāt. Et idē de geometria.
sine enim pondere et mēsurā nec possessi-
ones nec policie forent. Sed fateor hee artes et
si viles et necessarie sint non tū homines condu-
cūt nec dirigunt ad mores nec ad felicitatem
eternā. Quid enim pōt est rerū magnitudines.
ac extrinsecas quātitates agnoscere. sui vero
ipsi intrinsecas quātitates ignorare. Quid rur-
sus quātū sit orbis intelligere. et quātū sit ei⁹
creator nescire. Aut quid pōt est omniū nume-
rorū proportionē attingere. Quid nūerare mul-
titudinē stellarū et omnib⁹ eis nomina vocare. si
vitia si scelera sui ipsi non cōputat. Vera igit⁹
geometria est quātitatē et magnitudinē pecca-
torū attendere illaq⁹ penitētie calculo diluere.
Vera illa ē arismetrika. dies nōs diminuerat. et
in quo defecim⁹ cōputare dicētes. fac mihi dñe
notū nūer⁹ dier⁹ meor⁹. ut sciā qd desit mihi.
q⁹ carpentarij sibi vendicāt. in quarū vfu peri-
cula fraudes et doli non defūt. Taceo de falsis
cōputis. de falsis mēsuris et ponderibus. Vi-
des fili mi hui⁹ mathematicas artes fore ali-
enas ab artibus et scientijs pietatis. que ad
vitam eternā conducūt. ad quam te dirigere
omnia mea studia tendunt. ¶

Capitulū quadragesimū primū in quo
 sub breui epologo recolligit autor cūctas
alias artes et gñā viuendi in hoc seculo
In quo ostendit miserias labores et peri-
cula omnium statuum. et docet eas oēs plu-
res habere aculeos et miserias: q̄ gaudi-
um quietē et securitatez discurrēs p̄ oēs
modos viuēdi in hoc seculo.

Omnis iā fili mi carissime si ea q̄ audi
 stitecū ipse recolis ac discutis: expli
 cata esse omnia vite gñā cūcta deni
 q; humana tpaliaq; exercitia. in quib; diuer
 sa mōrliū studia: tam sedulo et vehementē oc
 cupātur. **N**ec enim puto me falli. quoniā hu
 man⁹ anim⁹ in illis nō tam satiat. q̄ crutiāt
Si enim recte iudicas. plus in eis laboris q̄ q̄
 etis. pl⁹ meroris q̄ gaudiū. pl⁹ luctus q̄ sola
 tiū. pl⁹ difficultatis q̄ facilitatis. pl⁹ piculi q̄
 securitatis repies. que ōnia opto tecū ip̄e con
 fideres. **S**cio enim quoniā si minimā laborū dif
 ficultatū et afflictionū ptem p̄ immōrli deo p
 tuleris eoz q̄ mōrles fubeūt. ut seculo diuerf
 modis seruiant. recte quidē beat⁹ eris. **V**erū
 sub breui epologo plurima tibi ad mentez ad
 ducaz. **Q**uis enim oīm viuēdi gener. ac būa
 noz exercitioz et officioz labores incommoda

picula. fraudesq; et dolos facile memorare poss;
Sed ut breuiorib; apud te utar vbis. a summo cul
mine vsq; ad infimu. a cesaẽ vsq; ad bubulcu.
a rege vsq; ad pastore. nulla q̃es. nulla securi
tas. s; oib; casib; picul. aculeis laborib; innu
meris subiuntur. cuncta fraudib; et iniquitatib;
subiacet. **R**egis em̃ a cesaris clarissimu eẽ no
me nõ abigim; s; durissimu offitũ et magis
suare difficile. **I**n excelsu em̃ et vetosu motem
ascendit rex. quẽ facili; fulmina feriunt. **N**ã et si
clar; regis titulu; sit. res tñ obscura. nec aliud
ẽ q̃ vitreu et pitu; iocales. curis et picul plenu
Demũ eges delirant adulaõib; et qd piculosi;
ẽ retento regis noie. pleriq; tirani sunt. quoz
nonnulli multo iusti; sub rege iusto agerẽt. et
traquilli; q̃ reges ipi eẽnt. **L**oc; ete regi; ne
du ignauus et petulas e. s; et piculosus laborio
sus vtutiq; difficil. **R**umpet bon; rex. seru; pu
blicus. et malus hostis illi;. **A**ddẽ qd rex ea die
q̃ regnaẽ cepit. mori cepit. **A**lijs em̃ vixit mo
riens. qd difficile credit a regis hostibus. **S**i
q̃ erat olim quies regi perijt. **S**ed de principũ
miserijs haden; in secũdo hui; libri capitulo
dixim;. **S**imile om̃ino de pñcipib;. de duab; et
marchiõib;. comitib;. baromb;. et ceteris pote
tib; cogitabis q̃b; illa indelibil atq; irrepabi
lis mēstia addẽda e. qd et si potẽtes sint posse

tū ne regi subitiātur nequaquā pñt. **C**etera ho
minū officia status artes ⁊ exercitia breuioribz
attingā verbis. **M**ilites nō defendūt s; depre
dātur. **O**fficiāles exoriant. **T**hesaurarij sibi.
non reipu. thesaurisant. **R**egia domus plena
supbis. referta mendacijs. impietas in prin
cipū castris. qz in pōetā nulla fides pietasq;
viris qui castra sequūtur. **S**; trāsire ad alios
libet. **E**ques fatuosus. armiger pauper depre
datur. pedites luctuosi infirmī ministri. vena
tor fessus cūctat inaniter. fraudat aucups.
piscator madid⁹ aquas non terrā colit. custo
des latrones in siluis. institutiarij in foris sicca
rij. exoriat barbetonsor. ledit circurgic⁹. occi
dit medicus. appotecari⁹ sofisticat aromata.
iudices tribunalia vendunt. notarij registra
falsificāt. litigijs se immiscet canomista. frau
dibz ditātur legiste. fraudat orator. artiste su
pflue curiosē rimātur. theologi bona p̄dicāt ⁊
praua agūt. mercator decipit atq; dēierat. vē
ditor laudat. vitupat institor. scriptorēs inco
recte depingūt. pictores falsa sculpunt. carniſi
ces putrida vendūt. tabernarij ebrios pariūt.
gulam gignūt. **S**ed tam ceca est hōim mens;
ut ad hec omnia ⁊ si miserijs pelculis erūmis
plenatū ut ad quedā solatia ingentia ppe
rāt festināt. **C**urrūt enī et discurrunt mōrles.

nō quidē p virētia pratarh p scabrosas sepes
 ac semitas diuersas. Quidā em̄ ascēdūt mon-
 tes trāscendūt colles trāsuolāt rupes. trāsgre-
 diūtur foueas. ingrediūtur cauernas. alij ei
 mātur viscera tē. alij p fūda maris penetrāt.
 alij opaca nemoꝝ trāsfodiūt. alij exponūt se-
 vīs a ibribus ac tōmēuīs. a maīs ac flumi-
 nū fluctibz; a pcellis. Alij metalla māt a cō-
 flant. alij lapides sculpūt a poliunt. alij ligna
 succidūt a dolant. alij telas ordiūtur a texūt.
 alij vestes incidūt et consuunt. alij edificant
 domos. alij plantant ortos et vineas. alij suc-
 cendunt fornaces. alij extruūt et cūdunt mo-
 lendina. alij piscātur. alij venantur. aucupan-
 tur. a tandem alij mercantur. fenerantur. In
 quibus omnibus non deficit fraus. dolus et
 nequicia. ac etiam pericula plurima. Rursus
 alij medicātur. cogitant. consiliantur. a tandē
 decipiūtur. Alij contendūt. alij preliātur. alij
 plurimo animo voluūt. ut diuersis artibus
 opes congregēt. a questus multiplicēt. lucra
 sedentur. a hīs labor corpis. afflictio mentis
 a piclitatio aīe. Que ōmia hōim studia atq; ex-
 ercicia tam vana sunt q̄ diuersa. plena certe
 piculis. aculeis a laboribz. Qd pulchre nō ne-
 gat sapiēs Salo. inq̄ens. cūq; me conuertis
 sem ad vniuersa que sub celo sūt. et q̄ fecerūt

man⁹ mee. ⁊ ad laboēs quib⁹ frustra fudaue
ram⁹ vidi i omnib⁹ vanitatē et afflictioē ⁊ q
non fit nisi labor ⁊ afflictio spūs. Et concludit.
Cunde res difficiles nec potest eas homo ex
plicare sermone. prout statim particularius
in sequentib⁹ capitulis differem⁹.

Capitū q̄dragesimūsecundū in quo in
quiri⁹ causaz q̄re a p̄ma mundi origine
boni et mali in quouis statu existentes.
diuersas miseras penas. cruciat⁹ pluri
maq⁹ mala et incōmoda corporali⁹ passi
sūt. Et breuiter enarrātur calamitates in
specie oim fere magis excellētū persona
rum vtriusq⁹ testamenti.

Quicquid sit mortaliū curiosa inquisitio
erga vite forme eligendā. satis ex p̄
dictis cōspicere libet. Audita siquidem
sunt nō mō in generib⁹ in specie eoz qui tpa
li⁹ ⁊ in hoc seculo vitaz. ducūt. aucta humane
vite studia exercitia artes ⁊ officia. in q̄b⁹ ostē
sum est paz fore dulcoris. plurimū vero me
rois ⁊ afflictionis. Superest igitur p̄ hui⁹ p̄is
oplemento. ut eius rei primo cās p̄quiram⁹.
deinde a nascentis mūdi origine. plurimū et
fere omniū magis excellētū et egregiarum

psonarū miserias. penas. afflictiones. incōmo-
 da mala. mortelq; tētrimas. p^ticulari⁹ a noīa
 tim breuiz. s; opēdioso sermone narrem⁹. nec
 modo sceleratoꝝ hōim. s; et innocentū. ut dū
 vn⁹ quisq; bonos fil et malos ea p^tulisse cog-
 nouerit. neq; se magis aut exēptū aut p^tuile-
 giatū reputet. Quid igit sibi vult. q nulla vi-
 uēdi formula. nulla vite ars. nulla fors iustoz
 ā iniquoz hōim. miseris laborib; a angietati-
 b; . cruciatib; ac penis carcat. cte q quis inter-
 rogat meū ignoret. Si tū inq^rēdo aliq^d dicē-
 lib; . illa fortassis intē ceteās cā fūmaq; racō al-
 figri valebit. Cū enī teste hieremia. ocli hōim
 ad auaritiā ad sāguine; inoētū fūdend. ad
 calūniā. ad cursū mali opis intēti sūt. Qd q; a
 gemis libri p^tdamāt. quia vidit deus q multa
 malitia hominū esset in terra. a cūcta cogita-
 tio cordis intenta esset ad malum. Et in pro-
 uerbis scribitur. pedes hominū ad malū cur-
 runt. Et iterū in hieremia. de malo ad malū
 egressi sūt. quare recte eos mala sequūtur. q
 mala cogitant et operantur. Quod sensit da-
 uid cum ait. comprehēderunt me mala quoz
 non est numerus. Vñc Greg. nulla domina-
 bitur aduersitas. si nulla domiatur iniquitas.
 Nec aliud damabat sapiens. Corda inq^t fili-
 oz hōim replent malitia et cōtemptu in vita

sua. Et subdit. Et post hec ad inferos deducen-
 Natura enim humana tā naturalit̃ depraua-
 ta est. ut ex se mutari nō valeat. q̃re necesse ē
 eā comitetur mala. sequatur aduersa. **H**ic id
 sapiens. **R**equā ē natio illoꝝ ⁊ natural̃ mali-
 tia ipsoꝝ. quoniā nō poterat mutari iniquitas
 eoꝝ in perpetuū. semē enim illoꝝ erat maledi-
 ctū ab initio. **S**ꝫ dices iuste quidē malos mala
 sequuntur. bonis vero premia nō supplitia debē-
 tur. **S**ꝫ audi qđ sanct⁹ Job dicat. **S**i impi⁹ fue-
 roꝝ ⁊ mihi. ⁊ si iust⁹ ⁊ nō leuabo caput satura-
 tus afflictioe ⁊ miseria. **P**rimis enim afflictio
 pena est. secundis medicīa. illis supplitiū. istis
 exercitiū. oīm tñ ut ait sapiēs multa ē afflictio.
Quod Apostol⁹ nō negauit inq̃ens ad Thimo-
 theū. **O**ēs qui pie viuere volūt in xpōꝝ xpi pse-
 cutioeꝫ patiūtur. **N**ec aliquē idē sanct⁹ p̃iar-
 cha excepit cū ait. homo nat⁹ de muliere bre-
 ui viuēs tpe. replet⁹ multis miserijs. **I**d enī
 hoibꝫ sūma ratioe oꝑruit. **N**ā cū mens hūana
 ad eā quā creat⁹ quietē suspirat. agit dīma p-
 uidentia nos ad illā dirigēs ut in hac valle mi-
 serie nullis gaudijs nullis p̃spitatio merito
 quietet. ut tñto vehemēt⁹ nos eterna illa nō
 dū habita delectet. qñto iam ista adepta cru-
 tiant. nec aliud imperator noster vbo ⁊ exēplo
 docuit inq̃iēs in mūdo p̃ssuras sp̃ habebitis.

in quo vbo Greg. nemo inqt sibi pmittat qd
euageliu nō pmittit. Quis tā demens ille ē ut
sibi in quouis huiuslibet statu quiete et gau
dia pmittat. Quippe tribulacōes et angustias
euangelica imo xpi vox dminatur. Superest ut
exēplis factisq; oprobem⁹. que vbis attulim⁹.
In p̄mis igit q̄uera sint facile intuebimur si
cūctas h⁹ seculi etates discutim⁹. si deniq; no
stroꝝ p̄scoꝝ vitas ac studia artes et exēcia
p̄scrutemur. Memores itaq; sim⁹ dieꝝ atq;
rū. cogitem⁹ gnatiōes singulas. **I**ntrogem⁹
p̄res n̄ros. et annūciabūt nobis. maiores no
stros et dicēt nobis. **N**ā a tpe qū diuidebat al
tissimus gentes. et quādo sepabat filios adā.
omnis creatura oīs etas miseris et erūnis
plena fuit. **I**ncipere autem libet a primo n̄ro
prothoplasto. **I**s a demone seductus. q̄ ma
le pmutauit locū nosip̄i sentimus. **V**ox vero
eua q̄ male v̄ficiis demonū credidit. nosip̄i
patimur. quibus plurimas afflictionū miseri
as infelicitate transmisit. quas sibi nobisq; vi
tasset. si vocī creatoris obedisset. **P**er quorū
trāsgressiōes ab ip̄a mūdi origine oēs mortū
dediti. nō mō mali s; boni. nō pueri s; et iusti
recti et innocētes. non nisi sudoribus. miseris
et laboribus vitam duxerunt. **A**bel em̄ eorū fi
lius innocens. a nocēte occidit. **E**noch iustus

ab hac vita trāſſerē **Cayn** ſagitta pſoditur.
Lamech p̄m⁹ bigam⁹ excecāſ **Tubalcaym**
 laborib⁹ implicatur. ⁊ ſabei maleator. atq; in
 cūcta opa ei⁹ ⁊ ferri multipliciē fatigaē. **Ma**
thuaſalē ſicut plurimis annis vixit. ſic multa
 frigora multaq; ſenſit discrimina. **Noe** ab ea
 quā plātauit vinea irrīdeſ. atq; centū annis
 in arce ſabrica deſudauit. viditq; tremulus ca
 taractas celi apertas ruptoſq; abiffi fontes
Rembroch tyrānus malediciē. ⁊ preſumpcō
 turē edificatū cū eorū ſupplicio rep̄miē **Abē**
ham temptaē ⁊ circūditur. capit **Loth** in bel
 lo. **Sarre** vero ſterili deſitūt muliebria **Agar**
 expelliē. bellis inſudat **Iſmahel** **Iſaac** imolan
 dus p̄ multas miſerias ſenuit decipitur. **Eſau**
 ſuis p̄mogemiti⁹. p̄mogemiti⁹ ipſe a fratre fru
 ſtratur. **Sodomoz** tabnacula vorax ignis cō
 ſupſit. ⁊ **Loth** curioſa ſciendi phibita: ſal
 ouertitur in ſtatua. **Rebecca** deſiderio filioz p̄
 minit. **Jacob** ludat. a fratre inſidias patitur
Lia licet ſecunda lippola dolebat. **Rachel** pul
 ehra doloroſo ptu ſpirat. **Dina** indigne viola
 tur. **Sichen** mechatur. **Joſeph** a fratrib⁹ ve
 nūdatur. **Ruben** malediciē. **Symon** et **Leuī** a
 p̄re vaſa iniquitatis appellaē. **Dan** vero colu
 ber. **Iſachar** aſinus. **Bemiamin** lupus rapax.
 Et ut breui⁹ agam⁹. filij **Jacob** de ſcelē peſſiō

accusā. pincerna pharaonis impie incarceā
tur. pistoz suspēditur. a dñā carnalibz stimu
Ioseph angie. popul⁹ israhel in luto palea la
teribz ac seruilibz oneribz pmiē. masculi iubē
tur interfici. obstetric timore falsū dicit **Moy**
ses ciste aquis qz omittit Egipci⁹ in sabulo se
pellē. **Ceteros** itē pestiua mors affligit. **Musca**
pcutit. gūstia. ranarū multitudo. culices. bru
cus lapides. gradies vexāt **Tāde** rote curruū
subuertūtur. atqz in pfundū feruntur et tene
brofus vorax pontus absorbet popul⁹ sitit esu
rit fil a murmurat in deserto de porta ad por
tā q̄rūtur ydolatre iugulādi cremaē **Nadab**
murmurās popul⁹ succēdit flāmis **Dathā** a
Abirō terra absorbit **Core** ad cētrū tre ruit.
ignit in populū seuiāt serpentes. occidūt ca
nanei. morit Aarō. i mōte impugntur **Balaā**.
Moyses dilect⁹ deo eē priaz moritur **Iherico**
corruit lapidatur **Achor**. succēditur **Aij**. a ei⁹
rex sb acervo lapidū submittitur. pugnt **Iosue**.
fēserunt de celo lapides **Amorre**i **Aijoth** in
ventre piguissimo gladiū dereliquit. **Seren**
tos occidit vomere **Sangoz**. perimūtur. **sebee**
a **Salmana** **Abimalach** septuaginta fratres
super lapidē regnandi cupidine occidit ei⁹
qz cerebrum non multum post mulier con
fregit. **Ihepte** filiā immolat dicētes **thebolech**

iugulant Philistini asini mandibula sternū
 tur. Alij cū Sāsone tēpli ruina cōsumūtur. filij
 Beniamin occidūtur. moītur Abimelech. Aet
 anna. cefus est israhel. Finees et ofinī moriū
 tur. cecidit Heli. Goliath perimīe a Dauid. peri
 unt philistei. cadūt sacerdotes. pcutitur Na
 bal. pimitur Jonathas Saulis armiger se fide
 liter ne dixerim imprudēter necat. Transfodi
 tur Asael. Abner occidit. Misitoseth dauidus
 decollat. Josabeth pcutit. Osa vincitur. Sūri p
 diē. Vrias bñ seruiens. Iugēt. Thamar. Amō
 penas luit. pendet Achitophel. lancea foditur
 Absolon. Dauid pater dū hostes cernit. occidit
 filiū plāgit carissimū. currit Achimas ad ma
 lum. decollatur Sibba enūati a Dauid peunt.
 sine culpa inficitur Adonias. occiditur Joab.
 Idolatrat Salomon. qui cūctos sapientia vin
 cit. a muliercula deūincitur. spmitur Roboam
 Jeroboaz maledicatur. dolet Assa. vritur Iam
 bri. timet Helias. occidūtur pphē Micheas sa
 gittatur. cecidit Ochozias. vritur quinquage
 narij. icridetur caluitio Helise. puel vris la
 cerantur. leprofus Naaman anxius medelam
 qrit. punit Giezi. corruit Iorā. ferit Senache
 rib. egrotavit Ezechias. dies ei mortis p̄dicat.
 cruūtur oculi Sadechie. dolet esdras. Iugz. Ne
 emias. abicitur ut bestia Nabuchodonosor.

Capit^m

occidit Balthasar. innocens accusat Susan-
na Jonas in pelago reducit Thobias dolet
cecitate. postolatur Anna Sarra lacrimat. in
piculo Judith constituitur Olophernes quem vir-
terra sustinebat a fratre capite truncatur Vasti
repellit. pallet Dester. suspenditur Aman. deci-
dit potes Alexander. opprimit Eleazar. occidit
Anthiocus. perit Lissas. corrumpit Richanor
Judas occubuit. proditur Jonatas. Simeon pe-
rimitur. Eliodor flagellat. necat Omas. occi-
ditur Lisamachus. machabei torquentur. Job di-
uersis plagis percutitur et in sterquilino tanquam
dulci lecto meditat. Pauca ex multis suffi-
ciant eorum qui in veteri lege afflicti et tribulati
sunt. Taceo eos annuerare qui sub euangelio et
lege gratie diuersis penis. cruciatibus miseris et
malis afflicti reperiuntur. Quis enim Apolo-
gas. quos martirum ignes gladios. quos innocentium
enses et prematuam mortes enuerare possit. quum
alii celi. alii septi. alii lapidati sunt. Alii pluba-
tis. alii sagittis. aculeisque rubricant rotis lace-
rant. ligno quoque afficiunt. alii bestiarum dentibus tradun-
tur. Libet illis diuinum habere inferre. quod Cipano non
nulli attribunt. in quo ex scripturis sacris plurimos
introducitur qui non escas. sed corpora. membra. sanguine.
picula et labores ad diuinum conferunt. Ex promissis
igitur attinge libet scire et causas malorum et dolorum quibus

mōiles corporaliter affitūtur. Ideo ut apertis
ocul⁹ aspiciam⁹. nullū hoim gen⁹ erūnis a mi
serijs caruisse. nullūq³ temp⁹ a dolorib⁹ et la
borib⁹ vacasse ut recte rex a sapiens salor dice
re ausus sit. vidi calūnias q³ sub sole gñant⁹
et lacrimas innocentū. a solatore nemine⁹.
a laudatū magis mortuos q³ viuos a felicōre
vtero q³ iudicatū. q³ nōdū nat⁹ ē nec vidit ma
la q³ sub sole sūt quoniā vniuersa vanitas et
afflictio. Et rursus in ecclastico. quid te vniuer
so labore hois. nisi cruciatus a afflictio. Et sub
dit. Cuncti dies eius dolorib⁹ et erūnis pleni
nec p⁹ noctem mente requiescit.

Capitulū. xliij. in quo oñditur homines
in quouis statu viuentes nō solū penas
exilij. cruciatus a mortes a cetera corpa
lia incōmoda assidue pati. s³ a alias diu
sas intrinsecas mētis afflictioes. vt nul
q³ vita aut sorte sua otenti sint. Et breuif
tangit p⁹iculariter oēs fere huiusmodi
ai querelas a molestias ad vtrāq³ p⁹te.

Postremo parū est mortalibus quas
paulo ante enarrauim⁹ misérias ne
dixerim supplicia. calamitates a pēas
corporales p⁹peti a nisi plurimis alijs. mentis

intrinsecis erūnis et assiduīs cēuitatibz p̄mā
tur vehēmētius enī inuisibiles aīorū mor
bos q̄ corpōeos aut visibiles affligere oīstat.
quare eos difficīlius curari posse p̄spiciū est.
Quaz itaqz diuersis et aduersis affectibz secū
pugnet mōrliū aīm? nō aliū q̄ se int̄roget z
sibi qz ip̄e respōdeat q̄uario. q̄ qz reciproco mē
tis ipulsiū. modo huc rapit mō illuc ut nūq̄
vn̄ nūq̄ integer existat. **Q**uippe secū ip̄se dis
sentīēs seip̄ū discerpit. quatenus sine vlla re
quie ab ortu hoīs vsqz ad exitū fluctuet mōr
vitar. quācūqz viuēdi formulā eligat. ut recte
de eo Job dixerit. qz homo replet? multis misē
rijs fugit velut vmbra z nūq̄ in eodē statu p̄
manet. **S**z ut cetera taceāz non pua mōrliū mī
seia putād a ē. nulla racōe effici posse. ut cuiqz
sue vite formula placeat. cui? pluriōs hz inui
dos. nulli sua ars applaudat. nullū fors letū
tēat. sz q̄rul? aliena poptz. q̄ sua nō satis me
ruit. age ut ea ip̄a q̄ marie cupierat assequatur
Certe cū fauorabilē icipit eē fortūa. illico mēs
emolita timidior z sue sortis obliuiosa fieri in
cipit. ut nō a casu s̄flact? dixerit bñ ferre disce
fortunam. **I**nexPLICABILIS certe miseria est se
miserum semper putare. nec a miseria eripi
posse. atqz illa calamitas ut ita dixerim. oīm
calamitosior est. quādo a calamitate respiciat

non licet. quippe cui quicquid accadat etiā si le-
tū iocundūque existat. continuo cruciet. In p̄mis
itaque vellet illud hūan⁹ cōsideret anim⁹. quod
ante oculos cōspicit. Ego vero plures vidisse
fui memor qui damna. qui paup̄e. qui supplici-
um. qui mortem caroz. qui peiores morte vide-
licet grauissios morbos equo animo tulerūt. q̄
tū diuitias. qui honores. qui potentias. q̄ fau-
stū. qui laudes. qui famā. qui alioz siue inui-
dia p̄econiā atq; triūphos quieta mēte ferēt.
nullū. Quas siquidē animi passiōes et si Apo-
stol⁹ opa carnis appellet. q̄ tū a fonte cordis
p̄fluūt: recte morbi animi censendi sūt. Quid
enī aliud ambitio est quid cupiditas nisi sup-
bia. Vt enim Aug⁹. inquit. nō est ambitio si-
ne elatione. non est cupiditas sine supbia. q̄
omnis superbus cupid⁹ est. et ois ambitiosus
elatus. que omnia recte animi vitia sunt. veluti
ex affectu et desiderio p̄cedētes. Nā Ihsodoro teste.
cupiditas desiderio augetur. cū scriptū sit. in-
satiabilis est anim⁹ cupidi. digne igitur impe-
rator n̄ ap. Matheū ait. q̄ ex corde exeunt.
cogitacōes male. Tāges si vis finē et discute
omniū mōliū q̄relas ac varias animi afflictio-
nes. Vex audi illico causas atq; racōes. ut li-
quido agnoscas tūto maiores pectorib; hūa-
nis inesse misērias. q̄nto magis obcecati sint.

ut cur eas patiātur aut ignorent. aut non sā
tis intelligē velint. Quidā enī nō paz animo
torquētur sup āpliois felicitatis. pspitatis ac
fortūe carētia. s; certe ignorāt quot picul ac ī
finitis et inexplīcabilib; curis plene sint. **Alij**
tristātur etiā post adeptas q̄s optarūt. pspas
fortūas: s; forte aut eos qđ difficile ē ferre nō
nouerūt. aut recte aspiciūt eas bonis morib;
aduersas. **Alij** murmurāt de adūitate ifortūio
a calaitate. s; cte n̄ fallor nō cogitāt q̄. incoḡti
hōis nota eē calaitas nō potest. **Alij** de ei⁹ for
tuna ne dixerim incōstantia. sed fallatia. vte
menti⁹ querūtur que adeo cum eis ludit. ut
illos in patria sua non ppe tempe dños effere
rit simul et exules. s; certe hñ integrā fortune
amicitiā nō amplectūtur. cū ei⁹ leges aspñāt.
q̄ in altū nihil diu manē statuit. **Adde** idignū
fore ut mores ludosq; illius respuat. cui se to
tum deuouit. **Alij** deniq; penas sentiūt in hui⁹
mōlis vite incolatu ac plongatione. sed cte
hñ p̄maturam mortem inep̄ti id optant qđ
venisse dolerēt. **Alij** querūtur se psecutiones.
impugnacōes atq; iniurias diuersas. tormē
ta dēiq; a exilia perpeti. s; quid si aut alijs ipi
ea intulerūt aut meruerūt. **Alij** lamētātur q̄
tēptationes flagella patiūtur. sed certe eis eē
cūctari minime nouerūt. **Alij** turbāt plurimū.

q̄ vano honore inaniq; gloria nō fruūtur. s; hī aut verā gloriā nō nouerūt. aut forte eos latere meli⁹ cuiusq; foret. Alij q̄ despecti hūi lesq; ab hominib; reputētur: s; forte lōgepi⁹ deicerētur: s; plus eleuaretur. Alij detractiones infamias et opprobria molestissimē ferūt. s; hī falsis laudib; tumēt. Alij angūtur sup t̄paliis potestatis. aut dignitatis siue mūdani domi nī carentia. s; hīs virtus fortassis non super est: ut ea assequatur a ferāt. vel hī corruptū hūc gustū talia falso putātes diuturna. Alij de natura querūtur. ob parētele a magni ge neris seu nobilitatis defectū. s; hī verā nobili tatē non satis nouerūt. Alij paupertatē et diui tiarū inopiā implacabiliter ferūt: s; certe hī fallūtur putātes diuitias ipsas possessores suos felicitare nō cruciare. Alij de p̄dicōe rerū. de naufragio ruina aut t̄paliū bonorū damno et defectu plurimū angūtur: s; forte hīs expe diens fuit illis carē. que causā maioris ruine prestabāt. Alij amicorū vel carorū amissiones vel separationē deplorant. s; certe putādum est amicos nō satis se amasse. qui a vite piculis euaserūt nec pierūt. Alij de inīq; societate tor quentur. sed forte eos bona non oblectauit. Alij de carēntia hūani fauoris querūtur. sed quid si odī eis longeplus profuisset. Alij q̄

ab amicis derelicti existant. sed quid si primo
 ipsi eos reliquerūt. **V**el forte dignum fuit. ut
 quos virtus nō fecit. fortuna dimitteret. **A**lii
 rursus similiter lamentātur. q̄ tā cari paulo
 añ hoībus visi sūt ut certatim in eorū amicitia
 venire miterētur. **I**dem tamē ipsi de nulla alia
 re concordēs. in suū excidiū quasi cōmunicato
 consilio conspirarūt. **S**ed hī de amicitia equi
 uocant. aut forte cessauit vtilitas. cui⁹ gracia
 amici assumpti sunt. **A**lii q̄ amicis tediosi aut
 onerosi existāt. sed quid si grati atq; beniuoli
 fieri voluerunt aut rēnuerunt. **A**lii q̄ inimici
 cias sine causa patiūtur. **S**ed quid si virtutez
 non habent reconciliantē. **A**lii sūma tristitia
 afficiūtur. quia non satis voluptatibz delitē
 tunt. **S**ed hī fallūtur quī contumeliosos ho
 stes amicos reputant. • vel forte ociositatem
 illas afferentem prescindere nolunt. **A**lii q̄ re
 fectione tempata careant. **S**i hī ignorant eā
 male digerentibz prodesse. **A**lii q̄ ieiunio et
 abstinentia vti nō possunt. **S**ed certe quia ne
 possint. volūt. **A**lii super famis et sitis media
 q̄ruli sūt. **S**ed quid si illis saturitas inimica est.
Alii sup ample et delicate habitacōis carētia
 tristātur. **S**ed hīs angustus forte locus vir
 tutes donat. **A**lii super asperis et duris lecti
 sternīs lamentant. **S**ed certe q̄ mollia ad luxū

Inertiaq; puocaret. Alij de vilib; vestib; que
 rūtur. Sed hñ i domib; regū esse cuperēt quī
 mollibus vestiūtur. Alij q; ceteris būanis so
 lacñs careant. sed hñ satis ignorant plus tri
 stia q̄ leta quibuscā conferre. Alij q; cum ho
 minib; nō conuersētur aut fabulētur. Sed in
 dubie tales ignorant solitudis dona vtutes
 q; silentij. Alij de omni tristabili euētū q̄run
 tur. Sed certe quia cuncta illis ad votū succes
 sere. quib; sese expire non licuit. Alij non mō
 turbātur: sed incōsolabiliter torq̄ntur. q; ma
 li in hoc seculo meli⁹ habeant q̄ boni. sed hñ
 nō facile credūt. malos nihil habere in celis
 sicut bonos paz in terris. Alij q; in seruitute;
 redigāt seu captiuēt a incarcerationē. s; hñ igno
 rāt q; potior ps hoīs. volūtas libera ē. cui pñ
 tipes nō dñant. Alij tristātur q; oporteat eos
 diu ingū sbiectōis portāē. S; hñ p̄esse nō sub
 eē optāt. nec obediētie fructū satis gustarūt.
 Alij q̄rūtur de obseruātia diūsoꝝ p̄ceptoꝝ. s;
 hñ certe apte demōstrāt q; eos trāsgressio de
 lectat. Alij de reuerētia supiorib; exhibēda q̄
 rūt. S; hñ illā recipe non exhibē cuperēt. Alij
 de carētia pprie volūtat. Sed certe hñ tales
 ignorāt q̄ graue malū existat ppria volūtas.
 Alij de voti emissionē. Sed hñ certe non satis
 nouerunt q; felix necessitas que ad meliora

cōpellit. Alij q̄ seculū derelinq̄re nō valeāt. s̄
 ēte h̄is ideo valitudo deest: q̄ volitudo nō ad
 est. Alij q̄ religionē ingressi pseuerāe neq̄ant.
S̄ h̄i certe icēpisse dolēt. Alij q̄ excomunicati
 existāt. s̄ h̄i certe eccl̄ie censurā nō medicīa; s̄
 penā falso putāt. Alij q̄ irregulares sint aut
 inabiles. s̄ h̄i certe nō satis humiliari nouerūt.
 Alij q̄ diuinis officiis a sacramentis careāt. **S**̄
 h̄is forte vtilis foret deuocōne a fide suscipere.
 Alij q̄ lectio aut vsus sacre scripturē eis aufe
 rat. s̄ certe q̄ eis aut ad q̄stū ā eccl̄ie discrimē
 vtebātur. Alij de exaudicōnis tarditate anxij
 sūt. s̄ forte non satis sciūt. q̄ q̄ differt cibū au
 get esuriē. Alij de rez tpaliū peticōis frustrati
 one angūtur. s̄ certe q̄ aliena sūt a vera intei
 oris sui hois salute. Alij de impedimento con
 templacōis queruli sūt. s̄ quid si ad pietatis
 actia opa sūt efficaces. Alij de augmēto nego
 ciatiōis. s̄ forte cōtemplatiōi inepti sūt. aut illa
 eis pmolesta ē. Alij q̄ vtutib; careāt. vicijis se
 dedāt. **S**̄ rez ē nō nisi a seipō q̄s ledit. Alij q̄
 faciler vicia sequātur. **S**ed h̄i vicijis resistē
 nolūt. Alij difficulter virtutes amplectūtur. s̄
 certe q̄ confragosa a pdifficil ad vtutes via
 ē. dulcis ad vitia. Alij mestissime ferūt stimu
 los carnis. **S**ed h̄i forte eos preueniūt. Alij
 de erronea seu nimis arcta consciētia angūtur.

Sz ete hñ supior exēplis ā pceptis iuuari sp
nūt. ā qz suo sēfu regūtur **A**lij qz sp leti a iocū
di a nūq̄ tristes. neqz in aliq̄ ofcia strigat. **S**
ete hñ timorē dei abinūt. a latā fil a letā vitā
sequūt vitioz q̄ ducit ad mortē **A**lij qz pluri
mū audaces existāt **A**lij qz pusillanimes et ti
midi. **S**z certe hñ a illi extrema p medijs capi
unt. nec cogitant qz multa ex timiditate sunt
dimissa: q̄ p audaciā sūt omīssa **A**lij qz mortē.
alij qz fulmina a tempestates timeāt. **S**z certe
hñ timē desinerēt: si vere spare icēpissent. aut
eos crimis ofcia nō accusaret. qz ut sapiens
ait. magna securitas est nihil inīq̄ egisse. **A**lij
de sua pdestinacōe a salute hesitāt **S**z parz hñ
laborāt: ut sua sit certa electio. **A**lij pl⁹ q̄ opor
tet de dei bonitate sperāt. **S**z hñ futurā dei iusti
tiā non satis credūt. **A**lij qz ob gūia ab eis cō
missa despare formidēt. **S**z ete neminē gūissā
pccā odēnnāt: si nō placeāt. Si nō vis despa
re desine peccāe. **A**de quia vtrisqz vicz nīmū
sperātibz a despātibz timor deficit a spes. q̄re
vtrisqz vtrūqz ē necessariū. scz ut dū timeāt a
i eu sperēt. **T**imor enī sine spe iducit despacōez
Spes vero sine timore indissolutionē fm bu
go. **A**lij de timore inuasionis hostiū visibiliū a
inuisibiliū angūtur. **S**ed hñ cōgrua remedia
sciēter aspñāt **A**lij ob bonoz corpis defectū ā

deformitates quæunt. s. hñ nō satis considerāt fa-
 tuū eē qui seruū lasciuire popat. aut ornare
 cupit. Alij senectutez quā ferūt. eiusq; calaita-
 tes detestāt. s. hñ parz fore putāt cupiditates
 reliq̄sse. atq; id nō posse qđ nolle deberēt. Alij
 de corpis debilitate ⁊ diuersis morbis p̄sertim
 de oculoz. auditus. odorat⁹. aut loq̄le carētia
 siue defectu. s. certe hñ cūcta ad corp⁹ referūt
 ignorātes defect⁹ ip̄os plus p̄fecisse aie. q̄ of-
 fecisse corpi. Alij sup vite breuitate ⁊ tempesti-
 ua morte incōsolabiliter torquētur. Sed hñs
 bonos actus q̄ multos dies ogregare cōsult⁹
 eēt. cū nō multū s. bene viuere sit laudabile.
 Alij de eadē imminēte ⁊ p̄p̄inquo morte. et de
 instanti agone spiritu angūtur. s. hoc ideo. qz
 nō satis considerāt rudē eē tirannū q̄ a pena libe-
 rat. quē punire se putat. hec pauca forte et
 multa de h⁹ vite diūsis artib; formulisq; viue-
 di. et eaz erūmis et afflictionib; a me diserta
 sūt. que quidē lōgiora aut breuiora dici posse
 scio. Verū ne breuitati admodū studiū nec
 copiez sed prout ex cōmuni omniū mortaliū
 vita se obtulerūt. scriptis diserui. ne legētes
 vel inopia vel fastidio fatigarē. ut cernat vn⁹
 q̄sq; mortaliū. in quīs sorte aut arte cōstitut⁹
 sit. quid ad vtrāq; ptem dici valeat. nec illos
 blanda resoluāt. nec afflictīua oturbent. atq;

ut dulcia piter et amara respiciat. si patius sit
 semp ad omnia: pmp⁹ et ad singula. **A**bsol
 uam iam fili mi hunc primū ad te pollicitū li
 brū. de cūctis vite hui⁹ t^palib⁹ artib⁹ et exer
 ciis. eorūq⁹ miseris et erūnis. Verū ex hīs
 que vltimo dixi. sensu plane tuū aim nō parū
 titillare. Voluis etiam in mente quāmo ut ita
 dixerim inter dētes multas ne dixerim mur
 muras. **C**um enim audiuius satis ruentis
 seculi huius calamitates aduersitates et sup
 plia tribulacōesq⁹ multas et malas. quas
 passim ut supra tetigimus bonis et reprobis.
 facinorosis et innocētib⁹ omnes esse. Ea⁹q⁹ pch
 dolor non tam legim⁹ q⁹ expimur. Quaz rerū
 causas quasdā in gñe deduxisti. **V**ex tātē tā
 graui querele specialiores vrgētioresq⁹ cause
 aggrauerūt. **D**emū quid remedi. qd solaminis
 mōlib⁹ in tātis erūnis et vite laborib⁹ eē possit.
 nondū adduxisti. **V**tinā enim tā pmp⁹ta con
 gruaq⁹ ad eas omnes calamitates leuādas
 remedia attulisses. q⁹ certa huius vite mesta
 supplitia deplorasti. **V**s⁹q⁹ adeo ut bonos virtu
 tiq⁹ probitos viros absq⁹ culpa affligi. torq⁹ri
 quippe ab immōli deo relictos putem⁹. sicut
 et malos p^sperari in altūq⁹ puehi indigne cō
 spiciamus. **Q**uo fit ut dīmaz puidentiā inculse
 mus. q⁹ quosdā inculpato⁹ varijs supplicis

infortunij et penis cruciatu alios culpe noxi-
os felicitate pmittat. **S**i em̄ calaitates huius
modi veluti supra deseruisti non nisi ex culpa
mōlibz pueiri oēdas. in decēs plurimū sine
iustitie videtur. ut inocēs ab eodē fōte affligat.
q̄ reprobz a imiquz pena releuatur. nec aliud
deplorabat Diēmias inq̄ens. **I**ust? q̄dē tu es
dñe si disputo tecū: verūtū iusta loquar. q̄re
via impioꝝ pspatur. **E**t subdit. ppe es tu ori
eoz a lōge a reibz illoꝝ. ppe inq̄ teste Aug.
dādo eis quicq̄d volūt et petūt. a lōge a reibz
eoz. in nullo vicz eis displicēdo. ā illoꝝ aios cō-
turbādo. **S**ic a Abacuek ppha eā ipsā depro-
mic q̄relā. q̄re inq̄t de? nō respicis oēptores.
et cur taces deuorante impio iustiorē se. **Q**ue
omnia tūto aios hominū in maiorez ducunt
admirationē. q̄nō per eundem Diereimā de
diuina iustitia scriptū legimus. **S**cio domine
deus quoniā malū iniustūq; nō libenter respi-
cis. nec potest quis de tua iusticia dubitare.
Vic est fili mi effectus murmuris tui et cūcto-
rum fere mortaliū. **E**t veluti vetus querela sic
a multorum animos exagitat: sic multis ege-
ret verbis. breuī tamen sermone faciāz satis
veritati. qui nullis verbis humane opinionī
rēdere possem. **M**irari igitur a. q̄ri tu ceteriq;
mortalēs desinetis. si rem ipsā alit̄ repetitis.

In primis itaq; illud animo fixū teneamus.
 neminē absq; culpa aut causa affligi aut tor
 queri oportere. cū scriptū sit. oculi domini sup
 iustos. Et iterū vult? autē dñi sup faciētes ma
 la ut pdat de fra memoriā eoz. **S**up quo vbo
 Cassiodor? Errat inquit malus dicens secure
 fatio mala. s; discat quia vult? domini sup faci
 entes mala quasi dixerit iustos ⁊ iniustos de
 us respicit s; dispiter. **I**ustos enim respiciat ut
 pie eos exaudiat. s; malos ut puniat. pdatq;
 de terra memoriā eoz. **Q**uā siquidē puniōe;
 siue iacturā memorię vite. ⁊ quorūvis tpaliū
 minime absq; culpa mōlib; cōtingere credē
 dum est. nisi culpā non putes illis abuti. aut
 ea ad luxū. ad auaritiā. ad supbiā. ad pompā
 conuertē. que iustissim⁹ deus tāq; virtutū in
 strumēta hōibus ꝓcessit. **D**e quib; **G**reg. pul
 chre dicere visus est. qz sūma ac decora iusti
 tia est. ut ꝓcessa perdat. qui inꝓcessa captat.
Rursus ut est sādōz doctoz sentētia. mali nō
 vtiq; impune trāseūt. tū qz in fine puniētur.
 tū quia ea tpalia bona quib; iniqui in hac vi
 ta gaudēt. deus illis cōcedit ob paycula que
 gesserūt bona. **S**ed spūalia bona que respectu
 tpaliū magna bona existūt. iustis vtiq; de
 ditis reseruat tāq; equissim⁹ iudex. cui maxie
 ꝓgruit. ut bonis det spūalia tāq; potiora bona

De reliquis vero caducis et tpalibz bonis seu
 penis et supplicijs. tñtū viris bonis ministrat
 qñtū sufficere aspiciat ad virtutē. qđ p alia ver-
 ba pulchre Aug⁹. deducit in primo et quito
 de ci. dei. qđ hñtes politicas et hñanas vtutes
 iuste rebz h⁹ mñdi pñmātur. **Q**ui vero diuinis
 pollet vtutibz pñmātur in rebz dei. **E**t subdit Au-
 g⁹. respondēs querētibz. quibz premijs roma-
 ni falsoz deoz cultores orbis imperiū merue-
 rūt. Ait enim quia bonis moibz hec tpalia me-
 ruerūt. quia velut nullū malū impunitū sic
 nullū bonum irremuneratū. **L**icet idem Aug⁹.
 aliā causam assignet in principio hui⁹ libri.
Vt igitur ad conceptū sermonē redeam⁹. **A**s-
 pera plerūq; et amara de⁹ iustis immittit: ne
 in illis timeatur aduersitas. sed et malis. fortu-
 ne bona concedit: ne in istis quera⁹ felicitas.
 qđ ipi reprobī obtinent. **C**eterū in hac re vi-
 cissitudie agit deus ut prudētissim⁹ medicus.
 qui cūda ordinat ad infirmi obedientis bo-
 nā voluntatez. **I**s enim sepe secat et vrit infir-
 mū. nec illū exaudiat deprecātem. ut aūtāt ab
 eo dolorē necantē. **A**ddē qđ sñ Greg⁹. occulta
 sūt dei iudicia. s; occultioā sūt cū boni mala re-
 ciipiūt et mali bō. s; si curiose eāz iuestiga⁹ libz.
 ideo malos bō recipe putandū est qđ cū boni h
 delinquit. iuste h mala recipiūt. ut ab eterna

dānatiōe eripiātur. **S**ed et mali bonis h̄ fru
ūtur. ut inde postea ad tormenta trahātur. Et
subdit Greg. exempla preclara scz de vitulis
et infirmis. **D**e vitulis inq̃. **N**az veluti qui ma
ctandi sunt vituli: liberi in pascuis relinquūt
Sic impi⁹ ad mortē currēs effrenatis volup
tatibz relinquūt. **E**cōtra vero iustus a trāsitō
rie delectaciōis iocūditate restringit̃. sicut et
vitulus ad labois vsū deputat⁹: sub doloroso
iugo retinet̃. **D**emqz exēplo infirmoz idip̃sū
p̃batur. **N**egantur enim iustis in hac vita tē
poralia qz egris quibz spes vivēdi est. neq̃q̃
a medico cūcta q̃ appetūt cedūtur. **D**ātur au
tem reprobis bona que in hac vita appetunt.
qz despatis egris om̃e qd̃ desiderāt nō negat̃
Et cōcludit. **P**erpendant ergo iustī mala q̃ in
quis p̃manēt. et nequaq̃ eoz infelicitatī inui
deant. que p̃currit. **Q**ue ṽba om̃ez mōalibz ad
mīracōez et querendi cāz submouēt. **C**eterum
s̃m Aug⁹. sup̃ canticis quinqz modis et totidē
causis: calaitates et flagella mortalibz attingē
p̃spiciū est. vel vt iusti merita p̃ patientiā au
geantur. ut Job. **V**el ad custodiā virtutū. ut
Apostolo paulo. vel ad corrigenda facinora.
ut marthe lepra vel ad imitū pene. ut Hero
di. q̃ten⁹ h̄ incipiat. qd̃ in inferno sequit̃. vel
ad gloriā magnificāda. ut de ceco nato. **E**x

quibz liquidò constat neminē in hoc seculo sine
 culpa premi vel absq; ei⁹ vtilitate affligi. **Q**ue
 oīa agūt ut in hīs q̄ dīma pūctūa mōlibus
 mittit pspels ā diuersis. nō murmur nob̄ sit.
 nō q̄rimoiarh mēs bñ scia potius ill̄ solet
 q̄ turbet. **M**itis em̄ varijsq; argumētis facile
 agnosce⁹ qz plurimū expēdiētia vtilia q̄ppe
 a necessaria nob̄ sūt laboꝝ calaitatū. a pēalita
 tū oīm flagella. a q̄q; h⁹ mūdi supplitia. **P**rio
 em̄ dilatāt cor hōis ad maḡ dei dona recipien
 da. **N**ā veluti martell⁹ fabri dilatāt metallū
 ad id qđ artifex desiderat. **S**ic deus aurifaber
 hūane creaturē p malleū psecutionū a t̄bula
 tionū cor iustorū dilatāt. ut frēm ex eis p̄cipi
 at. a ducat ad veriora tō de q̄ dictū ē. **S**ecūdo
 veluti aqua vinū tpatz sic adūsa et q̄aiq; h⁹
 vite penalia vinū tpat leticie moderat. ne hō
 mini nocēat. **Q**đ pulchre Arist. non tacuit in
 ethicis. **A**it em̄ qz v̄tuti dedit⁹ moderate se h⁹
 erga hēc tō fortūe. ā adipiscēda vel amittēda.
 nec gaudios⁹ erit bñ pspatus. nec infortūat⁹
 tristis. qz si aqua tribulationū nō tpat vinū
 pspitatis. extinguit pot⁹ q̄ iuuat. **I** cui⁹ figurā
 scriptū est in Exodo. **O**peruit aqua tribulātes
 eos. vn⁹ ex eis nō remānt. **T**ertio veluti me
 dicina necessaria ē mōlibz. sic aduersitas a af
 flicio. **V**nde Aug⁹ intelligat homo medicū

esse deū. et aduersitate medicamentū eē ad sa-
lutē. nō penā ad dānatiōē. Et subdit. sub me
dico vreris. secaris. damas. non audit medi-
cus ad voluntatem. sed audit ad sanitatem.
Quare fideles oqueri desināt. de asperitate infor-
tunij psecutiōis a penalitatis. qz ea oia signa
sunt potissima diuine electiōis. ut p aduersa
asperū sit iter nostrū. ne ut Aug⁹. magis dele-
ctet diu pgere q̄ citi⁹ puenire. de quibz scriptū
est in paucis vexati. in multis bene disponen-
tur. Quarto vtil est fidelibz quippe a necessaria
aduersitas. tribulatio. et psecutio in hac vita
qz ad meliora opellit. Vñ Greg. mala que h
premūt. ad deū ire opellūt. Qd nō ignorās rex
et pphā dicebat. multiplicata sūt infirmitates
eorz. et postea accelerauerūt. Vñ Aug⁹. Null⁹
seru⁹ xpi sine aduersitate tut⁹ viuit. Et subdit
Si putas sine psecutiōe viuere. nondū cepisti
esse xpianus. Itaqz tā vtilia ex hui⁹ seculi pse-
cutiōibz et calamitatibz colligētes. gaudeam⁹
affligi qui spām⁹ frui. et ut inquit Bernbard⁹
Nō timeam⁹ esse derelictos. quāmo semp meo-
res sumus verbi cristi ad nos dicentis. Cum
ipso sum in tribulatione. Et iterū. iuxta est do-
minus hīs qui tribulati sunt corde. Adū est
fili mī de cunctis viuendi artibz quibz in hac
mortalī vita seculari⁹ viuūt. tam nobilibz q̄

ignobilibus magis et plebeis publicis et priuatis. maioris et infimis. Audisti deique eorum vite generum dulcia piter et amara. Si et actum est de omnibus fere malis incommodis. penis et caliditatibus supplicibus et afflictionibus. corporalibus ac mentalibus omnium fere magis notatarum personarum. Incipiendo a nascentis mundi origine. Rursum actum est de causis et rationibus cur nocentes piter et innocentiores boni simul et mali tot afflictionum et penalitatum genera patiuntur. Si et audisti consolationes et congruentia remedia ad eas omnes releuandas mentis quas quibus mortales in hoc seculo afficiuntur. Que omnia fili mi opto solere confidens. ex quibus tu ceterique mortales liquido agnosceatis. quod boni autem sinistri omnis vita temporalis obuiet. Vix quod opposita in se posita teste propheta clarius aspicuntur. superest in pollicenti ordinem cum in hoc primo libro de secularibus officiis et humane vite artibus me audisti loquentem te auscultem in sequenti libro de spirituali statu differentem. Ad te enim expectat de spirituali vita agere quod in duos diuiditur status videlicet in statum ecclesiasticum. episcoporum et clericorum. deum in statum religiosorum. Age igitur si placet de his duobus vite humane generibus et de excellentia et compactione utriusque. de dulcibus et amaris vni cuiusque ut tandem legentes aptis oculis velut in lucidissimo speculo aspiantur quod lateat

sub omni vite humane gñe. quo fiet ut securi⁹
vni⁹quisq; elige⁹que frequē⁹ legi⁹ ac ma
turi⁹ dige⁹sit. ad laudem dei omnipotentis
qui est benedi⁹ in secula.

ExPLICIT p^m⁹ LIB de oi statu ⁊ vita tpali.
Sequit^r lib secū⁹ de statu et vita spūali
ecclēastica ⁊ regulari.

Derabitur forsā sāctitas tua beati⁹
sime pater ac clemētissimē dñe. q̄ in
hoc opusculo recti ordinis rationē
puerterim. Et cū iux^t Greg^o status
spūalis. tñto tpali sit dignior atq; excellēti⁹
qñto solis splēdidissim⁹ fulgor tenebrosis de
ficatibz. et aurū plūbi metallo prestat. Prius
de tpali statu egerim⁹ q̄ de spūali. S; certe na
ture ordo ad id compulit. Primo enim tpales
nascimur. s; ⁊ prius in tpali statu versamur.
pūsq; illū expimur. Deinde tpalis status imp
fectiōe cōspecta. trāsim⁹ ad spiritalē statum
Adde. q̄ nō satis excellētiā. pfectiōe. ⁊ inter
nam mentis trāquillitate. status spūalis ag
noscemus. nisi pūsp tpalē vitā. atq; eius mō
moda expū eēm⁹. Post q̄ igit^r in supiori libro
de cūctis tpalibus ⁊ terreis siue secularibus

Statibz. & viuēdi modis. artibz. ac diuerſis ho-
 minū exercitijs actū est. in quo p vtraq; sui
 pte tā ad commendatiōez. q̄ ad reprobationez
 satis disputatū est. Et quid boni. quid sinistri.
 quid vtilitatis. quid incommōditatis. quid qui-
 etis. quid laboris. quid securitatis. q̄d piculi.
 quid honesti. quid inhonesti. quid viciis. q̄d
 vicij. omnis tpalis stat⁹ & secularis viuendi
 modus habeat. plene discussum est. In hoc
 igitur secundo libro dimissa matris introdu-
 ctione. & sanguineoꝝ & altricacōne. quib⁹ de
 re incognita differere non licet. Deceui ego
 spūalem ordinē p̄fessus. de eodē spūalis vite
 statu breui aliqua differere. **F**atiam ego satis
 nō tante rei debito. nec tue. S. deficiōz. & cona-
 tui meo. Atq; vti nā tā digne. vtilit̄ & disertez
 de eo eminētissio statu a me agat. q̄ illi⁹ ma-
 iestas atq; imēstas exigit. Subalēnat itaq;
 vite spūali duplex status. q̄ ip̄a vita spūalē
 in duos distiguit stat⁹. Alter est epōꝝ & sac-
 dotū. ac ecclīastici ordinis mīstroꝝ. Alter ē mo-
 nachoꝝ siue religiosoz. De hīs ergo duob;
 statibus et viuendi modis. hoc libro agendū
 est. Et quia ad dicēdum campus latus est. et
 materie ipse nō tā diffuse et p̄fuser. q̄ a mltis
 tractatōibz. p̄fuse repiāt. Quimo ppter varias
 scribētū opiones. vix legētes p̄ficere possent.

multa deniq; in hñs materijs. intacta aut nō
 satis disertā inueniātur. decreui sub quodā
 breui cōpendio: in hoc secūdo libro flosculos
 quosdā circa hos duos status inserere. vbi
 vtriūsq; stat⁹ a vite normā. naturā seu effica
 tiam necnō excellentiā. laudes cōmendatiōem.
 a demū eorū labōēs. difficultates. aculeos a pe
 ricula adducā. Demū vero inter se. et alteri⁹
 ad alter⁹: dīas a cōpationes breuiter pstrin
 gā. Incipiens a statu ecclastico a pmo a summo
 pontifice qui culmen et vertex est totius spūa
 lis stat⁹. Deī a sacrosācto Romane ecclē car
 dinalib⁹. Rursus descēdā ad statū Archiepōrū
 Epōrū. ceterorūq; Prelatorū. Curatorū. a Cleri
 corū. sub ecclastico ordine degentiū. In quo li
 bro materias in tabula in pñcipio pmi libri
 descriptas discutiā. Diligens igit̃ lector ex mo
 tiuis auctoritatib⁹ a ratioib⁹ q̃ inserēt. nō sta
 tim vinceat ad cōmendatiōē. vel improbatōē
 alteri⁹ status. s; motiua. rationes a auctorita
 tes. q̃ pro alio statu a viuendi gñe adducūt.
 accurate cōsideret. videbitq; qd hñ duo pfectis
 simi et excellentissimi stat⁹. oim aliorū statū
 a vite hūane generū supant dignitatē. Quom
 am a si intra gremiū fidei catholice existentes.
 in quocūq; degāt honesto statu. si pie vixerit.
 saluari possint. Nñ tñ duo spūales viuendi

modi: singulari? suos sectatores deo p^{re}miis
res reddunt. Et si vterq; status sanct? a deo ac
cept? e. ali? tñ alio p^{re}fectioe a dignitate p^{re}stat?
sed et alter alteris placet et cōuenit scdm na
turam. qualitatem. ac vires personarū. Inter se
tamen circa eorū p^{re}fectionē habent se sicut ex
cedens a excessa. ut latius per discursum eorū
que tradentur in hoc libro videbitur. Ea ergo
de quibus in hoc secundo libro agend? est ser
mo: in inferascripta capitula distinguuntur.

Ca. p^{ri}mū de sublimitate a excellētia digⁿⁱta
tis sūmi pōtificat?. a de incōprehensibili ei?
auctoritate a potestate. a de illius necessita
te et vtilitate et de altissimis ei? mīsterijs

Sūmi pontificatus excellētiā. dig
nitatem a auctoritate: huiusq; sacra
tissimi status laudes. p^{ro}comia attollē
illiusq; necessitatem a vtilitatem ostendere: ho
die munus fulcepi. grande quidem negotiū
sed paruū ingeniū. Cuius tanta est sublimi
tas et eminentia. tāta immensitas. ut nullus
mortaliū nedū oprehendere aut satis exp^{re}mē.
sed nec cogitare posset. Obtūdit enim omnem
hūanū intellēdū illi? sacratissimi et oīm emi
nētissimi stat? maiestas a excellētia qz scriptū

est. scrutator maiestatis opprimetur a gloria.
Si enim teste Ambrosio. nihil in hoc seculo est
 excellentius atq; exelsius inueniri potest statu
 et dignitate simpliciū sacerdotū et p̄ticulariū
 presulū. qui p̄ diuersa orbis loca in prem sol
 licitudinis assumuntur. qđ cogitandū est de eo
 summo pontifice quā vices veri dei gerit in terris.
Quā ad plenitudinē status. quā ad apostolici
 thronū. quā ad culmen oīm dignitatū assumi
 tur. **E**x q̄ certe ut riuuli a fonte. rami ab arboe
 p̄cedunt. qui non ad humanū tm̄ p̄cipatū.
 s; ad dñū nō ad p̄cipadū solū mōrīb; s; in
 mōrīb; nec mō hoīb; s; angelis. non ad iudi
 candū viuos. s; mortuos. nō in terra solū. s; in
 celo. non ad presidendum solis fidelibus. sed
 infidelibus. **E**t ut paucis agam qui ad eam ip
 sam dignitatē. ad eandē iurisdictionē et coa
 ctioē ac vniuersalē toto orbe supremū princi
 patū a summo deo. et eius loco sup cunctos mōr
 les institut⁹ et euectus est. **D**e quo p̄ Job scrip
 tū est. q̄ corā eo curant qui portant orbem et re
 ges seculi atq; tyrāni ridiculū sunt. quī solus
 omēs potestātē ambit. **E**t sicut scriptura omē o
 rat. vn⁹ est et secund⁹ non habet. **E**t iter⁹ de eo
 scribit. tu solus et null⁹ tecū. **E**t rursus potēs
 sup omnes potētes. **C**ui⁹ teste p̄pha sue fuit in
 sitie. potestas et imperiū. **Q**uē iterum dauid

signat inquit. dedit ei potestatem et regnum.
et omnes populi et lingue seruiunt ei. Qui ut
canon ait. terreni simul et celestis imperii iura
fussecepit. Cuius summe dignitatis fastigium atque
maiestas. non modo apud antiquos veteris
legis effulgit. ac dignitas apud catholicos diui
na institutione refulget atque preeminet. sed et
apud gentiles summum omnium bonorum et princi
patuum culmen tenebat. Nam ut ait Varro
ex ordinatissimo atque eminentissimo gradu pon
tificum et sacerdotum gentium. resultat quidam ex
cellentissimus et sublimissimus status in vno su
mo pontifice. Hinc Iulius. distinctio inquit
gradu et ordinem inter pontifices et sacerdotes.
a gentilibus maxime iuncta est. quando suos sa
cerdotes alios simpliciter flamines: alios pro
phetas appellabant. et alium qui cunctis flami
nibus praesideret in summo gradu locabant. Quae ut
idem Varro voluit Iouis assumpta veste insigni
turuli et regia ad ornatum divinitatis. plurimum i
eo putantes primarie colebant. Cicero quoque sublimita
tem ac excellentiam summi pontificatus gentium. ex illius
mysteriis ostendit. dum in cultu et religione suscipien
da primus omnium erat. atque vnde ad interpretandum quod volun
tas esset deorum in omnium. ut statim sequenti ca. tange
mus. Quis deique summus pontifex sublimitas. utili
tas atque necessitas non facile explicari valet.

Sed ut cetera taceam. non satis plene recteq;
 vniuersitati orbis a xpo pñfū foret. nec ecce
 quā xps sanguine redemit morē gessisset. nisi
 talem tāq̃ eminētez in terris vicariū reliq̃s;
 quī in ea potestate et autoritatis integritate to
 ti orbi preliaret qua ipse xps in terris manēs
 quippe quī p ppha; dixerat. quid potui facere
 vinee mee et non feci. Accedit quoniā sol⁹ ipē
 dirigit oēm hūanā creaturā in finē pfectissimū
 Quāobrez sibi vni cristus clauēs contulit regni
 celoz ac potestātē ligādi atq; soluendi in ce
 lo et in terra. Rursus sūmū pontificat⁹ sublimi
 tas et excellētia. atq; vtilitas et necessitas in eo
 aspiciē. quoniā teste p̃ho nō posset hic mūd⁹
 regiz nisi vnus eēt sūmus principat⁹. ad quē
 vnū puemiendū est. ex q̃ singula dirigūtur. et
 gubnant. cui⁹ motu et dispositione oēs gerat
 chici actus ordiātur. Et tandē hui⁹ orbis dispo
 sitio dirigatur. ad instar celestis monarchie.
 Nam teste dyonisi⁹ necessari⁹ est sūm⁹ gerat
 chaz quī quos regit illūnet. Periret em̃ ois
 ordo rez. nisi vn⁹ sūmus pontifex foret. qui eū
 ipsū ordinē ut ita dixerim ordinet. dirigat et
 exeq̃tur. Teste enim p̃ho. vbi est ordo et gra
 duū ascēsiōz ibi necesse est constitui vn⁹ excellen
 tia; Periret Rursus et mōiū omniū hoim cō
 mercū. nisi foret vn⁹ pontifex vice dei in terra

monarcha. in q̄ oēs ut in glufio quodā p̄tū
 ad corp⁹ misticū copulēt. a i q̄ finguli ut mē
 bī sub vno capite gubnent. **P**eriret fidei vni
 tas. a ecclie vnanimitas. a cōcordia filī a par. q̄
 nī dult⁹ excogitari aut iueiri pōt. n̄ foret vñ
 supm⁹ pōtifer. q̄ cūctos mōrles ad vñ⁹ fidei a
 vnitatis viculū reducēt. dicēte Hiero. ob eaz
 rē in remediū scismatis actū eēz ut vñ⁹ oībus
 p̄sit. **P**eriret teniq; illa cūctis mōrilibz necessa
 ria ad deū meditatio. **T**este em̄ scriptura Ro
 man⁹ pōtifer lōge p̄fectior. lōge dignior a effi
 cator. int̄ deū a populū mediator existit. atq;
 illo balbuciēte. sed iusto Moyse ac fratre ei⁹
 Aaron qui solū in vno populo. in vna gente.
 s̄ et sup terrenis mediatiōis officio fungebā
 tur. **S**ūmus vero noster pontifex teste Apосто
 lo ex hominibz assumpt⁹. tamen p̄ hominibz
 constituit in hīs que sūt ad deū. ut offerat sacri
 fitia a dona p̄ peccatis. **H**ic igitur dign⁹ salu
 briusq; mediator existit populi ad deū. **H**ic sa
 crificia hic holocausta nō hircorū aut vitulo
 rū. s̄ veri sac̄tissimiq; corpis xpī deo p̄ri offert.
 eosq; in eodē mīsterio instituit. q̄ itidē fatiant
 in orbe vniūso p̄ delictis populorū. **H**ic igitur
 pccā diluit. h̄ aiab⁹ fidelīū penas p̄donat. sup
 plitia relaxat. **H**ic veniā lapsis impiē. h̄ errā
 tes corrigit. delinquentes cū expedit reducit.

Hic incorrigibiles punit. et tandem peccatores
 fumo deo conciliat. illumque iratum placat. De quo
 sapiens ait. Ecce sacerdos magnus qui in tempe
 iracundie factus est reconciliatio. Periret rursum
 iusticie virtus. quia eodem propheta teste. nisi unus in
 orbe foret qui eam cunctis ministraret. et negligē
 tium vicem suppleret. quicquid iustum est perdirat. et
 vnde Augustinus. sine iusticia non potest regi hec res
 publica humana. Neque enim vera aut recta potest esse res
 publica nisi vniuersis presit qui gubernet et regat
 qui summus pontifex est immortalis dei vicarius. peri
 ret tandem illa potissima iusticie pars. quam Aristoteles
 epikyā vocat. omni bono vniuersi orbis pro
 necessaria pro quam summus monarcha dirigit ius
 tum legale. et plerumque scriptam rigidamque iustitiam
 moderet. dispensat. detrahit. pro rebus contingen
 tium suppetit diuersitas. et boni communis necessi
 tudo expostulat. periret demum alia iusticie non
 infima pars quam distributiuam vocant. quam vnius pro
 prie est summi principatus. quam vnicuique secundum eius dig
 nitatem et merita certa proportionem premia elar
 gitur. Dignitates. principatus. regna et imperia
 pro meritis donat atque instituit. pro demeritis ve
 ro transfert de gente in gentem. Quare et si cete
 ra taceamus. huius sacratissimi et eminentissimi sta
 tus summitas. maiestas atque felicitas simul et
 necessitas. ac utilitas in eo facile apprehendit

Nā si ut aiūt nulla maior ē felicitas q̄ mltos
fecisse felices. hūc statū bñssimū tñto feliciore
dixerit: qñto pluēs sup oēs mōrles facili⁹ a ut
ita dixerit felici⁹: feliciores agē pōt. Datet igit
h⁹ sac̄tissimi stat⁹ excellētia. diḡtas ⁊ utilitas
atq; nc̄itas. patēt ei⁹ laudes ⁊ p̄conia nō mō
ex auctoritate instituētis. ex diḡssimā instituōe.
ex caus⁹ diḡssimis. s; ex fine optatissimō. ex bea
tis misterijs. ex p̄m̄q̄tate ad dēū ex fructu de
sideratissimo ex cunctoꝝ mortaliū utilitate. et
felicitate redūdantissima.

Capitulū secūndū de spūalibus incōmo
dis. amaiudimib⁹. miserijs. aculeis. nec
nō mentis afflictionib⁹. piculis ⁊ labori
bus sūm̄ pontificatus. vbi plurime sum
morū pontificij calamitates et spirit⁹
perturbationes narrātur.

Supore non puō audita est illa oīm
dignitatū suprema dignitas ⁊ cūcta
rū potestatu eminentissim⁹ p̄ncipat⁹
sūm̄ vic⁹ p̄ntificat⁹. vifaq; ē tanti num̄is celsi
tudo. ⁊ auscultata tāte lucis splendidissimā da
ritas cui⁹ radioꝝ inbaē tot⁹ lustrat orb atq;
vegetatur. Sed ⁊ ante nostre mentis oculos
cōtēplata ē tāsi culm̄ie p̄rogatūa diḡtas atq;

excellencia. et tñi tribunalis suprema auctoritas. cōgnita est illi⁹ sac̃tissimi atq; diuini⁹ stat⁹ sūma vtilitas atq; necessitas. Demū audita sūt breuī eius status laudū preconiā. discusse sunt eiusdem culminis vtilia et cōmoda dulcia ⁊ p̃spera. Vex q; alterne sunt rex omnū vices. nec aliqd ita p̃spū ēz qd̃ gūissimis aculeis nō tangat. Idcirco in⁹ polliciti ⁊ consuetū ordine; eiusdē altissimi stat⁹ adducēda sunt incōmoda. amaritudines. labores. ⁊ pericula atq; prementia. ut cernat q̃squis q̃ in ea sedet. quippe in se expiat. Cernāt rursus et ceteri mōles qui in illo stat⁹ culmine sūmā omnū felicitatē collocāt verissimū eē qd̃ sapiēs ait. quia extrema gaudij luct⁹ occupat ⁊ ris⁹ dolori miscebit. Et p̃pterea verū esse illud eiusdē sapientis. gaudiū ⁊ felicitatē dixi errorē. ⁊ felicitati improperebat dicēs. Cur frustra decipis. In ea igitur differenda rescripta erit oratio. In p̃ua quidē hui⁹ sūmi pontificis status incōmoda et infelicitas. amaritudines et pericula. labores ⁊ miseras spūales vic; ⁊ mentales breui s; amaro calamo describem⁹. Secūdo in loco tpales siue corpales miseras ei⁹ status. labores et incōmoda ac interna latentia ⁊ apta pericula differem⁹. In p̃mis enim illud antiquū sed verissimū sapientū verbum

nostris mentib; re p̄tend arbitror. q̄ q̄licq̄d
 in orbe p̄minet atq; p̄cellit. multis m̄nis do
 lorib; suos afficit ac p̄mit possessores. s; a m̄fi
 ntis pene m̄tis aculeis ac amaritudinib; ex
 cruiat quos demulcet. Ceterū discernēda ē
 ut puto dīgtas a p̄sona. accidēs a subiecto. q̄
 litas ab obiecto. dīgtas ēte ei⁹ ē excellēcie. ei⁹
 culmis vti audim⁹. q̄p̄e de q̄ scōz patz ha
 bent tradicōnes. q̄ nemo sane m̄tis dubitat
 sādū eēz quē apex tante dīgtatis attollit. in q̄
 si defunt bona acquisita per meritū. sufficiunt
 q̄ a Petro loci vic; p̄cessore testāē. Adde q̄
 ea ip̄a dīgtas teste Simacho papa. aut claros
 ad hec fastigia erigit aut q̄ erigūē illustrat.
 Persona vero cui tāta dīgtas heret vtinā sic
 sāditatē vite ex ea dīgmtate attingēt. sicut ex
 loci p̄rogatā nomē sādimoie recipit. s; p̄ch
 dolor altitudo dīgtatis. vtutis. p̄sone inoēcā
 nō iducit. Qd si illd̄ eiusdē Symachi q̄s obie
 cit. quia Petrus aplius p̄henes meritoz do
 tem cum hereditate innocentie trāsmittit ad
 posteros. Id nisi fallor de eis sūmis pontificib;
 plane intelligit. quos par sādimoie splen
 dor illuminat. Trāsmisit igitur Petrus san
 ctitatē status nō vite. trāsmisit sādionā ca
 thedre nō p̄sone. ut hēdes eēnt futuri p̄ntifices
 sue boitatis. atq; cā; occasiōemq; bñ redeq;

viuendi. sãcte p̃fessõdi recipent. ⁊ sãctitas lo
 ti meritaq; p̃cessois aliũ hoiez facerẽt. q̃ na
 tura genuisset. **P**lerumq; enim teste **I**sidoro
 dũ mutat stat⁹: mutat mentis affect⁹. **A**cce
 dit. q̃ sicut expellẽta; ⁊ dignitatẽ: ita dignita
 tis seq̃las vic; erũnas ⁊ labores **P**etrus trãf
 misit ad posteros. **Q**uas dũ in p̃turbata men
 te cõsidero. nescio romanos p̃tiffices tũta mi
 seia; laborũ dolorũq; immẽsitate respersos fe
 lices: nũ potius infelices aut miseros dixerim
Insẽpabilem ⁊ affixus atq; anexus est huic
 culmini cũctaz mentis afflictionũ ⁊ p̃turbati
 onũ aceru⁹ gũissim⁹. **I**dq; ipse **D**ieronimus
 nõ negauit inquitens q̃ non est facile in loco
Petri et **P**auli tenere cathedrã. **E**t **A**ug⁹. **S**ic
 nihil in hoc seculo expellẽti⁹: ita nihil in hac
 vita laboros⁹. nilq; difficili⁹ ac piculosius p̃
 tificat⁹ officio. si eo mō nõ militet. quo impa
 to; x̃ps iubet. **Q**d an ṽz sit vnusquisq; in ea
 sede locat⁹ nõ mō expit⁹: s; patitur. qui pl⁹
 miseria; mentisq; amaritudinũ in se aspiciat
 q̃ legat in codicib; qd si tã graues hui⁹ dig
 nitatis aculeos non sentit: oim eũ miserimũ
 dixerim. **N**ã ut aiũt p̃pam nõ nosse miseriam.
 sũma miseria est. quis enim oro letus **Q**uis fe
 lix in tantis miserijs esse potest. **Q**uis securus
 inter mille picula non semel s; ingit iactatus.

Quis rursus felix appellari audebit. in quē vnū
 omnium mortuorum etiam vilissimorum hominum ora. in
 gue mordaces cumulatiſſimē et impune armat.
 que vtrūq; suū hominem vehementissimē turbāt
Quis oro Greg. magnū vnū in se sumos ponti
 fices post Petrum datiorē. sanctiorē. aut felici
 orem negabit. Is tamen grauissimis mentis
 tempestatibus et diuersis aduersitatibus siue in
 felicitatibus vergebatur Nam curarū sarcina de
 mū emulorum detractionibus perturbatur: in seque
 pene distractus ut canones eius hñt: in seipsum
 indignatur dicebat. Infelix ego in ecclesia ista
 quid facior vbi me episcopi despiciunt et detra
 hūt omnipotenti deo gratias ago. Quid igitur ē
 quod felitior post Petrum pontifex se infelicē appel
 lat. Aut quis in pontificatu felix erit: qui Greg.
 nō habet infelicitate consortē. Aut cum quo rursus
 aliquis felix sit: qui cum Gregorio nascitur. esse
 infelix. Equidē tanta miseriarū et perturbationū
 mole hic beatus sumus pontifex refertur fuisse.
 tot mentis perturbationibus et cruciatibus cōstri
 ctus: ut quēadmodū de seipso in registro ait.
 tedio rerū videtur nullū maius supplicium. quod illā su
 mam felicitatē putabat Dicebat rursus spino
 sa fore cathedrā romani pontificis. fastigiūque
 illud summū acutissimis vsquequaque conser
 tum aculeis: adeo ut corona et purpuratum

frigiū nō tam aurea q̄ ignea censeat. **I**d q̄ et
 Adrian⁹ papa nō negabat. Referebat em̄ se
 pe teste poliō: q̄ nō iocūdis. letisq; gradib;
 ascēdis. s; in incide ⁊ malleo dilataſſ; eū dñs
 quē precabat ut dextera; apponeret: q̄ inſup
 portabile on⁹. tāq; infelicē ut ita dixerim feli
 citatē ferre poſſet. **R**urſus iuxta quendā ſapi
 entē. q̄ duplex ſe offert mōrib; via q̄ gradie
 dū eſt. altera ad laborē. altera ad miſeria; du
 cit. **E**ligat igit̄ quā ſibi vult ſūmus pontifex.
 Aut em̄ ſeſe miſer⁹. aut ex libero ſeruū agnoſ
 cat necē eſt. **Q**uo fit ut apud ſemetipſū quietē
 animiq; trāquillitatē optās. ⁊ equē nō inue
 niens. deſcendiſſe nō aſcēdiſſe recte arbitra
 tur. **N**az curis multiplicib; implicat⁹. aſcēſio
 nes ſuas afflictioēs poti⁹ ⁊ ſpūs moleſtias ex
 timabit. q̄ teſte Greg⁹. q̄nto quīs altior erigit̄.
 t̄nto curis grauiorib; onerat̄. eiſq; popul mē
 te ⁊ cogitatōe ſupponit̄. quib; preponit̄ digni
 tate. **Q**uo fit. ut q̄nto aiq; ingenio polleat. in
 t̄nto curaz tumultu ⁊ aduerſariū ſibi retū af
 fiduo cōſlictu quo ſe ferat ignoret. **Q**uipe ad
 ſpūalia reddatur imbecillior. qui ſibi in terre
 nis videt̄ diligentior. q̄ ut aiūt. facile celeſtia
 amittūtur: cū frena diligūtur. **R**urſus qui in
 eo ſaſtigio ſedet dū ſecuritātē vite eterne cap
 tat. ad interitū ad periculū currit. **Q**uid ergo

felicitatis habet cui nihil est securitatis. Quis
 enim securū sūmū pōtificez arbitrabitur. qui
 de portu sciēs fugit ad naufragiū. Si enim im-
 pua aqua cū tempestate periculose nauigat.
 quāto piculoser erit nauigatio ī mari magno
 et spatiofo. vbi reptilia quoz non est nūer⁹
 quoz quedam blādiendo syrenaz more mi-
 seros decipiūt. quos dū eleuāt⁹ deiciūt ī pfū
 dū maris. Quedā reptiliū genera ut glutiat⁹
 appropinquāt. que sua sūt querūt. nō q̄ salu-
 tis nauigatiū. Quedā demiq; min⁹ ledunt. dū
 apte insidiātur. qdā moē beluaz sub amicitie
 coloē nauī appropinquāt⁹ ut illā dorso subuer-
 tāt. quā rectis mēbris inuadē nō valuisse. Et
 ut paucis agā. qd ee potest ī tāta tēpesta-
 te secur⁹. Nā teste Greg. qd est aliud potestas
 culmis. n̄ tēpestas mētis. Distrahit ēte tante
 digtatis curaz tāta rez sollicitudo. q̄ mētī pōti-
 ficis ecia si ferrea marmoreaq; sit. ofusione; ī-
 gerit et filiiph⁹ ignoracōez. Nā iux Greg. sepe
 suscepta cura regimīs p diuersa et aduersa im-
 seipsa collidit. et ipse et quisq; inueniē ad sin-
 gula. dū ofusa mēte diuidit ad multa. Demū
 ī hīs q̄ dixim⁹ si illis ifelicitatis et piculi gen⁹
 addideis nihil ē cur sūmī pōtificis felicitatē. ī
 feliciorē et miseriorē cundis mortaliū miseris
 nō ostendas. Obstat enim sue sup̄me exellētie

sue momentanee felicitati. Interioris sui hois ig
 nis inextinguibilis conscientie remorsus assiduus
 vermis. qui non consumit nec consumitur sed cruciat.
Que omnia tanto premunt gravius quanto que suo
 congruunt officio. aut non egisse. aut neglexisse
 danabiliter non ignorat. Denique si illud periculo
 primum dicimus. qui paucarum animarum
 curam suscepit. quo pacto letus? quo securus erit.
 qui omnium curas in se unum transtulit. **F**ortes
 certe illos humeros dixerim nisi leue putet sar
 cinam. quos pulchre Bernhardus tangit inqui
 ens. grauiori et periculofiori debito tenetur astri
 gi. qui multis animabus ratio est sicut reddituri.
 quod iuxta prophetam de manu pastois peccata popu
 li requiruntur. Idipsum periculum summi pontificatus
 magnus Gregorius. plangebatur atque in ipsa sua
 assumptione grauissime deplorabat. ut ex eius
 registro colligitur. **A**it enim cor meum dereliquit
 me. nolite vocare me noemi filios enim perdidit
 non opus per frenas curas. prius erat super altitudines
 frentis post curarum fluctibus et tempestatibus sum depre
 sus. **E**t subicit. Quis ad hoc sufficit onus. **S**imia
 vocari leo potest sed non quod fieri. quasi dixit **V**oca
 ri in ecclesia possum sumus pontifex. sed ope fieri
 non valeo talis enim qui tali dignitati congruunt
 digne pagam. **N**ec pauca inter nimia de summi
 pontificis spiritualibus miseris laboribus. curis. et

mētis amaritudinibz à me breuē diserta sunt
 Adde que infra tãgētur: cū de epōz et aliorū
 ecclie mistroz aculeis laboibz et picul fmo est

Capitulū tertiu de plurimis tpalibus et
 corpaliibus inōmodis: amaritudinibz et
 miseris et calamitatibz romanorū pōti
 ficū et de illoz pmpis et ei diūctis labori
 bz et picul. anxietatibz et īsepabilibz erūnis

Qui aures audiēdi hz. nō sine mag
 no meroē audiuit eas spūales mi
 seias et mētis afflictioēs. pauclas
 qd ex multis. s. veras atqz p̄gues: easqz spīri
 tus amaritudines: inōmoditates ac labōēs
 sed et pericula que sūmū pontificē comitātur.
Sup̄est iuxta pollicitū ordinem. ut cet̄a in
 cōmoda aduersa et pericula temporalia. que
 eosdē sūmos pōtīfices dū in hoc laborioso vi
 te pntis certamie militāt. tpalit̄ siue corpaliē
 p̄mūt breuissime audiam⁹. In q̄ re magna no
 bis se offert ad dicendū copia. si eēt qui tā grā
 di negotio parē dicēdi vim accōmodaret. **D**e
 mus igit̄ atqz p cōstātī fateamur. q̄ p̄dīf
 ficile cōtingit. et fingamus alicui⁹ sūmū pōtī
 cis tantā aliqū fuisse aut eē posse gloriā. tātā
 v̄tutē. moderationē atqz industriā: ut ei cūcta

succedant p̄sp̄a. **D**emū honoratus plurimū
 sit. et in omni orbis plaga laudat⁹ et adorat⁹:
 cui omne genu ut debitū est flectat⁹. **O**bstant
 tñ hñs exteriorib⁹ felicitatib⁹ plurima. q̄ potius
 cruciat⁹ q̄ satiant. nec tñ delectat⁹ q̄ p̄māt
Primo quidē obstant domestice cure. obstat
 rursus iniquissīa auaritas. et ut ita dixerim ra
 bidissīa rabies p̄p̄in quos exaltand⁹: atq; car
 ne et sanguine reuelatib⁹. familiā. gen⁹. stirpē.
 p̄petuād⁹. **V**olūt enim nōnulli. sūmi pōtiffices
 ut a se iā nō vnaz⁹ plurime insignes familie
 et notatissīe dom⁹ incipiāt. illustres p̄ncipat⁹
 nascatur. quoz⁹ desiderio nō deerūt p̄isoz⁹ ex
 empla pontificū et lōge min⁹ qui huiusmodi
 p̄posito faueant. **N**ā docti p̄iter et indocti idip
 sū suadebunt. alij fabulas. alij scripturas alle
 gabūt. auctoritates retorq̄būt. pruriētes pon
 tificis aurib⁹. ecce inquit. nemo carne⁹ suam
 odio habuit **C**rist⁹ q̄ cui⁹ actiones sūm⁹ pō
 tifer illi⁹ vicari⁹ imitari debet. cū dilexisset su
 os: vsq; in finē dilexit eos. quā sibi cōiunctos
 exaltauit. s; ad crucē dixerim **M**ulti multa di
 cent ut placeāt. q̄ idip̄sū placere pontifici nō
 ignorāt. **P**lurima suadebūt ut decipiāt. fateor
 tñ. facile est decipe volentē. **S**; plerūq; decipiū
 tur in adinuētionib⁹ suis. et inde punire eos
 diuina p̄uidencia ordinat. vnde p̄ccm insurgit

Nonnūq̃ em̃ ingrati sūt nepotes ⁊ oīribiles.
 ingrati p̃p̃inqui. ut a ēge Libie sumē exemplū
 liberz cui nepos aduersus fuit ⁊ p̃p̃inqui vite in
 fidiatōres ac frat̃z infēctōres. **D**emū si grati
 erūt heredes quidē pecunie erūt. sed de hēdes
 ṽtutis. **A**dde q̃ si ṽtutū dedit. si studiosi fue
 rint atq; merito diligēdi. hī p̃ eoz ṽtute ple
 rūq; emulos hūc totaq; cōtra eos armat in
 dignoz turba. **I**o tū raro cōspicimus: q̃ nūmo
 sepi⁹ q̃lificatū sanguine p̃ferunt qualificato
 sapiētia ⁊ ṽtute. putātes ex caitatis ordie ex
 cūsatos: quā a se ⁊ suis icipe aiūt. **Q**uo fit ut
 dū sūm⁹ p̃dīfer eūip̃ū caritatis ordinē serua
 re se simulatz in eū cōmittat. **C**ū itaq; ordinata
 caritas id p̃mū erigat. ut cūctos sāguine sa
 piētie ⁊ ṽtutū p̃ditos diligam⁹ ⁊ eosq; spūali
 b⁹ honozibz ceteris p̃feram⁹. **Q**uibz nō similibz
 nō bñficiā. nō p̃mociōes. s; p̃momiū si egent
 relinq̃m⁹ natureq; nō carni subueiam⁹. **C**on
 t̃i plerūq; fit **E**xaltāt ei idignos. p̃tereūt dig
 nos. s; nō diu trāsit multa tā ip̃roba p̃sonaz
 accēptō. ā em̃ taliter exaltati ditatiq; illa oīa
 breuī cōsumūt tpe ⁊ q̃ alibi lōgo cruciatu p̃tī
 fices luituri sūt. ā repētia morte eripiūt. eosq; i
 momēto p̃dūt: q̃s lōgo studio marisq; ip̃edū
 ⁊ aie picul in altū p̃uexēt. ⁊ q̃s exaltatūt in
 vitā: suare a morte nō valēt. **Q**uippe q̃s heri

et nudius terci⁹ ad magna leti⁹ duxerūt fasti-
 giaz hodie mesti ad pua ducit sepulchra. Et
 ut paucis agam⁹. conspiciūt assiduas feattrū
 nepotū ⁊ caroz pmatuās moztēs. ne dixerim
 ceteris. **T**aceo q̄ sūmis pontificib⁹ heres mēt⁹
 est. successor ing⁹is atq; nō placit⁹ ne dixerī
 emul⁹. Qd si ais. qd ne id pontifici officit. qui
 dū uiuit sup cūctos mōzles gloriā ⁊ impiū ob-
 tinet. ⁊ omnes uiuentes iudicās a nemine iu-
 dicatur. **Q**uippe qui in eū solū obloquuntur
 sacrilegi reputātur. **Q**uib⁹ facile respōdemus.
Primo enim sublimitatē ⁊ potēratū nō nega-
 m⁹. Sed illud attendere libet. qz q̄ sublimi⁹ q̄s
 sedet. eo graui⁹ descēdet. **V**ix enim ex alto sine
 piculoz aut labore descendit. Sed ut quidā sa-
 piens sapientē ait. hoc inter prudentes ⁊ igna-
 uos intelt. qz illorū descēsus est. illoz uero p-
 cipitiū atq; ruina. **N**ā teste Aug. q̄nto g⁹dus
 altior tūto casus grauior. Et rursus. quo plus
 ceteris quisq; potest. eo magis scit sibi eē me-
 tuend⁹. Qd rurs⁹ dī rōanū pontificez sup mōz-
 les gloriā honozis ⁊ laudis nomen obtinere.
 neminēq; in eo nec vbo prūperim quē finistri
 aliqd cogitare nephaz puibile indicat. **F**atē
 dū est qz nō deerūt qui laudent. ⁊ in celū vsq;
 eius nomen ⁊ gestorū suoz facta extollāt. co-
 launt. venerentur ⁊ adorent. Et ut quidam ex

Capitulum

moderis dicebat. nec deerūt qui obfideant et
circūstēt ſūmo pontifici. qui demū aſſiſtāt. ne
dixeri reſiſtāt. ſi nec deerūt q̄ ſeico frā ſternāt et
celos apponāt mobiles. ut ſub vmbra glorio
ſus ptrāſeat. ſi v̄ſa vice nō deerūt q̄ int̄ ea oīa
obſeq̄orū gñari eū vnū oculos figāt. de eo in
dicēt. obloq̄nt. ac arguāt q̄s corā extollūt.
v̄ba diſtorq̄ant q̄ pauloan̄ i p̄ntiaz plena ſa
piētia ac ſēſū cōſumatū dixerūt. **N**ec deerūt qui
famā i theatro lacerēt. quā i palatio laudāt.
vitā ſeorū carpāt. quā corā illo cōmēdant. Et
quicq̄d mali. quidq̄d adūſi accidat. ſibi vni
vulg⁹ atēbuet. **S**i pacē. ſi cōcordiā. ſūmi ponti
ficis opa populi ſuſcipiūt. nō deerūt qui id ne
gēt. alias em̄ ut inquiūt futur⁹ eāt ſi q̄d vero
belli. ſi q̄d diſcordiaz. etia; ſine pōtificis culpa
acciderit. ip̄e vn⁹ eā et ſomētū eit. **R**urſus ſi v̄ſ
eiſdem romanis pontificibus cuncta eis voti
ua et proſpa ſuccedant. aliqua tamē imo plu
rima eiſiſſis omnia habentib; deerūt. **D**eſt
prim⁹ naturalis videlicet libertas. qua ſe ex
libero ſeruū cōſtituit. quia meito liber eſſe ne
quit. qui ſeru⁹ eſſe maluit. **Q**uo em̄ pacto dū
catenis quis vinct⁹ eſt. liber eſſe poteſt. Aut
quō piſcis liber int̄ hamos erit. **A**liud demq;
romano pontifici deſt. etiā cuncta poſſidendi
forte inepte dixi. quid em̄ oīa h̄nti deſſe pōt.

Certe qui dicat ei verum. a minimo itaq; vsq;
ad magnū oēs adulacōm student. artificiose
ei loquuntur: ut decipiant. in dolo suadent: ut
vincāt. fraudulenter supplicāt: ut optata per
fingant. Et quia adulacōez sine dolo esse nō
dubitāt. dolose sese blanditores confederant:
ne alter alteri cōtradicat. et veluti oratoris fi
nis est p̄suadere v̄bo. medici farmacia curare.
sic adulatoris finis est persuadere verbo dolo
so. Nam fistula dulce canit: dū auceps decipit
auē. Et in̄ Hiero. nec venena dant: n̄ melle
circūlīmita. hñ paēs fatiūt deo pōtīfices dīnos
p̄fiteē. S; nisi fallor in eo se pōtīfices plurimū
dimitatis h̄re oprobarent. si tales rapi facerēt
ad tormēta. et in eo se dei cultorēs agnoscerēt.
si tales deceptorēs gūillīe punirent.

Capitulū quartū de alia infelicitate et
calamitate romanorū pontificū. videlicet
quia diu non viuunt in pontificatu et de
causis et racōnibus huius breuitatis vite
in eisdem sūmis pōtīficibus potiusq; in
alijs monarchis et principatibz.

Felices et p̄beatos sese sūmi pontifices
arbitrarent: si hñs tm calamitatibz.
miserijs. et amaritudinibus. quas

pauloan⁹ natratum⁹ nō pmerētur. **S**z vltra te
 teras: ea vna oīm grauissā nūq̃ a mēte deci
 dit. qūmo continue affligit. vrget ⁊ cruciat.
 cui⁹ opacōne reliq̃ oīa incōmoda labores ⁊ pe
 ricula leuia quidem et tolerabilia. s̃ et dulcia
 ab eo reputantur. **C**ū em̃ scriptū sit qz pellē p
 pelle dabit homo. ⁊ cūda dabit p vita sua. Eo
 fit. ut breuis vita et p̃matura mors sicut vlti
 mū est oīm terribiliū. sic cūdis picul⁹ ⁊ laboribz
 grauior atq; molestior existit. cūdas em̃ cala
 mitates ⁊ captiuitatis miselas popul⁹ israhe
 litic⁹ pati voluit. ut solū vinēt. Dicebat enī
 meli⁹ ut captiui vinētes fuiam⁹ Nabuchodo
 nosor regi. **E**st g̃ hūmoz pōtificū ut aiūt illa fū
 ma ifelicitas. ⁊ tāto statui coniūcta ifelicitā
 calaitas. qm̃ et si cūdis affluāt bonis. nūq̃ ut
 aiūt diuti⁹ in pontificatu vināt. ut de eoz quo
 libet scriptura dicē vid eat. qz ante ruinā exal
 tabit cor. **E**t iterū exaltat⁹ cito cōsumat⁹. et in
 breui expleuit tēpa multa supple q̃bz alias vi
 uere debueāt. **E**t itez i eoipō q̃ p̃matū sup om
 nes mōrles tenet illd recte impleat. qz oīs po
 tētat⁹ vita breuis. **R**apiūt q̃dē hūmī p̃fules ⁊
 cūctissē post assumpcōnez moriūt. adeo ut post
 eoz p̃cessorē petz aplūm q̃ p qūq; circū āno
 rū iustē ecclē p̃fuit. null⁹ post eū successor hoc
 spatū pōtificat⁹ equit. qūmo si moderna libz

tpa contemplari. viz ad rōnū sedis culmen eue
 hitur. qui paucorū metas transcendat annoꝝ.
Que siquidē brevis vite necessitas cū dignita
 ti annexa videatur. merito apud hoīes natūā
 ipsa vinere cupidos. precipue sedētes in ea ca
 thedra omnium mōrū infeliciores. et calamito
 siores reputādi sūt. **V**erū q̄ hec nō recens est q̄
 tela. s̄ antiqua p̄certatio. et apud maiores no
 stros tam mōstruosa et p̄digalis calamitas.
 nō solū in stupore adducta est. s̄ eius ratio et
 causa sepe quesita. **N**ec tñ arbitrati meo satis
 inuestigata repitur. decreui succido sermone
 differere. **N**ū ea res ita sit. Demū an sufficiens
 ratio siue causa breuitatis vite Romanorū pō
 tificatū. potius q̄ aliorū p̄sidentū assignari va
 leat. **I**nter scribentes igit̄ repim⁹ Petrū da
 miani. in scripturis diuinis eruditū. ac viz elo
 quētissimū ut eius quedā habet epla. in̄troga
 tū fore ab Honorio sūmo p̄fule. quid cause
 tante eēt infelicitatis. **I**s igitur cās et racōes
 inuestigare conat⁹. **I**dcirco arbitratur dīnaz
 p̄uidētiam ita disponere. ut humano generi
 metū mortis inculcat. et q̄despitienda sit t̄pal
 vite gloria. in ipō glorie principatu euidenter
 ostendat. quaten⁹ dū p̄cipu⁹ et suprem⁹ om
 niū hoīm tam angusti t̄pis opendio moriatur.
 remotū sit⁹ quisq; ad prestolandi sui obitus

custodia; puoce. Et arbor hūani gñis dū ca-
 tumē a vīcē suū tā facile corruisse cōsiderat
 flatu cussa formidinis in suis vndiq; ramus-
 culis extremisat. **S;** subiat q̄spia fortassis obi-
 ciet. **C**ur a regib; cesarib; q; hec eadē vinēdi
 breuitas non occurrat. **Nā** a oclauian⁹ augu-
 st⁹ q̄ ipante saluatori mūdi de v̄gie nasci. a da-
 uid rex de cui⁹ stirpe digt⁹ ē apagai. alē quinq;
 gitase. alē q̄dragita ānoz circū regali fasti-
 gio floruerūt. Et post xpī aduentū **I**ustianus
 quinq;ginta fere ānis impauit. **P**ost q̄s a ali; **v**ic;
 vsq; regni p̄ncipes et si minusculo. nō
 tñ ad instar rōnoz p̄fificū breuissio reguere
 tpe. **A**d qd facile **P**etr⁹ Damiani rñdet. q̄ cū
 vn⁹ omni mūdo papa p̄fideat; reges aut plu-
 rimos in orbe terraz sua cuiusq; regni meta
 cōdudat. a quilibet impator ad pape vestigia
 corruit. qui rex est regū a p̄ncēps impantiū
 ac cūctos in carne viuentes; honore et digni-
 tate p̄cellit. **Q**uo fit. ut quolibet rege defūcto
 solū regnū eius destituat administratione.
Cū vero sedis apostolice pontifex morit⁹. vn̄
 uersus veluti omni p̄e mūd⁹ orbat⁹. qd em̄
 affica de regib; alie. aut quid ethiopia de hīs
 pame p̄ncipib; sēt. **Nā** siue moriātur siue vi-
 uāt. q̄ paula se remota sunt. vtrūq; indifferē-
 ter ignorāt. **E**st et aliud. cur mors cuiuslibet

regis nō magnope fit terror: quoniam; secula-
res principes qui turbis popularib; prefunt;
sepe gladijs premuntur. **N**az ut de multis pau-
cos adhibeat; Gai⁹ Claudi⁹ Nero Galba Oe-
to Vitellius. oēs isti impatoēs p̄tinuā sunt
serie vn⁹ post alter⁹ p̄ncipati. et excepto Clau-
dio cūdi sunt vel suis vel hostiū gladijs inter-
empti. Postmodūq; sicut Romana tradit hi-
storia Anthoni⁹ Alexāder maxim⁹ Gordian⁹
Detius Gallus Volusian⁹. omēs hñ seiatim
sibi met p̄tinuū ordinē succedētes. gladio tru-
cidante p̄strati sunt. **S**eculares ergo p̄ncipes
q̄ diuerse mortis casib; exponuntur: cor audie-
tiū eoz exitu nō terret. **P**ape vero vita q̄ so-
la naturalis obitus lege cōcludit. eius ex hac
vita trāsit⁹ sine graui formidine non auditur.
Porro q̄ terreni principes regni sui quisq; ut
didū est limitib; includuntur. causa nō est. cur
p̄ alienas mūdi p̄uincias eoz obitus diffun-
datur. **P**apa vero q̄ solus est oīm eccl̄az vni-
uersalis Ep̄s. cū luce priuatur: mors eius per
ampla terraz regna diffundit. **E**t sicut sol q̄
solus lucet. si edipsim forte sustineat. p̄sto ne-
cesse est. ut tenebras tot⁹ vbiq; mūd⁹ incur-
rat. sic papa cū ex hac vita ēcedit: illico quia
vnius in mūdo est: longinqua regnoz spatia
mortis eius fama p̄currit. **E**t o se qñs est ut q̄s

vni cōcederet. Ea igit̃ diuina plūdetia omnia i
 mēfura et pondē equās: pape vicario suo fū
 mū oīm felicitatū culmē donauit. s̃ ne tāta fe
 licitate intumescat. lōgā adimit vitā. Ceteris
 vero mōrilibz qđ illi vni negauit: ēte indulgē
 ut ille habeat: quo istos excedat. et illi obtine
 ant: de quo ille inuideat. Accedit quoniā cum
 omniū mōriliū studia ad viuendū tendāt. or
 dīnat iustissim⁹ deus: ut tam vehemens vinē
 di studiū mors preueiat. in eo presertim qui
 ceteris potiusq̃ sibi viuere optandus esset.
 Quare in eo tūto celer⁹ vitā eripit: q̃nto stu
 dio s̃ illā cupit atq; custodit. q̃ iuxta Gregō.
 q̃nto mens hūana se p desideria dilatat. tūto
 ad receptōnem effectū angustat. Et itez hec
 hūana vita p momēta deficit. et cū plus vinē
 di desiderii crescit. ipsa viuendi anxietas desi
 delo terminat. Quo fiet. ut ipsi romani pōtifi
 ces omnia hūtes facile agnoscant. q̃ decipiū
 tur in cogitacōibz suis. dū sibi longā vitam
 pmittūt. et qui non ignorāt q̃ nō est hōis via
 eius discāt ea desiderare que p̃sint. et dū p po
 tentiā stare se putant. q̃ facile cadant aduer
 tant. Demū negat redissim⁹ deus vicario suo.
 que optat ad ei⁹ solū vtilitatē. qui donat que
 sunt ad eius veriorē salutē. Nā iuxta Gregō.
 multa incōmoda incurrūt sepe homines diu

vinendo. Ex hīs itaq; caus putarūt nōnulli
sapientes ⁊ curiosi viri Romanos pontifices
non diu in pontificatu vinere. An autem raci
ones ipse vrgeant statim subiciemus.

Ca. qntū de verissimis caus breuitatis vi
te hūmoz pōficiū. ⁊ an sit vñiformi
ter q; paz ī papatu viuāt. ⁊ an i hoc Ro
mani pōtīfices differāt a ceteris mōilibz.

Assignate sūt cause ⁊ rōes breuitatis vi
te hūmoz pōficiū put quibusdā sapi
ētibz placuit. q; etiā vñ ⁊ exēplaēs ac
racōi satis cōsone videāt. p eo maxie q; tiorē
mōtis ac cōtēptū culmis digtātū pñadē vide
ant. ⁊ ob eā rē aures demulcēat. q; tū in mēte
dīna recōdite sūt. cui⁹ iudicia ut abiss⁹ multa
nob īcōgta sūt. Rurs⁹ nō audoitatibz sacraz
scripturaz. s; poti⁹ pñuasiōibz imitūē. credim⁹
rōes ipas nō vsq; adeo militāē ā satis sufficē.
ut fatel oporteat statui ⁊ culmini hūmī pōtifica
tus gñalit tributū eē. aut vñiformē mēse. ut
tantū apicē. ascēdētes digni ā non digni. fādī
aut reprobī. pro eo solū q; in pontificatus cul
mine sedent vita longa aut alias eis a dīna
prouidentia destinata frustrari debent. ne
aūt eos imitemur qui dum aliena refellunt.

sua non improbant. alii? rem ipsam repetentes
 plurimis a nostro iudicio veridicis fundamen-
 tis deducem? alienum esse a facti veritate cunctis
 videlicet summis pontificibus? uniformiter insitum et
 proprium esse. ut pax in pontificatu viuatur. **Id**que ne
 dum alienum a rei veritate. sed nec recta fide fore
 credendum arbitramur. quoniam in ea ipsa viuere
 de ordinatione aut breui aut longeva. ipsos summos
 pontifices a ceteris hominibus non differre. **Et** si forte
 ut plurimum diutius eos in pontificatu vivere non
 cernamus? id non ex natura. aut infelicitate sta-
 tus siue dignitatis Apostolice. sed aliunde veluti
 in ceteris moribus? contingere. Deducem? igitur
 primo luce clarius aliunde rationes pontifices. et ex
 alijs potioribus? et notioribus? causis diutius? non vi-
 uere. **In** sequenti vero causa breui expendio rationes
 afferem? quare summo pontificatui non insit vni-
 formiter? ut illum assequentes pax viuant. **Pri-**
 mo igitur putamus? facti pre-suppositum veritate ca-
 rere. quoniam si sumorum pontificum aequalia. si illorum
 assumptionum tempus. si etates aio recenssem? vti-
 que repiem? eosdem pontifices non modo breuiori? sed
 longiori tempore ceteris fidelibus? vixisse. **Quippe** cum
 ut plurimum non nisi senes ac mature etatis vi-
 ri. sed et valitudinarii ad summum eligantur pontifici-
 um. **Id** mirum si pax in papatu sedeatur. quam diu autem
 illum vixerit. **Nihilominus** plurimos in senectute

assumptōs legim⁹ diu sedisse **L**inus em̄. xij. ānis
 vixit i papatu **C**let⁹ totidē **L**eo q̄rt⁹ licz
 senex. xv. ānis **F**abian⁹. x. q. viij. **P**ascalis et
Damafus **V**igili⁹ **I**nnocēti⁹ atqz liber⁹ toti
 dē **L**eo q̄rt⁹ licz lōgeu⁹ etate a valitudinarius
 foēt cū cathedrā ascēdit. xx. tamen ānis p̄fuit
Alexander. xxi. **B**eat⁹ vero siluest⁹. xxij. ānis
 sedit. **R**ufus **A**drian⁹ p̄m⁹. xxiiij. annis vno
 min⁹ mense p̄sedit **L**eo vero p̄mus. xxv. felici
 ter p̄fuit annis. sub q̄ duo p̄comenica ap̄d
 calcedoniā fuerūt cōgregata cōcilia. **Q**uid igit
 sibi vult illoz infusa posico. qui cūctis i cathe
 dra **P**etri sedētibz vitā adimūt. cū tam vni⁹
 hois ad omnes p̄portione habita plus ceteris
 viuē op̄robētur. nisi velim⁹ eos solū quā petri
 cathedrā tenēt. lōgiore vita p̄ ceteris viuere.
Aut forte velim⁹ illos tūc naturalit̄ nasci. tūc
 viuē iciper. cū assumūtur. **A**ut forte cōgramur
 exēpli grā **C**alixtū secundū post octogēsimū
 assumptū ānū p̄mature raptū. qz quadriēnio
 fere tm̄ p̄sedit. qbz illud **N**icodem̄ in euāge
 lio facete fili a vere dici potest. **Q**uō em̄ homo
 p̄t renasci cū sit senex. **A**ut quomodo viuē in
 cipiētis cui naturalit̄ viuē definēd eēt. **S**atis
 igit ut putā⁹ viuūt hūmī p̄tīfices. si recte vi
 uūt. longēue p̄sūt. si diu se viuē a p̄esse arbi
 trāt. **S**i n̄ fallimur. ideo nōnulli hūmī p̄tīfices.

mori premature arbitrantur: quia cum? quod vellet
Sed forte tardius? quod dicit moriuntur. **M**ira certe res
 est. **V**olunt summi pontifices preceptum a deo esse
 ut vivat. sed nolunt quidam vivere ut preceptum est.
Recte igitur cum eis agit divina providentia. quod in
 eorum vite cupiditatis penam tanto celerius rapiunt
 quanto ut prederimus vitam cupiunt atque custodiunt.
 quia ut inquit Gregorius. male vivunt: qui diu se vi-
 vituros desiderant. **E**t Socrates dicebat. vivere
 non mereor. cui nihil est in mente nisi ut vivat.
 de quo tangemus infra in ca. vii. **S**i igitur recte.
 si vere atque catholice in ea re loquendum est in
 dubie fatendum erit brevitate aut longitudine
 vite pontificis. sicut et cuiusvis alterius ex illius per-
 sona aut propria natura pendere. non quidem ex sta-
 tu. sed ex reatu. non ex pontificatu. sed ex actu. nec ex
 dignitate. sed vite qualitate. nec ex culminis excel-
 lentia. sed quietis animi indigentia. **E**t ut paucis
 agamus. tres arbitramur potissimas atque vrgen-
 tissimas brevitate vite quorundam pontificum causas
 rationesque communes omnibus: non plus sumorum pon-
 tificum quam infimorum hominum. **Q**uamvis prima est natu-
 ra disconveniens. **S**ecunda culpa puniens. **T**ertia
 curarum turba vitam minuens. **P**rima siquidem cau-
 sa. naturalis disconvenientia. **C**um enim summus pon-
 tifex velut ceteri homines ex quatuor sit elementis com-
 pactus. natura in eis vim suam equo exercet

vibrantie nisi forte summi pontifices credant a natura ipsa exceptos. idque ipsi sumope optarent: ut corporis dolores et cruciatu vitarent. **Constat** autem longioris et brevioris vite causam naturalem fore. Nam Augustinus teste et si in manu dei sit omnis vita et mors ipse tamen nature plasmator sic cuncta gubernat et regit. ut naturam motus suos naturales exercere sinat. **Causa** igitur naturalis longioris aut brevioris vite hominis secundum quorundam philosophorum sententiam spiritus huius aer est. eo quod illum videmus instrumentum esse virtutis operativum. et vite indurativum. qualem secundum spiritum proportionem: sic proportionat et vita. quam quidem paucius existit. tunc debilitare vitam abbreviet. sicut in melancolicis. quam vero multius eo casu exufflando calorem extinguit. veluti ventum videmus extinguere lampadem. **Cum** autem grossus erit. utique virtutum vitalium operationes impedit. sicut et quam nimis exilis. tunc enim defacili spirat. quo fit ut morietur abbreviet et inducat Aristoteles. vero et aliorum philosophantium scola indubitata conclusio est. calidum et humidum principia et causas fore longioris et brevioris vite hominum. quanto enim tempore calidum in humido non dormito. aut non depravato valet subsistere. et quanto tempe humidum reduci potest atque a calido contristato tempore indubitater vita cuiusvis morietur duat. **Que** siquidem mensura circa tria potissime

attendit. videlicet circa quantitatem item qualitatem ipsius calidi et humidi. tertio secundum quantitatem membrorum atque vasorum in quibus operatur. put latius in libro de morte et vita philosophus tradit. **Q**uoniam igitur in humano corpore atest illa disconueniencia. aut contingit caliditatis et siccitatis excessus ipso humano radicali. aut consumpto aut deprauato necesse est. ut vita hominis abbreuietur. contingit autem variis ex causis excessus ipse. siue humoris deprauatio secundum naturalium et medicorum traditiones. **I**d tamen facilius in principibus aspiciamus. qui putant se ita esse dominos stomachorum et ventrum suorum. sicut et omnium subditorum. quotidie liquidum pretiosum atque splendidum saporisq; cibis variisq; modis prepatis. passim vescuntur. vinorumq; varietate potantur. Et quod maiore quantitate humorem. quod auidius et lapidius deuorat. necesse est ex multorum diuersorumq; ciborum varietate grauetur stomachus. **Q**uo fit ut edendo. edendi appetitus amittatur. genereturq; ventositates. inflationes in ventre. tremores in membris ac febres. et tandem prematura mors accidat. **H**inc Aristoteles de secretis secreto rui ad Alexandrum. **N**ihil est inquit quod magis vitam plonget. quam cauere a superfluitate ciborum. **N**ec est quod magis abbreuiet. quam comestionem comestioni supaddere. **I**poctas enim adeo diuitas seruabat. ut debilitatem corporis ex industria

sustinēt. malēs debilē vinēt. q̄ robustus a p̄m
 guis mori. Dicebat enī q̄ mallebat comedē ut
 vinēt q̄ viuere ut comedēt Ad dēs. q̄ alimēta
 hōibz natura dedit p̄p̄ durabilitatē: nō dura
 bilitatē p̄p̄ cibū. **V**ic sapiēs Salo. ait. equa vi
 ta hōibz in sobrietate. a q̄ abstīnēs ēz adiciet
 a vitā. **F**also igr̄ culpa p̄sone diḡtati at̄tribuit.
 Indigne sūmī p̄ntificat̄ diḡtas. p̄p̄ vētris in
 glutiē diffamat. s̄ rect̄ ē deus a rectū iudiciū
 suū. pena certe tenet auctores suos scriptū ē.
 aia. vita q̄ peccauerit. ipsa moriet̄. Et p̄sonū
 rationi est ut qui peccat in vitā p̄p̄iā: in ea pu
 niat̄. **R**idiculū ḡ vidēt asserē mōiles a natūā
 les hōies. dē t̄mīatū quēdā statū. aut diḡtatis
 cūlmē assequētes. a legibz natūē exēptos fore.
 Et p̄sertū sūmī dei vicariū hōiem puz a nature
 subditū. q̄ q̄nto deo p̄ximior existit. t̄nto legibz
 nature. ut legibz patrom sui astringit̄. natūā
 enī lex dei est. qua eius vicariū ligatur. **S**ecū
 dam et principalē causam breuitatis vite sū
 moy p̄ntificū. sicut et ceteroz hōminū culpā
 pūmētē dixim⁹. **N**ihil enim magis vitam hō
 minū abbreviat q̄ peccatum. idqz plurimis
 diuinis testimonijs comprobāt. qd̄ in eis de
 romanis p̄ntificibz facile repiri libet. **N**ā ad
 quendā ex sūmis a veteribus sacerdotibz qui
 tipū pro eo tempe sūmoz p̄ntificū gerebat.

Deū p ppham dixisse legim⁹. precepta mea cor-
 tuū custodiāt longitudinē enim dier⁹ a ānos
 vite a pacē apponēt tibi. Demū in expresso ali-
 bi sūmo pontifici longa a deo vita pmissa est.
 Siquidē ali⁹ ppha sūmū sacerdotē designās. sup
 aspidē inquit a basiliscū ābulabis: et cōcula-
 bis leonē a draconē. Et statim subicit. Eripia-
 eū a glorificabo eū: ac lōgitudine dier⁹ adm-
 plebo eū. Nec ab re quidē. cū enim scriptū sit ⁊
 qd opus iusticie vita est. merito sādī iustiq;
 pōtiffes: longa pstruūtur vita. Vñ alibi scri-
 bitur si in lege mea ambulaueris. longos fa-
 ciam dies tuos. Et iterū. querite deū a uiuetis.
 Iniusti uero a reprobī euestigio vita pūatur.
 qd ad oēs illa vox dicta est. viri iniqui non di-
 midiabūt dies suos. a rursum iniusti mox sicut
 honorificati fuerint a exaltati deficient. Et ali-
 bi. Vidi impiū exaltatū et eleuatū sicut cedr⁹
 et transiū a ecce nō erat. Que siquidē auctori-
 tas pphie sūmū pontificē figt. cū dicit exaltatū
 sicut cedrū. que cūctas plantas eminentia et
 altitudine vincit. Talib⁹ certe cōminat ppha
 dicēs. fiant dies eius paucī. a spātū eius acci-
 piet alē. Vnde Aug⁹. pulchre inqt vita homi-
 nis media est int̄ vitā peccantiū hominū a in-
 nocentiū a angelor⁹. si uiuit homo fm carnē
 peccatib⁹ opatur. qui non dimidiabūt dies

suos qui viuūt scdm spiritū p diuturnā vitā
 angel opat. **S**; dicet q̄ spīa plerūq; ē probi a
 iniusti diuiti; boni vero pti; viuūt. **Q**d a fate
 or. a antiq̄ q̄rela ē a pphīs a sanctis viris. deo
 soli resuata. q̄ntū tñ ipa dīma puidētia sādīs
 suis intelligē. nō sēq; pmissit illud vlsq; cōue
 nit. ill ne amplius peccēt. istis quia id sibi ex
 pedit. Nō em̄ eis mors ipa pena est. s; remedi
 um ut molestie et mūdi miserie q̄ eos p̄mūt.
 et alias vinci nō poterāt. vite sue breuitate vi
 catur fm̄ Ambro. **V**n̄ Seneca q̄ videt̄ intēpe
 stiuā mors. iustis est op̄leta vita. q; miseria;
 finis est. **Q**uare subdit. rudis satis videt̄ tirā
 nus. cū poti; a pena liberat. quē punire se cre
 dit. Rapiūtur igit̄ boni pontifices. ut requies
 cāt a laboribus suis. a ne malicia mutet intel
 lectū illoz. **A**ddē quia fm̄ Greg. papam de se
 loquentē. quosdam magis delectet p̄gere q̄
 manere. magis citi; pueniē q̄ morari. ne dū
 oblectat̄ in via. obliuiscat̄ qd̄ desiderat in pa
 tria. **E**t itez idem Greg. aliquñ secreto iuditio
 agit̄. ut electoz vita abreuiet̄. ne via; p̄ p̄ia
 diligam; **V**t igitur paucis agamus. tūc sum
 mi pontifices sumi erūt. tūc felices. tūc vere
 beati. tūc gloriā. tūc famā dilatāt. tūc nomen
 perpetuāt. tūc lōgos a incolumes vītebūt. di
 es. si ecclie cui p̄sūt. p̄mouēt h̄onore. si fide quā

exaltare p̄fessi sunt. augē conātur. si religiōis
 dilatāt cultū. si mores emendāt. si sup̄bos hu
 miliāt. si exaltāt humiles. si sūt mūifici in ege
 nos. in copiosos frugaliores. si sapiētia; si vie
 tutes. premio. si vicia equa penarū lance open
 sāt. si iustitia vsqueq; abulat aī eos. et ipo
 nūt in via prudētie cūctos gressus suos. si tyrā
 nidē viriliter reprimāt. si ad pacē orbis inuigi
 lāt. si ab oib; extremis equo spaciō discedūt. si
 cessat in eis p̄digalitas. abest ois auaricia q̄
 illa ecce; vastat. hec gloriā. mentiri v̄itas nō
 potest. scriptū est. qui odit auaritiā: lōge fiet
 dies eius. **Tertīa** causa; breuitatis vite sum
 moꝝ pontificū. nō quidē ipsū pontificatū dixe
 rimus. v̄gentiū atq; premeciū turbā curarū.
 ac assiduā mentis agitacōez. quia scriptū est.
 tristis spūs exsiccat ossa. **Et** itez deprimūt ter
 rena inhabitatio. sensū multa cogitantem.
Hinc Aug⁹. sup̄ illo v̄bo Jacobi quarto. vita
 nrā vapor est admodū parēs ait. cuiē et assidue
 cogitacōes corp⁹ extenuāt. et mentis fatigacō
 nes rez inextricabilesq; questioes humores
 omniū exsiccat. frequētia hominū morbidat.
 tristitie consumūt. negotiorūq; sollicitudo coar
 tat. **Hinc** et cassiodorus. nihil est qđ vite hoīs
 magis officiat: et dies eius abbreviet q̄ tristi
 tia mētis. lāguor aī. et rez sollicitudo multarū.

Nā sicut teste sapiēte let⁹ aīn⁹ floridā reddīt
 faciē. ⁊ iocūditas cordis vita est cōsumata ho
 minis. ita anxi⁹ et curis fatigat⁹ aīn⁹ ⁊ corp⁹
 macerat. ⁊ vires minuit. humid⁹ cōsumit. cali
 ditatē auget cū siccitate. Ex qua re appetit⁹ p
 ditur. ⁊ tādē mors accelerat. ut pauloante in
 p̄ma naturali causa deduximus. Has igit⁹ pu
 tam⁹ causas verissimas. has ratiōes. hec fūda
 menta breuitatis vite sūmōz pōtificū nō q̄dē
 ipi⁹ culminis statū et eminētiam que sancta
 est ⁊ in nullo peccauit. s; qui ea abutitur.

Ca. sextū in quo assignē cause ⁊ ratiōes.
quare illoz opimio non sit tenenda qui
putarūt sūmīs pontificibus bonis et re
probis vniformiter insitū ⁊ p̄p̄iū essezūt
in pontificatu paz vianē.

Quest⁹ ut huic articulo finē tem⁹. ne de
 illoz sūmīs nūeroz q̄ ab alijs matuē
 tradita leuē ēfellūt. nec cās reddūt.
 breuī ratiōes ⁊ motiua adducem⁹ quibz aptil
 sime pbat⁹ opimionē illā nō eē ferēdā. nec reā
 fide tenēdā vicz sūmīs pōtificibz vniformē in
 sitū esse. ut paz i pōtificatu viuat. Primo igit⁹
 idip̄sū p̄bant ea q̄ sup̄ tetigim⁹. Secūdo quāde
 qz facti veritas longe aliter rem demonstrat.

Tertio ea vite breuitas. q̄ten⁹ nrā; tenet no
ticiā. i. nulla alia totius orbis monarchia. im
perio aut p̄ncipatu eccl̄astico aut mūdano re
perit̄. **Q**uāto si veteris legis sūmos p̄fices.
reges siue monarchas recolē libet. nō eos ta
li lege. taliq; cēfura cōstrictos repiem⁹. veluti
de Melchisedech Moyse et Aaron Eli
zaro. et plurimis q̄ longo admod⁹ tpe in sum
mo sac̄dotio vixerūt. ut in p̄cedēti ca. tactū ē
Quarto q̄ nisi fallimur. q̄ vite brevis nēcitātē
sūmis p̄ficeb; imponūt. deū arguūt accepto
rē p̄sonaz. **N**az cū oīm hominū ut scriptū ē vi
ta est in volūtate dei. in q̄ oēs viuim⁹. mouem⁹
et sum⁹ et ita iudicat magnū sic p̄uū. q̄ scrip
tū est. pusillū et magnū ip̄e fecit et eq̄liter cura
est deo de omnib;. q̄nimo de hominis vita lo
quēs p̄ph̄a ait. nō accipit p̄sona; p̄ncipis. Et
itez. nō subtrahit p̄sonā cuiusq; dñs. qui est
ōmīū dñator. **S**ubtrahēt itaq; p̄sona; si p̄ma
ture vite eius p̄sidentez citi⁹ q̄ alios vita p̄ua
ret. atq; a terra subtrahēt. **Q**uinto nō ē verifi
mile. s; a veritate alienū. deū cui⁹ cura est de ec
clesia sua. de qua p̄ p̄ph̄a; dixerat quid potui
facere vīmee mee et non feci. velle quouis mō
pare occasiōez sc̄lmatib; et piculis. atq; eā dis
fidijs et diuisiōib; patēter exponere. qd̄ esset.
si lege eterna et vniiformit ordinass; vicarios

eius in fcijs p̄ ceteris hoibz paz̄ viuētiū. Ex
crebris enī h̄9 sedis vacatiōibz scismata. ple
raqz picula ecclie iminē. ⁊ sepe accidē p̄spiciū
est. Absit enī a dīma bonitate ut hoc fastigiū
apostolice sedis ab eo p̄ cōmuni ecclie utilita
te. eiusqz vnitare institutū: in eis dissidiū. peti
culū ⁊ detrimentū ouerteret. et ex eo statu ne
cessario scismata. pueniūt. in q̄ sedētes necessa
rio breui viuendū est. Nam ut ait Hieronim⁹
in remediū scismatis actū est: ut vnus omni
bus presit. Et ob eā rem. sanctorū viroz tradi
tiōes ⁊ sacri canōes. vacatiōes h̄9 sedis ⁊ obi
tus sūmōz pōficū plurimū formidant. Sexto
absit q̄ ecclia dei in traditiōibz ⁊ consuetudinibz
suis quō mō erret. q̄ spū sancto regit. Ipsa
tñ p̄ totū mūdum diffusā: sine intēmissione p̄
vita et incolumitate romani pōficis ad deū
assidue orat. Nā ut pulchre canon s̄cti Boni
facij martiris p̄ romani pōficis vita atqz p̄
petuo statu vniuersitas fidelīū cūto instātus
oat: qūto suā salutē post deū ex illi⁹ incolumita
te animadūtit p̄p̄ius p̄dere. Hec sunt verba
canōis. Ecce formalia v̄ba. q̄ ōnez dubitatiōez
tollūt Erraret vtiqz ecclia ⁊ improvide ageret.
atqz deo tradiceret orātoz p̄ illi⁹ longa vita
⁊ incolumitate q̄ ex dīma disposiciōe q̄ cū voluit
et presciuit paz̄ viuere. ⁊ sic necessario breui

moriturus est. **S**eptimo ex ea breui et certa ne-
 cessitate moriendizauffer ē sūmo pōtifici mag
 vtilitas. s. a grāde meritū. qđ ex incertitudine
 tps mortis cūctis fidelibz puenit. **N**az ut inq̃t
 Greg. sup illo vbo. q̃ hora nō putatis qđ. tps
 mortis ideo dñs nobis voluit eē ignotū: ut sp
 possit eē suspēdū. a dū illud tps preuidē non
 possum⁹: ad mortē sine intēmissiōe prepeimur
Si ergo papa paz se viuere sciret: p se quēs
 mortē preuidē posset. q̃ fieret ut frustraretur
 tāto bono vicz timore mortis. qz s̃m Greg. tū
 to plus mors timef: q̃nto min⁹ pvideri pōt.
Preterea cū papa sit in statu omnū pfectissi-
 mo. indignū est. ut ppter eandē pfectiōē alio
 p̃mo bono priuet vicz grādi merito qđ ex
 longa vita iustis puenit. **Q**ūto enim iustis vi-
 tis magis plonqat vita coporalis: tūto felici-
 or reddit in effectu premij salutaris. **N**az Au-
 gustino teste. **H**ec vallis miserie: fit eis vall
 vbertatis bonoz spūaliū. s̃ fit etiā cāpus certa-
 minis a pugne victoriose. **E**st em vita nrā s̃m
 Bernharđ. loc⁹ luctiuus. **E**a de re Paul⁹ lon-
 gā vitā optauit s̃m̃l a p̃curauit: cū submiss⁹
 in sporta p murz psecutois insidias dedinauit
Deniqz ipse xps dulcissē matri sue post eius
 passionem longā vitā p̃misit p̃it a donauit.
Sed a Iohanni euāgeliste quē xps plurimū

diligebat. et ad apostolatū vocauit. nō tñ sine
 suo et plurimorum pfectu ad centesimū vsq;
 annū vno min⁹ vitā plongauit. **Q**d ergo xps
 dilectis suis pmissit. donauit atq; laudauit et
 idipsum vicario suo negare nō debet. p illi⁹ apli
 ori merito et ecclie sue vtilitate. **O**ctauo hec pon
 tificis mors quā prematurā dicunt. aut est in
 illi⁹ penā. aut in pmiū. aut ē ppiū cathedre.
Nō quippe in penā. qz null⁹ sine culpa puniē.
Scriptū ē em ablit a te dñezut p das iustū cū
 impio. **I**ust⁹ g et rect⁹ pōtifer. si paz in pōtifi
 catu viueret; puniret sine culpa. qd ē incōue
 niēs. **S**ed et alia racōe hec breuitas vite; nec in
 penā. nec in pmiū eē pōt. qz ex eo qd necario
 futur⁹ ē. qz qd q̄s vitare nō valet; nō cōseqtur
 nec penā nec pmiū sñ Aug⁹. **S**i vero sedi an
 nexū ēz tūc seqtur absurd⁹ necē ē. ut vic⁹ aliūde
 q̄ ex volūtate ppiā q̄s mereat aut demereat.
 cōseqtur penā aut pmiū. **A**dde qz xps romanā
 eccliaz instituit duraturā vsq; in finez seculi. **I**n
 dignū itaq; vidēz ut in sede perpetua sedens
 breuius viueret; q̄ in ceteris pphamis et tem
 poralibz cathedris sedentes. imo cōgruū esset;
 ut longioris essent vite. et qd eis a natura p
 ueniret; de cui⁹ est vicari⁹ nō auferat. **I**ncōue
 niēs em vidēz ut p̄sident in sctissimā cathedra
 diminucōnez vite suscipiat a cathedra quam

lene vinendo honorat. et in ea vinens fidelibz
 pficit. **S** neq; est largitati dñe cōsentaneūz
 ut abbreviata sit man⁹ eius in vicario et mini
 stro suo. **D**e quo ut supra tetigim⁹ p pphaz p
 missum est. qz si in preceptis suis ambularetz
 eripet eū et glorificaret eū. et lōgitudine dierū
 impleteret illū. **C**ōfirmātur predicta: qz si pon
 tificat⁹ eēt ppiū paz vinere. papa dei vicari⁹
 et minister est; peioris et durioris odicōis q̄ ce
 teri hoies. et hoc in duobz. **P**rimo cum ceteris
 pmo omnibz hominibz a deo didū sit. ecce de
 di ante faciē tuā vitā et mortē. bonū et malū. si
 uniformis brevis eēt mors pape: auferet ei il
 lud bñficiū et istud bonū. ut sit ante faciē eius
 vita et mors. **S**ecū⁹ cū de⁹ in dicta auctoritate
 appellet vitā bonū. et mortē malū: tūc ea sola
 ratione qz eius est vicari⁹ et minister: recipet
 ab eo odia et mala cū poti⁹ bona sumē deberet
Quia scriptū est. q̄ ei ministratz vita viuet. Et
 itez. ministros ei⁹ nō derelinquet. **A**bsit enī
 ut deus reddat pro bono malū.

Capitulū septimū in quo rñdet motiuis
 illorū qui dixerūt papaz parū vinere in
 papatu. et quo sensu sit intelligēda pre
 dicta opinio. et quomodo cum veritate
 possit saluari.

Postremo ut de statu rōm pontificis
 nos absoluam⁹. q̄q̄ ex sup̄dictis lu
 culēter rñsū sit racōibz a motiuis in
 pñcipio adductis. q̄b aliq̄ sapiētes a cōtepla
 tiui p̄suadē poti⁹ q̄ p̄bare vñ sūt. rōm pontifi
 cibz vñiformit̄ datū eēz ut paz in papatu vi
 uāt: n̄hilomin⁹ p̄culari⁹ satisfaciem⁹ p̄di
 ctis racōibz. dē m̄ ut morē p̄d̄cis sapiētibz geā
 m⁹. q̄ p̄ficōez h̄mōi affirmarūt: dē dūcē⁹ bre
 uissīe q̄ itellēdu. q̄ sēsu. eadē p̄ficō itelligēda
 sit vñ: rōnos p̄tifices nō diu i papatu viuē.
Primo igit̄ dicim⁹ racōes. p̄suasiōes et motiua
 p̄d̄cōz sc̄r̄ptū ad vñū tm̄ fūdamentū referri
 Aiūt em̄ vñle eē fidelibz Ro. p̄tificū breuē vñ
 tā. p̄eo marie. q̄ illi⁹ breuis p̄iod⁹ ceteris fi
 delibz t̄or̄ ē ut sēse ad mortē parēt. agātq; de
 om̄ssis penitētiā. **R**urs⁹ ut dīgtatū culmīa fa
 cili⁹ cōtemnāt. que oīa vñico v̄bo soluūtur. Di
 ctim⁹ em̄ q̄ hac vñilitate ex tali vñsimili t̄iore
 pueniēti nō eget eccl̄ia. p̄sertim cū illi⁹ exp̄ssō
 dispēdio et vñitatis incōmodo. ac capitis nū
 crebra p̄iculosaq; s̄btracōe. lōge siquidē ma
 gis t̄oris atq; t̄oris mōr̄libz ex m̄ltōz: q̄ vñi⁹
 interitu incutit. **P**lusq; meroris a plurimoz
 florentiū iuuenū p̄matura morte cōcipim⁹: q̄
 ex semis vñi⁹ naturali morte maximis curis a
 sollicitudinibz constipati. **A**d cōtemptū vero

dignitatū. alia nobis sūt tradita efficaciora
 documēta. **A**dde quia illarū natura potius q̃
 possidentū mors ad eorū contemptū inducē vide
 tur. **C**ui⁹ illa teste boetio: contemnēdi sūma racō
 ē. q̃ recte sp̃nāda est dignitas: quaz maligni
 plerūq; assequūtur. ⁊ quā plurima picula co
 mittātur. **C**etere vero ratios. p̃suasiones ve
 rius sūt que cōtrarijs ⁊ potiorib; p̃suasionib;
 tollūtur. **A**ccedam⁹ ad secundū q̃ polliciti su
 mus. vic; discutere ⁊ declarare. q̃ sensu intelli
 gēda sit predicta cōclusio: eorū qui dixerūt. ro
 manos pōtīfices vniūformē paz; vinē in papa
 tu dicim⁹ igit̃ q̃ multipliciter p̃dicta positio
 ad verū sensū reduci poss; p̃ quorū intelligen
 tia inferim⁹ breuissimās duas cōclusiones. p̃ma
 est. q̃ rōn⁹ pontifex recte et pie p̃sides. licet
 paucis annis post papatū in mūdo fuerit: lō
 go tñ tpe vivit. cui⁹. rō est. q̃ totū tps sui pōtī
 ficat⁹ sibi lucrat⁹ ē. fuitq; sibi idē tps vinū.
Secūda cōclusio ē. q̃ si roman⁹ pōtīfex nō re
 cte nec pie i papatu vixit lic; centū annis in
 eodē pōtīficatu fuerit: tamē non diu p̃mo bre
 uissimo tpe censend⁹ ē p̃sidere. **C**ui⁹ racō ē
 quia residuū p̃mo totū eē sui pontificat⁹ mor
 tuū est. **V**ixit ergo mūdo longo tpe: s; deo. s;
 fidelibus. sed sibi breuissimo respectu fructuo
 se p̃sidentie Est ḡ intelligenda positio p̃dictorū

scribentū fm hāc vltimā adduſionē. viciꝝ qꝫ ve
 riſſimū eſt. qꝫ Ro. pōtifeꝝ nō pie nec recte. ſ; in
 utiliter preſideſ. quāto cūqꝫ tꝑe in papatu fu
 erit. paz tñ in effectu viuit. Nā pmo ſibi modi
 cū vixit. cū totā pene vitā inutilibꝫ occupatio
 nibꝫ pdidit. paz etiā deo vixit. qꝫ ad ſpūalē
 fructū. **P**robādus igitꝫ ac corroborandꝫ eſt hu
 iꝫ ſmōi articuluꝫ. **P**riꝫ igitꝫ dicimꝫ. qꝫ Ro. pōti
 feꝝ licet longiſſiꝫ tēpe in papatu pſuerit. ſ; tñ
 pluris occupacōibꝫ inutilibꝫ a curis et ſolicitu
 dīnibꝫ frenis tentꝫ ſit. paz viuē dicēdus ſit.
 p cuiꝫ declaracōe pſuppoimꝫ. qꝫ fm nrā. Sen.
 nō accepimꝫ breuē vitā. ſ; fecimꝫ. nec inopes
 eiꝫ ſumꝫ. ſ; pdigi. Nā veluti āple a regie opes
 ſi ad malū dñm venerūt. in momēto diſſipā
 tur. **S**i vero licet pauce bono custodi tradite
 ſūt. vſu creſcūt. Ita etas noſtra bñ diſponētī
 longa eſt. imo ſi ea vti ſcimꝫ. longiſſima eſt.
 ſi vero neſcimꝫ. breuē vitā fecimꝫ. **P**apa igitꝫ
 ſi inutilitꝫ a reprehēſibilitꝫ in papatu viuit. pa
 rum viuit. Nam ut aiūt iuriste. Nihil et inuti
 le equipātur. a preſidē non dicitur qui inuti
 liter pſidet. **A**it em̄ ſcriptura. qꝫ conqꝛebat ſā
 ſus Job. quātē impiꝫ diu viuūt. **S**; ſtatī ſubi
 cit. **V**erūtamen̄ nō ſūt in manu eiꝫ tō illiꝫ. et
 nūerꝫ dieꝫ illiꝫ dimidiatꝫ. quaſi dixerit. nō re
 pugt qꝫ diu viuat a modicū viuat. nā nō diu

viuunt: q̄ diu in sua impietate uiuunt. q̄ scriptū
 est abhoinacō ē dō vita impij. Itaq; quo ad
 deū a effectualis puo tpe uiuūt. Et hoc ē qd̄ sub
 paucis: s̄ elegātib; verbis ēfert sapiēs Salo
 mō. Ait enī si qd̄ impioꝝ longe uite fuerit: in
 nihīlū c̄putabitur. Ex quo pt; q̄ vita ei; lic;
 longa breuissima reputatur. Qd̄ idē sapiēs cō
 firmat. Ait enī etas senectutis vita immacu
 lata. q̄ vita lōga q̄ p senectutem designatur:
 ap̄ie est vita immaculata. Ex quo sequit̄ q̄
 non uiuere aut paz uiuere censetur: q̄ muti
 ter aut maculate uiuūt. Ceterū parū uiuūt pa
 pa. qui terrenis occupacōib; t̄nfigit tps. Si ei
 papa ad memoriā ēducit. q̄ntum uite sibi au
 ferūt lites inutiles. causaz strepit;. q̄ntum il
 la officōsa oim rez que in orbe sūt noticiā. q̄n
 tum morbi q̄s manu sibi facit: uidebit q̄ pau
 cissimos annos sibi habuit. a paz ac breuē
 vsus seipō fuit. Quomō enim lōgo tpe uiuūt:
 qui non sapiē. nō laudatis studijs. non paci
 non quieti xp̄iani populi vacat: Cū scriptum
 sit. erudicō a sapiētia verā vitā tribuit. Nō er
 go diu uiuūt: qui districtus anim; est. q̄ m̄bil
 speculatiuū: m̄hil intellectuale recipit. s̄ quic
 quid admittit. adiuū a terrenū est. oia uelut
 inculcata cōspicit. q̄nimo ut quid ā sapiēs ait
 viro occupatissimo. nihīl min; est q̄ uiuere.

Si vero papa nō ex suo tpe inutilitē labi pmit-
 tit. sibiq; vacat. eius vita longissimā ē. licz pau-
 cis sit ānis oputata. Itaq; ut putam⁹ hic est
 sēsus illi⁹ elegātissimē Salo. sētentie. senectus in
 q̄t venerabilē est. nō diuturna nec nūero āno-
 rū oputata Ecce inquit senect⁹ venerabilis ē.
 nō diuturna diu viuēdo s; sibi vacādo nō diu-
 turna pluris ānis s; actiōib; sanis. nec nūero
 ānorū oputata s; v̄tute ei tota adornata Itaq;
 lōgissimō tpe viuūt. q̄ breui tpeztū sibi vacans
 viuūt. qz quātūcūq; viuūt id sibi totū tribuit.
 Romano vero pōtifici qui populorū curis an-
 git. necesse ē temp⁹ deficē. qz illi⁹ vitā popul⁹
 tollit & eripit. Quo fit. ut parū ille viuere cen-
 send⁹ sit: qz nullū aut modicū tēpus in suos
 v̄sus ouertit Et hoc est qd̄ idem Sen. dicit. qz
 decipit qui p̄p̄t canos et rugas in frōte putat
 diu virisse. Non enim nauigasse putandū est:
 quē seuā tempestas a portu huc atq; illuc tu-
 lit. totūq; ortem egit. de quo dicere v̄z est. qz
 ille nō multū fuit pegrinat⁹. s; plurimū iacta-
 tus Itaq; cū Ro. pōtifici nō defūt ut dictū est.
 infelices & misere solitudinis cause: adeo ut
 per tot occupatōnes non solū vita nō gerat.
 sed optatur ad negotiandū. merito tam inu-
 tilib; occupacōnib; pressus: breuissimō tempe-
 viuūt. qz qui omne tēpus pdidit: parvissimo

tpe viuit. **A**dde qd omne tēpus aut fuit aut ē.
 aut futurū est. papa em̄ si pie nō regit. si terre
 nis occupacōibz deditus. nec spūalibz intēt⁹
 sit. nō vacat respicē preterita. et si vacat. mo
 lesta est recordatio. quō enim iocūde recorda
 bitur. si ambitiose occupauit. si supbe presuit. si
 arrogāter ceteros contempsit. si auarē congregat.
 prodige effundit. necesse est harū rez memo
 riā teneat. Nā oīs etas. aut pteritorū obliuisci
 tur. aut illoz cū molestia recordat. **C**ōstat tñ
 qd preteritū certior est ps nūi tps. presens ve
 ro tps pbreue ē. aū dēfinit qd incipiat. solū tñ
 hoc tps papa habet. qd tam breue est. ut te
 neri non possit. futurū vero dubiū est. **Q**uo fit.
 ut romano pōtifici omne tps pbreue sit. **N**az
 presēs tps ppter sui breuitatē. aut nō sentit aut
 negligit. futura timet. preterita cruciāt. sic oē
 tps breue est. **R**ursum alio sensu papa nō diu
 viuit. qd parū viuit. qui assiduo timore mortis
 astringit. **F**acit enim ipse timor Rō. pōtificē vī
 tam p̄dere. qd est nō viuere. qd iux̄ Cathonez
Qui metuit mortē. qd viuit p̄dit idipsum. **N**ō
 sic Apl's Paul⁹ timebat mortē. s̄ plerūqz op
 tabat. Ille enim qd pie et iuste presuit. qd nihil
 sibi cōsci⁹ erat. intrepide dicebat. cupio dissol
 ui. et esse cū xpō. mori nō timebat mundo. qui
 optabat xpō viuere. sed et alibi vitam penam

putabat. et mori lucebat. Ad hunc sensum dicebat
 sapiens. quod iustus cito perit. impius autem multo vivit
 tempore in malicia sua. Iustus inquam cito morietur. quia
 quod paucis diebus in seculo manserit multo pre
 miorum cumulo floruit. Itaque quod ad numerum dierum
 brevis eius fuit vita. sed quo ad fructum et meritum
 longissima. Nam ut inquit Ciprianus. iustus magis le
 tat quod brevis sit bona vita egerit. quam quod longa non
 viderit. Impius vero longo tempore vivit in malicia
 sua. quod licet multis annis in seculo vitam egerit et
 prout tamen fructum pegit. quod de rei effectu brevissimo
 tempore vivere iudicandus est. Vel alio modo impius longo
 tempore vivit. quod cum cogitationes suas in longum ordiat.
 diesque sibi multos promittit. meditatione et deside
 rio suo longo tempore vivit. Vel alio modo. Impius
 longo tempore vivit. quod est toto vite sue tempore vivit in
 malicia sua. Totum enim tempus vite alicuius
 licet breve sit. multum dicit sibi veluti alias dicit.
 quod multum dat qui totum dat. Nec intelligenda ver
 ba sunt ut sonant. quod impius longo annorum tempore vi
 vat ne contradicat propheta setencie qui ait. viri impij
 non dimidiabunt dies suos. Denique alio sensu
 papa non diu vivit. quod qui diu vivere cupit. diu
 vivere non videtur. Unde Crisostomus. maximum vite impe
 dimētum est vivere cupiditas. Et Ciprianus. illi
 est in mundo remanere velle. quem mundus oblectat
 Et ut supra diximus cum Gregorius. male vivunt qui

diu se viuunturōs desiderāt. Desiderāti em̄ diu
 viuere: omnis etas breuis videt̄. quippe q̄ nē
 lam mortis diē videre vellet. Nō sic vitā cupi
 uit rex et p̄ph̄a dauid. q̄ em̄ pie et iuste p̄fuit.
 nō desiderabat diu viuē. q̄nimo dolebat q̄ in
 colat⁹ suus p̄lōgat⁹ eēt. Cū ergo Ro. p̄t̄ifex
 pie regit: sp̄ i eius meditacōe mortē p̄stolat̄.
 illāq; exoptat. q̄re recte parū viuit. q̄ parū vi
 tā extimat. Nō sic de impio de quo ait sapiens
 O mors q̄ amara est memoia tua hōi iniusto
 h̄nti pacē cū substantia sua. Et ut paucis agā.
 s̄c̄di p̄ph̄e et qui pie populū p̄fuerūt. clama
 būt desiderātes liberari de carcere mortis h̄. et
 tāq; iūti detinerētur volūtariē moriebātur. q̄
 fiebat. ut iuxta eorū desideriiū paz viuerent in
 seculo. Romani vero pontifices ecōtrario moi
 timētes. clamāt desiderātes viuē. q̄ q̄ pluri
 annis viuāt. cū tñ p̄f̄ eorū mētem moriūtur.
 non tanq̄ exeat de vita. s̄ tanq̄ exh̄atur. cla
 māt paz virisse. q̄ nūq̄ mori vellent. statem̄
 tñ q̄ si papa ad fructū sp̄ualē. et ad lucz aia
 rum ac fidei incrementa occupacōes recipit.
 longissimē viuit. licz breuissimis dieb; p̄fuerit.
 Idq; agat si iuxta quēdā sapientē tot⁹ orbis
 racōnes administrat. tā p̄e q̄ alienas. tā dili
 gēter q̄ suas. taz religiose q̄ publicas. Lōgē
 diffus⁹. q̄ putauim⁹ egim⁹ de Ro. pontificis

statu. illiusq; sublimitate et excellentia. necnō
de eius infelicitate pspis a adūsis dulcib; et
amaris. **S**upeſt ut trāſeam⁹ ad ſtatū ſeqūtez
pfectū a excellēte. vic; dñorū cardinaliū. deīn ad
oēs alios gēd⁹ a ordīs ecciaſtici a ſpūal ſtat⁹.

Ca. octauū de excellentia et prerogatiua
ſtat⁹ et dignitatis cardinalatus. et de
laudib; a preconijis eius.

Cardinalatus ſi qdē dignitas a excellētia.
poſt ſūmū pontificatū vltra oēs ecclē
dignitates ſup̄emiet. ac culmē gloriā a
potētā obſiet. q̄ppe q̄ eodē ſūmū pōtificij ſplen
dore coruſcat. q̄s em̄ radios ſplēdiſſimi ſol.
ab ei⁹ lucis claritate a glorie a laudis imēſita
te diuellē conabitē. ā q̄s mēb̄ a corpe. ramos
ab arboē ſepabit. n̄ forte q̄s dicat. qz plurimū
inter hos a illos intēſt. **T**rūcata ſi qdē alaſſiā
cedrozrami areſcūt edipsato. ſole. radij dēſan
tur. mortificato corpe. mēbra motu fruſtrāt.
S; in cardinalib; miſtici corpis ecclē edipsato
morte pōtificis. illoz offitiū nō decreſcit; ſ; dig
tas vireſcit. nō ofundit; ſed magis diffundit.
quīmo i ſeipſ tō pene ecclē auctoitas reſūdīt
dū tū agit i hūanis illi⁹. a illoz tāq; capitis
a mēbroz vna ē laus. quoz vna ē vt⁹. vna

excellentie gloria. eade insepabilis vnitas **T**ā
ta est enim inter Ro. pōtificē a cardinales cō
munio. tāta vniō. ut omnis sūm pōtificat⁹ ex
cellentia. a culminis eminētia illoꝝ eē videatur.
ut vnū corpus reputētur. **N**ec mō vniō inter
eos vnitissimā consistit. qūmo ut ita dixerim eadē
idēptitas. adeo ut qđ vel fauore vel odio illā
sedē cernit. a cetū cardinaliū velut ptes cor
poris sui tangere cēsendū sit. hīnc sapiētes vo
luerūt ex eaipsa idēptitate. cardinales sum
mo prefili fidelitatez aut obedientiam iurare
vel p̄stare nō oportere veluti nec a seipō quis
fidelitatem requirit. cū inter petentem a dan
tem debeat esse distinctō. **E**a igitur de re Ro.
pōtifer in nūero cardinaliū se cōnuerat. sicut
impatorē legim⁹ in senatorū nūero oputari.
Unī sūt predara ecē luminaria. a candelabra
splendore lucis et decore excellentie radiātia de
quibz scriptū est. quia luminaria cardinū de de
rūt lucē. **U**nī sunt de quibz zacharias p̄phā ait
Quia tāq̄ filij splendoris assistūt dñatori vni
uerse t̄re. **U**nī sūt bases a colūne ecē sacrosā
cte. utpote qui suoz v̄tutibz meritoꝝ vicarij
ihsu xpi latera tenēt et illi⁹ amplissimi hostij
sūt firmissimi cardines. quibz tot⁹ voluit orb
Unī sūt sacerdotes leuitici generis. qui excellēti
ore inreꝝq̄ leuitico idēst diuina auctoritate in

executione pontificalis officij R. o. presulis. et
 apostolici throni coadiutores existunt. **N**on sunt
 qui ut nubes volant per altitudines status et
 eminentiam dignitatis et quasi colubae per puri-
 tatem ad fenestras suas idest ad sensum corpora-
 lium cohercerent. **N**on sunt magni consilij summi
 pontificis. quorum sapientia mundus regitur. qui
 ex obscuris aperta faciunt. ex paucis magna. ex
 privatis tota. qui in privato publicum agunt ne-
 gotium. et plus vacando utilitatis afferunt. quam
 alij actiones exercendo. veluti nauem gubernan-
 tes. licet quicquid sedeat in puppi. tamen multo maiora
 et meliora agunt ceteris nauigantibus et cun-
 cta corporis membra mouentibus. **N**on ex toto
 orbe terrarum. pauci ex multis. singulae ex
 omnibus assumuntur. atque a vulgaribus offi-
 cijs educti. ad ipsius orbis regimen euehun-
 tur. et in marcido corpore exercent mentis vi-
 res. eo sapientie et prudentie magis apti ne-
 gotijs. quo in exercitijs corporis minus pos-
 sint. **N**os gentilitas presignabat. quos pro-
 thosflamines appellabat. **N**am istorum typum ge-
 rentes. magno honoris cumulo fungebantur.
 Et nedum actu. sed habitu et ornatu a ceteris
 reipsum. duobus differebant. quippe qui eorum
 nomina aureis merito literis scripta erant.
 apud quos erat auctoritas omnium gerendorum.

Non sunt principes nominati in orbe principes leuitarum
offerentes sacrificia. **N**on sunt principes qui congre-
gati sunt. cum deo Abraham dei vicario patre mil-
itarum gentium. **N**on sub nostro christo optimo imperatore
principes sunt constituti super omnes terram. non ubi-
que in hac vel illa ciuitate siue prouincia. sed super
omnem terram. **Q**ue res agit. ut non de episcopis prima
patet ipse intelligi debeat. qui determinatas habent
prouincias. **S**i igitur. vniuersis urbibus rectores in summa
gloria habentur: quanto erit gloriosior totius orbis
principes fieri. **N**on ad statum perfectum assumpti christi
vicario assistunt. in quo assistentie genere Apo-
stolorum typum representant. atque assistendo sancti-
tatem participant. quod scriptum est. quos eligit ap-
propiabunt ei. et sanctificabit in hijs qui sibi assi-
stunt. **E**t veluti in celesti gerarchia cherubim at-
que seraphim ceteraque celestium spirituum agmina.
singulari quadam assistentie prerogatiua ce-
teris angelis missis excellentiora sunt. **N**ec ali-
ter in ecclesiastica gerarchia cardinales statum as-
sistentium tenentes. ceteris episcopis et ecclesie prelatibus
qui missorum statum gerunt. dignitate et gradu meri-
to precedunt. **C**ongruum enim atque dignum vide-
tur ut veluti Romana ecclesia prior digniorque omni-
um existit tamquam domina et magistra. sic et illius ministri
singulari quadam honoris prerogatiua. et digni-
tatis excellentia ceteris prefulgeat. **N**on certe a-

cardine nomen ducit. quod veluti in materiali ho-
 stio templi duplex est cardinum genus. superius
 videlicet et inferius. sic in viciis cardinibus duplex
 consistit ministerium superius et inferius. spiritualium vic-
 et temporalium sedula administratio. **U**trique igitur in hiis
 cardinibus voluiturque utrumque ecclesie expedire ag-
 noscere. diverso tamen calle. **A**lterque quidem ut instru-
 mentum admittit. alterque ut fructus. **Q**ui deservit
 ancilla domine. et illam sequitur et obsequit. **P**er eos
 dem certe hostii cardines. domina intrat et serua
 sed finito ancille ministerio: aut forte ut alte-
 ra. **A**gar superbiens elicitur ancilla foras. et re-
 cubit domina cum sponso. serua non expellit dum
 ministrat. sed sustinet. quod seruit: ideo seruat. quod
 decorat statum domine. de qua scriptum est. cum ancilla
 gloriosior apparebo. Absit tamen ut filius ancille sit
 heres cum filio libere domine. **D**iversus est utriusque
 finis modesta temporalium occupatio. dum exteri-
 ora sine culpa sollicitat. durabiliora ornatiora
 que spiritualia facit. **S**acra enim cum auro splendent.
 sordescunt sine gemmis. **N**ec tamen ea temporalium
 curae repellentia aut status perfectione in cardina-
 libus minuit. dum non sit affectanda per libitum. sed uti-
 lis. sed officiosa per ministerio quoniam plerumque perfecti-
 onem auget. dum per eadem temporalia primo-
 rum salutem prouideatur. **P**aulus siquidem aliqui
 ad tempus contemplatione caruit ut per extrinsecas

actiones plurimorum preest utilitatibus. Non sunt
alii seraphim qui ardentes interpretantur siue su-
stinentes. quia eorum assiduo obtuitu et familiari
conservacione frequentibus obsequiis sponsi ecclesie
ardentissime intendunt. et super eorum humeros non
modo romane urbis. sed orbis universitas. et toti
us eius machine potius insidius. de quibus scriptum
est. quia domini sunt cardines terre et posuit super
eos orbem. Non sunt vigiles. habent custodes pro om-
ni salute. quia dormientibus nobis ipsi per-
vigilant. quasi rationes pro nobis reddituri. Dum
enim dormire eos putamus. vigilat animo. hosti-
um insidias. infidelium machinamenta. et perse-
cutum ecclesie fraudes explorat sagaciter. Non anti-
cipant consilia malignantium deprehendunt laqueos.
elidunt tendiculas. retacula dissipant. inique im-
piorum consilia frustrantur. Non tamen omnia tolerant.
Orantes pro populo et sancta civitate. Vex quia
ecclesia civitas est propter collectiones. sponsa propter
dilectionem. grex propter pascua. Cardinales ecclesie
recte custodie et concordie invigilant. quia civitas
est. invigilat pastorem quia grex est. invigilat orna-
tum quia sponsa est. De quibus propheta ait. super mu-
ros tuos constitui custodes. et iteque cardines consti-
tutionem domus domini interioris sancti factorum. et
ostionem domus templi ex auro erant purissima. Ex
hinc igitur aptissime noscitur huius spiritualis status

eminentia sublimitas et excellentia. illiusque necessitas et summa utilitas. Colligere deique quanta sit huius status felicitas et comoditas. Super est tandem ut illius calamitates et miseriae. Infelicitates atque pericula breuissime audiamus.

Capitulum nonum de plurimis anxietatibus et aculeis laboribus et periculis status et dignitatis cardinalatus. et de oneribus que incumbunt huic dignitati.

Helix certe et totius prosperitatis honoratio etque beatior esset cardinea dignitas et nisi plures longe miserie atque calamitates illam premerentur quam felicitatis et dulcedinis cumulus demulceret. Quo fit ut qui reus. qui iustus. qui equus huius rei censor existeret et utique reperiet statum illum multis calamitatibus et amaritudinibus respersum esse. ut de eisiphis in hoc status culmine sedentibus Augustinus dicere videatur. quida summis felicitatibus deus amaritudines immiscet. ut alia queratur felicitas cuius dulcedo non est fallax. Fallax certe istius status sublimitas est. fallax gloria. si se falli permiserit. nisi illius dulcia ut amara consideret. Illa enim si mente reuoluerit et experietur utique quod potest?

grauat q̄ subleuet. pl⁹ premat q̄ premiet. Cuius ē p̄p̄iū teste Crisost. ut sic suis applaudat. ut noceat. sic in via fortunatos demulceat. ut in fine p̄niciē opetur. ab initio siquidē p̄pinat dulcia. ut cū inebriati fuerint. letale virus cōmiscet. **I**n p̄mis itaq; fateamur hūc statū cardineū sublimē fore atq; gloriofū. si bene in eo voluitur orbis. **S**i ita ecce status voluit. ut nō possit inuoluā. **S**i i eo iusticie rectitudo immobilis voluit. a constantē vertitur. ut cū expedire volubilis p̄maneat. **V**n̄ Hiero⁹. qui eodē decore fulgebatur de se a illis dicere videtur. **G**randis est inquit dignitas. grāde officii. si q̄ illo digna sunt p̄ficiū. et rursus. letamur de ascēsu. si nō timem⁹ lapsū. **E**t subdit. nō enim tāti est gaudij exēssa tenuisse. q̄nti meroris dignitatis onera nō impleuisse. **I**taq; ut putamus qui in hoc statu letabūdi sedent. letai desinēt. si illi⁹ sarcinas. si onera. si misērias. recta mēte pensauerint. idq; si quadam sapientia aut affectata ignorātia ignorare voluerint in ea tempestate eos p̄ditari necesse est. ut enim inquit Aug⁹. **E**ger eo mortis p̄p̄ior est. quo a p̄p̄ij morbi cōgnitōe est remotior. **A**gnoscant ergo qui hoc culmen tenent dignitatis naturam que plerūq; possessorū animos p̄ abrupta elacōnis rapit. **E**t quia eo quisq; extollitur

quo se supra alios videt in supbiam et abusi
onē erigitur. non curat prodesse. sed gloriatur
fesse. presumit se meliorē: q̄ se cernit supiorē
p̄iores dedignat̄ amicos. notos ignorat. cō
temnit āt̄quos. vultū auertit. ceruicē erigit.
grādia loq̄tur cū erigua opetur. sublimia me
ditat̄. subeē nō patiet̄ qui fesse moliet̄. **V**tinā
ex cōsideratōne veri dominij decreueret tumor
sue dominatiōis. ut dicere possit. nec ambula
ui in magnis. nec in mirabilibz super me. **R**ur
sus gloriari desinet. si pondus seruitutis. si mo
lē sollicitudinū. si turbā curaz et anxietatū ad
mentē adduxerit. **D**e quibz ait Job. **E**cce gigā
tes gemunt sub aquis. **V**bi Greg. quāto quis
altior erigit̄. tūto curis grauioribz onerat̄. Et
sequē. homo in sublimē positi⁹. tātos supra se
sustinet. quātos dignitate p̄cellit. **I**deo gigā
tes in ecclesia potentes. videlicz cardines recte
gemūt sub aquis. id est sub popul. Et q̄ scrip
tū est. aque multe populi multi. sub quibz cō
tremiscūt. q̄ illorū assidua cura grauātur. et
illoz pcc̄is dānāt̄. **D**emqz nō gloriēnt̄ cardī
nes ipi. q̄ sponso eccl̄ie assistūt. eiusqz adiuto
res atqz cōsultores instituti sūt. **S**i enī ad men
tis antē reduxerint. quantis laboribus plena
sit ac erumnis ea romani pontificis assisten
tia. ea consulendi et inuandi necessitudo.

quantisq; piculis refecta sit. illa desiderata ad
 papā primitas. cithara gaudiū vertet in lu
 dū. **Q**uō enim lucifer fuit deo p̄p̄inquoꝝ: tūc
 graui⁹ peccauit atq; ruit. Nimia plerūq; p̄p̄m
 quitas nocet. nec ignis ledit nisi approximan
 tem. **C**ognoscāt igit̃ q̃ assistētes sūt. non in
 stētes. ne dixerim ob̄sistētes. coadiuōēs non
 impeditōres. assistētes bono. resistētes malo.
 applaudātes bonis. impugnātes puersos. ut
 sint de quib; scriptura ait. qui assistit. assistat
 q̃si. **E**ñon in die vindemie. **E**ñon offensus vel
 lucta dī. **I**n vindemia vero mali fructum capi
 unt. **Q**ui igitur sūmo p̄t̄fici assistit. officiū ag
 greditur. oītra eos qui fidē & eccl̄az impugnāt.
Assistē ergo quippe & resistē inuareq; omni tē
 pore sint cardines pati. nō mō in p̄speris. sed
 aduersis. ne de illis Roman⁹ p̄t̄ifer recte con
 q̃ratur. q̃ ei assistūt. nō aut̃ in oportunitatib;
 nō in tribulacōe. **C**ū aut̃ tribulatio p̄ima ē.
 nō est qui adiuuet. **D**emū p̄p̄inqui sint ut con
 sultāt. nō ut consumāt. sicut scriptū est. quos
 eligit appropinq̃bunt ei. nec derelinquēt eum.
Vtinā qui tā p̄mi sūt in dignitate. p̄p̄inqui
 sint in s̄c̄ditate. ut de eis Roman⁹ ip̄e p̄t̄ifer
 recte dicere possit qđ in leuitico ad leuitas di
 cebat sūm⁹ sacerdos. s̄c̄dificator inquit i h̄is
 qui appropinquāt mihi. S; p̄ch̄doloꝝ verend⁹

est potius. ne nimia propinquitate ipsi dracones
sint iuxta arcam domini. ne de illis dicat ecclesie
sponsus. aduersus me appropinquauerunt. vi
deant rursus. quod difficilima res est tanto tribu
nali assistere. difficilius sic consulere ut similes
sint et placeant. et longe omnium difficultum: ut
in assistendo sit animus. in consulendo liber.
non odio. affectui. non passioni obnoxius. **R**am
iuxta quendam sapientem apud magnam tribu
nal difficile est sic consiliari ut sit in verbo veritas.
in consilio fides. in omisso silentium. Ille siquidem teste
Ambrosio recte consulit qui utiliter assistit. qui se
ipsam formam et exemplum exhibet in doctrina.
in gravitate: ut sit eius sermo salubris. consi
lium utile. vita honesta. sententia decora. **D**emum
quantum cunctis. quantum sollicitudinis. quantumque miserie.
laboris atque periculi in ea assistentia vertitur
illud apte indicat. quia quicquid egimus. quicquid
in arcibus. quicquid turbulentiis aut inquietis in
orbis erit: totum eis curandum tribuit. **Q**uicquid de
formacionis. aut morum corrupcionis in mundo erit
suum non pontifici sed et cardinalibus imputat. **S**i pe
stis. si fames. si in deum et primos fideles pecca
uerint: si vitia excreuerint: eis imputabitur. quod
ut scriptura ait. comedunt peccata ipsorum. **R**am iuxta
Ambrosium cum ipse indiscipulat reperit: signum est quod
sacerdotum non est sanum. **V**n Gregorius in quodam homelia.

vbi subiectus ex sua culpa moritur. ibi is qui
 festi mortis causa inuenit. Et ut paucis agā?
 tot sunt cardinaliū miserie et calamitates. tot
 metis et conscientie remotiones. quot sunt precep
 torum et reum eis incumbētū transgressiones. Que
 omnia enūerare p̄q̄ difficile foēt. Ceterum congruit
 gradui. congruit ordini cardinaliū. expedit ho
 nori. ouenit oneri et piculo: ut considerēt se cardi
 nes fore atq; custodes ostiorum domus dei. p̄ que
 nemo facile intrat. nisi p̄ cardinaliū ministeria.
 ad eos igit̄ circūspicere p̄tinet q̄s ingrediēt̄ et
 egrediēt̄. Conēēt itaq; ut intrēt hūiles vestes
 nuptiales et qui digni reputēt̄. claudantq;
 indignis. Clausa erat iherico vbi positi erant
 principes. ut viderēt intrātes et egrediētes. Et i
 libris iudiciū. custodes vigilabāt clausis dili
 gētissimē ostijs domus dei. Si caueāt ne claudāt
 ostia hīs qui intrare deberēt. p̄cutientes eos
 qui foris sūt. Quos scriptura commemorat. quia
 claudūt ostiū cū intrinsecus fuerint. Rursus in
 uigilent custodie cardines ipsi. Duo enim Si
 mones eis occurrēt assidue inuicē ostendētes.
 quos non equa lance amplectāt̄. alterū se
 quāt̄. alter p̄sequāt̄. Simonē magū cor
 rūpere nitentē expellāt. Simonē Petri ei male
 dicentē admittāt. Simonē magū et filiam ei
 eiciant. quia ad eosdē cardines scriptura ait

claudite ostia. ne sinatis eā intrare. Et iterū in
libris regū. eice eā et claudite ostiū. vñq; **S**imon
negociat ut intret. s; lōge dispiter **S**imon pe
trus inq; dom? dei om̃cia dānat. alt **S**imon
admittit. **I**lle frena vedit. ut celestia assequitur
Iste spūalia emit: ut tpalia adipiscat. **I**lle dū
gītis accipit: gītis dat. **I**ste id p̃cio vedit: qd p
tio emit. **S**imon magus ait. accipe nūmos: ut
habeā gr̃e dei largitiōez. **S**imon petr? ait. pecu
nia tua tecū sit in pditione; **I**lle nihil habēs
terrenū. multū diuinū muneris elargitur cum
ait quicqd habeo tibi do. **I**ste plurima hīs
nihil dat virtutis. quia eximauit domū dei
posse pecuniā opari. **I**ntret deiq; **S**imō petr?
cuncta visitet et opetur. pellat **S**imō magus
qui vulnerat nec medetur. **I**lle claudos sanat
et egrotantes. iste sanos efficit claudicantes.
Ille curat aliorum oculos. iste implet suorum
loculos. **I**lle intret qui ait surge et ambula.
alter expellatur dicens: qui venit ad me nō
eitiā foras. **I**lle in nomine **I**hesu nazarenū
fisciat mortuos. hic in nomine zabuli mortū
fiat viuos. **D**emū expedit cardinalib; iactan
tiam et ornatum exteriorem fugere. **N**on sicut
de illorū numeroz in quibus cernit veltiū cul
tus plurim? virtutū aut null? aut exiguo. p̃o
pa em̃ veltiū tolerāda p tpe non affectanda.

p libito. pmittenda p stat⁹ decētia. dimittēda
 pro scādalo. **A**uaritiā ut scorpionē cardines
 fugiant. qz de illis scribit^r p cute cardinez a cō
 moueātur sup liminaria. qz auaritia in capite
 a plateis eoz. ppterea nouissima eoz ofumā
Post aux nō eant. xpm nō questū sequātur.
 affluentia rez nō querāt. nisi virtutū a dono
 rū spūaliū. Vitēt mensaz luxuriē. ogeriē va
 sorz quia hoc non est ornare ecclāz. s; spoliare.
 nō est decorē maiestatiq; custodire. s; p dere.
 nō est defendere. s; exponere. **R**ursum exponāt
 se muz p domo domini. **E**reāt ex aduerso po
 tētib; seculi. Regib; se exhibeāt impēritos ut
 Iohēz iniustis. ut moysen egipcijs. fornicā
 tib; ut simees. **I**dolatris ut beliaz. auaris ut
 Elizeū. ut Petrū blasphemātib; ut Paulū p
 sequentib; vulgū nō spnant. s; instruāt. diui
 tem nō palpēt. s; creant. paupez non grauēt.
 s; foueant. dignos pmoueāt. indignos expel
 lant. **E**t ut inq; canon. querāt eos in ecclā colū
 bas erigere. quos plus agnoscūt. pdesse. non
 quos vel ipsi amāt. vel quoz sūt precib; a se
 iūcio delimiti. vel pro quib; ut prelati fiāt. mu
 nerib; impetrarūt. **E**t cū aploz tipū teneāt. di
 stribuāt dignitas p meritis. nō pro volitis.
 distribuāt vnicuiq; put opus est. nō sibi sed
 populo. **I**uuenes doceant non exaltēt. minas

principū non p̄ueat: sed contemnāt. eccl̄as
 non spoliēt: sed ornent. marsupia nō exhau-
 riant: sed corda reficiāt. ⁊ crimina corrigāt ⁊
 studiosos diligant. ignorātes ignorent. quia
 scriptū est. ignorans ignorabitur. De dote vi-
 due et p̄rimonio crucifixi pauperes pascāt ⁊
 non in conspectu hōm sed dei. Nec reprehendi-
 mus q̄sdā q̄ pauculas escas egenis erogāt.
 q̄ de sua ⁊ suorū supest mēsa. s̄ eos inculpam⁹
 q̄ p̄tiosa recōdūt. moē illoꝝ de q̄b; matthe⁹
 ait. q̄ decimāt mentā ⁊ anetū ac criminū. ⁊ re-
 linquūt q̄ ḡuiora sūt. qm̄ hec oport; facē ⁊ illa
 non omittē. **I**ulētur deniq; cardines viciliter
 stare p̄ afflictis. ⁊ iudicare eq̄tate; p̄ mansue-
 tis tre. **I**ulētur deniq; vacare moꝝ correctiōi.
 Inhistere cōcordie. inuigilare paci. infidelīū ex-
 pugnacōm ⁊ fidei argumento intendere. eāq;
 vsq; ad sāguinē tueri. in cui⁹ typo rubei pilei
 insignijs decorātur. **S**int deniq; in loquendo
 modesti. in aduersitate securi. in p̄speritate de-
 uoti. in hospitio non dissoluti. in cōuiuio non
 effusi. **D**emū sint pontifici fideles. infidelibus
 cōportabiles. **S**int ad petendū verecundi. ad
 negandū iusta difficiles. **S**int grati postq̄ ac-
 ceperūt. **S**int largissim exhibitoēs ⁊ p̄ssimī
 p̄missores. **E**t ut finē v̄bis sed nō mētis dolori
 imponam⁹. tales interi⁹ exteri⁹q; cardines eccl̄e

eristat: quales se velle esse pfecti sunt. tales si
 bi appareant. quales ab hoibz reputari cupiunt.
 hoc fit illis pudor alios esse. et alios apparere.
Fuere quis multi. qbz expediens minime fuit
 apparere et cōspici. **S**ed pchdoloz in omni statu
 expiunt alios esse. alios apparere. ut illud An
 tididamiani apud oēs verū sit. qz aliqñ nō sūt
 hoies qd videtur. **S**epe vero pluris sunt q̄ ap
 pareant. ut glorie eis sit ascēdisse. **p**ostremo
 id vellez cardinaliū cordibz semp defixū sit. qz
 si tandem diuersis illecebris delitescūt. nec eis
 onera incumbētia p̄mescūt. vereor ne illud
 Amos p̄phē audiant. stridebunt inquit card
 nes dom⁹ dei in illa die. **E**t itez illd̄ **I**saie. sup
 muros tuos constitui custodes. ipsi vero sicut
 locuste vineā depasti sunt.

Capitulū decimū de sublimitate expellētia
 et dignitate stat⁹ patriarchaz. archiepōz
 epōz prelatoz. p̄sbiteroz. et ministroz
 ecclē. et de p̄fectione status eorum.

Ogit ordo policit⁹ ut attingam⁹ cete
 ros status gerarchicos vite spūalis.
 vicz p̄iarchaz. archiepōz. epōrum
 archidiaconoꝝ. curatoꝝ. et alioꝝ clericōꝝ sub
 ecclastico ordine de gētiū. **C**ui⁹ stat⁹ dignitas. et

excellencia nō satis a mōilibus laudari extolli
 et commendari potest. **C**onficerem⁹ quidem mag
 na volumina et si ea omnia adducerem⁹; que
 illoꝝ excellenciam et sublimitatē demonstrāt.
Paucula tñ sub quodā breuī epilogo p̄strin
 gem⁹. qñtū p̄sertim ad p̄positā rationē p̄tinet.
 quoniā latius excellenciaz hui⁹ status deduci
 mus in libro defensorij stat⁹ ecclēastici. vbi
 p̄dicta p̄robam⁹ nō solū ex fūdamētis iuris
 natural. s̄ testimonijs et exēplis veteris legis.
 ac etiā ex ipā gētiliū obseruatiā. necnō testio
 nijs noue et euāgelice legis. et demū auctorita
 tibz et fūdamētis iuris hūani. **N**ā ut cetera ta
 ceā. q̄s dubitat pōtificē ac sacerdotalē dignitatē
 p̄ncipiū sup̄fuisse ex ipō naturali iure. q̄ ut inq̄t
 ph⁹ i politicis hōies naturalit̄ idinātur ad sa
 crificia q̄ nō nisi p̄ pontifices et sacerdotes. etiā
 ipsa antiq̄tas instituenda celebrādaq; durit
S et illa gentilitas naturali iuri inimicēs. hāc
 pontificū et sacerdotū fūniā super omnes mor
 tales dignitatē et excellenciā nedū institutis;
 s̄ humili ac deuota obseruatiōe p̄fessa est. **n**ā
 ut Plutarco placuit et Policrat⁹ refert apud
 gentiles eos qui religionis cultui p̄erāt. quos
 pōtifices appellabant. quasi tipū aie. in corpe
 hūano tenētes. sup̄ oēs mōiles venerabātur.
 eisq; s̄bitiebāt. **S**icut itaq; aia toti⁹ corpis h̄z

principatū. cūctaq; mēbra vegetat. eiq; obse
quūtur. et illoꝝ gerit pncipatū. ita pontifices
quos ipe plutarchus etiā pfectos dīmo cultui
vocat. toti corporis omnitati pefine oportet.
Sed q; et Aug⁹. cesar sacroꝝ pōtificib; eous
q; subiectus fuit. donec et ipe ne cui mōliū sē
esset. vel calis creat⁹ est pōtifex. **D**emū in ipsa
veteri lege hic exellētissim⁹ ordo inchoat⁹ est.
et in noua plen⁹ cōfirmatus ut inquit Ihsidor⁹
Nā sancti doctores sacrificiū. et p cōsequēs sacer
dotiū ab Abel et Cayn incepisse aiūt. qui pmo
sacrificāre deo. **V**n crediē Adā in spū et iussu
domini docuisse filios sacrificare deo. quāē dī
cūt ordinē sacerdotij tūc pmo incepisse. **S**ed pu
tam⁹ vtrūq; recte stare posse. qm̄ ante legē sa
cerdotiū et sacrificiū incepit ab Adā et filijs ei⁹.
videlicet implicite et sub quadā figura. **S**ub le
ge vero explicite et expresse. iussu domini ince
pit ab Aaron. Alij a melchisedech iuxta ill⁸.
tu es sacdos in eternū sū ordinē melchisedech.
Sed ut dixim⁹ sub lege Aaron pmus intente
dño victimas obtulit ut inquit Ihsidor⁹. **Q**uo
cūq; mō sit. ex ipsa tēpīs pmitate et diuturnita
te ac institutiōis exellētia et scti stat⁹ sctitas
atq; sublimitas aptissimē cōprobat⁹. **D**emū vero
ipsa pontificalis et sacerdotalis exellētia et scti
timonia ex hoc agnosciē. quonm̄ sublimiori

noīe q̄ cogitari potest. in sacra scriptura epī
 copi sac̄dotes et eccl̄ie ministri noīant̄. **A**ppel
 latur em̄ dñs. **V**n̄ in exodo scribitur. dñs non
 detrahes. p̄ deos ep̄os a sac̄dotes itelligēs. ut
 ait q̄dā canō. rursus ordo ac stat⁹ ip̄e i eo em̄
 nēssim⁹ atq; sādissim⁹ ēz qz typū tenet cele
 stis gerarchie. **N**ā ipi eccl̄ie mīstri eccl̄asticā ofi
 tiūt gerarchiā. **I**psi q̄ i sorte dei electi sūt. a ip̄e
 fors illorū ē. **I**pi deiq; tāte excellētie a dignitatis
 existunt. ut merito a cūctis seculi p̄ncipibz. a
 xp̄iane fidei cultoribz p̄res appellantur. **V**nde
 Greg⁹. **Q**uis dubitet eccl̄astica ordinis viros
 venerandos fore. quos regū a p̄ncipū om
 niūq; fidelīū patres a magistros. cēseri com
 pertū est. **E**t seq̄tur. **N**ōne miserabilis insanie
 esse videt̄. si fili⁹ patrē. discipulus mḡm non
 honorent. et iniquis obligacōibus illū pote
 stati sue subicere. a q̄ credit nō solū i terrā. s̄
 i celis ligari posse a solui. **E**t itez idem Greg⁹.
 circa p̄ncipiū pasto^{ris} inq̄t. honor a sublimi
 tas null̄ poterit op̄atiōibus adequari. si regū
 fulgore op̄es a p̄ncipū diademati lōge inferi⁹
 erit. q̄ si plūbi metallū a auri fulgorē op̄es.
Quipe cū videam⁹ regū colla a p̄ncipū sub
 mitti genibz sacerdotū. a osculata eorū dextas
 oīomibz eorū credāt se p̄tineī. **E**t Ambro. in pa
 storali. maḡ ē excellētia et sublimitas ep̄orū.

que sicut maxima est. ita maximā debz habē
 cautelā. qz honoz grādis. grādiori debet solici
 tudie circūuallari. Et rursus idē Ambro. nihil
 in seculo excellenti⁹ sacerdotibz. nihil epis sub
 limi⁹ repiri potest. ut cū dignitatem eoz oculis
 demōstram⁹. digne noscam⁹ qd sum⁹. a qd fu
 mus p̄fessioe. actione etiā demōstrem⁹. ne sit
 grad⁹ exellus a deformis excessus. Deniqz Jo
 bānes crisostom⁹ hui⁹ status gradū a exellē
 tiā signās ait. sacerdotibz ecce deus cūctos vo
 luit eē subiectos. ad quos vniuersa que in ec
 clesia occurrūt. voluerit p̄tinē. Et Aug⁹. deri
 coꝝ statū a ecclastica ordinis sublimitatē et s̄a
 crimonā designās. ait ad mauritiū. sacerdoti
 bus et leuitis ecce nō ex frena potestate dñs
 noster. s̄ exellēti potētia p̄p̄t eū cui⁹ serui sunt
 Ita eis dñatur. ut debitā eis cūcti reuerēciam
 impēdant. a subdit. Nā in dñis eloquijs eccla
 stici ordinis clerici a sacerdotes aliqui dñi. aliqui
 āgeli vocātur. Nā a ad moyse de eo q̄ ad iura
 deducēdus erat dicit. applica eū ad deos. vicz
 ad sacerdotes. Et rursus scriptū est. dñs non
 detrahas a seculi sacerdotibus. Et itez. Ego dixi
 dñi estis. Et p̄pha ait. labia sacerdotū custodi
 unt scientiā. et legē de ore eius requirāt. qz an
 gelus domini exercitūū est. Quid ergo m̄z. si
 reges. si p̄ncipes. si cūcti fideles eos honorent.

quibz in suo eloqo hōre; tribuēs. aut āgelos
aut cristos. aut deos. de9 ipe appellat. Grādis
g ē excellētia stat9 a ordinis clericorū et pōnfi
cū. velut q̄ eius locū tenēt sup terrā. qui celū
a frā condidit a oīa q̄ in eis sūt. quibz tātā rei
buit potestātē ut quos ipsi absoluūt vel ligāt
sup frā: ipe ligatos solutosq; h3 in cel. dicēte
eis saluatore. quoz pccā remiseritis: remittū
tur eis. S; qd de hui9 ecclāstici stat9 dignitate a
excellētia dicerephas est. Potius certe tem
pus q̄ dicendi materia deesset.

Ca. xi. de differētia a opacōe ecclāsticorū
vic; epōz et aliorū inferiorū prelatorū et
clericorū inter se adinuicē et quis grad9
altero sit dignior et pfectior.

Exigit g idē ordo policit9. ut ecclāstico
rum siue clericorū ordinē int̄ se inuicē;
discernam9 et opem9 qd breuissimē tā
q̄ manifesta absoluem9. Aliq̄ em̄ in mioribz
ordinibz sunt cōstituti. aliq̄ subdiaconi. aliq̄ dia
coni. aliq̄ p̄biteri. aliq̄ ep̄i. aliq̄ archiep̄i a p̄ri
arche inter quos longa valde differētia ē. Nā
etiā ex xp̄i institucōne. maiorū et minorū sacer
dotū discrecō facta ē. qm̄ apostolos tāq̄ maio
res: a septuaginta duos discipulos qm̄ miores.

sacerdotes instituit. ut patet luce. p. ubi glosa. q. si
 cut in apostol. for. ep. 2. sic in septuaginta duo
 bus forma presbiterorum quasi secundi ordinis est
 prescripta. **P**ostea autem apostoli hanc formam secu-
 ti sunt. et in singulis civitatibus episcopos in pro-
 chys presbiteros ordinant. **P**rocedente vero tpe
 et crescente messe dominus apostoli ordinant diaconos.
 quorum maximus fuit Stephanus. subdiaconatum ve-
 ro et alios minores ordines ecclesia per tempus discen-
 ti sibi constituit. quibus nonnulli dicant subdiacono-
 natum ab apostol. fuisse institutum. sed per eos inter
 sacros non numeratum. postea tamen ab ecclesia aggre-
 gatum. **V**erumtamen Dionysius qui pauli discipulus fuit.
 in ecclesiastica gerarchia tres tantum ordines descri-
 bit. ep. presbiterorum et diaconorum. Ep. ordi-
 nem dicit maximum et perfectiorem. presbiterorum vero
 illuminatiorem. diaconorum purgatium. **N**ec solum
 distinguunt quo ad sublimitatem et excellentiam dig-
 natis. sed etiam quantum ad perfectionem statum. non per ex-
 cellentiam et prerogativam dignitatis. sed per indu-
 cit quandam servitutem propter deum oppositam statui li-
 bertatis. **N**am secundum sententiam doctorum. circa istos
 gradus tria prout considerari. sicut tribus modis per-
 fectio statum aut vite sanctitas acquiratur. **P**rimo
 perfectio status sumitur communiter et large per actus
 dilectionem. **S**ecundo magis proprie per officium admi-
 nistracione. **T**ertio propriissime per voti perpetuam

obligatōe. **P**rimo igit̃ mō oēs in caritate ex
istētes sūt in pfectōis statu q̃ ut apl̃us ait. so
la caritas vinculū est pfectiōis. **E**t hoc modo
pfectio opponit̃ ruine peccāti a culpe. scđ; quem
modus dicit apostol⁹ q̃ existiat se statē. vidat ne
cadat. Scđ; ṽeo modo. oēs q̃ assumunt̃ ad of
ficiā eccl̃asticā: p̃nt dici esse in statu pfectiōis
resp̃ctū laicorū. **S**ūt enī ipsi q̃si mediū int̃ deū
a populū. **V**ñ q̃nto p̃pinq̃iores deo racōe of
ficij qđ ministrāt. r̃nto pfectiores. **V**ñ in cano
ne scribit̃. nō solū ep̃i: s̃ presbiteri a diaconi
debent magnop̃e p̃uidere. ut cūctū populū cui
p̃sident. observacōe vita a doctrina excedāt. **I**d
etiā agere debēt inferiōres grad⁹ puta exort̃i
ste leutores a aliij. **S**ed tercio modo solū ep̃i ac
chiep̃i ac p̃iarche. ac etiam religiosi illi vicj
q̃ p votum in ppetuam servitutē sese tradunt
ad serviendū xp̃o a hominib⁹ ppter ipsū in
hijis que sūt circa opa p̃fectionis. tales sunt
p̃p̃riissime in pfectiōis statu. **E**t hoc mō i hac
pte accipit̃ stat⁹. ut vicj sonet i quādā fuitu
tē oppositā statui libertatis. q̃ p talē statū fit mu
tatio stat⁹ libertatis. i ppetuā xp̃i fuitutē ut sup̃
dixim⁹. **E**t h̃ p̃p̃riissime ē stat⁹ pfectiōis vite ap̃lice
i hac pte. scđ; quē mod accipitur status. ij. q̃
vi. si quādo in causa capituli vel status inter
pellatū fuerit. nō inq̃t p pcuratōes. s̃ p seip̃os

est agendū Ceteri ergo ministri ecclē indubie
sūt in statu pfectionis ppter officij administra-
tionez. talis tñ pfectio stat⁹ magis accipit cō-
patue q̄ pprie. Nā canones inferiorū clericorū
statū magis appellāt grad⁹ q̄ statū. Vñ dicūt
in q̄dam canone. p gdu officij vniuscuiusq;
studere oportet ad meliora. Et hoc dictū sit qñ
tū ad epōs ⁊ mīstros ecclē int̄ seipōs opatos.

Capitulū duodecimū de plurimis diffi-
cultatib; ⁊ aculeis. laborib; ⁊ piculis sta-
tus Archiepōz. Epōz. ⁊ ceterorū clero-
rum ⁊ de malis ministris ecclē. ac de mul-
tis abusibus vicij; et inordinacōnibus
illoz in genere ⁊ in cōmuni.

Illa excellētia dignitatis ⁊ sublimitate
status ecclēstici in gñe ac drā ⁊ opati-
one int̄ se ⁊ sup̄est agere in cōmuni de
eius piculo aculeis et difficultate. Et adducēt
in mediū auctoritates ⁊ racōes. quib; non in-
ēpte pbari vidētur hui⁹ stat⁹ difficultates pi-
cula et inōmoda. Indignū enim vidēt. ut si
quos epōs aut clericos hui⁹ status sublimia
⁊ dultia delectāt. amara ⁊ aspa moderentur.
nec in eo statu securos se reputātes plurimū
extollātur. qui tam proxime ruine insistant.

In p^{ri}mis itaq; nemo sibi blādiat ex sādimo
 nia hui⁹ eminētis stat⁹ ecclīastici. nemo certe
 de eius excellētia extollat. nemo de illi⁹ digm⁹
 tate ofidat. **C**ogitet em̄ qz ut inq̄t canon non
 loca. nō digtates. non cathēdra statū faciūt. s̄
 vita et mores. **V**n̄ ex officio et dignitate nō li
 centia; peccādi. s̄ necessitatē beneuēdi ecclīa
 sti viri se nouerint affectos. nec ex eminētia
 status audaciā delinquēdi sibi fumant. peo
 maxime qz ut in precedentibz dixim⁹ nullus
 sanctū dubitare debet. quē apex tāte digtatis
 attollit. **I**n q̄ si de sūt lō acq̄sita p meritū suffi
 ciūt q̄ a loco et cathēdrē testāt. **E**t itez cathēdrē
 ā daros ad hec fastigia erigit. ā q̄ erigunt illu
 strat. **A**d q̄ dicim⁹ plurimū falli eos q̄ de loci
 dignitate letātur. **N**ā Symach⁹ papa seipm̄
 declarans predicta de illis intelligit. qui p bo
 nos adus sanctos predecessores imitantur.
Vnde subdit qz ea que de cathēdre sanctitate
 dixerat ad illos ptinēt quos ouerfacōis splē
 dor illuminat. **S**ed protūto sanctos vocat. qz
 apter loci et cathēdre sanctitatē boni et sancti
 presumūtur. **V**n̄ biero. nō sādōz filij sunt q̄
 tenēt loca sādōz. s̄ qui exercent opa sādōz.
Itaq; nō reddat ecclesiasticos viros securos
 dignitatis fastigium. sed poti⁹ reprimat aut
 humiliet imminens ecclesiastici status periculū

W. 2

Vnde Greg. nos qui presum. non cathedre.
 nō dignitatis. nō ordinis vel gentis proga-
 ua: s; morib; ofidere dēmus. qz ut inq̃t canons
 nō dignitates aut ordines creatoi. p̃mōs fa-
 ciūt. s; nos aut ppria merita cōiūgūt. aut mala
 disiūgūt. **N**ō ergo letent episcopi ex sāditate
 cathedre. nō sādotes ofidāt ex sacerdoti dig-
 nitate. s; potius otremiscāt ex imminenti cala-
 mitate et piculi p̃mitate. **Q**uid em̃ dignitas af-
 fert si vita obest. **N**ā teste Greg. quid paradiso
 altius tui? atq; io cūdi? quid celo securi? Et
 tū homo de paradiso peccāto: angeli de celo cē-
 derūt. ut posteris cederet in exēplis. qz nō loci
 nec dignitatis amplitudo securitatē tribuat.
 s; vite innocētia. qz ut itez Greg. subicit iustū
 quippe est ut nobilitate loci ac dignitate offi-
 cii nō inueſt; qui dignitatē dei a se abicit. **V**n-
 de crisostom. ad ep̃os de dignitate excellentia se
 efferētes. nec illis eminēcia picula preiudētes
 pulchre ait. videte inq̃ fratres qz nō sedetis
 supra cathedrā. qz nō cathedra facit sādotez;
 s; sacerdos facit cathedrā. nō loc? sādificat ho-
 minē: s; homo locū. nec ois sacerdos sād? ē.
 s; ois sād? sacerdos. et sequit; qui bene sederit
 sup cathedrā: honorē accipit cathedre. **E**t itez
Malus sacerdos ex sādōtio suoz crimē acq-
 rit non dignitatem. **S**ecundo ecclasticī status

incommoda et onera difficultates et aculeos.
 erunas atque picula ex ipso nomine satis apprehen-
 dere possumus. Si enim episcopus sacerdotis aut clericus
 nomen solum preterret. quanto amplius ipsius rei de-
 fectus quem nomen importat. Episcopus enim superin-
 tendens aut speculator dicitur. sacerdos vero dicitur
 quod faciat deum aut doceat. Clericus idem appellatur quod
 dei sorte electus sit. Qui ergo non superintendit. qui non
 speculat. qui a longe non prospicit incommoda subdi-
 torum. nonne episcopus falsum nomen usurpat. Sed et qui
 sacra nec dat nec docet. nonne falsum sacerdotis
 titulum sumit. Clericus vero quo fors dei didus
 est. quem mundus. quem seculum. quem denique ipse in-
 fernus de illo verius sortiuntur. Hos itaque pul-
 chre Bernhardus describit. mirum est quod clerici
 aliud videri cupiunt quam sint. videlicet habitu mi-
 lites. questu clerici. actu neutrum exhibent. Non
 enim pugnant ut milites. nec euangelizantur
 ut clerici. nec laborant ut ministri. Cuius igitur
 ordinis sint cum utrisque esse cupiant. et utrumque
 deserunt et confundunt. Et sequitur unusquisque
 quod inquit Apostolus. in ordine suo resurget.
 sed isti in quo. Sed certe quia nullum tenent
 ordinem. sine ordine peribunt. Et cum sapi-
 ens deus veraciter creditur a summo usque de-
 orsum. nihil inordinate reliquerit. vereor certe
 non alibi esse ordinandos. quam ibi ubi nullus

ordo. si sempiternus horror inhabitat. Ad hos
 preterea sic nominatos pastores. et pastoralē curā
 deserētes. p. pphaz deus acerbissimē cōminatur.
 Ait enim si nō fueris locut⁹ ut se custodiat im-
 pius a via sua. et ille iniquitate sua moriet⁹: san-
 guinē eius de manu tua exquirā. Quod ergo ma-
 ius piculū cogitari potest. q̄ alioꝝ iniquitate
 damnari. In ceteris siquidē statib⁹ seu viuēdi
 modis. culpa tenet auctores suos. quilib⁹ p̄po
 suo peccato puniē. q̄ scriptū est. anima q̄ pec-
 cauerit. ipsa moriet⁹. In hoc tñ piculoso viuē-
 di gñe. nedū suo si alioꝝ scelere pastor plectiē
 damnatur enim pastores populoz iniquitate.
 Quis ergo sane mentis ad illud vite genus
 aspirat. ut aīa; suā teneri obligariq; baratio
 eligat. si alij peccauerint. In exordio humani
 generis. Cayn ipse licet reprobo. rāte tñ intel-
 ligētie fuit. ut vite aliene curā abiceret inqui-
 ens. Nūquid ego custos fratris mei sū. Repel-
 lebat ille a se caute fratris curā. ne incautus
 p. fratre tenē. Ille etiā vterim fratris curā;
 recusabat. nūc p̄chdolor ad extraneoꝝ curā
 tñ apto piculo p̄peramus. Quis oro tā sibi im-
 pius. quis tā sui oblit⁹ existit. quis sponsoꝝ
 seu aliene vite se cōstitui fideiussorē optat. qui
 vitā p̄pria vix tueri pōt. Aut quid tā insanū.
 quid tā inconsideratū. q̄ aliēaz culpaz strictā

Ca^m. 12^m.

racōe; se se redditurū pmittere; qūi sua aut nō
 videt. aut nō intelligit. **Q**uid tam demēte pri
 mū: q̄ alienorū facinorū fieri diligēs indaga
 tor: qui suorū est negligētissim⁹ inquisitor: aut
 q̄s aliena pccā portaē se pollicet: q̄ suis p̄mīe
Quīs purgādi alios on⁹ suscipit: q̄ purgatoē
 indiget. ā illūmādi plurimos officiū accipit:
 q̄ cec⁹ est. a q̄ se nō videt: qūo alios cōsiderat.
Periculosa certe atq; ḡuis sarcina ē. cura pa
 storis. **N**ā cuiuslibet ovis depdicō: illi⁹ piculū
 est. ad quē p̄phā ait. et erit aīa tua p aīa illius
Demū illi⁹ status piculū in eo cōspiciē. qm̄ te
 ste Greg. plati tot mortib; digni sūt: quot ad
 suos subditos p̄dicōis exēpla trāsmittūt. **I**n
 cetera vero detestāda exēpla vnū illd est. **Q**m̄
 et si scriptū sit: seruos dei non oportet litigare
Epi tñ a dei ci q̄ spūales sūt a lites ac orēcōes
 vitāe sp̄cialius intē. p̄ch pudor: tā acerte. tā
 impie. tā crebro litigāt. ut oēs vīcāt i cōten
 dēdo laicos. a s̄b colore iusticie obrepit impietā
Iaz nō mō p epātu litigāt: sed tellat: nō mō
 pro sacerdotio contenditur: sed pugnatur **E**t
 plerūq; nō sine orbis a verbis piculo tellat in
 ecclesia que pace; filiis ut pia mater. p̄mittit
Aiūt em̄ gloriā nostrā nō dam⁹ alci. qui dū
 vanam retinēt: verā et eternam amittūt. ad
 gloriā currūt. sed gloriā eorū in cōfusione erit

Crist⁹ inbet tunicā p̄mo d̄mitti. quippe et i
facie pcuti ne litigēt. isti eligūt pcutere q̄ p̄cē.
malūt picitari eccl̄as: q̄ non honorari. **T**er
tio ille hominū stat⁹ nedū difficilis et laborio
sus: s̄ et piculosus videt̄. ex quo plures sedu
ctores et scismatū seminatores in eccl̄a oriūtur.
quos certe ex sac̄dotū et epōꝝ statu p̄disse cō
perim⁹. **V**n̄ Hiero. veteres p̄scrutans histori
as repire non valeo. alios eccl̄iam d̄i sc̄disse.
populos seduxisse. p̄f̄ eos qui sacerdotes ap
pellati sūt. **A**ccedit qm̄ ille videt̄ piculosior dif
ficilior atq; incomodior viuendi modus. de q̄
plures cadūt. et plures picitātur. **C**ōstat aut̄
plures cadere in via salutis. et longe pluēs ex
statu eccl̄astico picitari p̄pter plurima. et pre
sertim p̄pter tpaliū affluentia. **S**icut certe plu
res deuiāt in p̄speris q̄ in aduerfis. de quib⁹
putandū est p̄ph̄az dixisse. cadēt a latere tuo
mille et decē milia a dextris eius. dexterā quidē
hōratioē p̄teꝝ ep̄i et prelati i eccl̄a tenēt. ceteri
sinistrā. **S**i igitur de ceteris statib⁹ ad sinistrā
cadent milles. p̄fecto de istis cadent decē milia.
Quarto eligere curā animaz: nihil aliud est
q̄ exponere se ad manifesta et indubitata pei
cula. q̄ ut inquit Greg⁹. talia appetere est mē
tis tempestas. nā nihil aliud est potestas cul
minis q̄ tēpestas mentis. quis em̄ tā audax.

Ca.^m 12.^m

aut veri⁹ q̄s tā temerari⁹ est: q̄ in alto a tēpe
 stuoso mari nauigare popat. q̄s illi⁹ nauis
 cupit fieri gubnator: quā piturā de prio cōspi
 cit. teste Greg. q̄eto mari impit⁹ nauta nauē
 dirigē pōt. turbato aut tēpestatis fluctibz etiā
 pitus nauta se cōfundit atqz pturbat. **P**rofe
 cto nil aliud ē curaz animaz suscipe. sacdotiū
 aut pōtificatū sumere. q̄ sciēter se naufragiis
 mergere. **S**olent hoīes de tempestate in portū
 fugere. **R**ui vero aīaz pastoēs fieri desiderāt.
 de portu in tempestatē libēter fugiūt. **D**e quibz
 ap̄ha dicere videt. qui descēdūt mare in nauī
 bus faciētes opacōes in aquis multis. a descē
 dūt vsqz ad abissum: quoz aīa i eis. tabescit
 ap̄ negotiorū multiplitiū. pcellā. q̄re turbati
 sūt a motu sūt sicut ebri⁹ a tandē oīs sapiētia
 eoz deuorata est. **M**irū certe videt. ut nō satis
 difficile aut ḡue videat. vni epō vni⁹ aīe curā
 sumē. nisi oīm curas i se suscipiat. **V**nī q̄dā sa
 sapiens de tā graui sarcīna dicebat. **S**ortes
 hūeri q̄ talia sustinēt. aut fortis ambitio ad
 id aīos cogens: vbi futurū piculū sciūt. **Q**d si
 pontifex in altū se locatū gaudeat: cōsideret q̄
 tnto erit ei casus grauior. **V**ix em̄ ex alto sine
 labore aut piculo descēditur. **S**i ut paucis odu
 dā. cura animaz si recte gerit. sūm⁹ ē honor:
 s̄ sūm⁹ labor. sūmū onus. sūma seruit⁹. **S**i vero

male agitur. fūmū anime piculū. fūmū malū.
 q̄ anceps ex omni pte negotiū est. **Quāto** nō
 est pposito alienū cōsiderare. quomā ut ait Cri
 soltom⁹ in canone. homo xpian⁹ fortit⁹ cadit
 in peccatū ppter duas causas. aut ppter mag
 nitū dīnē peccati. aut ppter altitudinē dignita
 tis. **De** igit⁹ due p̄ditādi cause ecclīasticos vi
 ros fortiter ruere cogunt. **Primo** magnitudo
 peccati. sciēter enim ⁊ ex cōtēptu peccāt. **Raz** q̄
 scit voluntatē dñi ⁊ non facit iux̄ verba salua
 toris vapulabit plagis multis. **Secūdo** altitu
 do dignitatis. q̄ quāto dignitas altior. tūto ca
 sus grauior. **Et** teste Greg⁹. quāto q̄s in sede su
 piori locatus est. tūto in maiori piculo v̄satur
Et Aug⁹. sublimitas honoz. magnitudo scelex
 est. **Et** hiero. in maiori gradu. maior ē sine du
 bio pena. **Et** itez Criso. in canone. hōis mag
 nitudo hys qui indigne viuūt honore. maxi
 mus cumul⁹ incipit esse penaz. **Et** itez Aug⁹.
 clerici officiū si p̄functorie gerūt. nil apud deū
 miser⁹ tristis dānabilis. **Sexto** ex epōz ⁊ dei
 coz administracōnez picula difficultates ⁊ in
 cōmoda aptissimē demōstrātur. **Nō** enim epī et
 clerici domini sūt honorū ecclīe. s̄ ut Hiero. ait
 pcuratores s̄ dispēsatores rez alienaz. ⁊ ve
 lut sacrilegos pledēdos eē. si qd paupibz est
 erogā d̄. sibi retinet pl⁹ q̄ eius statui sufficit.

Quomodo ergo securi sunt clerici. qui non solum ex
 mala aut desidiosa administratione. sed ex cupi
 da retentione damnantur. Vnde pulchre de se et
 ceteris presbiteris dicebat. Diero. quomodo possum
 aliena fideliter distribuere. qui nostra timide re
 seruam? Hinc Aug⁹. ad episcopos et presbiteros ait
 Esurientium panis est quem tu detines. nudorum ve
 stimentum quod tu recludis. miserorum redemptio
 est pecunia quam tu esodis. infirmorum solatia sunt
 deliciae quibus tu lasciuas. tantorum ergo scias
 bona te inuadere. quantis possis prestare quod
 velis. Sed et bernhard⁹ in epistola ad fulco
 nem ait. Ne tibi o pontifex o sacerdos blandi
 aris quo tuis contentus alia non arripias. Ra
 pis enim cum luxuriaris ut de altario supbias.
 de quibus quod preter necessarium ac simplicem victum
 retines. tuum non est. rapina est et sacrilegium. Ha
 beres inquit Apostol⁹ victum et vestitum. non victum et
 ornatum. non deliciis non vestibus quibus lasci
 uiam. Et iterum idem bernhard⁹ ad senonensem
 Archiepiscopum. Clamant nudi. clamant fame
 licia. conqueruntur pauperes. dicunt dicite ponti
 fices in inferno: quod facit aurum nobis fame fri
 gore miserabiliter laborantibus. Quid conferunt
 tot imitatoria vel extensa in precibus. vel plicata
 in manibus. nostrum est quod effunditis. nobis
 crudelis subreahie: quod immamiter expenditis

Hinc a Diēto. pōtīfices a clericos omīnās aīe
Ecclīe pīncīpes quī delīcīs affluūt pphētīcus ser
mo describit q̄ etiendi sūt de spaciōis domibz
lautīsq; cūiūis. **E**t sequit̄ **S**i vīs scīre quō eti
endi sunt ī tenebras vīc; exteriōēs. vbi erit
fletus a stridor dentiū. **I**tē idē Bernhards ad
clericos ait. multiplica p̄bēdas. habe archi
diaconatū. aspira ad epīscopatū. ḡdatī ascēde.
a ī pūcto ad inferos sine omī gradu descen
des. **S**eptimo picula īcōmoda aculei et diffi
cultates hūi⁹ status ecclīastici ex eo euīdētius
apparēt. qm̄ si pphaz. si p̄iarchaz. si totius
sacre scripture repetūtur ānalia. nullū repiē⁹
gen⁹ hōim. quos deus vehemētius arguat. et
seueri⁹ omīnēt. a crudeli⁹ pumiat. q̄ pōtīfices
pastores et sacerdotes. **D**iscurre per pphas a
scripturaz lege. qd̄ audis nisi pastores populi
mei p̄uaricati sūt ī me. p̄pterea adhuc ī iū
ditio ostendā vobiscū. **E**t itē. Stulte egerūt pa
stores. Et seq̄. p̄ptea euellā eos de tra. **R**urs⁹
ad eos. oēs pastoēs meos pascit vent⁹. a ali
bi. v̄ pastoribz q̄ disp̄gūt gregē meū. **E**t itē.
Ve pastoribz īsrahel q̄ pascūt seip̄os. **E**t sequit̄
Collidā ī te pastore a gregē. **D**eniq; ad iohelē
pphaz trāsi. quid nisi omīnaciōis penas. quid
nisi clamores plangētū sacerdotū a pontificū
audis. **A**it enim plangite sacerdotes. vlulate

ministri altaris **A**usculat ezechielē. & pastori-
 bus israel qui pascūt seipsos. **E**t itez. sup pa-
 stores irat⁹ est furor me⁹. **M**alachiasq; nō ta-
 cet eoz exēminū. **A**d vos inq̃t sacerdotes qui
 despiciētis nomē meū ad vos est mandatū. **O**
 sacerdotes. ecce ego piciāz vobis brachiū ire
 mee. & dispergā sup vultus vestrū stercus. **E**t
 itez. **D**edi vos contēptibiles omnib⁹ populis
Sed et Amos p̃ph̃a q̃dure prelatos & pasto-
 res ecclē omine⁹ audiam⁹. ait em̃ & vobis q̃
 opulētū estis in syon & osiditis in mōte sama-
 rie optimātes capita populoz. ingredientes
 p̃opatice domū dei: qui dormitis in lectis ebur-
 neis. & lasciuitis i stratis vris. **D**einde o tra h⁹
 stat⁹ & vite hoies scriptū est. **Q**uicūq; desidera-
 uerit p̃matū in terraz: inuēiet osufiōez in celis
Et itez. inter suos dei nō oputabiēz qui de pri-
 matu tractauēit. **S**ed & xp̃us in euāgelio has
 illis penas & ominacōnes confirmat. **A**it em̃.
 & vobis qui diligitis p̃mas cathedras. **S**ed
 q̃d hec o memoram⁹. **P**lena ē sacra scriptura
 hmōi increpacōnib⁹ & cōminacōnib⁹. **Q**uis
 ergo dubitat piculofū difficilem & cūdis acu-
 leis miseris refertū esse illū hominū statū. cui
 tot maledictionum et anathematū. tot cōmi-
 nationū genera. tot penaz & supplicoz mala.
 p̃ph̃e patriarche s̃c̃i: ipseq; de⁹ in scripturis

sanctis imprecantur. **Vñ** Criso. sup illud oledi
te prepositis vris. **O** pōtifer o prelate cōspice
quāto igni supponis caput tuū. **Et** subiicit **M**ior
hī quē attingat saluari de hīs qui pñcipātur.
aprefūt in tātis minis. et in tanta pigrītia. in
tātis increpacōibz. et in tāta desidia. **V**ideo tñ
currētes et sponte se submittētes in picula. cō
tra quos durissimū iudiciū hīs qui presunt
scz male. **D**e bonis vero scribit puerbioz. xij.
nouit iustus animas iuuenētoz suoz. **S**z quid
de piculo et in cōmoditate. et aculeis ecclīasticis
stat? dicā. **Cū** epīs et clericis ipsa symonia q
heresis appellatur. tā familiaris et cara sit. ut
vix sine illa in domo dñi incedāt. quibz etiā in
uidia domestica. auaritia annexa. libido. ira et
supbia in rez abūdantia videtur. **Sūt** in hoc
statu patriarche pōposi. epī negligentes. deca
nus timidus. archidiaconus elatus. canonici ex
choz vacātes. vicari? in libro tabellio falsus.
presbiter imprudēs. curat? ignarus. cōfessor le
uis. diacon? euangelia nesciens. subdiacon?
epistolā igonrat. cantor latrat. thesaurari? fa
briat de fraudat. sacdos sacmenta vedit. ca
pellanus venalis. ut statim latius tangemus
in ca. sequētibus. vbi singulariter de quolibet
gradu et officio ecclīastici status succincte
agemus.

Capitulū decimū testū de dignitate et
 prerogatiua officij decanatus in ecclesia
 Et de illius honore et veneracōne. et de hijs
 q̄ ei cōpetūt. Demū de plurimis oneribz
 et afflictōibz ac defectibz et picul decanorū

Audita sunt p̄conia. laudes. necnō exel
 lentia. p̄minētia ac s̄ctimonia stat⁹
 eccliaſtica in gñe et omniū. Audita de
 niqz sūt ei⁹ vite formule incōmoda. calamitates
 et miserie. afflictōes et picula. Quo fit ut facile
 eiusdē stat⁹ dulcia et amara cuilibz rē itūcti
 patē p̄nt. ~~et~~ q̄ ea q̄ i ea re breui dicta sūt
 ad oēs ecclie stat⁹ s̄m ordinū et officiorū diffe
 rentias applicari possunt q̄ oēs clericorū nomē
 et ministrorū officiū ecclia sortitū sūt. q̄ tñ p̄ci
 larius ep̄os et p̄latos respicē videtur. sup̄est
 ut ad ceteros inferiores ecclie stat⁹. q̄dus et or
 dies. breuis et singularis sermo decurrat. Con
 fuerū igitur ordinem sequentes. vnūquēqz in
 feriorum clericorū gradum siue statum tange
 mus. et quid laudis. quid excellentie. quid vti
 litatis. Demū quid calamitatis afflictionis et
 periculi habeat. sed et quot defectus in eos
 damnabiliter. omittātur. succincte afferem⁹
 Primo igit post episcopū decanus siue p̄po
 situs existit. nec id ratione caret. quia ut inq̄t

Canon Calixti pape et martiris. decanorum dignitas recte maior post pontificalem appellatur. **R**az decano post pontificem maior ac principalior cura et collegii administratio congruit. **R**ursum primior est episcopus dignitate et honore. cui proximior est in consilio et assistentia. **I**pse collegium necnon personas ac res collegii indicat et tuetur. **H**ic in exodo inter indicantes universitatem decanorum constitui iubetur. quare sacri canones veneranda eam dignitatem decreverunt. **E**st enim decanorum collegii caput. de quo scriptum est **C**onstituit eum dominus in caput non in caudam. quod ceteris corporis membris auctoritate et iudicio precellit. idque primitas loci in ecclesia indicat. **H**abet denique decanorum in ea et collegio primam vocem. primas salutaciones. primos recubitus. **S**ed iam audi huius dignitatis onera huius statum calamitates miseras defectus et pericula. **I**n primis igitur fateor. gradus est huius status prerogativa. **S**ed utinam tam bene huius dignitatis onera agnosceretur et quam ipsa appetit. **D**icam verius tam utiliter ei incipientia impleantur quam ab omnibus sciuntur. **G**audet certe decanum et prepositum de honore excellenter utinam dignitatem virtus sequeretur. virtus enim ut quidam ait sapiens non solet esse iactatrix aut sui miratrix. sed alieni imitatrix non de extrinseco honore sed de conscientie onere cogitat. si illud delectatur. istud

cruciat. **V**irtus non de se confidit. non arrogat.
 scit hoc esse tempus militie et laboris. non de
 lectationis non pompe. non faustus. fateor de
 miq; decanus collegij et capituli caput existit.
Sed vide ne dignitas ipsa qua tanto pe delecta
 ris conteret caput tuum. Sic age ne de te eccl
 sia dicat quod scriptum est: caput meum do
 leo. **V**ideat decanus qui se collegij caput ia
 stat. ne ceteri de improvido capite capita sua
 moueant. **C**ernat si eius facta ingerunt com
 motione; capitis in populis. quia omne caput
 languidum a pede vsq; ad verticem non e in eo
 sanitas. **C**aveat decanus ne sit illud caput de
 quo scriptum est. facti sunt hostes eius in ca
 put eius. **A**uertat decanus ne caput serpentis
 sit. cetera membra nedum vegetans sed infici
 ens quia deus confringet capita draconum in
 aquis. **V**erendum est plurimum ne sint illa
 capita de quibus scriptum est. in vniuersis ca
 pinibus eius caluitium. id est deformitatis vitium.
Decanus siquidem si recte agat. episcopo odi
 osus sit necesse est. adeo ut illius sit hostis: si
 collegij amicis esse cupit. **S**i vero a prefulie
 amatur a capitulo odiet. **P**ro eo enim caput
 capituli est constitutus. ut nonnumquam cupidita
 tibus aut episcopi insolentis resistat qui pri
 uilegia. qui libertates. qui bona. qui redditus

ecclesie plerūq; vsurpat. Ideo certe decanus
caput est: ut colla p̄sa collegi erigat. sparsa
colligat. recuperet p̄dita. deformia reformet. Ca
put tūc eē definit: cū singulorū de collegio cri
mina palpat. ne eorū fauores p̄dat. atq; ut eū
eligāt: honorent ⁊ venerētur. **S**i fateor labijs
h̄orabūt nō aio. cor autē longe est ab eis. Col
legiū rurſū regēdū decan⁹ suscipit. ymo veri⁹
ferā indomitā gubernandā. Parua em̄ dom⁹
egre ⁊ difficilē regit. Magna collegia prefer
tim sine sapientia aut v̄tute tūto regūtur dif
ficili⁹: q̄nto quot sunt singuliz: tot singularib⁹
ferūtur opimionib⁹. **S**i igit̄ decan⁹ letat̄ de ho
nois diḡtate: metuat onera. metuat picula.
q̄ tot sunt ut enarrari facile nō possint. **Q**uis
enim est decanus qui ep̄o nō sit grauis ⁊ con
tumax. quin potius ōtra eū cōspiret qui in ei⁹
ōtētū non abstinet a diuinis. qui sigillat lras
sine capituli assensu. qui sibi omnia ecc̄ie ap
propriat. qui non residētes agit ut p̄cipiant
fructus licz nō faciētes seruitiū. qui grauant
subditos. qui eos non defendūt. qui eos tole
rant p̄ pecunia in peccatis: qui inhoneste ince
dunt. inhonesti⁹ viuūt. **P**aucula hui⁹ digni
tatis onera picula ⁊ afflictiones atq; defectus
enarrauim⁹. q̄ in sequentib⁹ ecc̄ie officijs et
gradib⁹ plurima adducem⁹. que merito eide

digressi aptari pnt. q̄ igit̄ aures h̄z audiendi
audiat. et mē tot p̄culoz anfract⁹ sit caut⁹.
facile em̄ vitabit crutiatū. si velit vitæ creatū.

Capitulū decimūquartū de dignitate et
progratiua officij archidiaconoz. ac de
honore et veneracōe ei debitis. et de h̄is
que ad eum spectant. Demū de plurimis
oneribus et afflictionibus. defectibus et
periculis archidiaconoz.

Archidiaconi digressi nō p̄nā in eccl̄ia
militandi progratiuā nec infimū hono
ris ḡdū h̄re dimoscit. Ipe em̄ p̄cipuus
ocul⁹ ep̄i dī. p̄ eo q̄ cūcta ad ep̄m expectantia.
vidē ac solerē p̄vidē teneē. veluti q̄ a canoni
b⁹ vicari⁹ ē illi⁹ constitut⁹. Ad archidiaconū siq̄
dē p̄ ceteris eccl̄ie ḡdib⁹. p̄ singulari q̄dā excellē
tia examinare p̄tinet ordinandos. idoneosq̄
admittere. inabiles vero repellē. Qui ut cano
nes aiūt prelatos merito existit. q̄ post ep̄isco
pū p̄minentia iurisdictionē et auctoritatē ob
tinet. p̄sertim coherentiā et otētiōsā. Rursum illi
corrigeni acq̄ visitandi nō tā deq̄ q̄ popu
lum fas est. Ipse deniq̄ presidere debet. cū ar
chipresbiter eligitur. Ipsūq̄ instituit et pro
meritis destituit. si ottraria nō exstet consuetudo.

Ipse tantē tante dignitatis est: ut coadiutor
episcopi ecclie p̄ncipis recte dicat̄. **S**ed et ad eū
p̄inet vacātes custodire ecclias. Ex quibz pre
fate dignitatis eximius honor siml et utilitas
facile cōprehēdit̄. **V**ex audi amara huius sta
tus: tu qui dulcia degustasti. atq; in p̄mis ea
repete que supra prime attulim⁹. signāter in
precedētibz capitul vbi de episcopis et clericis
in ḡne egim⁹. **S**ed et illa hic insere. q̄ pauloan
de decanis dixim⁹. **A**ddē q̄ fateor archidiacono
ampla s̄ et honorāda est dignitas. **S**i tu ea
dignus existis. nō pua est feminētiā: si quos
potestate regis. virtute femines. **H**onoris est
prerogatiua. si ceteros hūilitate precell. **Q**uod si
secus agis: utiq; expieris illud sapiētis sena
toris. q̄ dignitas ipsa parē vicē improbis red
dit. que nō tā a possidēte deturpat̄: q̄ ipsū de
turpat. deniq; nō parum eos cruciat ipsa assi
dua dira q; ambientū crux. **Q**uīs enim est ar
chidiacon⁹. qui nō preposit⁹ aut decan⁹. ille
episcop⁹ aut archiepiscop⁹. ille p̄iarcha. ille
cardinalis. ille tantē Roman⁹ pōtifer assumi
nō velit. **Q**uīs archidiacon⁹ preficiē nisi ut po
tentior aut ditior sit. et cōtra iustitie precepta
pesse querat: qui prodesse nescit. et magne clas
sis gubnacula qnerat. qui pua; scafā dirigē
non nouit. **T**aceo int̄secas eoz calaitates.

qui plerūq; spem emūt dignitatū. et ut quidā
 sapiens dicebat. vertigo est oīm pessimā: ut ad
 ea nūc currant certatim hoīes q̄ fugē intētur.
 ab hīs q; retrahi nō velint: que olim asp̄nat
 consueuerūt. quippe et debuerūt. **F**ateor rursus
 archidiacon⁹ oculus episcopi describitur. nō
 nūq̄ tamē tales ipsi presules sūt talesq; eorū
 oculi. ut alē altero orbari vellet. adeo ut ep̄s
 de eis ipsis oculis dicere cogatur: et tenebrati
 sunt oculi mei. et itē cū alio p̄ph̄a. nihil respi
 ciūt oculi mei nisi mala. Quib; ali⁹ p̄ph̄a ait.
 dedit tibi dñs deficiētes oculos. et **I**eremias
 oculi eorū pleni sūt puluere. qui ap̄tis palpe
 bris nihil videant quia oculos habent et non
 videbūt. **Q**uis em̄ episcop⁹ de hīs oculis gra
 tias agit: ut dicere valeat. nec elati sunt oculi
 mei. q̄ ita ep̄i sui negligentias suppleāt: ut de
 eis dicat. im̄fectū meū viderunt. oculi mei id
 est archidiaconi. **N**ū certe sūt oculi de quib⁹
 ait p̄ph̄a. ponā oculos eorū sup malū et nō su
 per bonū. **Q**uid em̄ aliud vidēt archidiaconi
 nisi munera. **C**onferūt beneficia nō meritōrū
 sed pecuniarū cumulo. non virtuti sed sangui
 ni. qui ad sacros ordines deordinandos ordi
 nant. implent inutilib; atq; ignaris mīstris
 ecclesias: ut bursas repleant. **N**ū p̄p̄ obsequia
 delicta nō ip̄sumūt. archas nō p̄sonas visitāt

nec ad lucrū animarū: sed questū et grauamen
 visitandi officiū vtunt. hī res pauperū paupi-
 bus nō erogāt. sese secularibz exhibēt. qui cō-
 temnūt p̄biteros. qui p̄ncipū curias sequūt
 ut ad cathedrā pestilencie pestilēter ascēdant.
Nō certe ut cū p̄phā loquar. vinificāt mortu-
 ros et mortificāt viuituros. excomunicāt sine
 cognicōne. absoluūt excomunicādos. **N**ō ma-
 gis lauta diuina q̄ diuina sequūtur officia.
Adde q̄ que ad eos p̄tinēt negligunt. alienā
 vero vsurpāt. et cum eoz tota pene iurisdictiō
 ex consuetudine p̄deat. contra episcopū p̄scribūt.
 in eius ordinariā messem. extraordinariā fal-
 cem mittūt. **T**aceo eoz pudicitia q̄ tāta est. ue-
 subditos agat impudicos. qui facile maiorū
 imitātur exempla. **A**d quos Hiērias in tre-
 mīs ait subtrahunt ministri dom⁹ dei a tēplo
 aurū et argentū. et erogāt illud in semetipsos.
Et sequiē. dant aut ex illo p̄stitutis et meretri-
 ces ornāt. hī nō literātur ab erugine et tinea.
Illos certe signat Malachias. recessistis inq̄t
 a via vestra scandalistis plurimos in lege.
 p̄pterea dedi vos cōtēptibiles et huīles oībus
 populis. **P**aucula certe ex multis hui⁹ officiū
 calamitates et afflictiones. miseras defedus
 atq; pericula enarrauim⁹ cū longe plura sint
 q̄ scribere libeat. que cū quis in eo constituit⁹

ordie secū ipse cōsiderat. nībil ē cur nō int⁹ plu
rimū crutiet. cui⁹ aptissimi sunt defect⁹ a pau
cissimi pfect⁹. Quare q̄ habet aures audiendi
audiat. a in tātis picul cōstitut⁹ sit caut⁹. nō
em̄ timebit supplicia: si studebit fugā vitia.

Ca. decimūquintū de dignitate a proga
tua officij cātoris a p̄micerij. a de hono
re ac veneracōe ei debitis. a de hīs q̄ ad
eū p̄tinēt demū de pluris oneribz et ca
lamitatibz defectibz a piculis cantoz.

Cantor siue primicerij singulari hono
ris a dignitatis prerogatiua in ecclia
fūgit. cui⁹ ministeriū ad celestes lau
des ⁊ ad cultus diuini augmentū principalis
ordinatur. Hic ut canonica tradit institutio ⁊
accolitos a ceteros ecclesie inferiores grad⁹
ac ministros ad diuina dirigit officia canēdi.
legendi. ymnos a psalmodiā preuūdz atq; in
struit. Sed et quicq̄ diuine laudis in omuni
choro decantatur per eum solite preordīnat
psallēdi ordinem. orandi modū. ipe omittit.
negligentes aut discolos punit. Et ut paucis
agamus eius oneri incūbit: ut diuina officia
gnamiter a ordinate altissimo persoluantur.
ut iuxta apostolū om̄ia sū ordīnē fiāt in ecclia

Tāto igit̃ cātoris dignitas ap̃d deū dignior
acceptiorq; est. q̃nto principalis celestib; lau
dib; occupat̃. **N**emo enim dubitat q̃ntū deo
nostro sit iocūda de cōpāq; laudatio. **D**umc amī
co dei moysi p̃ speciali quadā excellētia dictū
est. elige ad indicandū populū viros qui ode
rūt auaritiā. tu aut̃ insiste in hīs que ad deū
funerut laudes ⁊ ceremonias offeras deo tuo.
S ⁊ **I**saias sup̃ cūcta que in ecclia dei geri pre
signabat modernis dei ministris ait **Tu** inq̃t
tene cāta. frequēta cāti cū. **E**t itez scriptura ait
vociferabūtur leuiter ⁊ ego exaudia eos **V**er
heu heu dixerim cecidit corona de capite eorū.
⁊ cātus illoz ṽsus est in ludū. q̃ carmē lugu
bre in ore eoz. **C**antores siquitez moderni in
ecclia nec canūt deo laudes. nec ut ali; eos per
soluāt efficiūt. quos cōminat scriptura inq̃i
ens. non claudas ora canentiū. deo em̃ gratū
est obsequiū eoz. **N**ō ex officio canere dñt do
mīno. q̃ bona tribuit sibi. **N**ō nequaq̃ dicere
p̃nt̃ exultabūt labia mea cum cāta uero tibi.
Quō em̃ tacēt qui cātare iubētur **Q**uīb; p̃pha
ait. psallite dño in vociferatiōe. **C**ātant p̃lex
q̃z s̃ nō cū grauitate ⁊ modestia **Q**ui ṽtinā ex
eoz nūero eēnt qui dicere possent. in populo
gravi laudabo te. **N**on enim cātat dño qui ex
corde nō psallit. cui⁹ vie ipie sūt ⁊ ad seculaia

deba^{ca}tur. Quē et similes: ali⁹ pphā signat i
quies. voces a victime impioꝝ nō placēt dñō
Et iteꝝ. Cantica eoꝝ q̄si panis lugētū. Et rur
sum alibi. Non psallebant ad me in corde suo
ministri altaris: sed ululabant in cubilibus
suis. Quomodo enim ecclesie cantores septies
in die laudē dicūt dñō: qui vtrāq̄ semel choꝝ
ingredere^{nt}ur. Quippe verecundū hodie putāt
canere dñō: qui cātōres appellari gestiūt. **O**p
positū apponunt in obiecto et monstro simile
tentāt. cū cantores esse volūt a cantare dedig
nātur. Non igitur canentes aut psallentes: s̄
potius silentes dicant. quare nec ut canētes
manducent: quippe ut silentes mendicent.
Magna itaq; miseria. magna calamitas. sed
a magnū piculū est id negligere qd fuit. a ita
agere ne nomē psonet reb;. Canebāt em̄ an
tiqui ecclie ministri. sed diuerso calle. Nōnulli
em̄ psallebāt cū gaudio. q̄ suū psoluebant.
misteriū. quos rex a pphā figt inq̄ens. exulta
te iusti i dñō. q̄ rectos dec; decātatio. Alij vero
cantabant dñō corde a voce. nec eos tenebat
psallēdi fastigiū. q̄s delectabat pueiendi desi
deriū. Sic canebat dauid inq̄ens. cātabiles m̄
erāt iustificacōes tue in oī tpe. Nos ēte cātōes
laudat. extollit et cōmēdat ecclia. nō vtiq; eos
q̄ totū psallēdi finē i vocis dulcedie collocāt

Qua de re sancti viri et sapientes. diuersas circa
ecclesie cantu tulere sententias. Athanasius enim
meditans cantilenas animos hominum plerumque
inanes vanosque efficere posse. cauendum canendi
vsi in ecclesia interdixit. Meminerat enim sanctus
vir canendi delectationem vanos nonnumquam gignere
ceptus. memor multorum noiatorum principum. qui
incredibile curam vocis habuere. velut de gaio
cesare legimus. Taceo de nerone. qui vltima vi
te sue hora prima inter querelas quas propinqua
mors afferebat illa fuit. non quod tantus princeps
sed quod tantus musicus periret. Verumtamen beatissimus
presul Ambrosius pietatis appetens diuinique cul
tus auctor et institutor. ut in ecclesia caneret insti
tuit. Aurelius vero Augustinus. vtrumque se passum ait
Difficileque negotium indicauit ut in libro confessi
onum asserit. Adde quod dicimus cum de canonicis age
mus. qui igitur aures huius audiendi audiat. ac si intel
lecta pericula ostendit secure incedere cupit. agat
in precepta sui quod nec vltimum quod est ei finis parum.

Capitulum decimum sextum de dignitate et ho
nore officii thesaurarii vel custodis ecclesie
Et de hijs que ad eum pertinet. Denique de
plurimis oneribus et calamitatibus. af
flictionibus et sedibus. et periculis illorum
qui talia officia habent.

Thesaurari⁹ siue custos p^rincipua q^dda^r
 prerogatiua. ac honoris p^reminētia i
 sacrosancta ecclia fulget. Illo^r enim
 dig^rtati et officio basilicar^{um} primo incūbit. cu
 stodia a tuitio. hostiarior^{um} institutio. luinarū
 incensio a prepatio. Cura deiq^{ue} officiēdi oseruā
 diq^{ue} baptismatis dirigēdi baptisterij. vasor^{um}
 q^{ui} s^{an}ctor^{um} ac sacerdotaliū vestiūz necnō sac^r re
 liq^{ui}ar^{um}. a tāte tot^{ius} ecclie thesauri ad eū p^rincipa
 lius p^rinet custodia. sed a m^{ultis} ecclie mⁱⁿistros p^r
 mō obsequij a p^{er}sonar^{um} differētiis reddit⁹ et
 oblatiōes diuidit. Merito igit^{ur} s^{an}cta synodus
 idip^sū dig^rtatis officiū. ut vnā ecclie colūnā sū
 mo studio eligēdā hōi^{um}q^{ue} h^{ab}itēdā decreuit. ut
 null⁹ in ea nisi s^{an}ctior a melior ordines^{et}. S^{ed} ord
 erigit policiē⁹. ut h^{uius} dig^rtatis onera. afflictio
 nes a picula breuiss^{ime} audiam⁹. In p^rmis igit^{ur}
 sacriste siue thesaurari⁹ ecclie aut cuiusuis
 reip^{us}. recte stomacho corpis natural^{iter} op^{er}atur.
 Veluti em⁹ stomach⁹ recipit q^{ui}p^{pe} a cōseruat
 sūma diligētia alimēta hūano corpi necēaria.
 q^{ui} tū refūdīt v^{er}tualit^{er} a effectualit^{er} in mēbra sin
 gula. nec aliē thesaurari⁹ oseruat ecclie thesau
 ros. a sua disposiciōe expensar^{um} s^{ub}sidia infun
 duntur aut in erariū ecclie. aut in singulor^{um}
 necessitates. principis aut cōmunitatis iussu
 Et veluti stomach⁹ pestifer ē q^{ui} multa recipit.

et recepta minime refūdīt in membra p̄ eorū
 nutrimento: sic thesaurari⁹ aut ecclīe custos
 multa ab ecclīa recipiēs. et nō conseruās: nec
 equalit̄ p̄ singulorū vtilitate distribuēs: pesti
 fer est. multosq; morbos in corpe ecclīe gene
 rans. Et de talibus ait Hieremias. vētrez meū
 doleo. Et itez Isaias trāsgressorē ex ventre vo
 caui te. si vero fidelit̄ cōseruat. atq; p̄ mēbrozū
 ⁊ p̄sonaz ecclīe q̄litate ⁊ p̄sidentis disposicōe
 vtiliter distribuit. tāq̄ saluberrim⁹ cōmendā
 dus est. Hinc Polictus recitat fidā s̄ facetas
 ac vtilē fabulā: de alēcatione ⁊ discordia inter
 membra et stomachum. eo q̄ ille deuorabat
 ōnes labores eorū. Nā ut ait ecclīastic⁹ omnis
 labor hoīs in ore ipsi⁹. tandē cū venissent ad in
 ditū corā racōe q̄ erat iudex. ⁊ ratio indicass̄
 membra nihil debere dare stomacho illico mē
 bra debilitata sūt. et tremores in cūctis mem
 bris aderāt. quare eisdē mēbris cōquerētib⁹:
 itez ratio indicauit. ut alimenta stomacho a
 mēbris ministrarētur. Quo facto mēbra reso
 cillata sunt et pax cōfirmata est. Et ob eā rem
 Polictus subdit. q̄ thesaurari⁹ ecclīaz et quī
 p̄ncipū tenent eraria: nō sibi sed cōmunitati ⁊
 totius corpis reipu. coaceruare dñt thesauros
 ip̄os et ecclīe reddite. Si enim aut sibi tenacit̄
 cōseruat aut nimia largitate exmanit⁹ fuerit.

nihil habebit qđ ministris et ecclesie mēbris
distribuat. **S**ed iam specialius ad huius offi
tū labores. difficultates incommoda atq; picula
descendam. **T**hesaurarij itaq; siue custodis
dignitas fateor p̄dulcis est. **I**d q; eius nomen
inducat ab auro dictū nec mirū si nomen dele
ctet. cui⁹ rē mortales tam auide p̄quirimus.
Delectatīa certe noīa: sed difficilia officia si re
cte gerantur. alioqñ piculosa plurimum atq;
mortifera. iocundū nomē: sed mēst⁹ effect⁹ at
q; p̄mptū piculū si reddenda est aliquādo de
receptis racō. **T**aceo de neglectu. cū scriptū sit
maledict⁹ hōmo qui agit opus dñi desidiose.
Basilicarū igit⁹ sacrorūq; vteniliū ac vniuer
si ecclesie thesauri custodia. atq; illi vni. p̄ch
pudor tuicōm recunde omittē. qui plerūq; sui
nō rectā gerit custodiā. q̄ aut puer est aut mi
nus ad p̄doneus. nec satis not⁹. **E**t qđ piculo
si⁹ est: cui nec etas nec ingemū. nec moēs nec
industria ad pue domus custodiā; satis suffi
ceret: matricis p̄ncipalisq; ecclesie tēpla non
mō turrib; munita. sed sacris pretiosisq; io
calibus ditissima. illorūq; conseruatio intre
pide demandatur. **M**ira confidentia aut mag
na dementia miranda facilitas aut stulta se
curitas. **V**ereor ne hñ sint illi custodes: quos
dāmel signat inq̄ens **C**ustodes tui qñ loquiste

Sed oro quo pacto lūnaria in ecclia accendē-
ne lucis in domo dei desit splendor. qui semper
obscuri existūt. Aut quō qui dormiūt in tene-
bris et vmbra mortis alijs lucebūt. Quō eue-
fus sacra tueē: qui p̄fana intueē. Quō reliq̄a
rū s̄ctarū preciosa pignora venerabiē. qui n̄
tulū nō vidit. nec eius auris audiuīt. nec ī cor
ascēdit. de reliquijs et veneracōe s̄ctorū. Quō
dominici corpus reuerēter tenet: q̄ spurcitijs
adheret. Quō solerter prestabit exactā custo-
diam ceterarū rerū spiritaliū: cui assidua ē cu-
ra rerū seculariū. Adde cui sacrariū carcer est:
altare exiliū. Iulētur siquidē custodes ut in li-
bris nūerorū legiē excubare in custodijs tab-
naculi. quippe custodiā p̄tra custodiā diligen-
tissime adhibere. s̄ h̄i ut alijs filijs heli cōcubi-
nas mittūt ad custodiā dom⁹ dei. Deniq; red-
ditus ac oblatōnes thesaurari⁹ recipit. quas
utinā equa lance diuideret. s̄ forte male dixe-
rim diuidūt inq̄: s̄ non ut Apostoli put vni
cuiq; opus est: s̄ habēti dant. et nō habēti s̄
trahūt: id qd habere debeat. nōnūq̄ vero nō
seruienti: s̄ absenti tribuūt. Diuidit inq̄ a fra-
trib; non a se. sic ptes distribuūt: ut totū reti-
neant. expēsas graues defalcet. qui lucra sen-
sit. non pua dāna suppotat. qui vltra sortē ex-
tollit. et more p̄ditoris dispensatoris. sacrū de

sacio eripit. atq; dig̃tatis emolimẽtū i sacrile
giū ṽtit. **E**x q̃b; h̃9 offitij de fed̃9. calaitates et
picula. facile aspiciēs Si igit̃ aures habes au
diēdi audias. a inf̃ tot discrim̃ia a picula ṽsa
tus sis. puid̃9? Tutus em̃ i hac via gradieis.
si qđ ordo requirit sequeris.

Ca. xvij. de dig̃tate et p̃rogat̃ia offitij sco
lastici i eccl̃ia. a de h̃ijs q̃ ad hoc offitū spe
ciāt. Demū de pluris onēib; afflictiōib; a
calaitatib; ac defectib; a picul̃ scolasticor̃

Scolastici offitū siue dignitas nō mō
h̃oranda: s; hūme nec̃aria i eccl̃ia foē di
noscit̃. ut em̃ ait Honor̃9 i canōe. sco
lar̃ m̃gr̃i velut stelle i perpetuas c̃mitates do
ct̃ie lumē infūdūt. hos meito eccl̃ia h̃orat atq;
p̃bēdis atq; redditiib; nō mō p̃miat; s; ditat.
ut i ṽnaq; cathedrālī eccl̃ia clericos et cete
ros scolares paupes g̃tis instruāt. q̃re ill̃ ea
dere tā opulēti puidet; ut a docētis releuetur
nec̃itas. a via pateat disc̃ētib; ad doct̃inā.
S; h̃9 offitij calaitates. defect̃9. afflictiōes a pi
cula breuī audire libet. Atq; i p̃mis scolastic̃9
q̃ a sapiētie scola nomē t̃h̃it. neq̃q̃ ut puto
tā faustuofo noīe oblectaret̃ si vera sapiētia
fulgeret. Vt em̃ inquit laureatus poeta. nō

eget titulis sapientia solida p seipſū dara est.
Quis lucernā ut videat soli adhibet. plurimi
scolastici doctoris aut mgrī dignitate insigni
ti cū hīs titulis obscuri et absq; ill' clarissimi
evanescere. **S**ed verū est. qz hodie mōles titulos
querūt nō rem. laudē petūt. premiū certe ina
ne exiguū atq; sordidū. **Q**ue res egentis inge
nū signū est. qz vmbreis gloriari ac opinione
nō veritate duci volūt. **R**urſus necesse ē illud
noscat qui scolastici dignitatē assumit. qz do
cendi nō lasciviedī nomē assumit. **D**ocere enī
eū oportet nō nudā litterarū instrumētaz sed
mōz predara documēta. ut qđ docz in se tēat.
Sz pcholor assumūtur quī scolastici in hac
tpis tempestate ad huiusmōi ecclie officiū. ut
hōis assequātur dignitatē. licet nullaz sciētie
habeant facultatē. **A**pellātur qđ nō sūt. nec
vnq; didicerūt. qđ docere ostendūt. a qđ vere
cūdius dicā a piculohus est. qui nūq; scolas
viderūt. scolas regere pfitētur. **M**agistri vocā
tur. qui nondū fuerūt discipuli aut si vel ma
gistri sūt erroris. qui nūq; fuerūt discipuli ve
ritatis. peritiā docēdi pollicētur. qui apte ig
noratiā ostētur. faciūdiā dicendi hoc officiū ex
igit. qui barbarisimīs vtūtur. **S**ubtilitatē dem
q; sacras inēpretādi scripturas ea digtas ex
quirūt. qui vtiā simplicē intellerent hām.

Magna certe miseria. magna est magistri confusio id ignorare quod vocari delectat. ut recte ei Apostolus dicat. qui alium docet: et ipsum non docet. Nos quidem ignorantie preceptores monet sapiens cum ait. antequam loquaris et doceas: discite audiendo. Quid enim tam turpe quam profiteri artes quam non nouit. et in eam committere que eum decorat. Taceo eorum mores omni sane doctrine aduersos. cum dicat Boetius. vas putridum corrumpit aquas. et omnis doctrina vilescit ex ignominiosa vita docentis. Sed utinam quod per se non valent: per doctos philosophosque viros explerent. Sed verum est quod hoc habet omnis ignorans. ut tales ceteros appetat doctosque persequatur. quia non facile per ceteros explet: quod ipse oderit. Qui igitur habet aures audiendi audiat. atque inter tot calamitatum et defectuum pericula constitutus: sit cautus. quia nulla ei nocebit aduersitas: si nulla dominatur iniquitas.

Capitulum decimum octauum de preminencia et utilitate officii archiepiscopi. et quante sit veneracionis. et de hijs que ei spectant. Deinde de pluris oneribus et afflictionibus. de fecibus et promptis periculis archiepiscoporum

Archipresbiter non paruum honoris et prerogative gradum in dei ecclesia obtinet. Sic enim maior presbiterorum dicitur quia illis preest et in eos iurisdictionem et coercionem exercet cui visitatio ut sacri hinc canones aliquam personarum regulariter vero ecclesiarum ac fabricarum competit. Sed et qua deuotione quouque ordine baptismi ceteraque a presbiteris conferantur sacramentarum cura ei pertinet. Sic ex singulari prerogativa absente episcopo missas solemnes in ciuitatibus celebrat. sacerdotesque ad missas et divina officia decantanda deputat. Sic largo nomine prelati licet ruralis nuncupatur magna certe dignitas cui magna committitur. Verum quanta sit huius officii et status calamitas quanta afflictio quantum periculum ex eo conspicere libet quia ipse archipresbiter qui maior presbiteris nominatur nomen solum retinet rem aut ipsam diu perdidit atque utinam ceteris presbiteris non minor esset vita et idoneitate ipse qui gaudet nominis maioriore maiores sunt ut potestate exerceant non quidem in rectitudine et humilitate sed in rapinis superbia et abusione. sacrum est archipresbiteri nomen sed exercens profanus. clarus titulus obscura res. Magna certe calamitas est ex dulci fauo amaritudine fundere. Visitat archipresbiter qui

plerūq; visitābus esset. corrigere contendit &
 quā ad vitia tēdit. ecclesias visitat: ut eas spo-
 liet non ut ornet. fabrice curā gerit: s; domus
 sue non muroꝝ templi. **N**ō sunt quos ppheta
 commemorat fuscitabo pastore qui delicta nō vi-
 sitet. Adde quia si visitant non quidē in virga
 iniquitatis subditoꝝ. aut in verberib; peccata
 eoꝝ. nec ea visitacōe qua scriptū est. requiraz
 oues meas: & visitabo eas sicut pastor visitat
 oues suas: sed visitant bursas. palpāt delicta
 qui merito audient: vos dispulistis gregē. dele-
 cistis eos et non visitastis. quod crassum est
 comedistis. qđ infirmū non visitastis. quare
 inquit pphetabo visita preuaticacōes syon. Et
 iterū visitabo super viros defixos secibus vo-
 luptatis videlicet & auaritie. **Q**uī igitur habet
 aures audiendi audiat. et in tantis periculis
 constitutus sit cautus. agat iuxta eius officio
 incumbētiā: & vitabit cūcta discrimīa nocētia.

Capitulū decimū nonū de prerogatiua et
 magna vtilitate officij canonicorum. et
 quanti sit honoris et reputacōis. & qđ
 eis congruat. **D**emū de innumeris huius
 status oneribus & afflictionibus de sedi-
 bus et periculis. ⁂ ⁂

Canonicus sicut honestū habet nomē.
 sic saluberrimū in ecclia ministeriū ge-
 rit. dictus est enim a canone vel regu-
 la que cuncta ordīnat et dirigit. Canonici itaq;
 regulati et disciplinati dicunt. quippe qui sua
 electione regulacōe ac dispositiōe ep̄s eligit.
 qui est vertex et norma cuiuslibet ecclie. qui et
 fm̄ sacros canones cūctorū est preordinator.
Nec ab re s̄cti patres canonicos cōsiliarios
 episcopi fore decreuerūt. q̄re in corpe reipubli-
 ce cordi recte compātur. Nā veluti a corde i cor-
 pore naturali est vita et regimē. sic a canonicis
 episcopū eligētib; et ei consulētib; regimen et
 omniū pene in ecclia agēdorū regimē et directiō
 p̄cedit. **Q**ue res agit ut nō pua sit canonicorū
 honoris et tituli prerogatiua. qui p̄mū in ecclia
 gradū eligūt siml et dirigūt. q̄re huiusmodi
 status et vite forma nō modo honoris. s; et emō-
 timēti in dei ecclia plurimū h; . Demū hic viuē-
 di modus trāquill; atq; secur; admodū est.
 nullā aure aīaz sarcinā hñs. **Q**uo fit ut mior
 doctrine atq; etatis idoneitas eis sufficē vide-
 atur. **A**ddē quia libertatis obtinet satis. nec ad
 sacros artat ordines. quippe quib; ad seculū
 redire et sub sancto viuē m̄rimonio libet. **V**ex
 hui; vite miseras cruciatus et defectus. cala-
 mitates ac picula tuipse audi. qui tā libenter

hū⁹ status dulcia auscultasti. In p^mis itaq³
 canonicus q³ ut ais nomē a regula trapitzan
 sub regula vinat oro cōsidera. atq³ hic repete q³
 sup⁹ de ep^{is} et ceteris clericis in omⁿi dixim⁹.
 xij. h⁹ libri capitulo. Demū q³ pacto canome⁹
 a regula dicat⁹ ignoror qui canome⁹ et sub re
 gula nō vinit. q³ ut cetera taceā fm⁹ ēgulas ca
 nonū: plures p^{re}endas obtinent. a vnus ipse
 plurimoz forsan melioz loca occupat: q³pe
 cū nō satis est ut vn⁹ seruiat: dānabiliter ml
 toz seruicia intercipit. Demū q³nto liberiores
 sunt canonici. t³nto licentius in plurima deba
 cātur vitia. nec vna vni sufficit muliercula. n³
 si retentam in domo habeat ut vxorē. concubi
 nas vero et adulescentulas quarū nō est nu
 merus. Sed et quomō sub regula vinant nō
 vdeo: q³ ep^{iscopis} nō obediūt. resistūt. sepeq³
 in eos conspirāt. armaq³ mouent. atq³ ne in
 ste ab ecclesie principib⁹ puniātur. iniuste se
 principib⁹ seculi federātur: sed et famulātur.
 Et ut paucis agā. in trib⁹ locis canonici ver
 satur officiū. in altari videlicet. in choro. ac in
 capitulo. In altari inq³ reuerentia exquiruntur
 In choro honestas a dīmorū deuota decātatio
 In capitulo mox correctio. ac agēdoz. vnitas
 a vtilitas. p^{er} hīs canoici in altari irreuerentiā
 rēdicāt. in choro dissoluōez. in capitulo lites

Ad altare inq̃ irreuerēter accedūt. quī ut ait
 Hugo licet ablutis manibz lota facie albis ve
 stibus appropinquēt. tñ puerſo ope. polluto
 ore. immūdo corde. xpi corpus. sacra vasa per
 tingere non erubescunt. **D**emqz ad altā accē
 dit elatus ad humilē. iratus ad mitez. crudelē
 ad demētē. Accedit seruus ad dñm non cari
 tatis supne amore. s̃ p̃dendi corpālis stīpēdi
 timore nō deuocōe. s̃ coactione. **A**ccedit curs⁹
 turbatus ab aliq̃ aut alios turbans **A**ccedit
 inq̃ canonic⁹. ad altare van⁹ curiosus volup
 tati subdit⁹. **A**ccedit ad mēsam xpi nō nisi ali
 quid t̃paliter acceptur⁹. s̃ ṽx est qz accessit
 ad ihs̃ Petrus. tñ accessit et iudas. sed quo
 pacto deuote accedēt. qui legē domini nec sci
 unt nec discūt. **V**acāt enim otio ⁊ omeſſacōm
 bus. nō libris. nō otemplacōni. nō vtili actiōi
 student. frenis imhiant. t̃palia sapiūt. assidui
 in plateis. in ecclia rari tardi ad predicandū.
 pati ad leporis vestigia inuestigandū. veloci
 ores ad ogregādos canes. q̃ ad alendos pau
 peres. pluēs illis ad mensā seruiūt. ad missāz
 nullus **C**ifus eoz calice pretiosior. equus mis
 sali carior. cappa eorū casula pulchior. camisia
 delicatior alba. **N**ō igit eoz sacrificijs de⁹ pla
 catur. sed indignat. qz scriptū est. oracō iusti
 impiguat altā. deprecatio impij nō liberabit eū

Et iterum. speclūt dñs altare suū ppter iniquitates
 ministratū. **R**ursum qñtū in choro vsent discuti
 endū est vbi tñto deteriores inhonestioresq;
 canoici degūt: qñto honestiores eē deberēt. vbi
 mēte vagi. attoniti ocul. habituq; dissoluti.
 pspitiūt p cancellos nō paupculas. s; mulier
 culas. aliud cātāt. aliud cogitāt. **I**n choro sūt
 corpe. in foro sūt mēte. mane in theatro. sero
 in ecclia. ibiq; nūc int? nūc foris exeūt inqēt.
 psalmoz vba nō pnūtiāt: quib; cātare pudō
 ri existimāt. q; si verba aliqui pferūt: eoz sēfū
 nō attendūt. nesciētes illud Greg. quia vox
 psalmodie cū ex cordis deuocōne agit: deo p
 intencōe; mētis diungit. **A**lii cantāt. s; nō qd
 libri habeant cantāt ut placeant populo ma
 gis q; deo. tanta quibusdā leuitas est vocis:
 quanta et mentis. frangit vocē qui nō frāgit
 volūtātē. seruiat consonātiā; vocū non mox.
 q; ait Greg. quid pdest dulcedo vocis: si ad
 est aspitās mentis. **T**andem cātant non cum
 dauid in archa; domini. s; in palatio cū hero
 dia de ut placeat discubentibus. **M**erito igitur
 chorus eoz nō exultacōis: s; deploracōis ef
 fed? est. ut dicere cogātur cū Ieremia. vsus
 ē inq; in ludū chor? noster. **S**; quid hec. Vere
 or. ne vix sit canonicos nostri tps fruct? nō
 facē suos. cū plurimi chor? nō eēnt ingressuri

nisi aliquid extorquerent. Alij vnice infessentes
 hore. totius diei emolumenta capiunt. Alij sterilibus
 officijs sterile exhibent obsequium. pinguiora
 vero officia frequentant. Alij falso infirmantur.
 ut distributiones percipiant. et in domibus dilatescant.
 Alij ut ita dixerim infortuniata hora qua inter
 sunt non diuinorum defatigati. sed secularium nego
 ciorum. nec diuinis officijs. sed humanis ornamentis
 nec orationi. sed vane fabulationi vacant. Denique
 ad capitulum canonici accedunt sed ut litigent.
 ut periculosum ubi litigia sopiri deberent. ibi nas
 cantur. ibi culpa augeatur. ubi deleri debuit.
 ibi discordias gignunt. partes constituunt. Et ut
 paucis agam quotiens canonicus capitulum ingre
 ditur. totiens domum patris redit. prece enim aut
 pretio. odio. fauore aut timore longe aliud con
 sulit. quam aut conscientie aut ecclesie utilitas expos
 cuit. ibi non modesta discussio. sed clamorosa con
 fusio. fitque capitulum officina discordie. cum esse de
 buit in concordie. Congregatur non ut se corri
 gat. sed detrahatur. nec fit de animabus sermo. sed
 ipsi loquuntur de extraneis ducunt ad caplin oues
 et boues. Et ut paucis addam. ibi nec maria lo
 cuti habet. nec martha contempsitur. quia nec bona
 actio ventulatur. nec marie silentium custoditur.
 Taceo de electione episcoporum. in qua caro et san
 guis ac munera iniquitatis longe plus possunt

q̄ ordo iustitie ⁊ vnitatis. Cū vero capitulum
canonicos creat aut cetera offert bñficia non
ad merita. s̄ ad volita dirigunt vota sua. nec
ad lōgiora obsequia s̄ p̄p̄inquiōra trahūtur
comercia. Veluti vn⁹ ex s̄ctis eccl̄ie doctōib⁹
nō tam eleganter q̄ facete in eccl̄ia argentina
accidisse refert. In ea enim cū de offerēdis c̄tis
in ea eccl̄ia vacātib⁹ p̄tendis nō bonū discor
datet. altero nepotē puer⁹. altero filiū. altero
ignobilē fratrem nōiantib⁹. Quidā roman⁹ in
bi canonicus asellū qui plus q̄. xx. ānis ei ser
uierat nōiauit. asserens in cōscientia. q̄ p̄pter
diuturna seruītia q̄ asin⁹ eccl̄ie fecerat. digor
cunctis nōiatis erat. Quis igitur ea omnia re
colens. iocūdus. tranquillus. aut securus esse
potest. Et ut inquit Bern. quis in tātis picul
cōstitut⁹ ac tātis bonis destitut⁹. nō intra vrge
tur. nō vritur nō cruciat. Quis igit h̄z aures
audiendi audiat. ⁊ inē tot misērias. laq̄os et
picula sit caut⁹. vnatq; s̄b regula q̄ a regula
nomen accepit. Non enim timebit eterna sup
plitia. si studebit vitare secula vitia.

Ca. xx. de feminētia. necitate et vtilitate
officij sac̄dotū curatoꝝ. redtoꝝ curā aīay
h̄ntū. Demū de pluris hui⁹ stat⁹ labori
b⁹. ⁊ calamitatibus. defectib⁹ ⁊ piculis.

Rectoris curatq; sacerdotis eximia ē
 dignitas atq; p̄necessariū. saluberrimū
 q; ministeriū. habet em̄ in p̄mis illū
 familiarissimū atq; salutiferū ad veri corporis
 cristi accessum assiduū. in quo est redēptio vi
 tæ et salus nostra. Demū q̄ntū honois et emoli
 menti t̄p̄alis hoc eccl̄ie offitū existat. beatus
 Aug. patēter insinuat. Nā illud apostoli expo
 nens. presbiteri qui bñ prefūt duplici honoē
 digni habētur. sic ait. p̄sbiteri qui bene prefūt
 vita et doctrina: digni certe habentur a subdi
 tis duplici honore. scz ut spūaliter eis obedi
 ant. et exteriora bona ministrēt. Nec solū hōre
 sublimi premiari debent: s; et freno. ut nō con
 tristenē indigētia sūptiū t̄p̄aliū. et gaudeant
 obediētia spūaliū. Demū ex eo rectoris et cura
 ti dignitas honor et vtilitas op̄prehēditur. quo
 niā ut inquit Greg. nazanzenus. spūale ē ei⁹
 officiū et mediatorē esse populi apud deū. Vñ
 Raban⁹. nō q̄lisq; dignitas sacerdotū est.
 Huic enim sorte datū est. ut mediator sit inē
 deū et hominē. ut p̄ eos genus hūanū creatōi
 recōciliē. Adde hic p̄ populo orat. hic sordes
 eius abluit. hic vice xpi p̄c̄ca cōdonat. hic da
 ues regni celoz penitentib; aperit. hic baptis
 mū quo cristi nomine censemur et ei coniūgi
 mur. ceteraq; ministrat saluberrima sac̄mēta.

ut merito de illo dici possit qđ scriptum est. qđ
 ipse comedit peccata populorū. **S**upeſt ut huius
 officiū calamitates. afflictiones. defectus et picu-
 la succūcte narremus. quorū plurima in xij. huius
 secundi libri capitulo deſeruius. cū in cōmuni
 dericoꝝ oīm miseras. onera et labores tetigi-
 mus. h̄ et illis nōnulla addenda sūt. que in cē-
 ceteris ecclesiasticis officiis diximus. p̄sertim
 cū de canonicis egimus. **P**arua tamē ex mul-
 tis singularius eis congruentia afferemus. ut vnus
 q̄sq; nisi mēte obcecat⁹ existat: facile huius vite
 formule calamitates et picula aspiciet. **F**ateor
 igitur sūma est dignitas. sūmus honor curas
 animarū habere. qđ ex eo facile conspiciet. qm̄
 sūma est honoris prerogatiua corporū. rerū
 q̄q; quibus non par animae prestāt: regimen
 gerē. **S**ed oro consideret rector qualis ipse debeat
 esse. quā ceteros regēdos imo corrigēdos susci-
 pit qđ tūto est piculosus: qūto. pauci sese cor-
 rigant. **A**tendat curat⁹ vires suas qui aiarū
 sarcinaz super humeros portat. **N**on enim te-
 ſte Crisostomo dignas. non officiū facit sacer-
 dōrē: h̄ sacerdos officiū. nec locus sādificat ho-
 minē: sed homo locū. **I**deo subdit. qđ malus sa-
 cerdos aut rector de suo mistelo crimē acq̄rit:
 nō dignitatē. qui em̄ alios purgandi curam
 suscipit. alijs sanctior purgatorq; esse debet.

Vñ idē crisost. magna est ofusio. magnū picu-
 lū sacerdotū. qñ laici inueniuntur fideiores eis
 atq; iustiores. **Q**uō aut nō erit ofusio. illos eē
 inferiores subditis. quos etiā eq̄les eē ofusio
 est. **S** inter cetera in eo sacerdotū curatorū im-
 minēs piculū vsatur. q̄ nō mō sua. sed ut ait
 Ihdor? populorū iniquitate damnātur. si eos
 aut ignorātes non erudiūt. aut peccātes non
 corrigūt. qđ a beat? Greg. testat. ait enim qđ
 sacerdos causa est ruīne populī. **Q**uis enim se
 p̄ populī peccatis incestor obiciet. si sac̄dotes
 quī eā curā hñt grauiora committāt. **Q**uare me-
 rito grauius sup̄plicio sunt destinati. sūt enim
 eorū teste Greg. veluti aque sacri baptisma-
 tis. que p̄ccā baptizatorū diluēs. illos ad reg-
 nū celorū mittit. a ipsa in cloacā descēdit. **Q**ui
 enim aliorū delicta in se suscipiūt nō tā suā q̄
 aliorū vitā inspicere dñt. quia quorū sudoribz
 viuūt. quorū sanguīe laute pascitur. dignū ē
 ut eorū culpis plectātur. **H**inc id Greg. qui de
 oblatiōibz fideiū viuūt. quas illi p̄ peccatis
 suis obtulerūt. si comedūt a tacent. eorū paul-
 dubio peccata māducāt. **Q**uare nō tā rectorū
 dignitas extollēda est. q̄ illoz piculū deplo-
 randū. qđ Bernar. sumis eiulatibz lacrimat
 inquiēs. **E**gressa est iniquitas a sac̄dotibz tuis
 dñe. quī videntur regere populū tuū. nō est ias

differētia. ut popul⁹. sic et sacerdos. **H**eu heu
 dñe deus qđ ipi sūt in psecuōe tua pmi qđ vidē
 tur in ecclia tua populū regē. **Q**uis em̄ aīaz re
 ctor int⁹ nō affliget: cū sciat curā sūditōz suo
 piculo suscepisse. **D**e qđ scribit sapiens. defixisti
 extraneū manū tuā illaq̄atus ex verbis. orig
 tui. **Q**uis est curatus aut rector qui infirmes.
 cū infirmo subdito. **Q**uis cū scandalisato vri
 tur. **Q**uis cupit fieri p̄ fratre anathema a sub
 dito. **Q**uis ponit animā suā p̄ subditis. **Q**uis
 curatus est samaritanus: qm̄ ligat vulnera
 subditi. **Q**uis facit secū misericordiā. **Q**uis du
 cit eum in stabulū ecclēsiā dei. **Q**uis reddit qđ
 vltra ei necessaria sunt. qm̄ vtnā vite necessa
 ria nō auferret. **Q**uis curatus hodie est alter
 Ioseph qđ frumenta in egipto diuidat. cū sint
 p̄mptuaria eoz plena. **Q**uis liberat paup̄m
 a potente. et inopem cui nō est adiutor. **Q**uis
 rector est hodie merentiū consolator. **Q**uis ut
 alter Job de velleribz ouīū suarū imo ecclēsię
 calefacit paupes. **Q**uis viatoribz hostia apit.
Quis curator dicere poterit cū Moyse. tu scis
 bene quia nec asellum nec quid aliud accepe
 rim ab eis nec quēq̄ afflixerim. **Q**uis cum Sa
 muele audaci animo dicet subditis loq̄m̄
 coram dño a corā xpō eius. verū bonē cuiusq̄
 tulerim aut asinū. si quēpiam calūniatus sum

Si obpressi aliquē. si de manu cuiusq; munus
 accepi illud q; restitua vobis. quis cū Ambro
 sio vasa sua offat. et dat captiuis et paupibus
 Quis cū paulino nolano epō ut inquit Greg.
 p redimēdo filio prochiane vidue. mitram et
 baculū et indumēta pōficalia vendit. S; cer
 te iā mutat? est color optim? et disp̄si sūt lapi
 des s̄ctuarij. qui merito sūt eccl̄az rectores q̄
 disp̄si sunt nō solū in plateis. s; in capite plate
 arū. q; publice honorari volūt de ymagine s̄a
 ditatis. in quib; nō est v̄tutis existēcia nec ve
 ritatis. Sūt enim fermēto phariseorū qd est
 ypocrisis sagmati. qui mēsto vultu cum fletu
 ad altaria domini v̄tutū accedūt. in quibus
 spūssand? nō habitat. qui ut inquit scriptū
 effugiet fidū. merito repellit eū dñs et mūera
 eius. q; nō vero corde accedūt. Quos pulchre
 Malachias signat. opiebatis iquit lacrimis
 altare domini et fletu et mugitu gemebatis. ut
 vos popul? sacrificaret. Et ut paucis multa p
 tingā. solū eis curati et rectoris nomen relictū
 est. cura ipsa atq; regimē perijt. Deficit eis pi
 etas. mānit auctoritas. qui galli erāt. castrati
 effecti sūt. canes non valētes latrare. rectores
 plebiū vacce samarie sūt. et ditati nō mugiūt.
 nec via regia gradiūtur. Vñ ut dicit Bernh.
 nō tā s̄cile optarēt honores. si cure p̄ficerēt

labores **N**ec modo ea que dixim⁹ picula recto-
 res & sacerdotes comitatur. sed alia contra or-
 dinis et officij sui naturā dānabiliter ample-
 ctuntur. **S**unt enim inuidi et inobedientes supe-
 rioribus quibus inuidēt et detrahūt. **R**ursus
 nouū curati facin⁹ cōmittūt. **N**on enim contē-
 tantur ceteris rectoribus viuos sed mortuos
 subtrahere parochianos. pcurant enim sibi
 in testamētis aliqd relinq⁹ **T**aceo qđ sacmē-
 tum penitentie mīstrantes in ipsū sacramen-
 tū cōmittūt **I**mponūt enim penitentibz missas.
 quas ipsi pecunia se celebraturos pollicētur.
 penitētiās nō discretas imponūt. nulli sūt ille-
 casus reseruati. etatim oēs de oibz absoluūt.
 missas & cetera eis incūbētia p defūctis onera
 nō psoluūt. celebrāt nō recōciliati. vocati cōfel-
 sioēs nō audiūt. plerūq; sine sacmētis subdi-
 ti eoz negligētia moriūt. admittūt ex cōmū-
 catos ad dīna. nō pđicāt populoz. s; a populo
 pđicāt. **Q**uo em pacto pđicabūt. qđ lēis opam
 nō dederūt. **A**ut qūo alios docebit. quē null⁹
 docuit. s; vñ ē illd Celestini i qđā eplā qđ añ
 Hiero. dixerat. qđ abiectissimē artes addiscūtur.
 solū sacerdotiū vilius est qđ ante sumit qđ ad-
 discitur. audius querit qđ cognoscit. facil⁹
 tribuit. cum tamen difficilius impleatur. De
 inq; rectores animaz facti sunt corporz suoz

crassatores. impinguati enim dilatati et incras-
 sati. buccas rubentes habentes. diuersis epulis
 saginati facile ut inquit hiero. spumant in libi-
 dines. si quid tam profectorie loquimur de vino
 lentia. de crapula ac ceteris gule irritamentis
 sacerdotum et aliorum qui ecclesiastico nomine censentur.
Rui autem comedam? et bibam? et moriamur. quod
 vinum ut comedat. quorum deus venter est. quia
 ventri vacat. et ad ventrem ut ad eorum summam feli-
 citatem et finem cuncta ordinat. nec eis satis est
 ut cibis qui in ea qua degunt patria nascuntur.
 si deum et naturam emendant. **N**am ultra marinis et
 forestibus vinis. ac cum magnis impensis adductis
 ferculis saginatur. quibus non una sufficit pui-
 tia diuersitate vinorum letantur. non considerantes.
 quod vni? vini pot? patriarcham Noe per sexcentos
 annos sobrium. temulentum fecit et ut Hiero. in qua-
 dam epistola ait. Loth per ebrietatem insciens li-
 bidini miscuit incestum. et quod dictum mirabile est.
 que Sodoma non vicitur vina vicerunt. Sacerdoti-
 bus enim lex prohibet vini usum. si et ceteris qui
 presunt ne obliuiscantur iudiciorum dei. modernis
 vero sacerdotibus et ecclesie ministris longe magis
 mera abhorrenda forent. quibus dignitas honestas
 bilior est. et opatio sanctior. quos vinolentia ac
 ipsa exquisita epularum auaritia. misterium vili-
 ficat. personas dehonestat. et heredes deturpat.

et postremo ceteris lasciuiendi causā prebent
Teste enim greg. cū maiores voluptati deser-
 uūt. nimirū minorib; lasciuie frena laxātur.
Taceo cōmemorari dilectā ab eis philargiā
 id est amorē pecunie. plurimi certe eorū aurū
 faciūt. aurū bibunt. ut oseruent carm̄ ⁊ sāgu-
 in. **R**ectores modernū nō pastoēs: s; raptores.
 ouīū tōsfores. non ad viridia pascua ducto-
 res. non piscatoēs: sed negotiatores. non dis-
 pensatores bonorū crucifigi: sed voratores. sic
 sua falso querūt. ut que vera sua sūt pdāt. p
 pecunijs celebrāt corp⁹ xpi vādūt cū Iuda. de
 māmona iniquitatis sacmēta mīstrāt. Verrores
 satis an rem sacramēti oserant sacra emūt.
 sacra vendūt: sed gratiā nō infūdūt quā non
 habent. aiūt nihil accipim⁹ gratis. nil dām⁹
 gratis. dicētes qđ compauim⁹ vādīm⁹. quia
 mercatores parati sunt vendere que cari⁹ ipi
 emerunt. sed hys lucrū est in bursa. dānū in
 osciētia. nulla in eis grauitas. ⁊ ut ait canon
 nihil in eis defendit industria. **S**; audi q̄acer
 be eos cōminat eccia quā offendūt **I**psa enim
 damās ad sponfū ait. duplici p̄triciōne cōtere
 eos dñe deus noster. quia tāta rapacitas. tā-
 ta p̄teruitas. tāta segnitēs. duplici eos pena
 p̄terit anima ⁊ corpe dū hic egere et in labōē
 inutūli viuere. et bonis suis gaudere nō finit.

tandē gelēnā vsq; pducit. Qui ergo aures h;
audiēdi audiat et inter tot picula posite? via;
querat securitatis. qui tam ppinquus est discer-
mini tēpestatis. narrata picula nō pauebit. si
curā subditōꝝ digne tenebit. Paucula cōte de
cūctis ecclīastici statū dignitatibz officiis et or-
dīnibz enarrauim⁹. dulcia piter et amara tan-
gētes. Quare iā faciē? finē qz finis nō est;
si q̄s conaret plene narrare cūctas misēias et
labores. aculeos et picula hui⁹ status vicz pō-
tīficalis et sacerdotal. Verūtē ne quis ista le-
gens ex tāta multitudīne laborū et pmitate pe-
riculorū statū ecclīasticū pfectū et dignū. aut re-
p̄bet aut dānet; intelligat sane predīcta vā-
eē de illis ep̄is et clericis. q̄ male negligēter et
pfūctorie curā pastoralē gerūt quibz p̄dicta et
maiora picula pata sūt. si tñ digne administrāt
eo maiora glorie p̄mia hñt destinata. Et hoc
est qd paucis v̄bis dicit Aug⁹. qz nihil picu-
loſius. aut dānabili⁹ in hoc seculo ep̄is et
presbiteri officio. si pfūctorie agat. sicut nec be-
atius et deo acceptius. q̄ si eo mō milite⁹ quo
impator noster iubet. Itaq; non est piculū in
statu. si abutentibz statu. nec est reprobatio i
dignitate. sed in deturpātibus dignitatē. in q̄
nimiz si sit multitudo laborum. vbi est exellē-
tia honorum et premiorum.

Ca. xxi. de secūdo statu spūali vicz religi
osoz. ⁊ de motiuis ⁊ autoritatibz ad pro
band statu ecclāstici ordinis simplici p
ferend esse statui religiōis. et p cōseqns
ecclesiasticū ordinē esse p̄ligendū.

Nup̄ est agere de secundo statu spūali
vicz religiosoz. ⁊ p̄mo adducūtur ra
tōes ⁊ motiua ad pband statu ecclā
sticiū simplici p̄ferend eē statui religiōis. et p
cōseqns videt. q̄ ep̄i ⁊ m̄stri ecclē in dignitate ⁊
p̄fectiōe stat⁹ sint religiosi p̄ferēdi. P̄rio em̄
illud apte pbare videt Hiero. Nam et ad ru
sticiū monachū sic inquit. viue in monasteioz
ut deiciis esse merearis. Et itez alius sapiēs.
vix bonus monachus mediocrē clericū facit.
et Iterū ad Heliodorū. alia est causa clerici ⁊
alia mōachi Clerici oues pascūt ego pascor.
illi de altari viuūt ego ut securis quasi ad ra
dicem arboris infructuose ponit. si mun⁹ ad
altare non offero Et iterū. mibi ante p̄sbiterū
sedere non licet. Illi si peccauero licet me trate
re sathane. Vides ergo dignitatē ⁊ excellenti
am clericorum super monasticā vitā. Demqz
quis dubitat bonum publicū preferendum
esse priuato. Constat autē clericoz et prela
torum vitāz magis populo fructuosā fore q̄

religiosorum. ut enim dicit gregorius. nullum deo magis
 acceptabile est sacrificium. quam zelus animarum.
Clerici ergo cum magis fructificent. merito ergo
 eorum status monastice vite preferendus est. qui
 apertè duntaxat salutem intendit. deum vero non hesitat
 quando helias longe perfectior fuerit quocumque mona
 stico viro. quod ex eo maxime constat. quod christus Iohannes
 hannah quo inter natos mulierum alius non fuit ma
 ior in perfectione eum inducit. dicens in euangelio
 luce. ipse prebuit ante illum in spiritu et virtute helie
 Et iterum in mattheo dicit. si vultis scire ipse est
 helias. **S**uper quo verbo crisostomus pulchre ad apo
 stolum loquens. si tale aliquem mihi adducas mona
 chum. qual ut exaggeratione dicam helias fuit.
 non tamen illi comparandus est. qui traditus populo
 et multorum peccata ferre impulsus. immobilis per
 seuerauerit et fortis. **N**on autem sunt ecclesiastici et
 prelati. qui populorum salutem continuo studet. sed
 nec illud obmittendum est. quoniam cui amplius
 committitur. ille magis mereatur. si bene ministrat.
 quam ille cui minus commissum est. **C**onstat tamen quod vi
 ris ecclesiasticis et prelati amplius est commissum.
 quam monasticis viris. **A**ccedit quoniam perfectio
 seu sublimitas alicuius status non acquiritur
 sine caritate iuxta illud. si habuero omnem
 scientiam et fidem. ita ut montes transferam.
 caritatem autem non habeam. nihil sum.

Cōstat tñ caritatē. p̄rimoz magis inesse dei
 corz statui. p̄p̄e aīaz curā quā hñt. Preterea si
 meritū vtriusq; status considerare libet. illud
 verissimū est. qm̄ meritū hoīs cōsistit in liberā
 do innocentes de manibz fortioz et tirannoꝝ.
 in quoz persona dicebat Job. conterebā ma
 los ab iniquo. et de dentibz illius auferebam
 predam. Qd magis fit p̄ statū clericoz et p̄la
 torū. q̄ monachorū. Vñ Hiero. ad Paulmū
 ait. q̄ sancta simplicitas solū sibi p̄dest Et qm̄
 to plus edificat ecclesiam dei ex vite meritoꝝ
 tñto plus nocet si contradicētibz non resistit.
 Demū magnitudo meriti consistit in magnitu
 dine conatus. ad vñcendū magnam p̄mpti
 tudine; et incitamentū ad peccatū. quia inq̄t
 ecclesiasticus. perfect⁹ et beatus est. qui potuit
 transgredi et non est transgressus. facere ma
 la et non fecit. Talis ergo magnitudo conat⁹
 potius est in statu ecclesiasticoz q̄ religiosoz.
 Possent in hac re plurima adduci. sed breui
 tatis gratia predictis racōibz contētor. qui
 bus quidam p̄bare vidētur Episcopos et cete
 ros ministros ecclesie in status et dignitatis
 eminentia et p̄fectione preferendos esse religi
 osis. et per cōsequens ecclesiasticū statū esse p̄
 ligendū. Verūtamē quid tenendū sit in seq̄n
 tibus capitulis explicabitur.

Capitulū viceſimūſecūdū de p̄ſa p̄p̄atōe
 horū duorū ſtatūū. vicē q̄lter hī duo ſta
 tus clericorū ⁊ monachorū ſe h̄nt alē ad
 alterū p̄patus. et quīs eorū ſit ſimpliciter
 eligibilior q̄tū ad eminētia ⁊ p̄fectionē
 ſtatū. ac etiā vite ⁊ ſāctitatis.

Conſiderandū curſus occurrēt atq; diſ
 cutiendū. q̄lter hī duo ſtatus ſeu vi
 uendi modi. eccliaſticorū vicē ⁊ religi
 oſorū. inuicē ſe h̄nt alter ad alterū p̄pat⁹. reſpe
 ctū eminētioris vite ⁊ p̄fectionis ſtatū. In q̄
 articulo licē plurima dici poſſent. breuiſſime
 tñ ⁊ ſub quodā epilogo dicendū eſt ſm̄ ſan
 ctorū doctōrū ſiñas illd eē veſſimū. vicē ep̄os
 nō ſolū ceteros oēs ordines ⁊ miniſtros ecclie
 militātis: ſ; ⁊ cūctos religiosos. et regulares
 viros p̄fectioni mō rep̄ntare apoſtolos. ⁊ ideo
 ſup oēs eminētiores et in p̄fectioni ſtatū fore.
 Nā maniſeſtū eſt. q̄ ep̄i ſuccedūt apoſto
 lis in regimie ecclie. Vñ Paul⁹ ad eos ait. At
 tendite vob ⁊ vniuerſo gregi. in quo ſpirit⁹
 ſāctus poſuit vos ep̄os regere ecclia; dei. quam
 acquiſiuit ſanguine ſuo. Pro q̄ re aptius deda
 rāda preſupponēdū durim⁹. q̄ q̄tuor p̄ncipa
 liter ⁊ ſingularit̄ fuerūt collata apoſtol⁹ a xp̄o
 ⁊ ep̄iſcopis eorū ſucceſſorib; que magnā i eis

excellentia et stat⁹ pfectio⁹ designat. et in quibus
 epi aplis succedunt. et eos p ceteris imitantur
Prio vga potestatis in suscepcoe tpaliu stipē
 dioru Vñ in Matheo legim⁹. Precepit eis ne
 quid tollerēt in viam nisi virgā. ut noie virge
 potestate a cristo receptā: de recipiēdo tpalia
 stipēdia itelligam⁹ fm Aug⁹. **S**ecūdo clauēs
 in iurisdictione administracōis sacramētoꝝ.
 Vñ ait xp̄us Petro. tibi dabo clauēs regni ce
 loꝝ. **T**ertio data ē īfufflatio spūs ī remissioe
 peccōꝝ. Vñ ap^d Johāne legim⁹. īfufflauit
 et dixit. accipite spiritūs sanctū. q^z peccā remise
 ritis etc. **S**up q^z vbo Greg⁹. inq^z. licet intueri in
 q^zntū culmen glorie pducti sūt apl̄i ut vice dei
 q^zbusdā peccā relaxēt. q^zbusdā retineāt quoru
 nūc in eccl̄ia epi locū tenent. **Q**uarto data est
 dispositio linguaz in predicacōe verbi dei. ut
 in actibz apostolorū legim⁹. q^z apparuerūt apo
 stolis disptite lingue ad p̄dicandū verbū dei.
In hīs ergo quatuor episcopi apostolos exel
 lentiori mō rep̄ntant. q̄ quicūqz religiosi. et
 ideo sūt in pfectiori statu. **A**d de quintū ppter
 votū perpetue cure ouū suaz. vsqz ad animā
 et sanguinē **I**n qua re pfectiori mō apostolos
 rep̄ntāt. q̄ omnes religiosi. **Q**d votū cure ani
 maz in cōsecracōe sua fecerūt vouētes aias
 suas ponere p ouibz suis. in quo voto tā exel

caritatis oēs religiosos excedūt. quia teste re
 de ptoe. maiorē caritatē nemo habet. q̄ ut ami
 mā suā ponat quīs p amīcis suis. **Sūm⁹** ergo
 gradus pfectiōis est in epīs. qz eoz dignitas
 pfectā caritatē iā acq̄isitā requirit non acq̄
 rendā. **Si** vero seclūsis episcopis presbiteros
 et ceteros ministros ecclē ad religiosos cōpa
 re volum⁹ hoc triplici⁹ cōsiderāē et intelligere
 possum⁹. **Primo** q̄tū ad hūanū conat⁹ volū
 tatē. **Secūdo** q̄tū ad opis qualitatem. **Tertio**
 q̄tū ad vtriusq; status q̄ditatē seu p̄mitatem
Primo mō preferē opus opi vel stat⁹ statui
 ex volūtate opantis. **Qui** enim p̄mptiori volū
 tate et cū maiori conatu facit opus ad qd tene
 tur. maioris pfectionis et maioris meriti est.
Si ergo isto mō opa religiosoz et p̄sbiteroz
 ad inuicē cōpēnt⁹ incertū est. que opa sint ma
 ioris meriti et maioris pfectionis. qz planū ē
 qz illoz opa maioris meriti et pfectionis sunt.
 qui cū p̄mptiori volūtate et cū maiori conatu
 ipsa opātur. **Secūdo** vero modo q̄tū ad opis
 q̄litatē. v̄ginitas preponit cōiugali vel vidu
 ali otinentie in bono. **In** malo vero homicidiū
 preponit furto. **Similiter** vita actiua preponi
 tur cōtēplatiue. qz fructuosior. **Cōtēplatiua** ve
 ro preponit actiue. qz merito maior et p̄fectior.
 In quē modū opando aliq̄ opa particularia

que faciunt presbiteris sunt perfectiora aliquibus operibus particularibus quam religiosi faciunt. sic magis est intendere salutem animarum quam ieiunare. quam silentium tenere. Et alique opera quam faciunt religiosi. perfectiora sunt quam busdam operibus. quam faciunt presbiteri. Et ita isto modo habet se sicut excedens et excessus. **S**ed tertio modo expando opera religiosorum ad opera presbiterorum in ordine ad primam quidditatem et radicem a qua progrediuntur. puta in ordine ad radicem illam quam religiosi totam eorum vitam deo vouent. et se et suam in christi obsequium perpetuo tradiderunt. longe sunt perfectiora quocumque singulari opere presbiterorum et eodem modo in perfectione vita religiosorum ad vitam presbiterorum comparat. sicut infinitum ad finitum. ut dicit Anselmus in libro de similitudinibus. Quauis enim in bono abstinentia sumptioni cibi preferatur. sumere tamen cibum cum aliquo propter caritatem profertur abstinentie. In malo vero quauis adulterium preferat furto et furari tamen gladium ad occidendum est grauius quam adulterium. Sic quauis presbiteri in aliquo particulari opere possint preferri religiosis. ex adiuncta tamen radice perpetue obligationis. qua se in christi obsequium religiosi tradiderunt. simplicitate in perfectionis statu preferendi sunt. et hanc opinionem aliqui eximii doctores tenent. Alii vero affirmant archidiaconos et nos et curatos et alios inferiores ecclesie ministros

esse in excellentiori pfectiōis statu. et maxime
 ppter tria: que eis specialiter oueniūt **P**rimo
 ppter potestatem. **S**ecūdo ppter admistrationem
 officij. **T**ertio ppter hōris preconiū. **P**otesta
 tem enī receperūt a xpō in psona discipulorū
 qñ dictū est eis **L**uce. x. Ecce dedi vob potesta
 tem calcandi sup serpētes et scorpiones. et sup
 oēm virtutē inimicū. et nihil vobis nocebit. ac
 si diceret. dedi vobis potestatem eitiendi omne
 gen⁹ immūdanorū spiritū ab obsessis corpo
 ribus. ne putaret esse dictū de testijs ut **C**riso.
 exponit. **I**stud autē repūtant presbiteri in sac
 mentorū admistratione. **A**dministratiōis vero
 officiū receperunt: qñ dictū est. in quācūq; do
 mū intraueritis: p^mū dicite pax huic domui
Quia enim bonorū oīm pax mat^r est. sine qua
 cetera inania sunt. **I**deo xp^{us} discipulis p^mo
 pacē iussit offerre: tāq; bonorū omnū initū
 quorū mistros eos fatiebat. ut **C**risostom⁹ di
 cit. **H**os autē repūtant presbiteri in euangelij
 predicatiōe. in quo p^mo nūtianda est pax.
Iuxta illud ad ro. x. q̄spetiosi pedes euange
 lizantiū pacē euāgelizantiū bona **I**stud autem
 repūtant presbiteri in plebis cure susceptiōe.
 p qua donec ipsā tenēt animā: et vitā p^priam
 tenētur exponere. **S**ed honoris preconiū recepe
 rūt: qñ reāsi cū gaudio dixerūt dñō. demōes

etiā subiciūtur nobis in noīe tuo. Gaudēbant
em̄ ut glo. dicit q̄ q̄si sublimes effecti terribi
les hoībz ⁊ demonibz erāt. Hoc autē rep̄sentāt
p̄biteri in subditoꝝ iurisdicōe ⁊ cohercōe. a
quibz si bene eis p̄sunt; duplici honore debent
haberi ut dicit Apostolus. i. Thi. v. Per hec
igitur q̄ prime dicta sūtcludūt aliqui docto
res. etiā inferiores mīstros ecclīe. in eminētia
et in p̄fectione stat⁹ religionis p̄ferēdos eē. vlt
saltē eos fore in p̄fectiōis statu. Hāc itaq; opi
nionē p̄dicti doctores roborare vidētur p̄ rati
ones et auctoritates sup̄ius allegatas cum de
excellētia et p̄fectione episcopoz et mīstro
rum ecclīe adū est. ad quas qui religiosos
inferioribus ecclīe ministris preferūt respō
dent. prout in vicesimo quarto ca. videbitur.

Capitulū vicesimūtertū de alia cōpatio
ne hoꝝ duoz statuū clericorū et religio
soꝝ in se adinuicē. vīz q̄s sit eligibilior
tāq̄ simpliciter hūanior ⁊ tolerabilior.

Post p̄dictā cōpatioē hoꝝ duorū
statuū videlicet ecclīasticorū et reli
giosorū q̄tum ad p̄fectionē status
alia cōpatio succedit: quis videlicet horū
statuum clericalis vel regularis eligibilior

fit tāq̃ simplicit̃ hūanior ⁊ tolerabilior. In q̃
 re ut mihi sane videt̃ questio ipsa facti est. vñ
 q̃ enim viuendi modus excellētissimus atq̃
 sanctissimus est. in quorū quolibet diuerse
 vie ad salutē repiri possunt. nec enim cristus
 sponsus eccl̃ie plene illi prouidisset. nisi scdm̃
 diuersas infirmitates seu vires suorū fidelīū.
 sic diuersos viuendi modos ad vnū tñ dei cul
 tū tendētes instituisset. Vñc ip̃e ait. in domo
 p̃ris mei māñones multe sūt. Et itē scribit̃.
 in via domini alius sic. ali⁹ sic ibat. oēs tñ nō
 ad diuersos fines s̃ ad vnū p̃perātes. Sed ut
 deo diuersis tñ gressibz famulētur ⁊ si ali⁹ cu
 rat. alius plane vadēs. ei nō inuadeat. cū vter
 q̃ metam attingat. que diuersitas vnit̃as ē.
 q̃ ad vnū dei cultū diuinit⁹ ordinata. Ea igit̃
 decora diuersitate atq̃ fulgida vnit̃ate floret
 atq̃ splēdet dei eccl̃ia. tā pulchra fidelīū suorū
 vnamini varietate. Nihilomin⁹ tñ inter istos
 status seu viuendi modos ut supra tactū ē. ex
 diuersis casibz ⁊ respectibz alter istis. alē illis
 eligibilior est. Vñ ait Diomisi⁹. nōnulli sūt in
 via p̃ficiēdorū. ⁊ ad p̃fectionis acquisitiōē ali
 quo indigēt. qđ alijs nō expedit. Nā ad depri
 mēdas passiōes. ardua vita vicz p̃ abstinētiā
 ac exercitia ⁊ vigiliā expedit. Alijs vero
 non hūitibz illas passiōes. non ogeret qui

forte defectus suos alio exercitio: vel diuine gra-
tie auxilio supplere possent. Nam veluti si in do-
ctrina Apostoli: in vno corpore multa sunt me-
bra non idem officium habentia. et quod vni congruit
alteri plerumque est nocuum sine offensione cor-
poris. sic plerumque vna viuendi forma quod aliqui-
bus est ad salutem: alijs cedit in perniciem. et con-
tra. Profecerunt certe sibi et multis in ordine
ecclesiastico complures quos numerare oportum foret.
Ad hoc ut dicere mihi recte posset aliquis tamquam de
stellis celorum numerum si potes. Sic Nicolaus fuit.
sic Gregorius summus ipse pontifex. sic Paulinus episcopus
nolanus licet opulentissimus: sed et in regulari et
monastica vita effulsit. Item Basilius. Benedictus
Hieronymus. Dominicus atque Franciscus. et plu-
rimi quibus domus domini referta est. inter
quos nonnulli aut diuino motu supernaque inspi-
ratione vocati: aut varijs ex causis ex altero sta-
tu ad alterum aspirarunt. in quo beati euasere
sine tamen prioris status diminutione. Hinc Ben-
dictus. hinc Dominicus et quamplures stridiori fer-
uore deo famulari cupientes. et seculi consortia fu-
giētes: ex clericorum ordine ad regularem vitam tra-
siērunt. Hinc rursus Augustinus. Gregorius eadem vocati inspi-
ratione et perficiendi fidelibus vteribus zelo successi
ex monastica religione ad ecclesiastici episco-
palis ordinis gradum sancte et meritorie perueni-
erunt.

Unusquisque igitur prout secundum Apostolum destina-
uit in corde suo: sic hanc vel illam viam eligit. vires
suas considerans secundum finem sibi intentum. Est enim vter-
que stat⁹ ut tadum est non preceptis⁹ consilij et su-
perogationis. nec imperat⁹ suadet. Et veluti de
virginibus Apostol⁹ ait. qui potest cape capiat
Et de matrimonio secundum eundem Apostolum. plerumque meli-
us est nubere quam mori. Ita in hijs statibus dicen-
dum est. In quibusdam forte utili⁹ foret: ut per
spirituale matrimonium ecclesie nubant. quasi ultra vi-
res inemptas sub stricta regulae vitae retro re-
spicientes. vitam deserunt inceptam. Itaque inerp-
tis imbecillibus et infirmis putamus. quod status
ecclesiastici ordinis tamquam humanior et tolerabilior
est preeligendus. nisi alicui inspiracione quis de-
super ad aliam vitam vocatus aut spirituali et corporali
adiumento roboratus fuerit. Accedit ad hoc. quod
eligere actus est voluntatis et virtutis. virtus ergo
ipsa consideranda est in ipso personam secundum electionem me-
di⁹ quod in recta ratione consistit. Ecclesiasticus itaque sta-
tus attendit humana fragilitate et promptitudine
peccandi: quamdam viam mediam et rationabilem vine-
di hunc videtur. Habet enim religiositatis satis.
habet et aliquid humanitatis seu laxitatis. quod si
forte dicatur religionis vitam etiam eodem respectu
simpliciter fore eligendam. pro eo quod habet toleran-
tias et moderaciones suas ad iudicium prelatorum.

Capitulum

nec ultra precipitur: quod rationabiliter supportari possit. Et quod dato quod quis in religione cadat: habet resurgendi remedia propter intentionem ad deum erectam. Dabitur denique frater a quibus iuvari potest. Fateor illud verum fore. tamen illud idem quod eis de religione ex promissione fit: seu indulgentia clericis: fit ex iure communi. quod enim tolerat aut indulget. constat legi derogare. atque aliquando prohiberi esse. et si aliquando sine causa indulgetur: conscientia urget et inter bellum nascitur: ubi querari sperat. maxime propter instituta et artificiosas cuiusque religionis constitutiones: quibus se artari voverunt. et ad multa alia quorum transgressio: aut contemptus mortale plerumque inducit peccatum. quod omnia non ita acriter clericis contingunt. Denique ea ipsa remedia: que religiosi operantur ex tolerantia vel fratrum pietate: et clericis communia esse possunt. Circa secundum vero quod statum seu vivendi modum perfectorum periculum fit: tamquam sanctorum et perfectiorum dictum est in precedenti capitulo.

Capitulum. assignentur rationes ad obiecta contra religiosos pro tuenda opinione illorum que sentiuntur religiosos esse in perfectiori statu: quam sint decani archidiaconi et alii inferiores deici post episcopum ubi discutitur que sit perfectior vita activa vel contemplativa. et de eorum ad invicem compactione. et de alijs hanc materiam tangentibus.

Libet igitur pro tuenda illa opinione
 que habet inferiores ministros ecclesie.
 post episcopos non equari religiosi quo
 ad statum perfectionis respondere ad nonnulla obiecta
 superius adducta. que probare videntur. archidia
 conos. curatos. et predictos inferiores mini
 stros ad religiosos comparatos perfectione. aut
 saltem equali statu in ecclesia obtinere. Et quod quod
 ea que dicta sunt satis rationes ipse solute videantur.
 particulariter tamen ad singulas singule fient satisfactio
 nes. primo igitur dicebat. quod monachis licitum
 est transire ad statum presbyterorum. tamquam ad per
 fectionem. quod ut inquit Hieronimus et transsump
 tive in canone. xxiii. q. i. dicitur. sic vine in mo
 nasterio ut clericus esse merearis. Respondet enim
 quod monachus tamquam monachus non habet officium
 clerici exercere. verum tamen in quantum licentia et datus sunt li
 cite possunt promoueri ad presbyteratum. et curam
 monachalem aliorum habere. perfectionem tamen status
 non habet ex illo transitus ex perpetua obli
 gatione voti. et ita licet fiat presbyter non dimittit
 perfectionem monachalem. ideo subdit in prefa
 to decreto. multo tempore discere. que postmodum do
 ceas. et inter bonos semper meliores sectare. De
 inde adducebat illud Hieronymi ad Eliodorum ubi
 dicebat Hieronymus. mihi seque monacho an presbi
 terum sedere non licet. illi si peccauero. licet me

tradere sathane. Ex quo videt^r curā aiaz habē
tes in pfectiori esse statu quibusuis religioſis.
contemplationi vacantibz. aut ſaltē in ſtatu pfecti
onis eē. **S**ed dicendū eſt omnes miniſtros ec
cleſie eſſe in pfectionis ſtatu modo quo ſupra
didū eſt vicz ppter offitij adminiſtracōez. ſi talis
pfectio ſtat⁹ ſm eos q̄ hāc opionē tenēt. ma
gis accipit. opatiue q̄ pprie. **V**n canones ap
pellāt ſtātū clericorū gradū quēdā. ut inferi⁹
lati⁹ tāget. **P**oſtea vero dicebat bonū publi
cū pferendū eē bono pūato. et cū curati gerant
offitiū publicū. quia curā aiaz. quo zelo vel
officio ſm Greg. nullū ē deo acceptabilius. et
religioſi ſolū intēdāt pprie ſaluti. videtur curā
tos eē in pfectiori ſtatu. **Q**uibz rñdēt. q̄ q̄uis
absolute intēdere bono publico. ſit maioris p
fectionis q̄ intēdere bono pūato. hoc eſt in ge
nere opis pfectio. intēdere tamen pfecte bono
pūato. vel ſaluti pprie. pferitur illi q̄ in pfecte
intendit bono publico. zelus enim aiaz ſacri
ficiū eſt acceptū deo. ſi ordinate fit. q̄ ordo ē. ut
q̄s pmo habeat curā ſalutis ſue. et poſtmodū
aliorū. quia ut ſcribit Mat^h. xvi. et trāſump
tiue in canone. **Q**uid pteſt hōi ſi vniuerſū mū
dū lucretur. aīe vero ſue detrimētū patiatur.
Deniqz rñdēt alio mō. vicz q̄ ea q̄ dicta ſunt
bene pbāt curatos. et inferiores miſtros ecclē.

si recte agant: posse esse in perfectionis operibus non in
 perfectionis statu. Quia predicti milistri ecclesie
 non suscipiunt plebis aut parrochie sue curam
 cum perpetuo obligacionis voto. quod ex eo patet.
 quod ea deferere possunt. aut renuntiando. aut per religi-
 onis ingressum. soli ergo episcopi cum voto per-
 petuo suscipiunt curam animarum. et ideo sine licentia
 Apostolice sedis illam deferere non possunt. Rursus
 quod obicit de Helia de quo Crisostomus dicit. si tales
 aliquem adducas mihi monachum: qualis Helias
 fuit. non tamen illi opandus est: qui traditus est
 cure populorum. Ad quod dicitur. quod Crisostomus non
 intellexit de simplici presbitero. sed de episco-
 po. quod si loquitur de simplici presbitero. non intendit
 preferre statum presbiteri statui religionis. sed in-
 tendit quod periculosior est status huiusmodi curam animarum.
 quam religiosi in contemplatione viventis. et per conse-
 quens servare se innocentem in maiori periculo in-
 ditum est maioris virtutis. Sed quis maior videretur
 requiratur ad hoc quod aliquis se preseruet im-
 munem a peccato inter populos quam in religione.
 maioris tamen virtutis est vitare pericula religionis in-
 trando quam non vitare pericula inter populos vivendo.
 Item obiciebat quod presbiteris et ministris ecclesie ma-
 gis committitur. videlicet cura animarum. quam religiosi. et per conse-
 quens status maioris perfectionis et melius. ad quod di-
 citur. quod aliquem agere et administrare dupliciter agitur

si enim ille cui plus est commissum maiora fati
at. aut plus seruiat. Indubie plus meretur :
q̃ ille cui minus committitur : et minus fatiat .
sed si ille cui minus committitur maiora et per
fectiora fatiat et plus seruiat magis meretur
q̃ ille cui magis est commissum et minus seruit
In utroq; igitur statu clericorum & religioso
rum ista duo reperiri possunt . per que vis ar
gumenti soluitur . **A**d aliud autem quod dice
batur de merito et perfectione quod consistit
in cura animarum . supra responsum est in solu
tione ad argumentum quod fiebat de publi
co et communi bono priuato preferendo . **S**ub
sequenter non obstat quod dicebatur quia
literare innocentes de manu perfidorum maxi
me perfectionis et meriti est . adducentes eti
am illud Hieronimi . quia sancta simplicitas
solum sibi prodest . sed tanto plus nocet hi co
tradictentibus non resistit . **D**icendum est q̃
illa magnitudo meriti intelligit ex parte men
tis . quando quis tantum proficit in contempla
tione . ut propter deum velit intendere saluti
proximorum . etiam cum aliquo detrimento
contemplationis . **H**oc enim modo certum est
q̃ ad maiorem perfectionem caritatis pertinet
q̃ simpliciter vacare contemplationi . **E**t hoc
est quod Iheronimus in libro de summo bono ait .

Bonū est igit̃ corpālī remotū esse a mūdo.
 melius tñ remotū ēē volūtate. **O**ptimū autēz
 a pfecti meriti est: vtroq; ēē semotū. **Q**8 etiā
 dicebat qz magnitudo meriti cōsistit in magni
 tudine conatus ad vincēdū pmpitudiez pec
 cādi. qz beat⁹ est qui potuit trāsgredi a nō est
 trāsgressus. q̃ pmpitudo magis inest mīstris
 ecclēz q̃ religiosi. **D**icendum est qz magnitu
 do meriti hōis erga deū ex tribus potest infue
 gere. **P**rimo ex pte merētis. **S**ecūdo ex parte
 pñcipij formal̃ quo quis meretur. **T**ertio ex
 pte opis meritorij. **S**i igit̃ magnitudo meriti
 pensetur ex pte merētis. qñ aliquis cōtēplacōe
 dei a i xpi amoē tñtū creuit. ut ad temp⁹ cupit
 detrmētū pati sue fructiōis ppter xpi gloriāz
 ad pcurādaz primoz salutē mō quo dicebat
 Apostol⁹ ad Ro. ix. cupiebā ego ēē anathema
 a xpo pro fratrib; meis. de quo Crisost. dic̃ in
 bello de laudib; eius. qz sicut ferrū in ignē mis
 sum nō est aliud q̃ ignis. sic aīa Pauli sine
 caritate incēsa. nō erat aliud q̃ caritas. **T**al
 ergo puto magis meret̃ in vita adiuua saluti
 primoz intendēs: q̃ in vita cōtēplatiua. cōtē
 placōni vacās. **V**n paul⁹ hoc eligit tāq̃ maio
 ris caritatis a maioris meriti. electō em̃ nō ē n̄
 de maiori bono. **V**n dicit ad Phil. pmo. **C**oar
 tor enim ex duob; desiderij habens dissolu

et esse cū xpō. qđ mibi multo melius est. per
manere autē in caritate necessariū ppter vos.
Et hoc confidens scio quia pmanebo omnibz
vobis ad pfectum vestrū. super quo verbo di
cit glo. **Q**đ elegit Paulus non qđ sibi meli⁹
erat. sed qđ multis expediebat propter cari
tatem que supereminet omnibus. **S**i vero cō
sideretur principiū formale quo quis meret.
putant aliqui qđ maioris meriti est contēpla
tiua vita qđ adiuua. **C**ū enim principiū forma
le merendi sit caritas. sicut magis meritoriū
est diligere deum fm se qđ diligere proximū.
sic maioris meriti est vita contēplatiua que
directe de suo gñe ordinat ad dilectionē dei
fm quez modum intelligitur illud Greg. vi.
moral. ultimo ca. **M**arte cura nō rephendit.
Marie vero cōtēplatio etiā laudat. qđ magna
sunt vite adiuue merita. sed cōtēplatiue sūt poti
ora. **V**erū si considerat op⁹ meritoꝝ videtur
se hñe sicut excellētia et excessa. qđ respectu me
riti accidentalit. cū tale meritū detur fm gen⁹
opis maioris meriti pōt esse adiuua vita potior
qđ cōtēplatiua. **E**t isto modo nedū episc⁹ p̄biteri
et sacerdotes curā animarū hñtes. in excellenti
ore et perfedione statu sunt. qđ religiosi. **E**t de
istis loquit Aug⁹. **V**alerio **N**ihil est in hac
vita difficilins. piculosis. laboriosis episcopi.

presbiteri. aut diaconi officio: si pfuitorie agatur. sed apud dei m'bil beatus: si eo mō militetur quo noster **I**mpator iubet. si vero utrūq; seu utramq; vitā sumimus respectu meriti essentialis. qđ respondet caritati tanq̃ radici merendi. putāt aliqui simpliciter maioris meriti ēē cōtemplatiuā q̃ actiuā. **A**lij vero famosi et moderni doctores cōpādo istas duas vitas ad inuicē distinguūt. qz q̃tū ad eoz substantiā simpliciter potior: et p̃ se q̃s p̃ferēda est cōtemplatio. ut dicit in c. nisi cū pridez. de renūciacōne. **I**psa est enim securior et magis suavis. paucissimis indigens et propter se eligenda tanq̃ quietissimā. quoz contraria contingūt opibus actiue. et fm̃ hūc modū opandi cōtemplatiua simpliciter est melior. et p̃ferēda actiue. si vero opantē q̃tū ad eoz vsū: tūc distinguūt. nā qz vsus respicit opis executōez. **E**xecutio autē actiōis duo respicit. scz ipsos ad quos est scz subditos. et ipsū exequūtez scz prelatū. **S**i p̃mo mō opentē. sic actiua p̃ferēda ē cōtemplationi. qz pluribz utilis ē. et magis fructuosa. ut dicit i dicta decretali. licet illa sit securior et magis suavis. qz in fecunditate sobolis lippitudo: **L**ie Rachaelis pulchritudini ē prelata. ut dicit Greg. sup̃ Ezechielē exponens illud erat Lia lippa: h̃ secunda. **S**i vero compentur secundo

Capitulum

modo aut est ad illud dispositus et idoneus :
aut non. si non: tunc melior est sibi usus con-
templatiue. quia sibi potest ibi perficere. sed in
adiuuari nec sibi nec alijs. **S**i vero est idoneus.
aut accedit vocat⁹ et necessitat⁹: aut propria vo-
luntate. Si secundo modo contemplatio precellit.
quia adiuua non precellit nisi pueniat ex coa-
ctiōe et necessitate. **S**i vero coactus. tunc simpli-
citer adiuua precellit quo ad usum eius. et sic si
ue cogatur ab homine vel ex caritate. vel propter
necessitatem proximorum. et talibus melior est
adiuuari quā contemplatiua. **N**am per talem actionem
augetur caritas. et ad preferendum aduersa. et
contemplandum optima. et sic sua actio est meli-
or alijs: quā sua contemplatio. est etiam maioris
meriti. **E**t sic patet quod quo ad usum vite presen-
tis talis adiuua est simpliciter melior status
eius. et etiam opera magis meritoria. **F**atemur
tamen quod contemplatio est realiter preeligenda.
quia plures inueniuntur ad hoc idonei: qui in
actione deficerent. **S**i tamen homo esset asse-
curatus. quod populus indigeret. et quod bene gere-
ret illam curam etiam sine periculo peccati pos-
set illam desiderare et se ingerere. et velle magis
hoc fieri per se quā per alium. neque hoc esset pre-
sumptuosum. quia licitum est appetere maius me-
ritum sicut fecit Isaias. **I**taque talis vita tamquam bonum

simpliciter est perlegendum et quibus apte monstratur
quomodo intelligende sunt rationes adducte pro parte illo-
rum qui putant statum clericorum inferiorum ab episcopo
perfectiorem esse statum religionis.

Capitulū vicesimūquintū de excellentia et
laudibus vite monastice. et religiose. et de
pluribus causis propter quas preeligen-
da sit quam alius viuendi modus.

Monasticā religiosāque vitam preconis
laudibusque efferre non puto aliud fo-
rez quam lucē ipsā facibus adinuare. habet
enim hoc vite genus ea omnia que ad bene beateque
vivendum conferunt. que ad verā felicitatē adducunt. et
ut paucis omnia comprehendā. id habet propriū reli-
giosorum vita. ut deo propinquior acceptiorque ceteris
esse videatur. qui enim inquit Apostolus. adheret deo
vno spiritus est cum eo. Nam et Hieronymus. fateetur. meliores
non posse inueniri quam qui in monasteriis profecerunt
Vnde et Augustinus in libro de opibus monachorum. illos
sanctiores esse testatur. qui a conspectu hominum separati
paucis ad se prebent accessum. sed deo contemplantur.
Quis enim dubitat quoniam deserentes mundum et tumultum
seculi. et se a seculi oblectamentis segregantes
pro christo conformantur. et ab eo facilius confortantur quod latius
ipse Augustinus persequitur super illud Apocalypsi.

mulier fugit in solitudine. s. neq; illud p^mie
tend est z qm in ceteris h⁹ vite occupacōib⁹
a viuendi modis. illud hōib⁹ omū ēz ut tpa
transeāt a nō redeāt. Religiosi tñ viri illud fa
cile agere pūt. non tñ ne tēp⁹ fugiatz s. ne pe
reat. Occupātur quidē religiosi aliqñ lectione
plerūq; oracōe. nec altera alterā impedit. sed
auget. Succedit demū diuini verbi p^dicatioz
qua deo nulla gratior occupatio ēē potest. De
mū itur ad bonaz artū studia. Discūt em̄ aut
docēt scribūtq; posteris doctrinā ad erudien
dos saluandolq; hoies. nullūq; illis tempus
vacuū ē. Et cū teste Cicerōe. nihil dulcius bñ
impensi t^pis memoria. hac locupletissimi sūt
religiosi. In ceteris siquidē viuendi modis cō
sideremus hōim tempa. Primo infāciam ipsā
siue pueritiā in vanos ludos. Adolescentiā et
inuētutē in libidinē et auaritiā. Senectā vero
a seniū in querelas. in cruciatūs a dolōēs cor
poris. in suspicia. in lamenta consumim⁹. Reli
giosi vero infantiā in artibus addiscēdis. in
dīmo cultu imprimendo. Adolescentiam vero
in altiorib⁹ studiis. Senectutē vero i docendo.
predicando. deoq; vacando et contēplando
fructuose expendūt. Et ut paucis agam⁹ inter
monasticā vitā et ceteras viuendi formulas
illd̄ infest. qz q̄ magis illi mētur ut salui fiāt

tūcū illi conāt ut pereāt. q̄nimo q̄ntū illi nos
ad saluandū inuitāt. adinuāt. atq; cogūt. tū
tū nōspōs prepedim⁹. **C**etex religiosoz vita
ex quinq; causis excellēti⁹ atq; pfecti⁹ ceteris
videtur. **P**rimo quidē qz digni⁹. veluti quam
p̄ps eligere visus est. ⁊ Apostoli secuti sūt. **S**e
cūdo qz securi⁹. nā ut inquit Aug⁹. p mille ca
dētibz in religione. cadent decē milia in seculari
vita. **T**ertio excellēti⁹ est vita monastica.
qz dulci⁹ atq; iocūdi⁹. nō enim habz amari
tudine conseruatio eius. nec tedū diuici⁹ illi⁹.
sed gaudiū ⁊ leticiā. **Q**uarto qz sancti⁹ ⁊ deo
p̄ximior p adhesionē ⁊ templacōis. vñ quidā
sapiēs religiosoz vitā recte p dexteraz designt.
secularē vero vitā p sinistrā. vñ sup illo leua
eius sub capite meoz ⁊ dextera illius amplexa
bit me. **R**ecte inq̄t secularis vita sub leua ec
clesie ponit⁹ qz inuat ad sustentacōez. **S**z dexte
ra idest vita religiosa. cristū sponū ecclie āple
ratur. dū eius innocētie ⁊ tēplacōis āplexi
bus delectat⁹. **S**z et hñs alia quinq; addenda
sunt. ppter que monastica vita pfectissia atq;
excellētissia habet. **P**rimo qz tpaliū solitudi
nis minus habet. **S**ecūdo quia ad spūales ad
hesionē maiorez habet aptitudinē. **T**ertio qz
maiorez recōpensationē ab ea sperat. **Q**uarto
qz in ea maiore vnusquisq; hz sui potestatem

et fructuōe. **Q**uinto quia in ea unusquisque fa-
 cilis vitat humanorum periculorum promptitudines.
 Rursus monastici viri nedum in hijs sed plu-
 rimis alijs cunctis vite modis preferuntur. **A**libi
 enim negotiantes foris quiete querunt. quam reli-
 giosi iter se habent. **I**lli temporalibus studet. secularibus
 implicatur. vanitatibus involuntur. et dum infei-
 ores plurimos habere delectatur. ab interiori-
 bus et superioribus elongatur. **D**istrabuntur alibi
 homines propter ea que foris sunt. et infeliciter amittunt
 pretiosiora que intra se sunt. ut recte cum Bernhart.
 dicat. **Q**uinto magis ad mundum accedimus
 tanto magis a deo recedimus. **D**esiderant enim qui
 extra religionem degunt videri sapientes. dum ope-
 rum bonorum penuria. et vera sapientia stulti effici-
 untur. **C**redunt foris lucrari dum seipsos perdunt.
 celestia appetere videntur. dum carnei eis oculi
 sunt. **Q**uinto magis in temporalibus redduntur so-
 liciti. tanto magis a spiritualibus efficiuntur medicati.
Ceci quippe sunt et duces cecorum. omnia enim
 disponere. ordinare. et sciens presumunt. dum seip-
 sos distrabunt. **I**lla preterea differentia inter
 seculares et religiosos aptissima est. quoniam
 ut inquit Hugo de sancto Victore. in illis vi-
 gilat spiritus dei dum in ceteris dormit. viget in
 illis ratio. in istis sensus. in hijs ratio exagui-
 tur. fervet in illis amor dei in istis amor mundi.

hij mūdū diligūt: dū illi relinquūt illi omnīū
obliuiscūtur. et vnusquisq; vnice matris sue
cōtinuo recordat̃ isti vero omīū que sunt mūdi
recordātur et se obliuiscūtur. Illi caduca. hec et
terrena amplectūtur. et ad ea fūope aspirant.
dū isti ea q̃ supra terrā sūt desiderāt. Vñ gres
su pprio currunt ad interitū: dū monastici ad
salutē festināt. Religiosi oīa pp̃t deū dimittūt.
dū tpales viri deū elinquūt pp̃t oīa. S; cte nō
fallūtur. ea enī funesta cecitas vicē eis reddit.
q̃ cū pp̃ter eos omīa deus fecerit. isti pp̃ter illa
deū dimittunt. q̃re iuste eos omīa dimittunt.
Seculares deniq; prudētiores vidētur. in qua
re hui⁹ seculi se homines cōprobant. quia ut
scriptū est. filij hui⁹ seculi prudētiores sunt fi
lijs lucis. Isti ad ea que dei sunt. tardi. duri.
pigri. tepidi. atq; inertes sunt. nec cogitāt q̃
tendere debeant. viā sciūt: sed scienter deuiāt.
et si quī eam nesciūt. illam nō inquirūt. Quin
imo religiosoz vitā. quia humilem. quia se
culo obiectā. quia mollibus noo indutā abiti
unt et vitā eoz putant insaniam. quī pau
lo post videbunt quomodo computati sunt in
numero sanctorū et sors illoz in eternū. Patz
ergo hui⁹ regularis et monastice sūma exellē
tia et pfectio sup ceteros tempales status.

Capitulū viceſimūſextū de difficultatibz
vite religioſe et de laboribus et aculeis
religioſorū in genere.

Religioſā atq; monaſticā vitāz lauda-
 bilem atq; pſectā. et deo acceptāz eſſe
 nemo eſt qui ambigat. Verum alia
 alijs congruūt. et diuerſi ad diuerſa aptioēs
 ſunt. Demq; aliud eſt religioſū eſſe. aliud re-
 ligioſe viuere. multi noīe religioſi ſūt. pauci
 re. plurimi religioſe viuere ceperūt. quā ſuper-
 ſtitioſa vita ſinierunt et ut quīdāz ait ſapiēs
 dulce negotiū. iocundū nomē religionis eſt.
 ſed pgreſſus difficilis. velut ī quo vite ſtatu
 hōi libertas. volūtas ac voluptas. et affluētia
 admiſc. et ut breuibus dicā ipāq; que natura
 cōcedit. ſancta religio prohibet. **F**ateor ī mo-
 naſterijs de⁹ ipſe noſcī. ibi deī notitia. amor
 et cultus habētur. ea tamen ī ceteris vite ſta-
 tibus impleri poſſunt. et vīnam tam digne
 tam recte implerentur ab hōibus q̄ ſciūtur.
Scit em̄ vnusquiſq; quō placere deo poſſit. id
 q; ſi agat. vere religioſus eſt. ſe enim deo ille
 religat. qui ī pietate et humilitate deū colit.
 et inſolentias ſtirpat. **F**ateor ea cōmodius
 ī monaſterijs fieri. ſi facultas corporis aīmi
 q; vires ſuppētūt. demq; quietē aī ī religioē

monastica inueniri aiunt. Quibus ego dicere pos-
 sem. si quiete animi speras aut optas. cur ex-
 go in bello stas. Quocumque igitur in statu viuas.
 quis tibi bellum infert. nisi tu vnus. Quid ergo tu
 tibi auferes. quare in alio statu speras. Denique con-
 sidera illud Isidori. quoniam ad dei quietudinem
 non accedit passio corporis. sed mentis specula-
 tionibus. Vidisti tu plurimos religioso habitu
 indutos per inquietudines discurrentes. apostata-
 ntes. et alios propter inopiam rerum necessariarum
 ab incepto opere cadentes. de quibus scriptum est.
 quoniam propter inopiam multi deliquerunt. Quamquam
 illud fateor non sacre religionis. sed eorum impro-
 bitati imputandum est. verum tamen deliberatione
 et consilio non paruo opus est. Quare ut ego pu-
 to monastica religiosaque vita ab illis potissime
 eligenda est. qui casum non timent. impletis
 enim et fragilibus. et nondum vitiorum mortifi-
 catione superantibus. expiendum dixerim non
 profitendum. aut verius differendum. Pretereare
 ligiosi nonnulli huius temporis ab utero regule
 sue aberrantes. quo enim modo conuersentur
 quoue obedientie paupertatis et castitatis tra-
 mite religionem obseruent. tu ipse nosti. in qui-
 bus ut mihi videtur maior est periculi timor.
 quam spes perficiendi. hinc quidam sapiens illud tre-
 norum exponens lapides sanctuarii dispersi sunt.

Planguntur inquit religiosi implicati tempali
 bus negotijs: qz non est actio secularis vite.
 quā hodie non admittunt religiosi. discurrere
 singulorū occupacōnes et offitia: religiosos
 adesse videbis. **S**ecularia em negotia secularit̃
 pertractant. ad que utinā proficiēdi gratia.
 aut vocati accederent. **S**ed pch dolor sese inge
 rūt cupiditatis vel adipiscēdi dignitatis gra
 tia. aut forte lasciuīatis ⁊ habende exēptiōis.
 ut exantiant collū ab obedientia suoz prelatō
 rum. agentes contra principalia eoz vota. p
 quoz obligacōnem positi sunt in statu pfecti
 omis. Et q̃ q̃ prauoz hominū facta. bonos a
 bono non retrahāt. quāmmo sicut pena suos
 actores: sic innocentia suos tenet sectatores.
Nihilomin⁹ hec quorūdam religiosorū pra
 ua exēpla. et si aliquos a religiōe penitus nō
 atceant. cogūt tamen ut differant quousq; se
 expiantur. **Q**uibus colligitur hūc statū non
 parū laboris et difficultatis habere.

Capitulum vicefimūseptimū p̃ticulari⁹
et latius de promptitudine periculorū
huiusmodi status in specie. et de malis
religiosis. et abusibus illorū.

2A. 7v. 21.

Post difficultates et labores predictos
 quos nonnulli in genere adducunt. circa
 monasticam vitam afferunt. et alia periculosa
 de promptitudine periculi huius status. **A**nt enim
 quia pericula monastice vite ex plurimis conspici
 libet. eo persertim. quod cum peccata effugere vix pos
 simus. constat in eodem genere peccandi longe grauius re
 ligiosos peccare quam ceteros homines. **Q**uoniam enim du
 bitat ut sanctus **T**homas refert. religiosum gra
 uius peccare fornicando contra votum continentie. quam
 laicum peccare contra votum paupertatis. grauius denique
 peccare inobediendo contra votum obedientie. **D**enique
 quis dubitat religiosum grauius peccare ex contemptu
 tu. quod ut sancti aiunt doctores. per contemptum vitetur
 ingratum beneficium receptum. cum per religionem subli
 matus sit ad perfectionis statum. quoniam et dei filium
 contemnat atque vituperat per contemptum. **C**ontra quos
 Hieronymus. queri videtur inquit illud sapientis.
 quid est quod dilectus meus in domo mea facit sce
 lera multa. **D**enique grauius peccat propter prompta
 scandala. cum multi eius vitam ut speculum respiciunt.
Quos idem Hieronymus. signat. **A**it enim cum propheta
 Hieremia. vidi similitudinem adulterum. et iter
 mendacium. et confortauerunt manus pessimum. non ut
 diceretur unusquisque a malitia sua. **C**onforta
 uerunt inquit manus pessimum. quod malo eorum exemplo
 mali quodammodo confortari videtur. eos videlicet

sequendo in sceleribus quos sequi debuerit pie
 a sancte viuendo. Est igitur periculosus contemptus in
 religioso. quod ut Thomas ait. cum religiosus ve
 nit in contemptum. incorrigibilis efficitur. et omni
 est pessimus. Adducens illud Hieremie. confre
 gisti iugum et dirupisti vincula mea. Vnde Berno
 ad Eugenium. Que maior pueritas. quam maior con
 temptus. quam post perfectionis votum. promissionem
 voluntariam obligationem. post sacri habitus
 susceptionem. post exemplorum virtuosorum patrum
 multitudinem. a perfectione redire ad peccata si
 cut canis ad vomitum. Illorum precepta contemne
 re. quos totius vite et actionis sue indices loco
 dei elegit. Et subdit. magna monachi dignitas.
 sed magna eius damnatio. si que sunt monachis
 agere permittit. Ceterum huius status labores
 et difficultates non negauit Augustinus ad
 Vincentium donatista. Ait enim. fateor caritati
 vestre coram domino deo nostro. qui testis est super
 animam meam. ex quo deo seruire cepi. quoniam
 difficile sum expertus meliores posse inuenire.
 quam qui in monasteriis profecerunt. ita nec peiores
 quam qui in monasteriis defecerunt. ut hinc arbi
 tror in apocalypsi esse dictum. Iustus iustificetur ad
 huc. et qui in sordibus est. sordescet adhuc. Attende
 ergo sunt Augustini verba. Fateor enim meli
 ores non repiri quam qui in monasterio profecerunt.

sed nec peiores q̄ qui defecerūt. Cōstat enī lō
geplures deficere q̄ p̄ficere. Nam ut Hiero9.
inquit. rara est virtus. atq; difficilis. a pau
cis appetitur. Sed et p̄hus in ethicis ait. diffi
cile admodū fore tenē medium v̄tutis. q̄re lon
geplures deficiūt q̄ attingūt. velut sagittan
tes ad signū. mediū plures deficiūt q̄ signū
tangāt. Vñ quidā sapiens nō mirat̄ q̄re plu
res hoīes sint vicioſi q̄ v̄tuoſi maxime. q̄ pec
care multis modis attingit. a v̄nico defectu q̄s
reddit̄ vicioſus. s̄ nequa q̄ quis v̄tuoſus a in
nocēs erit. nisi omni occurrente virtute que in
uicē onere noſcūtur. Vñ saluator multos fore
vocatos ait. s̄ paucos electos. Et p̄ph̄a damat.
q̄ multiq; defecerūt. Et itez. ōnes fil̄ inutiles
facti sunt. nō ē qui faciat bonū. ut bonoz rari
tatem atq; paritatem designaret. Cū ḡ in ōni
statu plures deficē arbitrandū sit. religiosos
gravi9 deficere nō est ambiguū. Quis enī non
cernit religiosoz tā copioſā nūerositatē. sed
quis nō videt tā paucoz ſanctitatē. quis non
cernit multoz religiosoz ſupbiā a elacōez. s̄
quis non videt paucoz humiliacōez. plurimi
ēte ſūt religioſi. s̄ p̄ch̄doloſi tales ut cū Bern.
loquar ſub habitu eligionis animū ſecularē.
a ſub panis ſuercatiōis h̄re inueniatur. cor
altū in ſeculo. a p̄uerſum ad religionis oppoſitū.

de quibz idē Bernh. ait. doleo de multis q̄ post
 spectā populi pompā ouersari deberent in sco
 la humilitatis. grauius insolescere et impatiē
 tes ampli⁹ fieri in claustro: q̄ fuissent in secu
 lo. Et quod magis piculosū est. pleriqz in reli
 gione nō patiūtur haberi se contemptū: qui in
 domo sua seculariter viuentes: nō nisi contēp
 tibles esse potuerūt. **P**reterea in eo versatur
 q̄ maxime religiosorum periculū. quia cum
 sint religati deo dum se ligatos fore dolent. se
 amittunt solutos. non considerātes q̄ bene li
 gata securius custodiūtur. soluta vero facile
 perdūtur. **M**ultis rursus aculeis et laboribus
 status religionis est refert⁹ et pluris piculis
 expositus. **Q**uis em̄ dubitat teste Bernh. gra
 uissimū esse inter assuetas epulas eburire. inē
 delicias p̄teritas macerari. inē vestes p̄tiosas
 et multas algere. **E**t inē diuitias quas oñdit
 mūdus. offert diabolus. desiderat nē appetit⁹
 eas contemnere. **P**rofecto tñto hec grauiora
 existūt q̄nto grauius a paucioribz tolerātur.
Issateor certe quia ut Bernh. ait. non desūt re
 ligiosi in claustro. qui hoc pacto volūt eē pau
 peres: ut nihil eis desit. **D**eniqz volo religiosi
 casti sint et pauperes. **Q**uid tamen dices de pe
 riculo arrogātie. vane glorie. q̄ nō nisi melio
 res tēptat. **V**n̄ Hiero. plus ē depoluisse aīm et

q̄ cultū. difficilī actogātā q̄ auro caremus
 et gemis. **D**ñs enim abiectis gloriōsi interdū
 tumemus sordibz. et redibilē paupertatē popu
 lari aure offerim⁹. **S** ad alia trāseam⁹. **Q**uis
 talis religiosus est quez Bern. ip̄e describit. q̄
 in nullo p̄fusus aut resistit p̄oribz. aut inuide
 at paribz. aut subiect⁹. plene obseq̄tur. socijs
 congruēs. subiectis vtiliter omnibz odescēns.
 fugax voluptatis. appetitor laboris. patiens ab
 iectiōis. impatiens honozis. paup in pecunia.
 diues in sciencia. humil ad merita. supbz ad
 vicia. q̄ ita huic mūdo morietur soli deo vinē
 delectet. **D**e hys Eusebi⁹ dicebat. quomā tali
 ter in monasterio vinē p̄fectio est. s̄ aliter cō
 uersari magna dānatio est. s̄ certe poti⁹ eos
 imitatur. de quibz idē bern. ait. quomā supbie
 inobediētie et auaritie studēt. quaz p̄me culpe
 casus attulit. alie labor. tertieq; lapsus timeēt.
Dñs tribz piculis tres claustraliū ordines st̄
 itūtur. scz qui sedē prelatiōis querūt. et p̄esse
 non valēt. alij qui nec obediūt nec obedire vo
 lunt. tercij familiares Jude loculos portātes et
 in occulto detrahentes. **S** ut paucis multa cō
 prehēdā. si studia si mores. si vitā plurimorū
 religiosorū agnoscere vis. cōsidera. q̄ illis capi
 tulū hostis est. ex murmur et inuidia. in nocte
 nullas vigiliās habent nec in die labores.

laborat monachus' ut fiat abbas. abbas v̄
 trofus. prior ingrassatur mendicās blandiē
 potētibus. terrena diligit. suspitiosus claustra
 lis buersari⁹ pecuniosus. infirmari⁹ cōcubina
 rius. capitosus sacrista. sine oratione conuer
 si. fratres ad questū p̄dicant. gardian⁹ equi
 tat. prouincialis proclamat. generalis gene
 rat. **P**reterea de hui⁹ statu piculo vide quid
 Bernhardus dicat in quadā epistola mori
 ens vix vnq̄ aliquis in cella ad infernū descē
 dit: quia vix vnq̄ in celo predestinatus in ea
 vsq; ad mortē persistit. **I**tem labores pericula
 hui⁹ status apertissime demonstrat. Greg⁹ in
 registro inquit. vos quā viā vite extra hoīm
 frequentia ducitis tūto maiora certamia pati
 necesse ē: qm̄ ad vos magister ip̄e tēptacōnū
 accedit. **C**eter⁹ ex multitudine preceptorū et
 onerū religionū periculū et difficultas huius
 status comprehendit. **N**ā ut dicit Aug⁹. vbi sūt
 multe p̄ceptiones: ibi multe sūt trāsgressiōes
Habēt enī religiosi lōge plura p̄cepta: q̄ qui
 cūq; hoīes aliorū statuū. imo plexq; ut supra
 dixi. qđ alijs meritū sibi ad peccatū et piculū
 ē. ne inuat si dicas: nō ōnia p̄cepta obligant
Quibz Hiero⁹ rñdet in quadā eplā. nō ideo
 putet qui se deo obtulit aliq̄ otenenda eē mā
 data q̄ leuia sūt. tā enī maxima illa q̄ minia

impata sunt. et preceptis vni⁹ precepti precipi
 ent in iuria est Et sequitur in quocumque enim sta
 tu in quis gradu equale peccatum est. vel prohibita
 dimittere. l. iussa non facere. Et bernardus ait. iussa sine
 culpa non negliguntur. et sine crimine non contem
 nuntur. **O** quoniam multa sunt hodie in religionibus pre
 cepta. o quot vincula multiplicata. o quoniam pauca
 et tarda remedia. **D**e quibus christus dicere videtur
 Alligant onera gravia et imporbilia et impo
 nunt ea in humeris hominum. **C**ontra hos multiplican
 tes precepta omnia est deus duas maledictiones
Prima est. ve vobis scribe et pharisei hypocrite
 qui clauditis regnum celorum ante homines ubi non in
 tratis nec permititis alios intrare. **S**ecunda est.
 ve vobis scribe et pharisei. qui deciatis mentem et
 animum. et relinquitis que gratia sunt. scilicet legis in
 dictum misericordiam et fidem. **F**orte dicet quispiam
 fatendum esse plurima esse religionum precepta.
 plurima onera ex quibus necesse est plurima
 sequantur peccata. **F**atendum etiam plurima esse
 in religione pericula incommoda. plures difficul
 tates et labores. **V**erumtamen ex plurimis bonis que
 religiosi agunt facilius creditur absorberi posse. et
 promptius ab eis resurgere valebunt. praesertim
 propter intentionem quam habent ad deum erectam. **A**cce
 dit quod habent socios a quibus inveniuntur. ad quos
 dicti possunt que tetigi sunt in christiana. **D**emum fateor

possibile illud est. sed difficile dixerim. precepta
 enim apta sunt. impleciones dubie. mandata cer-
 ta. transgressionis certiores. vitia non occulta
 sunt. bona non videtur. pericula manifesta existunt.
 nec sine discrimine incurruntur. remedia vero
 dubia. nec sine magnis laboribus queruntur. **F**aci-
 lius cadimus quam resurgamus. scilicet vero an inuenit
 eum qui se ledere vult. unusquisque consideret. de
 quibus quidam sapiens ait. quid inuat amicus? si
 animus amicitior ledit. **F**ateor tamen bonis et deo
 dicatis religiosus pericula difficultates. labores
 homini quidam certamina. quidam exercitationes existunt.
 que religiose viventes eo magis coronant. ac
 quod ut supra dixi cum de periculis et laboribus sta-
 tus ecclesiastici egi. non est in culpa religio. sed
 abutentes religione. **N**ec est improbatio in
 religione. sed deturpationibus religionem in qua
 non est mirum si sit multitudo periculorum ubi vi-
 olentibus et bene militantibus est cumulus do-
 norum. **N**am ut ait Hugo de sancto Victore. om-
 ni statui benigna est religio. abundans pauperi-
 mediocribus sufficiens. tolerabilis. divitiis infir-
 mis larga. dedicatis copatiens. penitentibus
 miseris. pueris severa. bonis optima. **E**t Cri-
 sostomus. religio nunquam senescit. fatigationem non sentit.
 Ex quibus omnibus aperte monstratur huius vite et
 statim periculum. labor et difficultas simul et necessitas

Capitulū viceſimū octauū de inclinacōe
a diſpoſitiōe naturali a diuerſitate com
plexionū a abilitatū hōim q̄tū ad religi
onem. a ſilio in talibus.

Ultra predicta nōnulli cautōs agunt
a attētos religionē ingredi volētes. z
ut inclinacōes ſuas ac diſpoſitiones
naturales a complexiōes attendāt. viresq; ſuas
diſcutiāt. Tandē quidā illis circa predicta cō
ſilia prebēt. Aut enim qz ſm antiquoz ſapiē
tū ſentētiās diuerſi ad diuerſos penit? viue
di modos. aut inclinātur aut diſponūtur. Di
uerſitas autē et diſſimilitudo. aut diſparitas
viuēdi vni? ad altez. ut i politiis inq̄t ph?.
ex triplici radice procedit. Primo ex natura
ſue qualitate diuerſa. nōnullos ex diuerſita
te complexiōis loci quoq; in quo viuūt. natura
liter ad diuerſa ferri videm?. nōnullos enim
induci oſpici? ad bene politi? adū in repu.
alios ad militādū. alios ad artifiia. alios ad
ſacrificia a cultū diuinū. nec ſolū ad hec exer
ticia. ſ; anime paſſiōes diuerſimode diſponū
tur. qm̄ aliqui ad verecūdiam. alij ad irā. alij
ad triſtitia inclinātur. Cōplexiōis ergo diuer
ſitas a regiōis qualitas. ad diuerſa penitus
inclinat. etiā quo ad mores. Sūto em̄ hūana

complexio simplicior et purior est: tanto sensus
 exteriores vinationes. potiores. atq; subtili
 ores red dūtur. **Q**uo fit ut p osequis intellectus
 hois eo magis sit purior et subtilior. **I**dq; ex
 eo patet esse manifestū. qm q̄ diu sensus ipsi
 exteriores vinationes existunt. tūto magis in
 tellectui de seruire possunt. **Q**uomā intellectus
 ipse nihil agit aut intelligit. q̄ diu in homine
 existit: nisi cum ministerio sensus. quare recte
 Aristo. inquit. quia anime sequuntur corpora.
Et alibi in libris de anima ait. molles carne ap
 tos mente dicimus. **A**nima ergo siue intel
 lectus humanus non exercet operationes suas:
 nisi mediantib; organis corporis. q̄ eo dē p̄bo
 teste nihil est in intellectu: q̄ prius fuerit in
 sensu. **E**x q̄ radice p̄cedit illa causa a multis ig
 norata. quare intellectus hūanus q̄q; fatiga
 tur. qd licet iproprie dictū sit. tū intellectū fa
 tigari dicim; non s̄m se. sed s̄m sensus exteri
 ores. cū quib; agere debet intellectus ipse. **E**x
 quibus oībus constat q̄ abilitatur seu dispo
 nūtur hoies ad hunc vel illū modū viuendi.
 s̄m q̄ prius vel melius complexio illorum est
 disposita. **E**t q̄q; anima ipsa eque perfecta exi
 stat: tamen aliquādo eligit vnū viuendi mo
 dum sibi accomodum. et in eo facilius bene
 operatur: si organa corporis melius habet dis

posita et oplexionata. q̄ indinatue nō opletie
ad hoc vel illud disponūt. **S**ecūdo: diuersitas
modi viuendi cōtingit pletūq; ex diuersa cō
suetudine. q̄ naturā imitat. et illa ad vnū mo
dū viuēdi trahit alios. alios ad aliū. **T**ertio
hec dispitas viuēdi cōgit nonnūq̄ ex spūali
diuina influentia. que qū et quō vult hūc tē
hit ad vnū viuendi modū. aliū ad aliū. sine
tū offensione vniuscuiusq; liberi arbitrii. pro
ut sue inscrutabili placet prouidentie. **Q**uicūq;
ergo hoc modo trahitur ad vitā monasticā
laudet deū qui traxit. et apperet ad locū quem
sibi monstrat deus. et relictis vrbibus et eaz
illecebris vadat saluari in se gōz. **V**erū secun
dus modus ophetudinari⁹ eos repente nō in
uat. qui delicate in vrbib; nutriti sūt. s; opus
est ophetudinē pmitiosā otraria consuetudine
paulatim deuincere. **S**i vero p̄mū modū attē
dūt. recurrāt ad oplexionez ut predixim⁹ ad
naturā suā. ad indinatōem. ad dispositōez in
terioris hōis sui vnusquisq; recurrat deiq; ad
vices corpis sui. et seipōs et itra seipōs diuindi
cent. et de se magis sibi q̄ alijs credant. **C**ōclu
dunt ergo et ofulūt nōnulli scribentes. ut qui
in deliberatione pendet. an religiosā vitā assu
mat. cūcta animo digeat. et id eligat qd pōre
et ostinuare possit. **N**ec volum⁹ que tetigimus

dicta esse aīo dissuade di religiois ingressum.
 maxime quia non ignoramus neminē sine g
 m peccato religionis vitaz alicui aut p̄hibere
 aut impedire posse. inueibus presertim. nam
 adolescētī volenti viā p̄fectōis dixit x̄ps. v̄de
 oīa q̄ habes ⁊ da paup̄ibz. et veni ⁊ seq̄re me
Vnde quidā sapiens ait. qui adolescētē a re
 ligiōe retrahūt: similes sunt phariseis quibz
 ore saluatoris dictū ē. ve vobis. q̄ nec vos in
 tratis in regnū celoz. nec alios finitis intrare
Verūtamen cū religiois ingressus de ofilio sit.
 et de operibus supererogacōis: vnusquisqz
 ut dictū est ad se recurrat. viresqz suas discu
 tiat. fragilitati sue oplexioni nature consuetu
 dimi cōsulat et si pōt capere capiat. **D**icare em̄
 ⁊ religare se deo optimū est. **S**ed cogitet qui
 religionē itrat. Labiosā viā. iter arduū. atqz
 difficile aggredi. nec ad tps: s; q̄ diu vixit re
 ligiois onera necesse est sustineat. **I**lludqz sp̄ in
 mentē veniat. q̄ sic manū ponat ad laboriosū
 aratrū: ne respiciat retro. q̄ apt? nō erit reg
 no celoz. **F**atemur tñ q̄ ea q̄ tetigim? in dīma
 tūe nō opletine ad hoc vel illud disponūt. **P**o
 tēs ē de? abūdare ⁊ facere grāz nobis. qui de
 lapidibz istis potest suscitāe filios Abrahā. de
 lapidibz in q̄ ⁊ de iduratis et inflexibilibz aīs
 hōim. nō solū natura vel cōplexione: sed etiāz

depravatione et malitia potest suscitare filios
Abrahe. id est reddere eos flexibiles et obsequi-
tissimos ad obedientiam et cetera onera religio-
nis. non tamen improbamus quin unusquisque fragi-
litate viresque suas discutiat. Et cum consilium sit reli-
giosis ingredi ut supradictum est. si potest capere capiat

Capitulū vice simū nonū de opatione re-
ligiosorum inter se admittē. et primo de co-
patione solitariorum ad socialē vitam agē-
tes. et que vita perfectior sit altera.

Habita est igitur superius opatio. et differē-
tia horum duorum statuum. clericalis videlicet
et regularis inter se admittē opatorum. et
qualiter alter alteri aut equalis aut preponatur
quo ad perfectionem statuum. et quis sit eligibilior
put perfectior aut put humanior. Itaque superest ut
statim religiosorum inter se admittē distinguatur
competatur quo ad perfectionis statum. Et primo de re-
ligiosis solitariis opatis ad vitam socialē agē-
tes. Quantum igitur ad religiosorum statum inter se consi-
derandum. et expandendum dupliciter fore puto differē-
tiam religiosorum quorumdam quod solitariā et ana-
coriticā vitam ducunt. aliorum qui sociales. De soli-
tariis ergo primo dicendum est. deinde ad soci-
alē vitam agentibus. De primis itaque a nonnullis

sandis doctoribz asserit illos oēs ceteros reli-
 giosos excellētia vite stat⁹ pfectiōe antecē. sic
 de Anthoio legim⁹. sic de Paulo pmo heremi-
 ta necnō Bñdicto et p̄mis macariōibz a plu-
 rimis alijs. de quibz Aug⁹. in libro de opibus
 monachorū ait illos monachos sandiores
 esse qui a cōspectu hoīm segregati nulli ad se
 p̄bent accessum. Alij vero distinguens putāt.
 quia vel loq̄mur de pfectōis statu vel de pfecti-
 onis ope. **V**troq; aut mō solitaria vita maio-
 rem pfectionē acquirit q̄ socialis. quorū racō
 est quomā vita socialis status est volentiū p-
 fici p instructionē in intellectu. a p correctiōez
 in effectū. cū aliquñ contingat a via pfectionis
 deuiare. **S** solitaria vita ē pfectoz. et taliū q̄
 nullo istoz indigeāt. Solitarie em̄ viuētes et
 alioz consortia asp̄nātes. et ciuiliē a socialiē nō
 cōuersātes. necessario ut p̄bus ait in poli. vel
 sūt ut bestie. vel sūt hōie meliores. **V**n nō solū
 s̄m s̄ctorū. sed s̄m p̄horū sentētiās solitarie a
 v̄tuose viuere pfectoz est. a magis tales dñt
 dici quidā dñj q̄ hōies. vel tāq̄ sup̄mi a perfe-
 ctissimi hōies. nō solū honorādi. s̄ poti⁹ admi-
 randi sunt. Qūto ergo status pfectoz excedit
 statū p̄ficiendoz tūto solitaria vita monacho-
 rum excedit vitam quorumcūq; religiosorū
 socialiter viuētiū. **S**i vero loquamur de

pfectionis oper hoc idē putant. Opus enī vite
 solitarie contemplatio est. social vero vite actō
 est. vel vtriusq; opis in quibusdam omixtio.
Planū est aut q̄ contemplatio p̄minet actioni. et
 est opus magne pfectionis. nō solū ppter cri
 sti verba. de martha et Maria cōmuniter reci
 tata. s; ppter xp̄i exemplū imitandum. de quo
 scribit ap̄d lucā q̄ exiit in montē orare. et eāt
 pnoctans in orōne et hoc fit ppter facilit̄ dīnū
 auxiliū impetrand. **N**ō enim dixit exiit ad tur
 bas. aut ad vrbes orare. s; in mōtē vaste soli
 tudinis. **V**bi enī deest auxiliū hūanū. solitu
 dinis lōtus aptus est ad impetrandū diuinū
 auxiliū. q̄ cū ignoram⁹ qd̄ agere debemus et
 hoc solū habeam⁹ refugij. ut oculos nostros
 dirigam⁹ ad deū. **I**tē querit solitudo ppter tu
 multū seculi fugiendū deserēs enī mūdū et tu
 multū seculi et sepans se non solū a voluptati
 bus mūdi. s; a iocūditate sociali. cōfortatur a
 xp̄o ut glosa ait sup̄ illo vbo Apocalipsis. xij.
 mulier fugit in solitudinē. **C**irca p̄dicta tñ
 q̄ de sāditate vite solitarie dicta sunt. dicā qd̄
 aīn pulsat. alia est enim ratio illi⁹ antiq̄ t̄p̄is.
 alia moderni. **S**i enim viros solitarios cōfide
 ramus. illos videlic; q̄ in p̄mitia eccl̄a florue
 bunt. verissimū puto illos fuisse pfectionis et sād
 ioris yite ceteris socialem vitam agentib; .

Eo enim semper non artabantur fideles tot cano-
 num decretorum preceptis. censuris aut penis.
Nec erant tunc ut ita dixerim tot laquei legum
 seu constitutionum. excommunicationum siue censura-
 rum. a quibus vix fideles etiam diligentissimi et
 timorati respirare et prauere possunt. non tot
 ieiunia idicta. non silentia. non vigilie. non diurna
 piter et nocturna diuina officia diutius ac ex pre-
 cepto dicenda. non denique tot festa colenda.
 non tam crebra confessio et corporis cristi com-
 municatio. non tot obedientiarum prestationes.
 sicut modo fideles artantur aut potius inuol-
 untur. ita ut recte de prelatibus ecclesie dici pos-
 sit illud cristiz qui alligant onera importabi-
 lia et cetera. **V**nde si aliqua huiusmodi in illa
 primitiua ecclesia seruabatur. erant tamen volun-
 tatis. que potunc transgredi peccatum non erat.
 quia nondum prohibita. **N**unc vero ea omnia que
 diximus et complura alia ab ecclesia addita et
 quotidie secundum hominum et temporis malitiam expedit.
 ut augeantur et sub precepto iniunguntur. **Q**uo-
 rum ignorantia aliquem non excusat. et om-
 nes etiam solitarios ad obseruationem ligant.
Cum igitur ea omnia non solum facere sed et scire dif-
 ficile sit et fere impossibile. non solum anatori-
 tis. et in heremo vitam agentibus. qui hominum con-
 sacros fugiunt. et omnium rerum necessariarum penuriam

habent: sed etiam hñs. qui verbes incolunt.
Ideo putam⁹ sine offensione veritatis p̄babi
 liter dici posse. modernis tempib⁹. vitam hē
 remiticā non posse regiri illius p̄fectionis et
 sanctimonie: sicut priscis illis tempib⁹. qñ
 imo piculosam admodū fore et difficulter cū
 cta ecclesie statuta observare posse. Nisi forte
 aliquis dicat q̄ anacorite predicti iam adeo
 p̄fecti sunt. et tam fixum animū in dei amore
 hñt: ut ab hñs ligamētis liberi sint. et p̄dicta
 p̄cepta. habeāt in preparatione animi. Quibus
 non facile assentio. quia cū de ecclesia sint pre
 ceptis ecclesie ligari manifestū est. nisi p̄uile
 giati repiātur aut dimit⁹ alie fuerit reuelatū.

Capitulū tricesimū de compatione eligi
 oloꝝ vitā socialem agentū inter se. et q̄
 religio socialis alteri sociali sit p̄fectior.
 et utꝝ religio eo q̄ artior sit p̄fectior.

Consequens est ut religiosos vitā so
 ciales agentes discernam⁹. et compe
 mus q̄tū ad eoz p̄fectiones. inter q̄s
 ut sancti doctores tradunt: longa admodum
 differentia est. Nam ut inquit sanctus Tho
 mas scda scde. q. Cxxxviii. differentia religi
 onis vni⁹ ad alia principaliter quidē attēdit

ex pte finis: sicut si vna religio ordinetur ad peregrinos hospitio recipiendos et alia ad visitandos vel redimendos captiuos. **S**ecundario autem ex pte exercitij. quia diuersi modi exercitij sunt in diuersis religionibus. puta quod in vna religione castigatur corpus per abstinentias ciborum. in alia per exercitium operum manualium. vel per nuditatem vel aliquid aliud homini. **E**t quia non potest aliquid dici. altero potius. nisi secundum illud in quo ab eo differt. **I**deo excellētia vni⁹ religionis si per aliam principaliter quidem attenditur secundum religionis finem. **S**ecundario autem secundum exercitium. diuersimodo tamen secundum eum vtraque operatio attenditur. **N**am compatio que est secundum finem est absoluta. eo quod finis propter se queritur. **C**ompatio autem que est secundum exercitium queritur non propter se. sed propter finem. et ideo illa religio alteri preferretur que ordinatur ad finem absolute potius. vel quia est maius bonum. vel quia ad plura bona dirigit. **S**i vero sit idem finis sed secundario. tunc attenditur preminētia religionis non secundum quantitatem exercitij. sed secundum proportionem eius ad finem intentum. **V**nde et in collationibus patrum introducitur sententia beati Anthonij. qui pretulit discretionem. per quam aliquis omnia moderatur et ieiunij. et vigilijs. et omnibus homini observacionibus. **S**ic ergo dicendum quod opus vite actiue est duplex.

vnū quidem quod ex plenitudine contempla-
tionis deriuat. sicut doctrina et predicatio. vñ
et Greg. dicit in qñta omelia super ezech. q
perfectis viris primo ad contemplationē suā
redeuntibus. dicitur memoriā suauitatis tue
eruābunt. et hec prefertur simplici contēpla-
tioni. sicut enim est mains illuminare q̄ lucē
solū. ita mains est contemplata alijs tradere
q̄ solū contēplari. Aliud autem est actiue vi-
te. qd̄ totaliter consistit in occupatione exte-
ri. sicut elemosinas dare. hospites recipere.
et alia huiusmodi que sunt minora opibus cō-
templationis. nisi forte in casu necessitatis. sic
ergo sūmū gradum in religionibus tenent
qui ordinantur ad docendū et predicandū. qui
etiā p̄p̄inquissimi sunt p̄fectioni Episcoporū.
sicut et in alijs rebus fines primorū coniūgū-
tur principijs secūdorū. ut dicit Dionisi⁹ septi-
mo. c. de di. no. Secūds aut gradū tenet ille q̄
ordinat̄ ad cōtēplationē. Tertiū autem qui
occupātur circa exteriores actiones. In singu-
lis autē hīs gradibus potest attēdi p̄minē-
tia s̄m̄ q̄ vna religio ordinat̄ ad altiorē actū
in eodem genere. sicut inter opa actiue potius
est redimere captiuos. q̄ suscipere hospites. et i
omnibz opibus contēplatiue. potior est oratio
q̄ lectio. Potest etiam attendi p̄minētia. si

vna earum ad plura horū ordinatur q̄ alia.
 vel conuenientiora statuta habeat ad finem
 ppositum consequendū. Moderni tamen do
 ctiores ad eūdem intellectū aliter distinguūt.
Tres enim gradus faciunt illoꝝ religiosoz
 vitam socialē agentū. p̄sertim qui in pauper
 tate volūtaria ppter xpm assumptā regulatē
 vitam elegerūt. **P**rim⁹ gradus fuit quondā
 et hodie est quorūdam monachoz. qui hñtes
 possessiones in cōmunē de fructibz et puentibz
 ipsarū viuūt. et de illis sibi et necessarijs vite
 sue pudent. **S**ecūdus modus fuit et adhuc
 quorūdam est religiosoz. qui mundū sp̄nē
 tes de labore manuū suaz viuunt. ac vestitiū
 et alia necessaria sibi ex illo misterio submini
 strant. s̄m quē modū aliquādo Paulus apo
 stolus vixit: ne offendiculū daret euangelio
Tertius gradus est alioꝝ religiosoz qui ho
 die cōmuni vocabulo mendicātes appellātur
 qui spiritalibz p̄ncipaliter vacātes. et predi
 cationi et doctrine insistentē. de hñs que sibi a
 fidelibz offerūtur: in volūtaria paupertate deo
 famulātur. **H**ec igitur religiones habent int̄ se
 differētiās et p̄porciōes. a aliē alijs antiquiores
 sūt a etiā strictiores. **S**i q̄tū est ad statū vteri
 oris p̄fectionis: non dubito vltimā idest mē
 dicantiū vitaz maioris esse p̄fectionis a meritū

ac etiam securitatis ad salutē ppter quatuor
 causas supius assignatas cū de excellentia re
 ligiose ⁊ monastice vite in genere actum est .
Primo videlicet quia tempaliū rez minorem
 habet sollicitudinē . **S**ecūdo quia ad spūalem
 contemplationē maiore habet dispositionem
 annexam . **T**ertio quia respectu maiorū bono
 rum que fidelibus subministrāt . ⁊ paruum in
 hoc seculo recōpensationē recipiūt . **Q**uarto qz
 magis cristi vitā imitātur et apostolorz . **S**cri
 bitur enim in luca . q mulieres multe seq̃bati
 tur cristū ministrātes sibi de facultatibz suis .
 quā aliqui putāt vitā mendicantiū . **F**ortasse
 aliquis obicit q nōnullē religiones artioris
 vite sunt q̃ mendicātes . ideo vidētur eminēci
 oris atqz pfectioris esse status . **N**am dicendū
 est ut s̃cti tradūt doctores . q ista duo simul
 stare possunt . aliquā religionē esse artiore .
 et tamen minoris pfectionis . **Q**d triplici via
 ostenditur . **P**rimo per xpi exemplū . **S**ecūdo
 per discipulorū documentū . **T**ertio per ecclie
 militantis cōmune expimentū . **P**rimo enim
 patet per exemplū cristi . **N**ā nulli fidelū debz
 esse dubiūz q nulla regula vel religio artior
 esse potest q̃ religio Iohannis bap . de quo
 dicit Mathei . pmo . q vestimentū eius erat de
 pilis cameloz . esca autem eius locuste ⁊ mel

filuestre. Super quo verbo dicit Hieronim⁹
 q̄ mirū erat in humano corpe tantā asperita
 tem vite conspiceret. Demū nulli dubiū est. q̄
 nulla alia religio aut viuendi modus perfe
 ctior fuerit vita et religione xp̄i. Vnde Mathe
 xi. dicitur. venit Iohānes baptista non man
 ducans nec bibens: tamen dixistis quia de
 monem habet. Venit filius hoīs manducās
 et bibens: et dixistis ecce homo vorax et pota
 tor vini. et iustificata est sapiētia a filijs suis
 Super quo verbo dicit Augustin⁹ q̄ s̄cti apo
 stoli intellexerūt regnum dei non esse in esca
 et potu. sed in equanimitate et voluntate tole
 randi. quos neq; copia subleuat neq; depri
 mit egestas. Et sic patet q̄ religio cristi licet fu
 erit nimis arcta: tamen longe maioris perfe
 ctionis. Secūdo hoc patet per doctrinā aposto
 lorum. Tanta enim fuit apostolice vite perfe
 ctio et ecclesie p̄mitiuerut cūctis possessionib⁹
 abdicatis. om̄ia haberent in cōmuni: et precia
 possessionū ponebātur ad pedes apostolorū.
 a qua p̄fectionis via aliquaten⁹ posteriores
 defecerūt. quia possessiones in cōmuni licet tū
 reseruabant ut alibi latius diximus. p̄sertim
 in eo libro quē de xp̄i paup̄tate edidimus tēti
 gim⁹. etiā in libro defensorij status ecc̄astici.
 Nam ep̄ile dicit Aug⁹ in de doctrina xp̄iana.

nullas ecclesias gentiū fecisset qđ tpe apostolo-
 loꝝ factū est. ⁊ tamen monasteria ex gētibꝯ
 conuerſis congregata ⁊ possessiones in cōmu-
 ni seruātes: artioꝝ vite fuerūt q̃ religio ſuis
 ſtatuſ apoloꝝ. Dicit enim hieroꝝ. in epiſto-
 la ad euſtochiū de cibo vero ⁊ potu taceo cum
 etiam languētes monachi aqua frigida vtā-
 tur. et coctū aliqđ comedisse luxuria est. Fue-
 rūt ergo monachi in p̃mitia ecclesia artioꝝ
 vite q̃ Apoloꝝ. ſed tamen minoris p̃fectioꝝ.
Qđ patet quia ex eo qđ monachi predicti pos-
 sessiones in cōmuni ſeruabant. Augꝝ. videt
 innuere eos qđāmodo a p̃fectione apoloꝝ
 deſeſſe. Tercio hoc etiā aſpiciatur p̃ militātis
 n̄re ecclie exp̃imentū. Tenet enim cōmūiter ec-
 clēſia religionē ſue ſtatū epicoꝝ p̃fectioꝝ
 eē omni alia religione tā monachoꝝ q̃ alioꝝ
 ⁊ tñ exp̃imentū docet: qđ q̃libet religio artioꝝ
 vite ē q̃ religio ſeu ſtatꝝ epicoꝝ. Non ḡ ſe comi-
 tātur iſta: qđ religio q̃nto artioꝝ tñto p̃fectior
Poteſt enim eſſe maior p̃fectio cū minori arti-
 tudine. ⁊ maior artitudo cum minori p̃fectioꝝ.
Et licet eccleſia concedat tranſire ad artioꝝ
 illis qui ſunt in laxioꝝ: non p̃pterea id cōcedit
 quaſi credat religionē tñto eſſe p̃fectioꝝ q̃nto
 artioꝝ: ſimpliciter: ſed credit artioꝝ in
 ſtrumentaliter eſſe p̃fectioꝝ reſpectu illorū

qui per tale artitudinē dicūt omodius posse
 puenire ad statū pfectionis. Et hec q̄tum ad
 pfectionē statū intelligenda sunt. Quid autē te
 nendū sit q̄tum ad transitū canōiste tradāt
 in. c. sane de regula. Dicūt enim exēpli gratia.
 q̄ attenta institucōne regule sancti Aug⁹. et
 etiam sancti Benedic⁹. artioris regule est or
 do sancti Benedic⁹. et laxior sancti Aug⁹. vide
 licet q̄tum ad transitū de vna religione ad
 aliā. Itaq; nisi institucōes regulares obstarēt.
 vel obseruantia actualis fratru p̄dicatorū. et
 alioꝝ qui regulā beati Aug⁹. p̄fiterentur certū
 est eos posse transire ad ordinē sancti Bene
 dic⁹. Verūm in ista materia q̄tum ad transi
 tum ad aliā religionē dicūt doctores. q̄ capie
 lator vel artior habēdo respectū ad actualē ob
 seruatiā regule etiam ad institucōes factas ultra
 regulā. Vnde q̄tum ad dictū transitū non ē
 solū ponderāda regula sancti B̄ndic⁹. et Aug⁹.
 s; sūt ponderāde institucōes ipsoꝝ ordinū et adua
 les obseruatiōe. Et ideo cū fratres p̄dicatoꝝ et
 sancti Aug⁹. et alioꝝ qui tenent regulā beati
 Aug⁹. s; m̄munē modū viuendi et seruandī
 regulā reduci sunt ad instar mendicantiū. pō
 derata veritate videntur esse artioris ordinis
 q̄ ordo sancti Benedic⁹. et non posset trāfire
 frater p̄dicatoꝝ ad ordinē sancti B̄ndic⁹. sine

pape licentia. Tamen q̄tum ad p̄fectionē sta-
tus vtriusq; regule simpliciter assumpte fm̄
opinionem multoꝝ ⁊ regula beati Benedicti
perfectioris status q̄ sancti Aug⁹ est. Et hec
de compatione inter se cunctaꝝ religionū vi-
tam socialē hūcū breuiter dicta sufficiant.

Cōclusio libri totius ad s̄ctissimū dñm.

Accepe beatissime pater hoc humane vite spe-
culum tuo nomini sed multoꝝ vtilitati dica-
tum. ut per te qui speculū ⁊ totius mōlis vite
norma datus es cuncti fideles in quouis statu
arte gradu ac dignitate constituti speculētur.
atq; in eo videantꝝ quid cuiq; cōueniat. quid
incumbat. in quoue deuiant a tramite vie iu-
ste. Nam veluti naturale speculum cuiuslibet
forme sibi opposite ymaginariaꝝ p̄fert simili-
tudinem. sic hoc speculū omniū mortaliū vari-
as viuendi formas recipiet ⁊ quid boni. quid
finistri habeatꝝ distinguet ⁊ intuebit. Ibi em̄
vitam suā speculabit omnis homo. Nam vide-
bit peccator ⁊ irascetur speculans p̄uaricatio-
nes suas in eo tursus videbunt recti ⁊ letabū-
tur quia cernent in quo crescant. deniq; in eo
videbūt iusti ⁊ timebuntꝝ quia putātes se sta-
re videāt ne cadāt ⁊ tunc videbūt mortales.

quia omnis caro fenū et oīs hui⁹ seculi decoe
ut stercus. Dabo ergo finē qui p̄ rerū magni
tudine vix incepti. Scio paucula forte et multa
de hui⁹ mortalis vite diuersis artib⁹ et viuēdi
modis differuī: q̄ quidē lōgiora aut breuiora
dicti posse non ignoro. Verū nec breuitati ad
modū studiū nec copie. ne legentes aut tedio
aut nimia breuitate afficerē. Imitatus sapien
tem ecclesiastē. qui ex multis op̄posuit patolas
sacras: que sūt verba vtilia. scribēs sermōes
rectissimos ac veritate plenos. non sibi sed fu
turis p̄spiciens. ad laudē oīpotentis dei qui tā
dem tuā beatitudinē felicitē p̄teget et cōseruet et
tandē post diuinū hui⁹ vite cursū: vna cū gre
ge tibi credito p̄ducat ad vitā etnā. Amen.

Seculū vite hūane: in quo et cesarea po
testas. et regalis dignitas. bubulcorū etiā
genus sibi speculatur saluberrima. siml
spiritualisq; vite viros secū aduehens.
papā scz cardinales. archiepōs. clericos.
et ceteros ecclesie ministros: redā et hīs
speculādi p̄scribēdo normā: finit felicitē.

Incipit repertorium siue tabula per al
phabetum ad faciliter recipiendas ma
terias in presenti libro dicto Speculum
vite humane

Aduocatus qualis debet esse et laudatur plu
rimū eius exercitium li. pri. ca. xvij.

Aduocatoꝝ fraudes incommoda damna et pel
cula li. pri. ca. xvij.

Adūsa et mala cuiuslibet artis in hac vita hu
mana li. pri. p. totum.

Adversa et mala fere omnia que passi sūt ho
mines incipiendo ab origine mūdi et nomināe
p. sone et de causa eorūde maloz. li. pri. ca. xliij.

Adversa mala et afflictiones que homines in
omni statu patiūtur intrinsecus et satisfit qre
lis hominū et quare nullus sua sorte contentat
libro primo ca. xli.

Agriculture laudes necessitas et utilitas et de
eius commendatione li. pri. ca. xxi.

Agriculture incommoda afflictiones et labo
res. libro primo ca. xxij.

Ambicio libro primo ca. xli.

Artes omnes et diuersi modi viuendi secula
riter et dulcia ac p. spera necnō amara et aduer
sa illaz breui notātur li. pri. ca. xxxij.

Artes liberales quare sic dicantur et de earū

laudibz a utilitate necnon de eaz abusu labo-
ribz a pmo fructu. libro pmo ca. xxxiij.

Artes mechaice infra in verbo mechanica.

Archidiaconi dignitas a illi9 pcomia ac affli-
ctiões et picula. libro secūdo ca. xiiij.

Archip̄sbiteri honor a prerogatiua a isti9 sta-
tus afflictioes labores et picula. li. se. ca. xvij.

Aritmetrica laudat. a de illi9 laboribz et affli-
ctiombus. libro pmo ca. xxxix.

Armata militia omēdat ex militis. li. p. ca. ix.

Milites quales dñt esse et de eoz vitij9. dam-
nis et piculis. libro pmo ca. x.

Astronomia omēdat a de h9 artis incūtiōe
fallatij9 et picul. a de dāms q ex ea pueniūt.
li. p. ca. xxxviij.

Bona a vtilia oim artū a offitioz hui9 vite p
totum libro pmo.

Bonis qre mala pueniūt a malis bona. a pul-
chra de hoc. li. pmo ca. vltio ibi absoluam9.

Canonicus qualis debet esse a omēdatur iste
modus viuen di. necno de illi9 status laboibz
afflictionibz a piculis. libro se. ca. xix.

Cātoris digtas a honor omēdat a de illi9 erū-
nis a piculis. libro. se. ca. xv.

Cardialat9 digtas omēdat plimū. li. se. c. viij.

Cardialiū afflictioes. laboēs a picula. li. se. c. ix.

Clericorum status in prosperis et aduersis
infra in verbo sacerdos.

Conugal vite sanctitas et laudes li. pri. ca. xi.

Conugal vite anxietates afflictiones et in
comoda li. primo ca. xij.

Consiliarij et consulum ciuitatum laudes et co
moda libro primo ca. quinto.

Consiliariorum et consulum urbiu afflictiones
damna et picula li. primo ca. vi.

Curatus et ector ecclesie commendatur et de illis
erunt laboribus et piculis li. secundo ca. xx.

Curialiū vita et de eorum prosperitate et felicitate
ac utilitate libro pri. ca. iij.

Curialiū vitia miserie labores et picula l. i. c. g.

Decanat⁹ in ecclesia laudes et preconiā ac eius
dem status erunt et picula li. secundo ca. xij.

Dialectica quid sit et quare inuenta est et de
illius utilitate et laudibus ac incommodita
te libro primo ca. xxxvi.

Eloquencie vis et de eius preconij et quomodo
aliquando nocet et fallit li. pri. ca. xxij. et xxvj.

Eloquētia sine sapientia nocet et qualis debet
esse orator et multa de hoc li. primo ca. xxxij.

Episcopalis dignitas commendat ex multis li. se. ca. x.

Episcopi et aliorum ordinum ecclesie compatio

et distinctio. libro se. ca. xi.

Epōz ifelicitates. erūne et picula. li. se. ca. xij.

F

Fabrilis ars et ptes q̄ ei subalternantur pluri
mū laudātur. libro primo ca. xvi.

Fabrilū artū incommoda. fraudes. labores et pi
cula. li. p̄. ca. xvi.

G

Gradus et distinctio in statu ecclesiastico. li.
secūdo ca. xij. et xxi.

Gramatica q̄d sit et quare inuēta est. et de eis
laudibz. Demū de eius abusu. li. p̄. ca. xxxvi.

H

Honor verus an acquirat apud reges et p̄ci
pes et in eoz curijs. li. p̄. ca. iij. et secūdo.

I

Impator infra in verbo Rex.

Iudex q̄l d̄j eē et de laudibz et commendatiōibz
iudiciū et p̄sidentū. li. p̄mo ca. xij.

Iudiciū et p̄sidentū fraudes. vitia. labores
et picula. libro p̄mo ca. xij.

L

Lamficiū ars mechaica laudat. li. p̄. ca. xvi.

Lamficiū incommoditas. fraudes. labores et peri
cula. libro p̄mo ca. xv.

Liberales artes commendantur et quot sunt et
quare inuente sūt. libro p̄mo ca. xxij.

Litigia clericoz dānāt. li. se. ca. xij. cca mediū.

Legis diuine et humane diuersa studia et de
laudibus legis dei in prefatione primi libri.

Ludi qui sunt liciti aut illiciti vide infra in ver-
bo theatrica.

Mathematice artes commendantur et quot sunt
et de earum incommodis afflictionibus laboribus
et periculis li. primo ca. xxxv.

Matrimonium supra in verbo coniuugalis.

Mechanicarum artium laudes et utilia et de earum
ortu et quare sic appellantur et que artes cuius-
bet subalternentur li. primo ca. xxiij. et sequenti.

Medicine ars commendatur et de medicorum frau-
dibus laboribus et periculis li. pri. ca. xxxij.

Mercatoria ars commendatur et de illius fraudi-
bus dolis et periculis li. primo ca. xxxij.

Musica et cantus laudantur et de illius vanitate
damnis et periculis li. primo ca. xxxvij.

Nauigatoria ars commendatur et de illius labo-
ribus et periculis libro primo ca. xxvij.

Naturalis inclinatio et complexio attenditur
libro secundo ca. xxvij.

Nobilitas generis quid sit et de eius ortu et
quomodo acquiratur libro primo ca. quinto.

Nobilitas generis an acquiratur ex sola regis
voluntate et cessione libro primo ca. v.

Nobilitas multiplex et an nobilitas generis pre
ferat scientie strenuitati et virtuti. li. p. ca. vi.

Nobilitatis carnis virtutes. laudes et utilita
tes. libro primo ca. vii.

Nobilitatis carnis vitia. labores et pericula.
libro primo ca. viii.

Notariorum officium commendatur. libro pri
mo capitulo. xix.

Notariorum fraudes. damna et pericula. li. pri. ca. xx.

Officia omnia et artes diuerse vite humane in
temporalibus. libro primo per totum.

Officia omnia et gradus ecclesie. et de cuiuslibet
dulcibus et amaris. li. secundo per totum.

Officiales regum et principum quales esse debent. et de eorum
dulcibus et amaris. li. primo ca. iiii. cum sequenti.

Pape sublimitas et summa felicitas. li. se. ca. p.

Pape corporales infelicitates. labores et peri
cula. libro secundo ca. ii.

Pape afflictiones mentis et spirituales et in
sepabiles angustie. libro secundo ca. iii.

Papa an pre ceteris pax uiuat in papatu et
quo intelligitur papa pax uiuere. et qualis debet
esse papa. libro se. ca. iiii. cum sequenti.

Pastoralis ars commendatur et de eius incomo
dis. laboribus et periculis. li. primo ca. xxx.

Perfectio status in quo consistit li. se. ca. xxij.

Procuratores et officiales principū quot vitia sequuntur libro primo ca. iij.

R

Rex qualis esse debet et quanta sit regis felicitas et sublimitas libro primo ca. pri.

Regum et principū calamitates infelicitates et pericula libro primo ca. ij.

Religiosorum status qualis sit et an preferatur episcopis et clericis libro se. ca. xxi. et sequenti.

Religiosorum vita an sit preeligenda ut sanctorum quam clericorum libro secundo ca. xxij.

Religiosa vita an sit preeligenda ut humanior et tolerabilior libro secundo ca. xxij.

Religiose vite excellentia super statum clericorum libro secundo ca. xxv.

Religiosorum spatium inter se et quomodo aliam aliis est perfectior libro se. ca. xxix.

Religiosi sociales et solitarii quomodo differant et que sit religio perfectior libro se. ca. xxx.

Rhetorica vide supra in verbo eloquentia.

S

Sacerdos et clericus magnam habent excellentiam et dignitatem libro se. ca. x. et xx.

Sacerdotum et clericorum multa vitia et pericula et de malis clericis libro secundo ca. xi. et xx.

Scolastica ecclesie est dignitas magni honoris

et utilitas libro secundo ca. xvij.

Scolastici labores. afflictio. et pericula. li. se. ca. xvij.

Spūalis vita ē duplex. viz. clericorum et religio-
sorum et de utraque libro secundo per totum.

Symonia multipliciter ecclesias inuadit. li. se. ca. ix.

Tpales omnes artes. mores et officia. videndi. li. p. to.
Tabellio vide supra in verbo notarius.

Theatrica ars in quo sit utilis et qui ludi com-
mendantur. libro primo ca. xxxi.

Theatrice artis et omnium ludorum illusiones. la-
bores et pericula. libro primo ca. xxxi.

Thesaurarii ecclesie dignitas commendat et de illius
erūnis. laboribus et periculis. libro se. ca. xvi.

Vanitas nobilitatis carnis. li. p. ca. viij.

Vanitas et afflictio omnium que fiunt ab homi-
nibus libro primo ca. xl. et sequenti.

Venatoria ars commendat et de illius damnis et per-
iculis. et de artibus sub ea. libro primo ca. xxvij.

Vite humane artes et officia. tam spiritualiter quam
temporaliter. libro primo et se. per totum.

Vita contemplatiua an preferatur. actiue et de
utraque libro secundo ca. xxij.

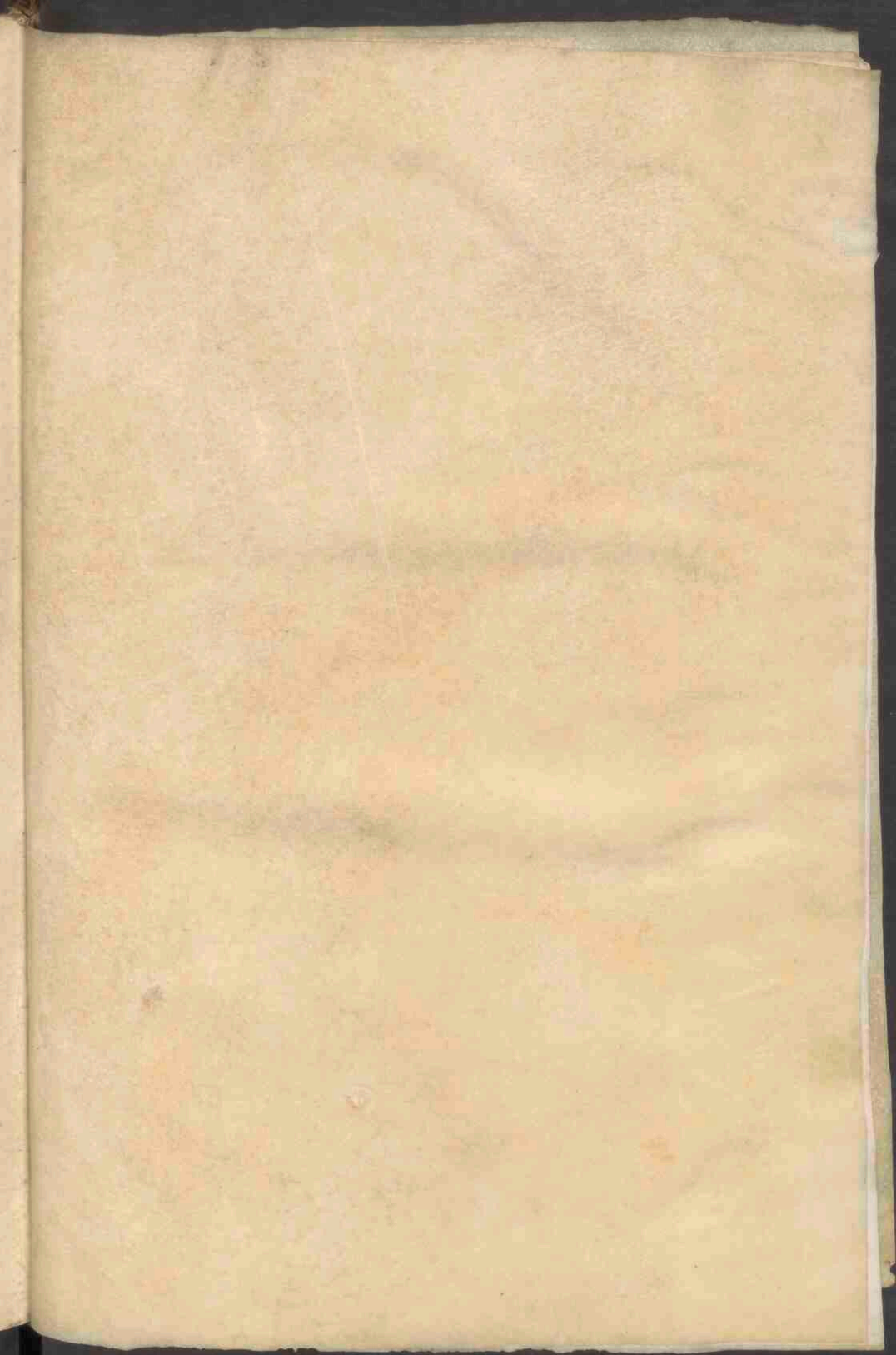
Explicite breuis tabula a rectorium per alpha-
betum in prima li. Speculum vite humane nuncupato.

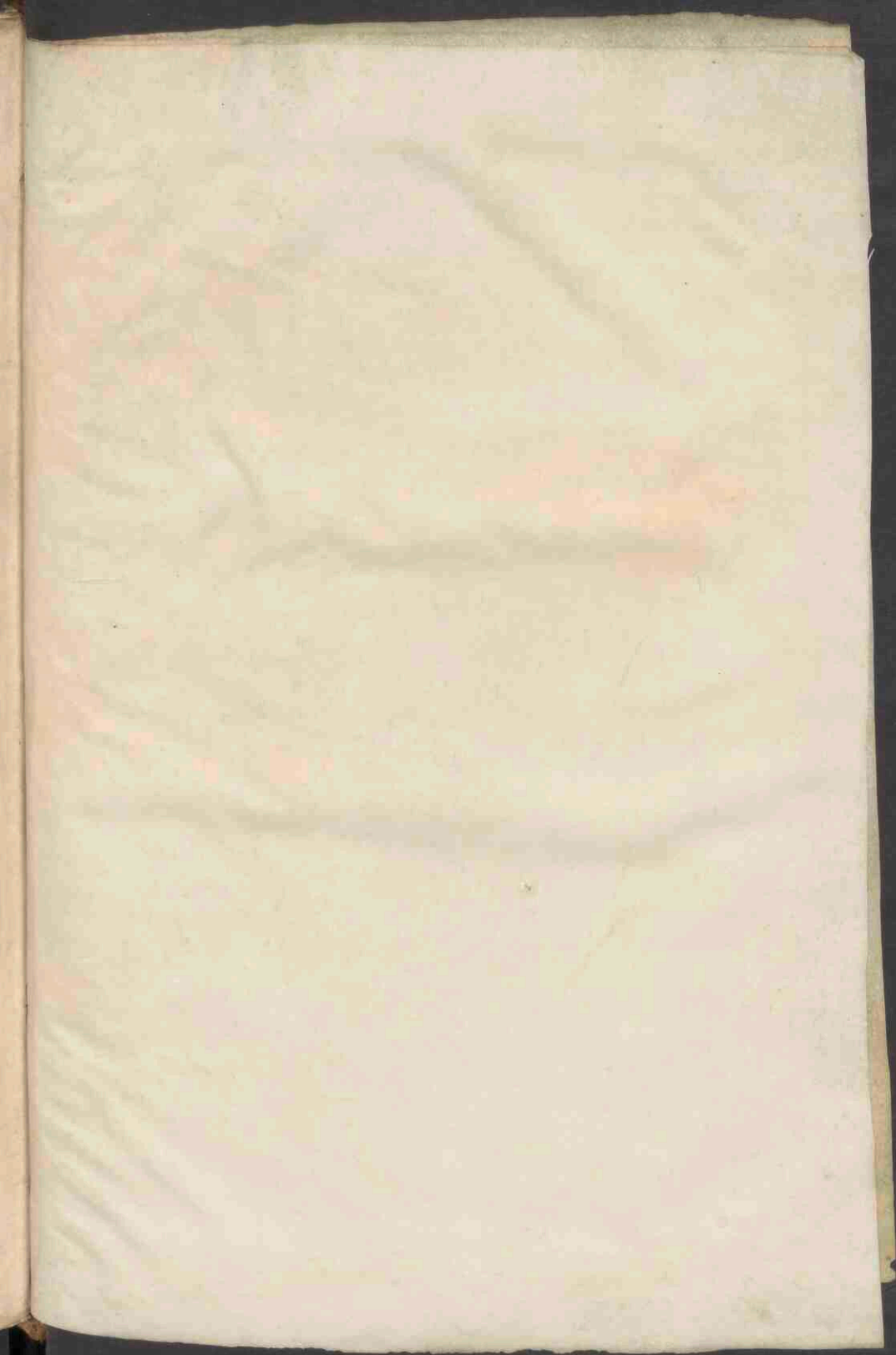
¶ **P**atet regularib9 i trajecto.

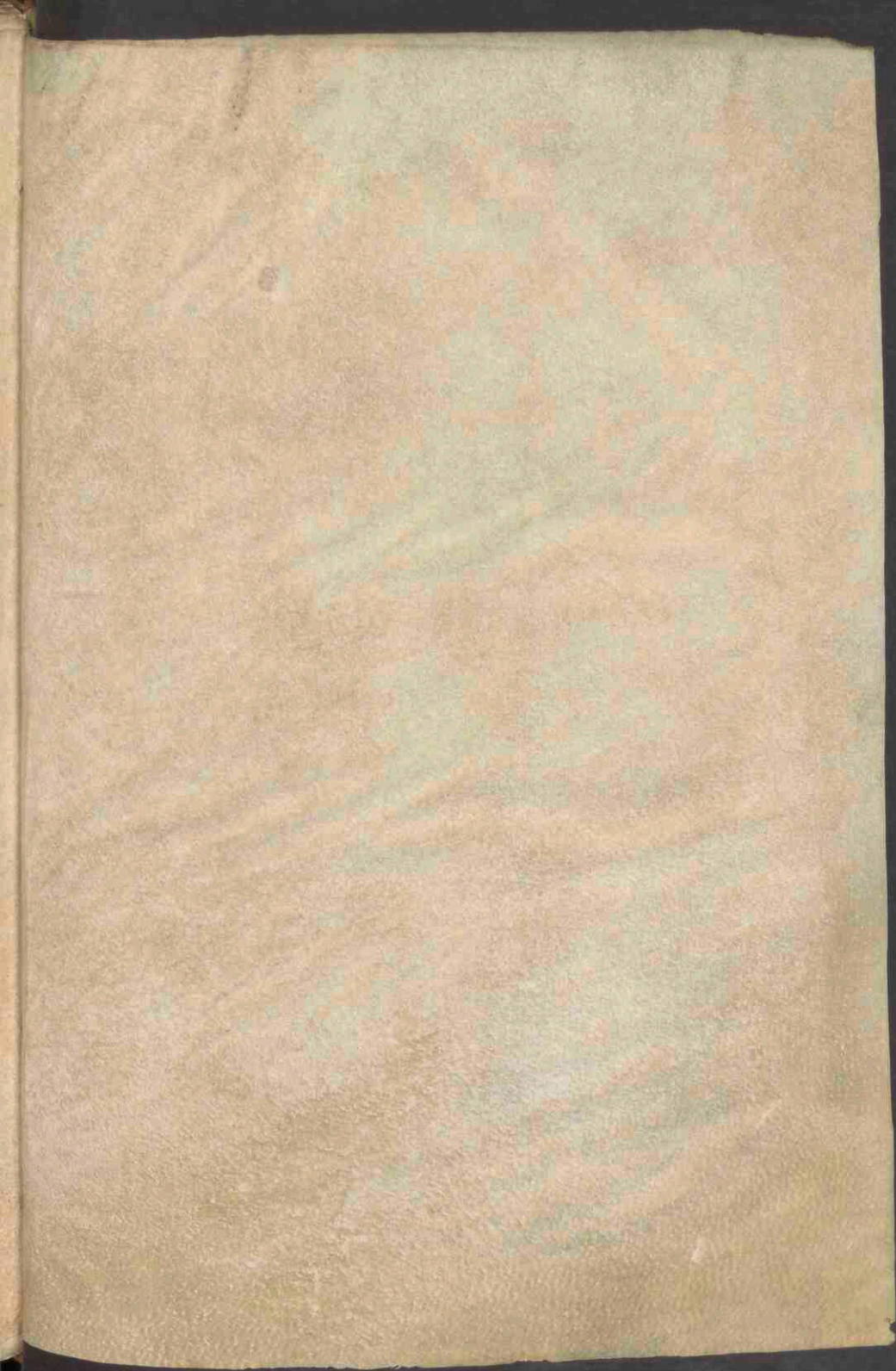
208

geez allez

A 97166

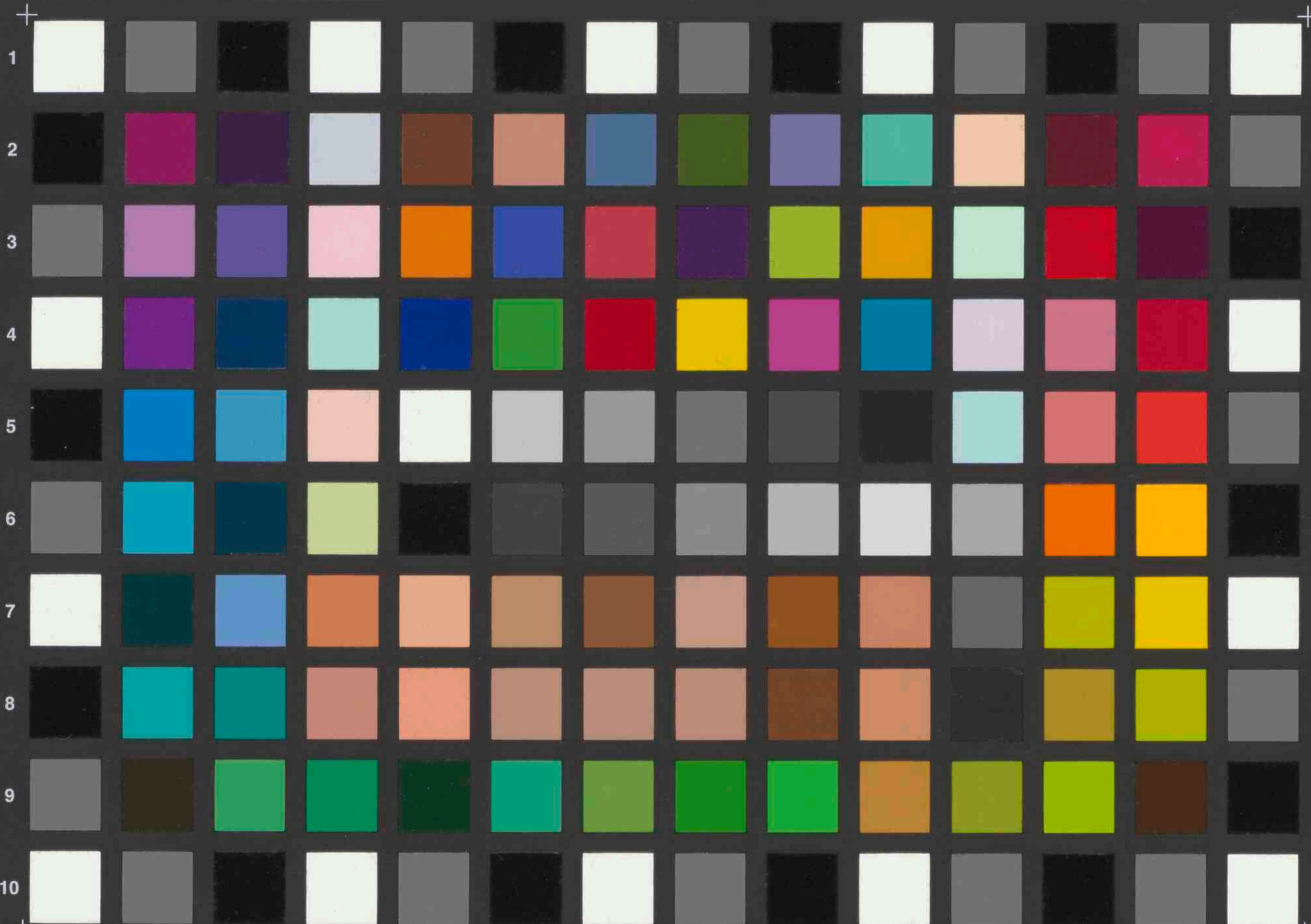
503

Cm

colorchecker DIGITAL SG

DCSG - UBU # MX - 7181

x-rite

0 1 2 3 4 5 6 mm